This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

1327

Soc. 20666 e. 5/20

Digitized by Google

Digitized by Google

1327

Soc. 20666 e. 5/20

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

VERHANDELINGEN

VAN HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

van Kunsten en Wetenschappen

20.te DEEL

BATAVIA

1844.

BIBLIOTHECA BODLEIANA

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERIGT.

De Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen *acht het overbodig, bij de uitgave van het* XXe *Deel van 's Genootschaps Verhandelingen, uit te weiden over de waarde en den inhoud der wetenschappelijke bijdragen, welke in hetzelve zijn opgenomen, daar de Heer President* D^r^. W. R. Baron van Hoëvell *bereids in zijn uitvoerig en belangrijk* Verslag van den Staat der Werkzaamheden des Genootschaps *over het afgeloopen jaar, hetwelk in de Algemeene Vergadering, op den 4 Februarij jl. alhier gehouden, gelezen en in zijn geheel hier achter gedrukt is, het gunstig gevoelen der Directie*

Digitized by Google

dienaangaande heeft medegedeeld. Dezelve zal mitsdien in dit voorberigt slechts behoeven te gewagen van de veranderingen in het ligchaam van 's Genootschaps bestuur, sedert de uitgave van het XIXe *Deel, voorgevallen, en van de benoemingen in de laatste Algemeene Vergadering gedaan.*

Door het overlijden van den Gouverneur-Generaal van N. I. M^r^. P. Merkus, *President van het Genootschap, op den* 2 *Augustus* 1844, *is de waardigheid van* Voorzitter, *welke genoemde Landvoogd met eere had bekleed, opengevallen, en door Besturende leden, in hunne bijeenkomst van den* 14 *Januarij dezes jaars, naar aanleiding van art.* 17 *der nieuwe wetten* (Dl. IX — f°. 68) *opgedragen aan den Heer* D^r^. W. R. Baron van Hoëvell, *Vice-President der Directie, die deze bediening gedurende twee jaren met den meesten ijver en tot groot nut voor het Genootschap heeft vervuld. De nieuw benoemde Voorzitter heeft in die bijeenkomst deze betrekking aanvaard, zijnde toen tevens het ambt van* Vice-President *der Directie ingetrokken.*

Wijders heeft de Directie, ten gevolge van het overlijden van den Heer J. C. Meder, *de verplaatsing van den Heer* H. M. Halewijn *en het vertrek van de Heeren* W. H. Medhurst *en*

Digitized by Google

J. C. A. DIEDERICHS, *die allen leden van het Bestuur des Genootschaps geweest zijn, krachtens de bepaling, voorkomende in art.* 18 *der hierboven aangehaalde nieuwe wetten, uit de daartoe meest geschikte en bekwame gewone leden des Genootschaps, eene keuze van vier personen gedaan, ter vervulling der opengevallen plaatsen in de Directie, en deze keuze in de Algemeene Vergadering van* 4 *Februarij jl. ter bekrachtiging aangeboden, waarop door dezelve tot* Besturende Leden *zijn benoemd de Heeren:*

M^r^. J. F. W. VAN NES, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Lid van den Raad van *Indië*.

J. PRINING NIEUWLAND, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Kolonel, Chef van den Generalen Staf bij het Indisch leger.

Jonkh^r^. J. F. HORA SICCAMA, Resident van *Batavia*.

M^r^. W. C. E. Baron DE GEER, Raadsheer in het Hoog Geregtshof van *Nederlandsch Indië;*

welke Heeren zich deze benoeming hebben laten welgevallen.

Nog zijn in dezelfde Algemeene Vergadering benoemd, tot

Digitized by Google

CORRESPONDERENDE LEDEN:

De Heer J. GEEL, Buitengewoon Hoogleeraar aan de *Leidsche* Hoogeschool.

» » J. J. F. NOORDZIEK, Adj. Bibliothecaris bij de Koninklijke Bibliotheek, te *'s Hage.*

» » A. RUTGERS, Theol. D^r^. en Hoogleeraar in de Oostersche Talen, te *Leiden.*

» » E. J. DIEST LORGION, Theol. D^r^. en Predikant, te *Groningen.*

» » M^r^. J. BODEL NIJENHUIS, Secretaris van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te *Leiden.*

» » J^r^. J. P. MELVILL VAN CARNBEE, Ridder der Orde van den Nederl. Leeuw, Luit. ter zee.

» » J. VAN DER HOEVEN, Hoogleeraar in de Zoölogie, te *Leiden.*

» » D^r^. C. GOBÉE, Chir. Majoor van den 1^en^ rang, te *Leiden.*

» » A. A SEBASTIAAN, Hoogleeraar in de Geneeskunde, te *Groningen.*

» » A. ELINK STERK JR., Lid van het Provinciaal Utrechts Genootschap van Kunsten en Wetenschappen; *en tot*

Digitized by Google

GEWONE LEDEN:

De Heer Mr. J. O. WIJNMALEN, Raadsheer in het Hoog Geregtshof van *Nederl. Indië*.

» » R. G. B. DE VAYNES VAN BRAKEL, Luit. Kolonel, 2e Directeur der Genie.

» » M. RUDOLPH, Lid der Weeskamer te *Batavia*.

» » A. M. KOTTEG, Med. Dr. en Officier van Gezondh. bij het Indische leger.

» » P. J. MAIER, Apothecar der 2e kl. bij het Indische leger.

» » P. W. B. DE WILDE, Med. Dr. en Geneesheer te *Batavia*.

» » L. H. SCHUMER, Med. Dr. en Geneesheer te *Batavia*.

» » M. J. KÖHLER, Assistent-Resident van *Toeban (Rembang)*.

» » Mr. J. R. COUPERUS, Fiskaal bij den Raad van Justitie en Auditeur Militair ter Westkust van *Sumatra*.

» » Mr. L. W. C. KEUCHENIUS, eerste Kommies bij den Procureur Generaal.

» » E. A. SCHILL, eerste Kommies bij de Directie der Middelen en Domeinen.

» » E. DE WAAL, Redacteur van het Indisch Magazijn.

Digitized by Google

De Heer W. C. Geil, Ingenieur der 2e kl. te *Sourabaija.*

» » P. L. de Gaaij Fortman, Predikant te *Banda.*

» » J. L. A. Nieuwenhuisen, Notaris te *Batavia.*

» » W. P. H. Kocken, Assistent-Resident te *Djocjocarta.*

» » J. C. Heineken, Koopman te *Batavia.*

» » F. H. C. van Motman, Landeigenaar te *Buitenzorg.*

» » W. R. van Motman, idem.

Batavia,
10 *Februarij* 1845.

De Secretaris van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen,

P. MYER.

Digitized by Google

VERSLAG

VAN DEN

STAAT DER WERKZAAMHEDEN

VAN HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

VAN

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN,

GELEZEN IN DE ALGEMEENE VERGADERING

OP DEN 4den FEBRUARIJ, 1845.

DOOR

Dr. W. R. van Hoëvell,

President des Genootschaps.

Digitized by Google

Digitized by Google

Mijne Heeren!

Herinnerde ik u in onze vorige bijeenkomst, dat het eene gewoonte is geworden, om in elke jaarlijksche algemeene vergadering ten minste één nieuw deel verhandelingen ter tafel te brengen: ook thans weder is de Directie aan die gewoonte getrouw gebleven, en heeft zij de eer u het XX^ste deel der verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, geheel afgedrukt, aantebieden.

Het bevat de bijdragen tot de taal- land- en volkenkunde, welke, blijkens het algemeen verslag, dat ik in de maand October 1843 heb voorgedragen, door de Directie daarvoor zijn bestemd geworden.

De Heer J. F. C. Gericke Phil. Theor. Mag. Litt. Humm. Doctor, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Afgevaardigde van het Nederlandsch Bijbelgenootschap te *Soerakarta*, heeft daarin eene nieuwe proeve van zijnen ijver voor de studie der Javaansche taal gegeven, waarop het Genootschap te meer prijs stelt, omdat de door hem bewerkte *Wiwoko* aan ons

Digitized by Google

Genootschap de eer geeft van het eerst een Javaansch gedicht in zijn geheel te hebben uitgegeven. En deze text wordt op den voet gevolgd door de uitgave van eenen tweeden, namelijk dien van de *Romo*, bewerkt door den geleerden Javaanschen taalkundige, den Heer C. F. Winter.

Ook van dit werk heb ik, in onze vorige algemeene vergadering, verslag gedaan: een groot gedeelte is daarvan almede reeds afgedrukt, en ligt hier eveneens voor u ter tafel.

Ik zal over de verpligtingen, die het Genootschap aan deze beide Heeren gevoelt, niet verder uitwijden: ieder uwer, die de beoefening der Javaansche taal op eenigen prijs stelt, weet ook hunnen voortreffelijken arbeid naar waarde te schatten.

De tweede bijdrage, in dit XX^ste deel opgenomen, is de u almede reeds voorloopig aangekondigde verhandeling van den Heer J. D. van Herwerden, Resident van *Madioen*, getiteld: «Bijdragen tot de kennis van het Tengersch gebergte en deszelfs bevolking." Als gij van dit stuk kennis zult genomen hebben, verheugt gij u ongetwijfeld met de Directie in het vooruitzigt, dat de kundige en verdienstelijke schrijver ons geopend heeft, op meerdere bijdragen van zijne geachte hand.

Digitized by Google

De Directie rekent zich alzoo gelukkig, dit deel der verhandelingen van 't Genootschap, 't welk in belangrijkheid voor geen der vroegere behoeft te wijken, aan hare medeleden, als de vrucht harer pogingen en bemoeijenissen, aantebieden: maar daarbij hebben zich de werkzaamheden gedurende het afgeloopen jaar niet bepaald. Het verslag, hetwelk ik daarvan thans hoop medetedeelen, zal u, naar ik meen, overtuigen, dat zij, aan wie gij het beheer, het toezigt en de regeling van 's Genootschap belangen, en daarbij de bevordering van den roem dezer instelling hebt toevertrouwd, hunne verpligtingen in dat opzigt niet uit het oog hebben verloren. Dezelfde volgorde in acht nemende, welke in mijn vorig verslag heerschte, begin ik derhalve met de:

Indische Taal- en Letterkunde.

Om de kennis eener vreemde, in de geleerde wereld nog niet beoefende taal, die in 't bezit is eener eigen litteratuur, op te delven en te verspreiden, is het de koninklijke weg die kennis uit de oorspronkelijke schriften van zulk eene taal optesporen. De uitgaven van texten is dus een voornaam middel, om dat doel te bereiken. De Directie, hiervan overtuigd, heeft daar

Digitized by Google

om gemeend de beoefening der studie van de Javaansche taal- en letterkunde niet beter te kunnen bevorderen, dan door eenen aanvang te maken met het drukken van oorspronkelijke Javaansche manuscripten. Maar zij heeft hare pogingen hier niet gestaakt. Begrijpende, dat, met het uitgeven van texten, het vervaardigen van elementair-boeken hand aan hand behoort te gaan, heeft zij van hare zijde geene middelen onbeproefd gelaten, om ook daartoe medetewerken.

Heerschte er tot dus verre een volslagen gebrek aan uitgaven van texten, niet minder groote behoefte bestaat er nog altoos aan een goed woordenboek der Javaansche taal. Al wat wij daarvan bezitten, bepaalt zich tot, eenige kleine vocabulaires, welke behooren bij de opstellen tot oefening, door de Heeren Gericke en Bruckner bij hunne grammatica's gevoegd: terwijl de laatste nog bovendien in 1843: « Een klein woordenboek der Hollandsche, Engelsche en Javaansche talen," te *Batavia* op de zendelingpers heeft uitgegeven. De Hoogleeraar Taco Roorda heeft, bij eene nieuwe uitgave van de Javaansche spraakkunst van Cornets de Groot in 1843, het Javaansch leer- en leesboek uit de grammatica van den Heer Gericke overgedrukt, en daarop een nieuw

Digitized by Google

woordenboek zamengesteld, uitvoeriger dan dat van den oorspronkelijken uitgever, met eene etijmologische rangschikking en opgehelderd door voorbeelden en aanhalingen. De Hoogleeraar heeft daarbij gebruik gemaakt van een nog slechts in manuscript bestaand Javaansch-Nederduitsch woordenboek van den Heer GERICKE, waarover straks nader, en van een mede in handschrift bestaand glossarium van min bekende, meest Kawi-woorden. — Het Javaansch-Nederduitsch en Nederduitsch-Javaansch woordenboek van den Hoogleeraar P. P. ROORDA VAN EIJSINGA kan hier minder in aanmerking komen. De verdienstelijke schrijver heeft het meer voor practisch gebruik, dan als hulpmiddel voor eene *wetenschappelijke* beoefening der taal bestemd, gelijk dan ook de bijzonderheid, dat de Javaansche woorden met Italiaansche karakters voorkomen, reeds voldoende bewijst.

En ziedaar dan u den toestand aangewezen, waarin zich op dit oogenblik de Javaansche lexicographie bevindt.

De Grammatica is eenigzins verder gevorderd. Het voornaamste heb ik zoo even reeds vermeld. De «Proeve eener Javaansche spraakkunst van G. BRUCKNER" in 1830 te *Serampore* gedrukt: — de «Eerste gronden der

Digitized by Google

Javaansche taal, benevens Javaansch leer- en leesboek met eene woordenlijst ten gebruike bij hetzelve, door J. F. C. Gericke," te *Batavia* in 1831 uitgegeven :—de «Javaansche spraakkunst door wijlen A. D. Cornets de Groot; uitgegeven in naam en op verzoek van het Bat. Gen. van Kunsten en Wetenschappen, door J. F. C. Gericke" voorkomende in het 15de deel der verhandelingen van dit Genootschap (1833); en de «Javaansche spraakkunst van P. P. Roorda van Eijsinga:" ziedaar de titels van alle de bestaande Javaansche Grammatica's.

«Ik zal mij over de meerdere of mindere waarde van elk dezer werken geen oordeel aanmatigen; maar dit durf ik, ook op het gezag van andere bevoegde regters, gerust beweren, dat zij allen met elkander nog op verre na geene volledige uiteenzetting bevatten van den aard, de zamenstelling, de tallooze uitzonderingen en afwijkingen, de zonderlinge en geheel eigenaardige bijzonderheden van het Javaansch, dat voor den vreemdeling, zoo wel uit een theoretisch als practisch oogpunt beschouwd, een der moeijelijkste talen mag genoemd worden.

Toen de Hoogleeraar Taco Roorda, in 1843, aan de Koninklijke Academie te *Delft* zijne

Digitized by Google

Javaansche colleges opende, was hij dus van de voornaamste hulpmiddelen, eene goede grammatica en volledig lexicon, verstoken. — Immers ook zelfs de zoo even genoemde werken konden hem daarbij van geen dienst zijn, omdat ze niet meer voorhanden waren. — Hij heeft daarom de « spraakkunst van A. D. CORNETS DE GROOT," op nieuw uitgegeven. Hij schonk aan dat werk de voorkeur, omdat het een schat van belangrijke opmerkingen behelst en veel uitvoeriger is dan de grammatica's van BRUCKNER en GERICKE. Maar hij heeft zich niet vergenoegd, met eenen blooten herdruk van dit werk: hij heeft daaraan, behalve eenige wijzigingen, veranderingen en verbeteringen, een aantal aanteekeningen toegevoegd, die van zijne diepe geleerdheid, zijn juist oordeel, en zijne groote naauwkeurigheid getuigen. — Dit Genootschap is door hem met een exemplaar van dien arbeid vereerd geworden. — Maar ook met de verbeteringen en toevoegselen van den Hoogleeraar, stelt ons dit werk nog niet in het bezit van eene voldoende Javaansche grammatica. De Heer J. A. WILKENS heeft in eene uitvoerige recensie, voorkomende in het « Tijdschrift voor Neêrland's Indië", bij de ongeveinsde bewondering, die hij daarin uitdrukt voor het vele goede,

Digitized by Google

waarmede de Hoogleeraar Taco Roorda den arbeid van Cornets de Groot verrijkt heeft, vele leemten en gebreken aangetoond, die dezen arbeid nog altoos aankleven.

Het Javaansch heeft zóó veel eigenaardigs, dat men niet door gevolgtrekkingen en afleidingen kan weten; zóó veel, dat zich niet aan vaste regelen laat onderwerpen en geheel van het gebruik afhangt; zóó veel, waarvoor geene taalkundige gronden bestaan en 't welk alleen zoo is, omdat het zoo is, — dat zelfs de scherpzinnigste geleerde dit op geene andere wijze kan weten, dan door het, bij eene langdurige oefening op *Java* zelf, te leeren. Niet uit *Europa*, maar uit *Java* moet men dus een volledig lexicon en eene naauwkeurige grammatica verwachten. — De parels van *Ceijlon* kan men alleen op *Ceijlon* visschen: de kennis der Javaansche taal kan men alleen van dit eiland verkrijgen.

Het Bataviaasch Genootschap is in de gelukkige gelegenheid geweest, gedurende het afgeloopen jaar daartoe krachtdadig mede te werken. Het was dezer Directie bekend, dat de Heer Gericke, bij zijn eerste elfjarig verblijf op *Java*, een woordenboek vervaardigde, waaraan onder anderen de Hoogleeraar Taco Roorda, volgens zijne eigen verklaring, den toegang tot de kennis der Javaansche taal te

danken heeft (*). Bovendien wist de Directie, dat de Heeren WINTER en WILKENS allerbelangrijkste bouwstoffen bezitten voor een uitvoerig etijmologisch lexicon, en reeds eenen aanvang gemaakt hadden, met die gezamenlijk te bewerken. — De Directie, overtuigd van haren pligt, om, waar zulks mogelijk is, op dergelijke letterkundige ondernemingen eenen weldadigen invloed uitteoefenen, droeg mij de taak op, om te *Soeracarta* zelf te trachten de afzonderlijke werkzaamheden van den Heer GERICKE en van de Heeren WINTER en WILKENS te vereenigen, ten einde uit deze verschillende bronnen één voortreffelijk geheel daartestellen: of, zoo dit niet mogt gelukken, aan beide woordenboeken die ondersteuning, aanmoediging en medewerking te verzekeren, welke de schrijvers van dit Genootschap zouden mogen verlangen, om hun doel te bereiken.

Bij een plaatselijk onderzoek, bleek het, dat omstandigheden van velerlei aard eenen gezamenlijken arbeid onmogelijk maakten. Bovendien had de Heer GERICKE, op aanzoek van den Minister van Kolonien, zijne toestemming

(*) Zie: Javaansche spraakkunst, leesboek en woordenboek van A. D. CORNETS DE GROOT, uitgegeven door T. ROORDA: voorberigt blz. IX.

Digitized by Google

reeds gegeven, tot eene dadelijke uitgave van zijn werk in *Nederland*, door den Hoogleeraar Taco Roorda, zoo dat deze belangrijke arbeid de medewerking en ondersteunig van dit Genootschap niet meer behoefde.

Maar, afgescheiden hiervan, beschouwde deze Directie het toch nog altoos hoogst wenschelijk, dat de Heeren Winter en Wilkens almede hun voornemen ten uitvoer bragten. Immers, hoe voortreffelijk ook het woordenboek van den Heer Gericke moge wezen, is het echter niettemin te verwachten dat de Heer Winter, die, op *Java* geboren en opgevoed, zijn geheele leven aan de studie van het Javaansch heeft gewijd, eenen rijkeren schat van woorden van zijne moedertaal bezit, dan iemand, die eenen veel korteren tijd aan de beoefening dier voor hem vreemde taal heeft besteed. Daarenboven was het plan van de Heeren Winter en Wilkens veel uitgebreider, en zou hun woordenboek niet alleen de verklaring van de beteekenis der woorden, maar ook een groot gedeelte der grammatica in zich opnemen. Nimmer kon zich eene gelegenheid aanbieden, waarvan gunstiger resultaten zijn te wachten. De Heer Winter is tegenwoordig, onder Javanen en Europeanen, de eenige, die de kennis van al den rijkdom der Javaansche taal

Digitized by Google

en van den geheelen omvang harer litteratuur volkomen bezit. De Heer WILKENS was jaren lang zijn leerling, en heeft al de schoone talenten, waarmede de natuur hem zoo ruimschoots bedeelde, aan de studie van het Javaansch toegewijd. Aan den eenen kant is het zeker, dat, zonder den Heer WINTER, onmogelijk een Javaansch woordenboek van dien omvang en met die juistheid in de uitlegging der woorden vervaardigd kan worden, als waarover thans sprake is, terwijl de Heer WINTER aan den anderen kant verklaart, dat de uitwerking van de door hem geleverde bouwstoffen aan niemand beter dan aan den Heer WILKENS is toevertrouwd. Hierbij komt nog eene gelukkige omstandigheid, het verblijf namelijk van den Heer A. W. VAN DEN HAM te *Soerakarta*, die de Kawie-woorden aan het Sanscrit toetst, en er, daar waar verwantschap tusschen beiden is, de beteekenis dezer laatste bijvoegt.

Bij al deze gelukkige omstandigheden voegde zich echter eene zwarigheid, die, ware zij niet te overwinnen, de uitgave van het woordenboek onmogelijk zou maken. De Heer WINTER was namelijk zoo overstelpt door werkzaamheden, middelijk of onmiddelijk aan zijne betrekking als translateur verbonden, dat hij ge-

Digitized by Google

noegzaam al zijnen tijd daaraan moest besteden, zoodat het hem onmogelijk was, zonder eenige gunstige verandering in deze, zulk eenen reuzenarbeid als dit lexicon ten einde te brengen. Bovendien hadden de Heeren WINTER en WILKENS beide, door de intrekking van het Instituut voor de Javaansche taal te *Soeracarta*, een gedeelte hunner inkomsten verloren, zoodat de laatste zelfs genoodzaakt was naar een ander middel van bestaan om te zien.

Het Genootschap heeft zich over al deze bezwaren, in een dringend schrijven, tot het Gouvernement gewend, met zulk een gunstig gevolg, dat, bij besluit van 19 Januarij 1844 No. 9, de Heeren WINTER en WILKENS in het genot van hunne vroegere bezoldiging hersteld werden; terwijl bij datzelfde besluit aan hen de zamenstelling van een uitvoerig, verklarend, omschrijvend Javaansch en Nederduitsch woordenboek werd opgedragen, zoodanig als dat werk door hen bereids was aangevangen: wordende de Heer WINTER van zijne overige werkzaamheden grootendeels ontslagen, en deze opgedragen aan zijnen zoon C. F. WINTER Jr.

De studie der Javaansche taal heeft dus dit jaar eene groote schrede voorwaarts gemaakt en deze geleerde instelling heeft daartoe het

Digitized by Google

hare bijgedragen. Met onafgebroken inspanning werken de Heeren WINTER en WILKENS hunne taak af. Eene proeve hebben zij er van geleverd in het Tijdschrift voor *Neêrland's Indië* (*), die u de overtuiging zal gegeven hebben, dat van de geleerdheid, den overmoeiden ijver en de vriendschappelijke zamenwerking dezer beide mannen groote resultaten zijn te verwachten.

In mijn verslag van het vorige jaar deelde ik u mede, dat in het 20ste deel van 's Genootschaps verhandelingen zou worden opgenomen eene «proeve van vergelijking van het Kawi en tegenwoordig Javaansch (Kromo en Ngoko) met het Sanskrit" door den Heer VAN DEN HAM. Gelijk gij ziet, is dat voornemen niet ten uitvoer gebragt. De reden hiervan is daarin te zoeken, dat de verzameling van woorden, die de Heer VAN DEN HAM voor deze proeve bestemt, nog gedurig toeneemt, en hij ze dus zoo volledig mogelijk tracht te maken. Daar het nieuwere Javaansch de eenige hechte grondslag der studie van het oudere uitmaakt, is het natuurlijk dat ook dit hem noodzakelijk bezig houdt. Dezer dagen heeft de werkzame

(*) Zesde Jaargang, 1ste deel, blz. I. enz.

Digitized by Google

geleerde ons echter geschreven, dat hij thans bezig is aan het rangschikken en in orde brengen zijner reeds bijeengebragte woorden.

Met de uitgave van texten gaat het Genootschap onafgebroken voort. De *Wiwoho* en *Romo* zullen weldra door bewerkingen van andere manuscripten gevolgd worden. Ook de Heer Dr. P. P. Roorda van Eijsinga, vroeger Hoogleeraar aan de koninklijke militaire Academie te *Breda*, en bekend door zijne talrijke geschriften over *Neêrland's Indië* in 't algemeen en de Maleische taal- en letterkunde in het bijzonder, heeft zijne medewerking der Directie aangeboden. Die geleerde heeft het voornemen, om voor een der volgende deelen van 's Genootschaps verhandelingen te bewerken een Javaansch handschrift, bevattende de geschiedenis van den Pangerang Poeger. Zij neemt eenen aanvang met den dood van Soesoehoenan Mangkoerat te *Kerto Soero*, die in het jaar 1703 onzer jaartelling overleed, en eindigt met de komst aan het bestuur van den Gouverneur - Generaal Baron van Imhoff. Het werk, in versmaat geschreven, en te *Djocjocarta* vervaardigd, is, volgens den Heer Roorda van Eijsinga, vooral ook belangrijk, omdat het een denkbeeld geeft van het standpunt, van waar de Javanen de gebeur-

Digitized by Google

tenissen beschouwen, waarin de Nederlanders eene groote rol spelen.

In onze laatste bijeenkomst had ik het genoegen, uwe aandacht te vestigen op eene zaak van het hoogste gewigt, waarvan wij toen de schoonste verwachtingen voor de toekomst koesterden, en die, zoo wel voor de bevordering van een' bijzonderen tak der Indische taal- en letterkunde, als voor den roem van dit Genootschap de heerlijkste vruchten beloofde.

Ik deelde u mede dat de Heer Dr. W. C. H. TOE WATER ons toegezegd had, eene Chrestomatie der Macassaarsche en Boeginesche talen, bestaande in eene uitvoerige beschouwing van den aard en de regelen dier beide talen; in eene keuze van oorspronkelijke Boeginesche stukken, van staat-, geschied-, en dichtkundigen aard, waarbij afwisseling van hoog en laag dialect is in acht genomen; en eindelijk in een woordenboek op deze Chrestomatie slaande. De geleerde schrijver hield zich onvermoeid bezig met de redactie van dit werk, waarvoor hij de bouwstoffen gedurende zijn vierjarig verblijf te *Macassar* had verzameld. De Directie slaagde aanvankelijk allergelukkigst in het bezorgen der daarvoor noodige tijpes: de Heer ZECHA had de stempels van acht letters reeds gereed,

Digitized by Google

die de goedkeuring van den Heer TOE WATER volkomen wegdroegen : het werk werd met kracht voortgezet . . . : toen eensklaps eene allernoodlottigste gebeurtenis aan al die schoone vooruitzigten den bodem insloeg. Plotseling vernam de Directie de tijding van het overlijden van den voortreffelijken man, die even onbaatzuchtig als voortvarend en vol ijver en vuur eenen arbeid hoopte tot stand te brengen, waardoor hij zich een' onvergankelijken roem zou verworven hebben.

De Directie trachtte uit zijne nalatenschap voor de wetenschap te redden, wat er nog te redden viel. Op haar verzoek stelde de bedroefde weduwe van den overledene al de papieren, die op de Macassaarsche en Boeginesche letterkunde betrekking hadden, edelmoedig ter onzer beschikking. Ze bevatten, in de eerste plaats, een dertiental manuscripten, waarvan één met eene Maleische vertaling, en sommigen met eene Maleische vertaling der woorden tusschen de regels in : voorts eene menigte aanteekeningen op de grammatica en syntaxis betrekking hebbende, waarvan een gedeelte reeds behoorlijk is geredigeerd en gerangschikt: een Maleisch-Nederduitsch lexicon van ROORDA VAN EIJSINGA, met de Boeginesche en Macassaarsche verklaring der woorden, met potlood geschreven, er

Digitized by Google

bij gevoegd: en bovendien eene groote verzameling van Macassaarsche en Boeginesche woorden met de Nederduitsche vertaling. Maar al die bouwstoffen hebben nog de bewerking noodig van iemand, die met de talen van *Celebes* bekend is.

Uit de papieren van den overledene bleek ons, dat hij aan den Heer VETTER te *Macassar* vele inlichtingen te danken had; dat die Heer zijn eerste leermeester was geweest, hem belangrijke teregtwijzingen en mededeelingen had gedaan, en bij voortduring in briefwisseling met hem was gebleven. De Directie begreep dus, dat zij zich tot genoemden Heer VETTER moest wenden en zijne hulp moest inroepen, om aan den arbeid van Dr. TOE WATER de laatste hand te leggen.

In een antwoord, dd. 30 October ll., op onze missive van 20 Augustus jl. schrijft ons de Heer VETTER: «Niets zal mij aangenamer wezen, dan te kunnen en te mogen vervolgen en voleinden het door den bij mij onvergetelijken geleerde Dr. TOE WATER begonnen woordenboek en grammatica van de Boeginesche en Macassaarsche talen. Doch bij dezen goeden wil ontbreekt mij de tijd. De betrekking van Adjunct-Secretaris voor de inlandsche zaken bij het Gouvernement van *Macassar*, is niet alleen eene zeer

Digitized by Google

werkzame betrekking, maar vordert ook dat men zich meestal op reis bevindt. Deze omstandigheid doet mij eenigzins huiverig zijn eene taak op mij te nemen, welker behoorlijke vervulling tijd vordert. Het hoog belang echter van dat woordenboek en die grammatica in aanmerking nemende, kan ik het niet van mij verkrijgen, de voltooijing daarvan zoo maar in het onzekere te laten. Ik ben derhalve zoo vrij der Directie voortestellen, om de bedoelde manuscripten aan mij overtezenden, opdat ik ze zal kunnen onderzoeken, ten einde mij vooraf te overtuigen of ik in staat ben dat werk te voltooijen, en of ik tot die voltooijing tijds genoeg zal kunnen vinden."

De Directie heeft zich gehaast aan dit verzoek te voldoen, en de handschriften aan den Heer VETTER verzonden. Hartelijk hoopt zij, dat het onderzoek van dien Heer tot een gunstigen uitslag mag leiden. In dit vertrouwen gaat zij voort met het vervaardigen der noodige tijpes. De stempels, die gereed zijn, liggen hier voor u ter tafel.

Dezer dagen hebben de zendelingen J. F. BECKER en HARDELAND aan dit Genootschap aangeboden een Hollandsch – Daijaksch, en Dai-

Digitized by Google

jaksch - Hollandsch woordenboek. Het is vervaardigd in het dialect van *Poeloepetak* of van de zoogenaamde kleine Daijak, want, gelijk gij weet, mijne Heeren, heeft bijna elk distrikt der binnenlanden van *Borneo* zijn eigen dialect. Op de zuidkust is echter dat van *Poelopetak* het verst verspreid: het wordt door omtrent 15,000 Daijaks gesproken en door ten minste het dubbeld van dit getal verstaan, en is daarom in vele opzigten het belangrijkst.

Reeds in 1843 heeft de Heer Becker eene vertaling van het Evangelie van Mattheus in dit zelfde dialect uitgegeven. — Behalve eene groote verwantschap met het Maleisch, blijkt daaruit en uit het nu aangeboden woordenboek, dat het Daijaksch van *Poelopetak* in sommige opzigten rijk is aan woorden, zoodat zelfs voor een enkel voorwerp of voor een enkel bedrijf, naar mate de omstandigheden zich wijzigen, drie of vier uitdrukkingen gebezigd worden. Maar wat overigens de vorming en zamenstelling der volzinnen en de flectie der woorden betreft, draagt de taal den stempel van het ruwe en onbeschaafde karakter des volks: want, om maar iets te noemen, noch voegwoorden, noch verbuigingen, noch vervoegingen treft men er in aan.

De Directie heeft dit aanbod van de Heeren

Digitized by Google

Becker en Hardeland met genoegen aangenomen. In een der eerstvolgende deelen der Verhandelingen zal hun arbeid gedrukt worden. Zij hoopt, dat die Heeren ook op andere dialecten der Daijak hunne aandacht zullen vestigen; niet alleen voor het practisch nut, dat zij voornamelijk beoogen, is dit wenschelijk maar ook voor de vergelijkende taalkunde. Wilhelm von Humboldt betreurde het, dat hij, uit gebrek aan de noodige bescheiden, niet in staat was de talen van *Borneo* naauwkeurig grammatisch te beoordeelen (*), en sedert hem zijn wij in de kennis dier talen nog weinig of niets gevorderd. De inzenders van het Daijaksch woordenboek hebben dus een belangrijk werk begonnen, dat zij, gelijk wij hopen, met kracht zullen voortzetten.

Oudheidkunde.

Voor de studie der oudheidkunde, zijn de bemoeijingen van dit Genootschap, gedurende het afgeloopen jaar, niet zonder vrucht gebleven. Vóór alles moet ik hier uwe aandacht vestigen op ons oudheidkundig kabinet. Gij herinnert u, dat

(*) Zie: W. von Humboldt Ueber die Kawi-sprache auf der Insel *Java*, Ister Band pag. II.

Digitized by Google

deze inrigting bestemd is, om de overblijfselen van den Hindoe tijd op *Java*, welke van hunne oorspronkelijke plaats genomen en op dit oogenblik hier en daar verspreid en zonder behoorlijke verzorging zijn, daarin langzamerhand te verzamelen en optenemen. Sedert onze laatste bijeenkomst heeft dat kabinet eene belangrijke uitbreiding ondergaan.

Uit de Residentie *Pekalongan* zijn er in opgenomen negen steenen beelden, die jaren lang, onder de boomen voor het residentie-huis, aan de werking van regen en zonneschijn zijn blootgesteld geweest, en daarvan maar al te zeer de blijken dragen.

Uit de afdeeling *Ledok*, residentie *Bagelen*, ontvingen wij tien beelden, die gedeeltelijk in den tuin van de assistents-residents woning waren ten toon gesteld, gedeeltelijk de haloong-haloong van den regent versierden.

Het residentie-huis van *Samarang* en *Salatiga* en de omstreken van *Oenggarang* hebben ons kabinet met achttien steenen voorwerpen verrijkt.

De klassieke grond van *Kadoe* schonk ons zes gedenkstukken, die tot dus verre een sieraad der residents-woning te *Magellan* uitmaakten, maar ieder jaar, door den invloed van het klimaat, van hunne zuiverheid van omtrekken verloren.

Digitized by Google

Zoo wel uit een oogpunt van kunst als van wetenschap, zijn er onder alle deze monumenten prachtige voorwerpen, die de opmerking en bewondering van elken beschouwer moeten tot zich trekken. Welk een gekuiste smaak, welk eene bevalligheid, welk eene fijnheid van bewerking, welk eene sierlijkheid van vormen heerscht er, bij voorbeeld, in de voorstelling van Doerga, digt bij *Boro Boedoor* (*) gevonden, en waarop ik de vrijheid neem uwe aandacht te vestigen. Gij herinnert u de beteekenis dezer mijthologische voorstelling, de strijd tusschen de ondeugd, gepersonifieerd onder den naam van Mahishasoer, en de active deugd, onder dien van Doerga. Mahishasoer had, in de gedaante van een' buffel, Indra, den God des hemels, met zijne heirlegers overwonnen en den troon bemagtigd. De hemelsche vlugtelingen leiden hunne grieven bloot voor Wishnoe, den God der onderhouding, en Siva de Godheid der vernieling of liever verandering. Naauwelijks hoorden

---

(*) Volgens opgave onder de afbeelding bij Raffles, voorkomende, *History of Java*, vol. II. No. 5 der plaat met het ouderschrift: *From subjects in stone, found in the vicinity of Boro Bodo in Kedu.* Het Bat. Gen. ontving dit beeld uit den tuin van de Residents-woning te *Magellan.*

Digitized by Google

deze de rampen van INDRA, of eene edele verontwaardiging vervulde hun gemoed, en hunne woede werd zoo groot, dat vlammen vuurs uit hunne monden schoten; en ziet - die vlammen vormden eene godin, van onbeschrijfelijke schoonheid, wier beeld gij hier voor u ziet, en die den naam van DOERGA ontving. Op MAHISHASOER afgezonden, valt zij het monster aan, dat gedurig van gedaante verwisselt. Maar toen de godin den voet zette op den kop van den buffel, in welk dier hij zich nu had veranderd, toen kwam een menschelijk ligchaam uit den nek van dat dier te voorschijn, dat door DOERGA bij het haar werd gegrepen, en in het hart werd doorboord. Ziet, mijne Heeren, met welk een bewonderenswaardig talent, de beeldhouwer, in den ruwen riviersteen, de zachte maar waardige uitdrukking, de bevallige gelaatstrekken, de sierlijke vormen meesterlijk heeft gebijteld. Hij stelt de godin voor op het oogenblik, «toen hare voet, met zijne klinkende versierselen, den kop van MAHISHASOER drukte; toen werden al de bloesems der pas ontloken bloemen, van de bron, door hare alles overtreffende schoonheid in de schaduw gesteld, (met onbevalligheid bedekt)" (*). En inderdaad het werk van den

(*) Zie: EDWARD MOOR, *Hindu Pantheon* pag. 152.

Digitized by Google

kunstenaar draagt de blijken, dat hem deze regels voor den geest hebben gezweefd.

Er zijn slechts weinig steenen-beelden, geheel gaaf en ongeschonden, meer voorhanden: ook dit kunststuk heeft in dat algemeene lot gedeeld. Van de verschillende wapenen en attributen, die DOERGA in hare acht handen voert, zijn die, welke de twee bovenste linker gedragen hebben, geheel verminkt en onkenbaar geworden. Ondertusschen kunt gij, dit origineel met de teekening vergelijkende, welke RAFFLES er van levert, een nieuw bewijs vinden van de noodzakelijkheid maar tevens moeijelijkheid, om het oorspronkelijke in de afbeeldingen volkomen getrouw terugtegeven. Vooreerst toch heeft de teekenaar wel het dunne kleed geschilderd, dat, boven hare heupen beginnende, met een gordel en een slang is vast gebonden, en tot boven hare enkels reikt, maar de bevallige losse plooijen van dat kleed zijn bij hem stijf en smakeloos geworden, en de schoone vormen, die er door heen schijnen, heeft hij vergeten: en wanneer wij zijne teekening van het attribuut der tweede linkerhand beschou-

---

Zoo luidt het opschrift van een steen, gevonden in een grot in de nabijheid van *Gija* in *Bengalen*.

Digitized by Google

wen, dan schijnt zij een weerhaak aanteduiden, terwijl het oorspronkelijke duidelijke bewijzen draagt van een geschonden wapen, 't welk misschien wel de trisoela of drie-tand is geweest. De tjakra in de boven regterhand bevindt zich niet op eenigen afstand boven den uitgestoken wijsvinger, gelijk bij RAFFLES, maar is in het oorspronkelijke daaraan onmiddelijk vastgehecht.

Ik moet uwe aandacht ook vestigen op twee giganteske beelden, voorstellende BOEDHA in eene zittende houding. Eenige honderden van deze kunststukken hebben de nissen van den bewonderenswaardigen tempel van *Boro Boedoor* versierd, en nu nog verhoogt eene talrijke menigte de pracht van dat schoonste aller Hindoemonumenten op *Java.* Hoe gaarne de Directie ook haar kabinet met deze beelden ziet opgeluisterd, zou zij zich wel gewacht hebben een enkel van zijne oorspronkelijke plaats weg te nemen; maar andere handen zijn niet zoo schroomvallig geweest, en zij heeft het zich daarom tot pligt gerekend de vier *Boedha*-voorstellingen, die vroeger van *Boro Boedoor* in den tuin van het Residentie-huis te *Magellan* waren gebragt, in het oudheidkundig kabinet van dit Genootschap over te plaatsen. Twee daarvan zijn reeds aangekomen; de twee overigen worden binnen kort verwacht.

Digitized by Google

Onder al de voorwerpen, waarmede ons kabinet, sedert de laatste vergadering, verrijkt werd, is er misschien om zijne zeldzaamheid geen belangrijker dan eene voorstelling van Saraswati met twee handen, rijdende op eene paauw, zonder eenige andere attributen. Saraswati, de echgenoote van Brahma, is, gelijk gij u herinnert, de godin der verbeelding en vinding, de beschermster der schoone kunsten, vooral van de muzijk en rhetorica, de uitvindster van het Sanscrit en het Devanagrij-karakter. Moore deelt ons mede, in zijn «Hindu Pantheon", dat er van deze godin zeer zelden beelden zijn gevonden en hij zelf er geen bezat of ooit gezien had. De afbeeldingen, die hij van Saraswati geeft, zijn naar oorspronkelijke Hindoe *teekeningen* gevolgd. —Ook op *Java* is maar zelden eene voorstelling van haar aangetroffen. Noch bij Raffles, noch bij Crawfurd komt zij voor. Op mijne laatste reis zag ik dit beeld in den tuin van de Assistent—Residents woning van *Ledok,* te *Wonosobo.* Het is, gelijk gij ziet, 3 voet hoog en de kop van de paauw is er door moedwil of bij toeval afgeslagen. Overigens is het onbeschadigd. Volgens opgave van den Regent van *Ledok* zou het afkomstig zijn van het Diëngsche gebergte en een der tempels versierd hebben, die

Digitized by Google

thans nog op het plateau aldaar aanwezig zijn.

Aller opmerkenswaardigst is ook het kleine metalen beeld, dat hier voor u ligt. Het kroes hoofdhaar, de dikke lippen, de zittende houding met kruisselings over elkander geslagen beenen, waarvan de voetzolen naar boven zijn gekeerd, de ontbloote regterborst, dat alles doet u onmiddelijk BOEDHA herkennen, en gij herinnert u vele dergelijke beelden gezien te hebben. Het voorwerp zelf stelt dan ook niet de belangrijkheid van dit monument daar, maar de plaats waar het gevonden is. Het werd ons aangeboden door den Resident van *Palembang* Jhr. A. DE KOCK, die ons berigt, dat het uit zijne Residentie afkomstig is. Hij meldt ons daarbij tevens, dat er in de doesson nog meer dergelijke metalen beeldjes aanwezig zijn, maar dat de bevolking die nog steeds in eere houdt en ze offers brengt. Ook eenige steenen beelden zijn, volgens dien Hoofd-officier, in het Palembangsche voorhanden, welke hij ons kabinet heeft toegezegd. Zoo wordt dan door dit beeld en waarschijnlijk ook door de overige oudheden, waarvan de Heer DE KOCK melding maakt, opgehelderd, wat de overlevering verhaalt van eene vroegere gemeenschap tusschen *Java* en *Palembang*. De waarheid dezer gemeenschap is bewezen, door de Javaansche zeden en ge-

Digitized by Google

woonten, de Javaansche namen en titels, de tallooze Javaansche woorden, die te *Palembang* worden aangetroffen: en zij wordt opgehelderd door feiten uit den geschiedkundigen tijd; maar volgens de overlevering zou, reeds lang voor de invoering van het Mahomedanisme, deze gemeenschap hebben plaats gehad en *Palembang* eene colonie van *Madjapahit* zijn geworden. Het vinden aldaar van Hindoe-oudheden, geheel in den geest en den stijl der Javaansche, is een sterk bewijs voor de gegrondheid dier traditie: en de waarschijnlijkheid, dat eene vergelijking van de overige aldaar aanwezige monumenten tot nog meer belangrijke gevolgtrekkingen zal aanleiding geven, doet de Directie met verlangen naar de vervulling der belofte van den Heer DE KOCK uitzien. — Ondertusschen wordt aan dien Heer hier openlijk onze erkentelijkheid verzekerd, voor zijne mededeelingen, terwijl wij den wensch niet kunnen onderdrukken, dat zijn voorbeeld ook door andere ambtenaren en ingezetenen, die daartoe in de gelegenheid zijn, moge gevolgd worden.

Maar ik mag u niet langer bezig houden met de optelling der belangrijke voorwerpen, waarmede ons oudheidkundig kabinet sedert de laatste vergadering is vermeerderd. Uit het wei-

Digitized by Google

nige, dat ik gezegd heb, en uit de beschouwing onzer verzameling zelve zult gij, hoop ik, van hare hooge waarde voor kunst en wetenschap levendig overtuigd zijn.

Met de bescherming en medewerking van het Gouvernement, zoo als die ons in het afgeloopen jaar zijn geschonken, zal hare waarde gedurig toenemen. Nog een groot aantal voorwerpen in de Residentie *Kadoe*, is door de Directie bestemd, om herwaarts te worden overgevoerd. Ten einde in hare keuze niet mis te tasten, heeft zij mij derwaarts afgevaardigd. Voorgelicht en bijgestaan door de raadgevingen van den Heer VAN DEN HAM, heb ik op de plaats zelve de beelden in oogenschouw genomen en de aanwijzingen gedaan. De goede zorgen van den Heer R. DE FILITAZ BOUSQUET, Resident van *Kadoe*, voor de behoorlijke verzending, zijn boven onzen lof verheven: moge die ambtenaar daarmede blijven voortgaan! Moge ons kabinet de algemeene belangstelling meer en meer ondervinden! Het is inderdaad te bejammeren, dat bij vele bezitters van kleine verzamelingen de liefde voor kunst en wetenschap niet zoo groot is, dat zij het ijdele genoegen van eenige curiositeiten te bezitten daarvoor willen opofferen, en hunne beelden, 't zij tegen betaling, 't zij als geschenken aan dit Genootschap willen af-

Digitized by Google

staan. Hier loopen die voorwerpen minder gevaar van verloren te gaan; hier worden ze, en door expositie der monumenten zelve, en door het uitgeven van afbeeldingen en beschrijvingen, het eigendom van het publiek.

Over dit laatste onderwerp moet ik uwe aandacht nu voor eenige oogenblikken bezighouden.

In onze vorige vergadering heb ik u medegedeeld, dat de Directie zich onledig houdt, met het vervaardigen van eene beredeneerde catalogus der voorwerpen van het antiquarisch kabinet, waarvoor de grondslagen gelegd zijn door wijlen den Heer Dr. C. J. van der Vlis, maar wiens arbeid zich toen nog in *Europa* bevond. Sedert zijn die stukken hier aangekomen en de teekeningen der beelden, door ons aangekocht uit de nalatenschap van wijlen den Heer Valck, liggen hier voor u ter tafel. Op die teekeningen is echter zeer veel aantemerken. Niet alleen dat zij de eigenaardige Hindoe-tijpe missen, maar ze zijn ook geschaduwd, terwijl de eenvoudige omtrekken, gelijk in het werk van Raffles, voor oudheidkundige afbeeldingen, verre zijn te verkiezen. De catalogus van het antiquarisch kabinet is ondertusschen reeds aanmerkelijk gevorderd, en zal waarschijnlijk in den loop van

Digitized by Google

dit jaar gereed zijn. Dezer dagen zijn proeven genomen, in hoe verre de Daguerreotijpe geschikt is voor oudheidkundige afbeeldingen: die proeven zijn niet ongunstig uitgevallen. Het Gouvernement heeft dien ten gevolge, bij dispositie van 27 Januarij 1845 no. 5, den Heer SCHAEFER, die voor eenigen tijd met een toestel van DAGUERRE herwaarts is overgekomen, opgedragen, om, op 's lands kosten, lichtbeelden te vervaardigen van de archaeologische voorwerpen in ons kabinet. Den uitslag daarvan zullen wij moeten afwachten, vóór nadere maatregelen tot het lijthographeren der beelden genomen worden.

Met de uitgave van het, in de laatst gehouden algemeene vergadering, aangekondigde «Corpus inscriptionum Javanarum," gaat de Directie gedurig voort. De in koper en steen gegraveerde inscripties, in de Residentie *Soerabaija* gevonden, en waarvan toen is melding gemaakt, zijn allen afgedrukt. Thans is men bezig met het lijthographeren van eene zeer groote inscriptie, gevonden in de Residentie *Pasoeroean*, waarvan, door tusschenkomst van den Resident aldaar, eene zeer naauwkeurige copij aan het Genootschap is bezorgd.

Digitized by Google

Ziet daar, mijne Heeren, wat deze instelling, gedurende het afgeloopen jaar, voor de studie der oudheidkunde van deze gewesten gedaan heeft. In vele opzigten mag zij zich verblijden over de gunstige resultaten harer onvermoeide pogingen. Maar, aan den anderen kant, zou zij zoo gaarne bij vele ingezetenen, die daartoe in de gelegenheid zijn, meer ondersteuning en medewerking ondervinden. Het smart de Directie bovenal, gelijk ik hier boven reeds aanvoerde, dat nog altoos vele oudheidkundige voorwerpen, die van tijd tot tijd op dit eiland worden opgegraven, in handen van particulieren vallen en niet het eigendom worden van de beoefenaren der wetenschap, door hunne plaatsing in ons kabinet. Zoo is nog onlangs een aantal metalen beeldjes in de Preanger-Regentschappen gevonden. Zoo wel om de beelden zelve, als vooral ook om de plaats waar ze werden opgedolven, zijn ze van het uiterste gewigt. Immers tot dus verre waren in de Soenda-landen, op eenige weinige uitzonderingen na, geene monumenten uit de Hindoe-eeuwen aangetroffen, althans niet van hetzelfde karakter als die, waarmede de grond van midden- en oost- *Java* als bedekt is. Men heeft op deze bijzonderheid reeds theoriën gebouwd, en ik

Digitized by Google

zelf heb daaruit, in eene uitvoerige verhandeling, een bewijs afgeleid voor den minderen invloed van het vaste land van *Indië* op de Soendanezen. Het vinden van metalen beelden in 't hart der Preanger-landen, geheel en al van denzelfden vorm als beoosten de *Tjipamali* bij honderden zijn aangetroffen, gevoegd bij de steenen monumenten, onlangs aan de zuidelijke helling der noordelijke bergketen van *Bandong* ontdekt, en die ook van hetzelfde karakter moeten zijn, — dit is inderdaad een bijzonder verschijnsel. De Directie begreep dat, en heeft geene moeite gespaard, om deze belangrijke stukken voor onze verzameling te verkrijgen: maar het is haar niet mogen gelukken; ze zijn het eigendom geworden van een particulier persoon, en, in weerwil van het verbod van het Gouvernement, om antiquarische voorwerpen uittevoeren, vreezen wij dat ook aan die beelden, even als aan zoo vele anderen, hetzelfde lot zal te beurt vallen. Schoon steekt bij deze kleingeestige eigenbaat de handelwijze af van meer verlichte mannen, onder anderen van den Heer Overste DE KOCK, die de wetenschap hooger plaatsen dan het genoegen van zelf eenige oudheidkundige voorwerpen in hunne woning ten toon te kunnen stellen.

Digitized by Google

Land- en Volkenkunde.

Ik ben genaderd tot een onderwerp, waaromtrent de Directie eenige mededeelingen heeft te doen, die door deze vergadering waarschijnlijk met de meeste belangstelling zullen worden ontvangen.

Was de land- en volkenkunde van *Neêrland's Indië*, gedurende het zeven en zestig jarig bestaan van deze wetenschappelijke instelling, onophoudelijk het voorwerp van hare onvermoeide navorschingen: leveren de uitgegeven verhandelingen daarvan de schitterendste bewijzen: — ook het afgeloopen jaar is, in dit opzigt, het Genootschap niet achterlijk gebleven.

Ten einde in mijn verslag eene geregelde volgorde te bewaren, zal ik 't eerst uwe aandacht vestigen op de werkzaamheden, waarvan de aanvang u, in de laatste vergadering, werd aangekondigd, en die sedert onafgebroken zijn voortgezet; ik bedoel de uitgave van een manuscript van wijlen den onsterfelijken Javaanschen taalkenner A. D. Cornets de Groot. De Directie had eerst het voornemen, om dit werk, even als het « Corpus inscriptionum Javanarum," bij afleveringen uittegeven; maar zij is daarvan om verschillende redenen teruggekomen, vooral ook omdat de kosten daardoor

Digitized by Google

noodeloos zouden worden verhoogd. De platen, bij dit werk behoorende, zijn nu allen afgedrukt, en liggen hier voor u ter tafel. Ze zijn zoo naauwkeurig naar het oorspronkelijke gevolgd, dat er geen onderscheid tusschen beide is te ontdekken. De text ligt ter perse, en kan binnen een paar maanden geheel gereed zijn.

Voor het ethnologisch kabinet was het afgeloopen jaar zeer gelukkig. Het kwam onder de zorg van Dr. P. Bleeker, die het, op verzoek der Directie, overbragt naar het ontruimde locaal van het Museum van natuurlijke historic, het daar behoorlijk plaatste en rangschikte, en zich thans onledig houdt met de vervaardiging van eene uitvoerige beredeneerde Catalogus.

Bovendien werd de verzameling met een aantal voorwerpen vermeerderd, waaronder in de eerste plaats moeten geteld worden, negentien beelden voorstellende verschillende personen van de waijang, zoo als die op het eiland *Bali* bestaat. Ze zijn aangekocht uit de nalatenschap van wijlen den Gouvernements Commissaris voor *Bali* den Heer Huskus Koopman, en waren, gedurende zijn verblijf op dat eiland, aldaar verzameld.

Wanneer wij deze figuren vergelijken met

Digitized by Google

die van de Javaansche waijang, dan vinden wij tusschen beiden een aanmerkelijk onderscheid. In de laatsten worden, gelijk gij weet, de karakters voorgesteld door figuren, ongeveer achttien duim of twee voet hoog, gesneden van dik leder, meestal buffelhuid, en met groote zorg beschilderd, ten einde eenige gelijkenis te vormen met het karakter, dat de persoon verondersteld wordt te bezitten, die er door wordt aangeduid. De geheele figuur is echter zeer grotesk en misvormd, terwijl vooral de neus onnatuurlijk vooruitstekend is. Vraagt men de Javanen naar de oorzaak van deze gewoonte bij hunne dramatische voorstellingen, dan verwijzen zij ons naar eene overlevering, volgens welke de tooneel-figuren voor 't eerst zoo misvormd werden door den Soesoehnan Moria, een der oudste Mahomedaansche leermeesters, die daardoor het behoud der aloude voorvaderlijke volksvermaken bestaanbaar wilde doen zijn met het voorschrift van den Islam, dat alle dramatische voorstellingen, vertooningen en afbeeldingen van menschelijke vormen verbiedt. «Op die wijze," zeide de Soesoehnan, «zullen de Javanen, terwijl niemand deze gedaanten voor menschelijke figuren kan houden, door zich hunne aloude geschiedenis te herinneren, in staat zijn, de karakters, die ze voorstellen,

Digitized by Google

te begrijpen en alzoo hun nationaal volksvermaak in stilte genieten. Of, indien ze na verloop van tijd de originelen mogten vergeten en met de misvormde beelden verwarren, dan zullen ze met het denkbeeld vervuld zijn, dat hunne voorouders, eerst na hunne bekeering tot het geloof van den profeet, de tegenwoordige menschelijke gedaante aannamen."

Sir STAMFORD RAFFLES, die deze overlevering mededeelt (*), trekt de waarheid daarvan echter in twijfel, en wel op grond, dat dergelijke misvormde en groteske figuren ook in landen, waar het Mahomedaansch geloof niet is doorgedrongen, en wel met name op het eiland *Bali*, gevonden worden. «Dat ze veel vroeger dagteekenen (dan de Mahomedaansche tijd)" zoo spreekt hij «wordt bevestigd door het bestaan van dergelijke figuren op het Hindoe-eiland *Bali*, waar ze, ofschoon niet zoo misvormd, echter nog ver van natuurlijk zijn." Had de beroemde schrijver deze beelden voor oogen gehad, hij zou zulk eene gevolgtrekking niet gemaakt hebben uit een hem waarschijnlijk medegedeeld berigt, dat echter geheel op valsche gronden steunt. Immers zoo wij deze

---

(*) Zie History of *Java* vol I. pag. 336, 337.

beelden naast die der Javaansche waijang plaatsen, dan zien wij, dat de Baliers inderdaad de persoonen van hun drama voorstellen in hunnen natuurlijken toestand, en niet als misvormde wezens, die niets menschelijks aan zich hebben. Beschouw b. v. deze voorstelling van den, in de tooneel-poëzij der Javanen beroemden koning RAWANA, beschouw de verschillende personen uit zijn gevolg, zoo als den *penglima* of aanvoerder eener afdeeling krijgsbenden, SE TOGO genaamd, de siridragers, *panakawans* en danseressen. Niets vindt gij er in terug van dat monstreuse, van die zonderlinge zamenstelling, van die phantastische en tevens smakelooze vormen der drama personen van dit eiland.

Misschien werpt gij mij tegen, dat RAFFLES alleen spreekt van de « waijang- voorstellingen der Balinezen, die verre van natuurlijk zijn," en dat deze woorden althans op eenige beelden dezer verzameling inderdaad van toepassing zijn, die 't geen hij zegt schijnen te bewijzen. Maar bij eenig nadenken blijkt het tegendeel. De beelden, die gij bedoelt, zijn waarschijnlijk deze drie, die voorstellen HANOMAN, en twee *Reksosos* met name PATEH OMBO KARNO en MAMANG MORKO. De eerste is, gelijk gij weet, in de Indische litteratuur, de aanvoerder van een heirleger apen en satijrs en staat, wat zijne afkomst betreft,

Digitized by Google

met hun geslacht in een naauw verband: de *Reksosos* zijn eene soort van reuzen of daemons, de booze geesten der Indische fabelkunde. Indien dus, gelijk wij hier zien, het Balinesche drama deze personaadjes voorstelt met vertrokken wezenstrekken, met uitpuilende oogen, met eene dierlijke uitdrukking van het gelaat, dan blijft het getrouw aan het karakter, gelijk zulks de Europesche schilder doet, wanneer hij satans of daemons of andere bewoners der hel op het doek brengt.

Het bewijs voor het bestaan der groteske Javaansche waijang-figuren vóór den Mohamedaanschen tijd, 't welk Raffles daaruit afleidt dat die figuren tegenwoordig ook nog op *Bali* worden gevonden, vervalt dus door deze beelden, die ons eene tijpe geven van de Balinesche waijang; en de overlevering der Javanen verkrijgt daardoor oneindig meer gezag.

Ons Ethnologisch kabinet is bovendien nog met een aantal andere voorwerpen verrijkt geworden. Zoo gaf ons het Gouvernement eenige wapenen ten geschenke; zoo zond ons onder anderen de Heer C. F. Boudriot, assistent-resident van *Pontianak*, dertig verschillende wapenen, kleedingstukken en huisraad, alles behoorende tot de Daijaksche volkstam-

Digitized by Google

men: op het eiland *Borneo*: voor welk belangrijk geschenk dien Heer de verzekering der erkentelijkheid dezer Directie wordt aangeboden. Wanneer op die wijze onze pogingen worden bevorderd, dan zullen in ons kabinet, hetwelk nu reeds zulk eene belangrijke verzameling bevat van Ethnographische voorwerpen, binnen korten tijd al de voornaamste volkeren van dezen archipel, in hun uiterlijk voorkomen worden gerepresenteerd: en in ons museum zal de Ethnograaf zijne studien, als op de plaats zelve, kunnen voortzetten.

Natuurkundige Wetenschappen.

In onze laatste vergadering heeft de Directie de verzekering gegeven, dat zij, ofschoon dan ook het zoölogisch gedeelte van het museum van Natuurlijke geschiedenis stond ontbonden te worden, desniettemin de belangen der natuurkundige wetenschappen zich zou blijven aantrekken, en hare studie krachtdadig bevorderen. Het strekt mij tot een streelend genoegen, u thans de bewijzen van het nakomen dier belofte, in groot aantal, voor te kunnen leggen.

De voorwerpen, afkomstig uit de ontbonden zoölogische verzameling en bestemd voor het koninklijk museum te *Leijden*, zijn onder het

Digitized by Google

opzigt van Dr. BLEEKER derwaarts afgezonden: en de goede zorgen, door dien Heer aan het behoorlijk inpakken gewijd, waarborgen ons, dat ze, zonder buitengewone omstandigheden, in eenen goeden staat in *Nederland* zullen aankomen. De overige voorwerpen, gedeeltelijk van minder waarde, gedeeltelijk beschadigd, zijn op eene publieke veiling aan de meestbiedenden verkocht en hebben eene som van *f* 1200:— opgebragt.

De Directie heeft sedert al hare zorgen gewijd aan dat gedeelte van het museum van natuurlijke historie, hetwelk den invloed van het klimaat weêrstaan kan en dat vele honderd jaren lang kan bewaard worden, zonder ooit te bederven.

In de eerste plaats heeft zij aan de Mineralogische verzameling eene aanzienlijke uitbreiding gegeven. Zij heeft den Heer BLEEKER opgedragen, die verzameling in dit locaal overtebrengen, haar op nieuw te rangschikken en er eene uitvoerige catalogus van te vervaardigen. Gij kunt u zelve overtuigen, hoe ver die Heer daarmede is gevorderd.

De Heer Dr. F. JUNGHUHN, een man, wiens naam, door zijne onvermoeide nasporingen der natuur, door zijne talrijke geschriften en door zijne diepe geleerdheid, bij u allen

Digitized by Google

eervol bekend is, ondernam in 't laatst van het afgeloopen jaar eene reis over *Java*, voornamelijk tot het doen van topographische en natuurkundige waarnemingen. Het Genootschap heeft zich met dien geleerde in betrekking gesteld, en hem, behalve andere wetenschappelijke onderzoekingen, ook opgedragen eene Mineralogisch-geognostische verzameling te maken van de verschillende rots- en steensoorten van dit eiland. Op de hem eigene, dat is voortreffelijke wijze, heeft hij reeds aanvankelijk aan deze opdragt voldaan. Honderd en zes verschillende steensoorten zijn door hem in het oostelijk gedeelte van *Java* bijeengebragt en aan dit Genootschap verzonden. Ze bevinden zich op dit oogenblik te *Samarang*, in bewaring van den Heer Apothecar WAITZ, om bij de eerste gelegenheid herwaarts te worden overgemaakt (*). Uit de door den Heer JUNGHUHN vervaardigde catalogus, die hier ter tafel ligt, zal u de belangrijkheid dezer verzameling blijken, terwijl wij daaruit tevens zien, wat wij van dezen werkzamen geleerde niet te wachten hebben. Hij zelf is met het denkbeeld van een Mineralo-

(*) Sedert zijn ze reeds te *Batavia* aangekomen.

Digitized by Google

gisch-geognostisch museum van alle rots- en steensoorten van *Neêrland's Indië* ten hoogste ingenomen. Volgens hem is het, alleen door het bestaan van zulk een museum, mogelijk, de rotssoorten der enkele gebergten in *Indië* comparatief te bestuderen, en gevolgtrekkingen omtrent den betrekkelijken ouderdom dier gebergten daaruit afteleiden: daardoor alleen mogelijk, de produkten der verschillende vuurbergen, volgens de onderscheiden ligging dier bergen en volgens hun voorkomen in de alluviale vlakten of in 't midden van plateaux en aloude gebergten, welke zij doorgebroken hebben, onderling te vergelijken: daardoor alleen mogelijk de effluvia van 'een' en denzelfden vulkaan, in de verschillende perioden zijner werking, naast elkander te plaatsen en te onderzoeken.

En dat studien van dezen aard tot de belangrijkste resultaten voor de kennis der vulkanen en geölogie in het algemeen kunnen leiden, daarvan houden wij ons allen met den Heer Junghuhn overtuigd. In een uitvoerig schrijven aan deze Directie heeft hij daaromtrent zijne denkbeelden nader uiteengezet. Met toestemming van den geleerde zullen wij dezen brief, die dit in alle opzigten waardig is, publiceren. Tevens zal u daaruit blijken, met welke moeiten, ontberingen en

Digitized by Google

gevaren de onvermoeide natuuronderzoeker te kampen heeft, om ons zulk eene geognostische verzameling van *Java's* gebergten te kunnen aanbieden, en de waarde van dit kabinet zal daardoor in uwe oogen niet weinig worden verhoogd.

Behalve den Heer JUNGHUHN, hebben nog twee geleerden bijdragen voor ons Mineralogisch museum geleverd. De Heer BLEEKER bood ons eene collectie aan van verschillende trachietvormen, lava en puimsteen, uit den krater van den *Gedeh*, in November 1843 aldaar door hem verzameld. Eene tweede serie specimina, door hem aan het kabinet geschonken, bestaat uit verschillende kristallisatie- en aggregatie-vormen en incrustaten van de kalkheuvels van het landgoed *Koeripan*, genaamd de *Goenong Kentjana* en *Goenong Kapoetiean*, die uit het water der warme wellen aldaar allengs zijn gevormd en zich thans reeds van 80 tot 100 voeten boven de omliggende landstreek verheffen. In Julij 1844 zijn deze voorwerpen aldaar door hem verzameld.

Eene derde collectie werd ons aangeboden door den Heer MAIER, apothecar der 2de klasse te *Batavia*. Zij werd door hem verzameld op de bergen van *Bandong*, voornamelijk den *Goenong Goentoer*, waar hij onder-

Digitized by Google

anderen zeolith aantrof: den *Telaga bodas*; den *Papandaijan*; den *Kawa manok*, van waar hij obsidiaan medebragt, 't welk vooral opmerkenswaardig is doordien aldaar obsidiaanheuvels worden gevonden, terwijl anders obsidiaan gewoonlijk slechts als enkele brokstukken voorkomt: hij is tevens in de gelegenheid geweest hier eene schoone verzameling van de verschillende ontbindings-perioden der obsidiaan bijeentebrengen. Op den *Goenong Waijang* vond hij gesublimeerde zwavelzure aluin-aarde. Van den *Tankoeban prauw* heeft hij bazalt medegebragt, en van het kalkgebergte tusschen den 99sten en 104den paal van den grooten postweg, verschillende fraaije petrefacta en ijslandsch dubbeldspaath. Hij verzamelde op deze verschillende bergen trachiet in alle zijne ontbindings-perioden. In een woord zijn geschenk is eene groote aanwinst voor het mineralogisch en geognostisch kabinet, waarvoor deze Directie hem regt erkentelijk is.

Nog een tak der Natuurkundige wetenschappen, heeft gedurende dit laatste jaar, de aandacht van het Bataviaasch Genootschap meer bijzonder tot zich getrokken: ik bedoel die, welke de gesteldheid en veranderingen van de,

Digitized by Google

den aardbol omringende, vloeistof naspoort, — de Meteorologie.

In den laatsten tijd hebben in de voornaamste landen van *Europa* mannen van den hoogsten wetenschappelijken roem zich deze zaak meer bijzonder aangetrokken. Door den invloed van den grooten Alexander von Humboldt zijn in het uitgestrekte Russische Rijk, op verschillende punten, Meteorologische en Magnetische observatoria gevestigd: heeft de Londonsche Maatschappij van wetenschappen en, op aanzoek van deze, de regering van *Groot-Brittanje*, op verschillende plaatsen van hare uitgestrekte koloniale bezittingen, dergelijke inrigtingen daargesteld. Ook de Deenen, de Franschen, ja zelfs de despoot van *Egijpte*, Mehemed Ali, hebben dit voorbeeld gevolgd. En, in der daad, zulk eene algemeene belangstelling, zulk eene vereenigde inspanning van alle volkeren is er noodig, om eene volledige kennis van de geschiedenis van den dampkring te verkrijgen; om de wetten van verledene gebeurtenissen optezoeken; om hetgeen er is en geweest is, te leeren kennen en daaruit de oorzaken op te sporen, die de Meteorologische verschijnselen van vorige tijden hebben te weeg gebragt. Geen punt van den aardbol mag van waarnemingen uitgesloten blijven, want de dampkring, die

Digitized by Google

de aarde omgeeft, vormt één geheel; zoo zelfs, dat kleine veranderingen in den druk of warmtegraad der lucht, op eene plaats waargenomen, meestal met verschijnselen in den geheelen atmospheer in een naauw verband staan. En juist dat gedeelte van den aardbol, hetwelk tusschen de keerkringen ligt, is voor die waarnemingen het belangrijkst: want de nasporingen der geleerden hebben het nu reeds waarschijnlijk gemaakt, dat al de weersveranderingen in den dampkring, van uit de punten, tusschen de keerkringen gelegen, voornamelijk uitgaan.

De uitgestrekte Nederlandsche bezittingen in dezen Archipel zijn dus een land, dat in alle opzigten eene gewigtige plaats beslaat in de Meteorologische waarnemingen over den geheelen aardbol. Reeds in het jaar 1839 heeft de Heer P. Diard, Lid dezer Directie, in eene algemeene vergadering, onder anderen ook bijgewoond door den onsterfelijken Franschen zeereiziger Dumont d'Urville, de aandacht van dit Genootschap op deze aangelegenheid gevestigd, en bij die gelegenheid een plan ontwikkeld ter bevordering van Meteorologische waarnemingen in dezen Archipel, hetwelk, zoo het uitvoerbaar was geweest, niets te wenschen overliet. Maar de kosten, aan het in

4.

Digitized by Google

werking brengen van dat plan verbonden, waren zoo hoog, dat de krachten dezer wetenschappelijke instelling daartoe verre te kort schoten. Ondertusschen is u, uit mijn verslag, in de laatste algemeene vergadering gelezen, reeds gebleken, dat zij de belangen der Meteorologie niet geheel uit het oog had verloren, en thans ben ik in de gelegenheid u daaromtrent eenige gunstige resultaten mede te deelen.

Wij hebben deze resultaten voornamelijk te danken aan de bemoeijingen van ons geacht medelid, den Generaal Majoor Jhr. van der Wijck, door wiens onvermoeide zorgen van de helft van het jaar 1840 tot Februarij 1844, observaties met gewone barometers zijn gedaan des morgens ten 9 ure te *Batavia*, *Samarang*, *Soerabaija* en *Ambarawa*. De observaties van *Batavia* zijn echter niet bruikbaar bevonden, waarschijnlijk door gebrek aan deugdzaamheid van het instrument. Die van *Soerabaija* zijn op nul gebragt, en die van *Samarang* en *Ambarawa* zijn nog onder bewerking. — Sedert Februarij 1844 werden meer volledige waarnemingen betrekkelijk den barometertoestand, de temperatuur en den staat van de lucht gedaan te *Samarang*, *Soerabaija*, *Ambarawa* en *Ngawie*.

Digitized by Google

Onlangs heeft het Genootschap een aantal barometers van WENCKEBACH uit *Nederland* ontvangen, welke thans door den Generaal VAN DER WIJCK vergeleken worden, en waarvan een stel zal worden ter hand gesteld aan Dr. JUNGHUHN, die op zijne reizen ook allerbelangrijkste meteorologische waarnemingen heeft gedaan: terwijl een ander stel aan Dr. BLEEKER zal worden toevertrouwd, om daarmede hier te *Batavia* te observeren.

De Generaal VAN DER WIJCK heeft een aantal waarnemingen gemaakt, om de dagelijksche oscellatien van den barometer te bepalen, en een aantal hoogten boven de zee zoo naauwkeurig mogelijk opgenomen: hij heeft daarbij zeer voldoende uitkomsten verkregen ten opzigte van hoogten, die door waterpassing bepaald zijn. Hij zal voortaan, zoo veel mogelijk, geregeld staten van meteorologische waarnemingen op *Java* opmaken en, door middel van het Tijdschrift voor *Neêrland's Indië*, publiceren.

Ook de verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap zullen weder met belangrijke bijdragen voor de natuurkundige wetenschappen verrijkt worden. Dr. JUNGHUHN is bezig met het uitwerken zijner bouwstoffen voor eene » alge-

Digitized by Google

meene phijsisch-geographische beschrijving van *Java.*" Dat deze arbeid den luister onzer verhandelingen zal verhoogen, laat zich uit de vroeger uitgegeven geschriften van dezen geleerde veilig verwachten.

Bovendien hebben wij de gegronde hoop van de vruchten der nasporingen van nog eenen anderen natuurkundige aan het publiek te zullen kunnen mededeelen. Dr. C. M. SCHWANER, Lid der natuurkundige commissie, die door het Gouvernement naar de Vorstenlanden van *Banjermassing* is afgevaardigd, om de steenkolenmijnen te onderzoeken, welke zich aldaar in de bedding eener rivier, door hem *Soengi Batoe Api* genaamd, bevinden, heeft voor eenigen tijd een verslag van zijne bevindingen aan het Gouvernement ingediend. Zoo wel de gunstige resultaten van deze reis, als de wijze waarop zij door den reiziger is beschreven, maken dit verslag aller merkwaardigst. Immers door dezen togt is het bestaan bewezen van groote kool- en ijzererts- lagen, die, wanneer ze eens ontgonnen en niet al te ver gelegen zijn, zeer aanzienlijke voordeelen zullen kunnen afwerpen. Bovendien geeft het verslag eene volledige beschrijving van de geologische gesteldheid van den grond, waar die lagen zijn gevonden, terwijl het wordt opgehelderd door eene met juistheid en naauw-

Digitized by Google

keurigheid uitgevoerde topographische kaart. De Directie heeft zich tot het Gouvernement gewend, met het verzoek, om dit rapport in de verhandelingen des Genootschaps te mogen opnemen. Bij eene gunstige dispositie op dit verzoek, zal het alzoo in een der eerst volgende deelen verschijnen. (*)

Bibliotheek.

De Bibliotheek des Genootschaps is dit jaar onder de bijzondere zorg gesteld van eenen man, aan wien deze instelling reeds groote verpligtingen heeft.

De Heer Bleeker, die, volgens mijne mededeeling in de laatst algemeene vergadering, eene wetenschappelijke Catalogus onzer Boekerij had vervaardigd, is door de Directie tot Bibliothecaris aangesteld, welke benoeming hij zich heeft laten welgevallen.

Gedurende het laatste jaar is, zoo wel door aankoopen als door geschenken, de Bibliotheek met een paar honderdtal boeken vermeerderd. Bij die aankoopen is door de Directie het doel

(*) Later is, bij eene Missive van den algemeenen Secretaris van 26 Februarij l. l. N°. 340, namens het Gouvernement, dit verslag aan het Genootschap aangeboden.

Digitized by Google

in 't oog gehouden, 't welk zij in het vorig verslag verklaarde met deze Boekerij zich voorstellen. Zij wil haar, namelijk, tot een hulpmiddel maken voor de geleerden, die in deze gewesten in onderscheiden takken der wetenschap werkzaam zijn; en zij wil er daarom in opnemen alle werken, die voor de kennis van de talen, oudheden, geschiedenis, ethnographie statistiek, natuurkundige wetenschappen, enz. van *Neêrlandsch Indië*, van eenig belang kunnen gerekend worden. Ik laat thans van de ten geschenke gegeven en aangekochte boekwerken eene opgave volgen:

Geschenken. (Volgens orde van ontvangst).

Verhandelingen over de natuurlijke Geschiedenis der Nederlandsche overzeesche bezittingen. Aflev. 19.

K. Hasskarl, Adnotationes de plantis quibusdam Javanicis nonnullisque Japonicis, 8°.

E. B. Swalue. De opstanden en omwentelingen in het Pausdom.

A. des Amorie van der Hoeven Jr. De Joanne Clerico et Philippo a Limborg. Dissertationes duae.

Taco Roorda. Verbeterde uitgave der Javaansche spraakkunst van wijlen Cornets de Groot.

Digitized by Google

M. C. van Hall. Het leven van Admiraal van Kinsbergen. 1844.

F. S. Alexander. Nederlandsch Lancet. Practisch Tijdschrift aan de Geneeskunde in haren geheelen omvang gewijd. 5e. Jaargang No 10, 11, en 12.

Bericht über die zur Bekanntmachung geeigneten Verhandelungen der Königl. Akademie der Wissenschaft. Zu *Berlin*. Julij 1841—Julij 1842.

W. Vrolik. Recherches d'Anatomie comparées sur le genre Stenops d' Illiger.

W. Vrolik. Tabulae ad illustrandam Embrijogenesin hominis et mammalium tam naturalem quam abnormem, Latin. et Belgic. Amst. 1843, 4°. Specimen.

Bulletin of the proceedings of the national institution for the promotion of science. Washingt. 1842.

Second Bulletin of the proceedings of the nation, Instit. etc. Washingt. 1842.

Toespraak aan de leden der Nederlandsche Hervormde kerk van wege het Godgeleerd gezelschap Gron. 1843, 8°.

Jacobson. Handboek voor de kultuur en fabricatie van thee. 3de Deel, Bat. 1843 8°.

Robidee van der Aa. Hoe donkerder nacht, hoe schooner morgen 8°.

E. Dulaurier. Memoires, lettres et rap-

Digitized by Google

ports relatifs au cours de langue Malaye et Javanaise, fait à la Bibliotèque royale pendant les années 1840 - 1842. *Paris* 1843 8°.

G. PAUTIER. Supplement aux vindiciae sinicae, ou dernière reponse à M. STANISLAS JULIEN.

J. KOPS. Flora Batava. *Amst.* 4°. aflev: 129 — 132.

C. LEEMANS. Papyri Graeci Musaei antiqu. publici Lugduni Batavi etc. *Lugd. Bat.* 4°.

C. LEEMANS. Aegijptische monumenten van het Nederlandsch museum van oudheden te *Leiden*. fol.

NOVA ACTA ACAD: CAESAR. LEOPOLD. CAROLIN. NAT.: CUR.: vol. XIX 1842 4°.

JOURNAL ASIATIQUE. Tom: XIV *Nov: Dec.* 1842, 4°. Serie. tom 1 Janvier 1843.

B. DE JONGE. Handboek der practische geneeskunde (koortsen en ontstekingen) *Middelb.* 1843. 8°.

P. P. ROORDA VAN EYSINGA. Tjeritera deri pada L^t^. Kol: DE STUERS, prie menjatakan hhal ija kena karam beserta dengan temanja etc. *Breda*. 1839. 8°.

——— Noodzakelijk handwoordenboek der Nederduitsche en Maleische taal. 7°. druk. *Breda*. 1843. 8°.

——— Vertaling van verscheidene voorname boeken, plaatsen en teksten van de Ve-

Digitized by Google

daas en eenige twistschriften over de Brahminsche godgeleerdheid door Rajah Rammohun Roij. *Kamp*. 1840. 4°. (naar het Engelsch.)

—— P. P. Roorda van Eijsinga. De kroon aller Koningen, van *Bocharie* van *Djochor*, naar een oud Maleisch Handschrift (Batav. 1827 4°.)

— Idem. Beknopte Maleische spraakkunst en Chrestomathie. *Breda* 1839, 8°.

—— Idem. Aardrijksbeschrijving van *Nederlandsch Indië*. *Breda*, 1838, 8°.

—— Idem. Gids ter beoefening van het Maleisch. *Breda*, 1836, 8°.

—— Idem. *Indië*. Ter bevordering der kennis van *Nederland's* Oostersche Bezittingen. *Breda* 1843, deel I-III.

—— Idem. Geschiedenis van Sultan Ibrahim, vorst van *Eijrah*, uit het Maleisch in Javaansche poëzij met Javaansch karakter overgebragt enz. *Amsterdam* 1843, 8°.

—— Idem. Geschiedenis van Sri Rama, beroemd Indisch Heroïsch dichtstuk, oorspronkelijk in het Sanskrit van Valmic en eene Maleische vertaling daarvan uitgegeven. *Amst.* 1843, 4°.

Ch. van Steenkiste. Sur l'operation des hernies étranglées et compliquées d' accidents graves 8°.

—— Sur l' efficacité de la suiea de bois, unie au salfate de zinc dans le traitement des maladies de la peau. 1840 8°.

Digitized by Google

——— Notice sur l' operation du Strabisme et spécialement sur un nouveau procédé pour exécuter cette opération. *Bruxell.* 1840, 8°.

——— Discours prononcée le 22 Septembre 1839 sur la tombe de J. P. M. de Mersseman, 8°.

——— Observation de Leucorrhée guérie d'apres la méthode, proposée par van Wageninge. *Brug.* 1842. 8°.

——— Hématuric hémorrhoidale promptement arrêtée après une injection de teinture d'iode, par P. J. van Wageninge (Traduit par L. Buijlaert etc. *Brug:* 1842, 8°.

——— Quelques mots sur les maladies de l'Egypte et de l'état actuel de la médécine chez les Arabes (trad. du Holland.) 8°.

——— De l'emploi des préparations arsénicales dans le traitement des cancers 1842 8°.

——— De la Blennorrhée des nouveaux-nés et du pannus par A. Schrey Vortman. (Trad. du Hollandais par L. Buylaert. et) 8°.

Abhandlungen der königlichen Akademie der wissenschaften *zu Berlin* aus dem Jahre 1841, 1ᵉʳ, 2ᵉ, en 3ᵉ. Theil. *Berlin* 1843. 4°.

A. V. L. *Haarlem's* regt op de eer van de uitvinding der Boekdrukkunst gehandhaafd, of beknopt overzigt van den stand der zaak, vooral na het onderzoek van den Heer de

Digitized by Google

Vries en de toelichtingen van de Heeren Schinkel en Noordziek Amst. 1843, 8°.

Mémoires de la société de physique et d'histoire naturelle de *Genève*, tome X. Genève 1843, 4°.

Tijdschrift ter bevordering van nijverheid, zamengesteld door van der Boon Mesch, P. J. J. de Fremery en H. C. van Hall. Dl. VII, stuk 2, 3, 4.

Algemeen verslag wegens den staat van den landbouw in het koningrijk der *Nederlanden* over 1842.

Bijdragen voor de nijverheid. 1e deel 6e stuk. Haarlem 1842. 8°.

Verslagen wegens proefnemingen met de zoogenaamde Wittingtonsche tarwe. Haarlem 1843, 8°.

Verhandeling over de meest gebruikelijke wijze van den aanleg van Dennenbosschen in *Nederland*, 1842. 8°.

J. E. van der Trappen. Herbarium vivum of verzameling van gedroogde voorbeelden van nuttige gewassen, enz. 2de deel, laatste afl. 1843. 8°.

Von Siebold, Temminck, Schlegel. Fauna Japonica, Pisces II. III. IV. 1843. 4°.

Bijdragen tot de kennis der Nederlandsche en vreemde kolonien, bijzonder betrekkelijk

Digitized by Google

den slavenhandel. *Utrecht.* 1844. N°. 1 en 2. 8°.

HASSKARL. Catalogus plantarum hort. Bogoriens: cultar: alter. Batav. 8°. 1844 (50 Exemplaren.)

STAN JULIEN. Exercices pratiques d'analyse, de syntaxe et de lexicographie Chinoise. Paris. 1842. 8°.

——— Simple exposé d'un fait honorable, odieusement dénaturé dans un libelle recent de M. PAUTHIER etc. Paris. 1842. 8°.

VON SIEBOLD. Nippon. Arch. für die Beschreibung von *Japan.* 4°. m. tab. vol. Leiden.

——— en W. DE HAAN. Fauna Japonica Crustacea. 4°. Leiden.

Verhandelingen over de natuurlijke geschiedenis der Nederlandsche overzeesche bezittingen. Afl. 20 en 21 1843 fol.

CH. LASSEN. Indische Alterthumskunde. Bonn. 1843. 1 *Bd.* 8°.

——— De Taprobane insula veteribus cognita. Bonn. 1842. 4°.

——— Commentatio geographica atque historica de pentapotamia Indica Bonn 1827. 4°.

——— Gymnosophista sive Indicae philosophiae documenta. Bonn. 1832. 4°. vol. I.

——— Institutiones linguæ pracriticæ. Bonn. 1837. 8°.

Digitized by Google

Nov. Act. Acad. Caes. Leopold. Carol. Nat. Cur. vol. XXX, suppl. I sistens *F. J.* F. Meyenii Observationes botanicas in itinere circum terram institutas. Wratisl. et Bonn. 1843. 4°.

Natuur -en Geneeskundig Archief voor *Neêrland's Indië.* 1° Jaargang, aflev. I, 2, en 3. Bat. 8°.

Tijdschrift voor *Neêrland's Indië* Jaarg. 1838-1844 Bat 8°.

C. C. Rafn. Mémoire sur la découverte de l'Amerique au dixième siècle. Copenhag. 1843. 8°.

Die Königliche Gesellschaft für nordische Alterthumskunde Jahresversamml. 1842 en 1843. 8°.

Traités de la Société des religieux de *Paris.* n°. 48 en 50. —

Leitfaden zur nordischen Alterthumskunde, herausgegeben von der königl. Gesellschaft für nordische Alterthumskunde. Kopenh. 1837. 8°.

Mémoires de la société royale des antiquaires du Nord. 1840—1843. Section Asiatique. Copenh 1843. 8°.

Scripta historica Islandorum de rebus gestis veterum borealium, latine reddita et apparatu critico instructa, curante societate regia antiquariorum septentrionalium vol. XI. 1841 en 1842. 8°.

C P. E. Robidé van der Aa. Wenken o-

Digitized by Google

ver de opvoeding in het algemeen en over het bewaren van den kinderlijken zin bij de jeugd in het bijzonder 8°.

A. J. Lastdrager. Nieuwste geschiedenissen van *Nederland* in jaarlijksche overzigten. 4° deel 1844. Amst. 8°.

Verhandelingen van het genootschap ter bevordering der genees- en heelkunde te *Amsterdam*. 1° deel 2° stuk 4°.

Ritter Erdkunde. 8 theilen.

St. Raffles. On *Java*. 1 vol.

G. Cuvier. Règne animal (pracht-editie incompleet).

Revolution de *Paraguaij* 1 vol.

Sir Jones works. 13 vol.

Conquêtes des îles Moluques. 3 vol.

Schouten. Reis naar en door Oost-Indië. 2 deelen.

Malayan Miscelaneous. 2° deel.

Colonial magazine. 38 aflev.

W. von Humboldt. Ueber die Kawi-sprache auf dem Insel *Java*.

Aangekochte
Ethnographische Werken.

Historische Beschrijving der reizen of nieuwe en volkomene verzameling van de aller-waar-

Digitized by Google

digste en zeldzaamste zee- en landtogten, enz. Ned. vertaling. *s'Gravenhage* 1747-1767, 21 deelen in 11 banden. 4°.

G. Anson. Reis rondom de wereld gedaan in de Jaren 1740 tot 1844. Opgesteld uit de papieren en bescheiden van den Lord Anson, en onder zijn opzigt uitgegeven door R. Walter, uit het Engelsch vertaald. Amst. 1748. 4°.

L. de Bougainville. Reis rondom de wereld, gedaan in de jaren 1766 tot 1769, met het fregat *La Boudeuse* en het fluitschip *l'Étoile*. Uit het Fransch vertaald door P. Leuter. Dordr. 1772, 4°.

Urey Lisiansky. A voyage round the world in the years 1803, 1804, 1805 and 1836, performed in the ship *Neva*. Lond. 1814. 4°.

L. A. Milet Mureau. Voyage De la Perouse autour du Monde, pendant les années 1785, 1786, 1787 en 1788. Paris 1798, 8°. 4 vol.

A. J. von Krusenstern Voyage round the world in the years 1803, 1804, 1805 and 1806, on board the ships *Nadechda* and *Neva*. Transl. from original German bij R. Belgrave Hoppner. Lond. 1813, 2 vol. 4°.

I. Turnbull. Voyage fait autour du monde en 1800, 1801, 1802, 1803 et 1804, dans lequel l'auteur a visité les îles principales de l'Océan pacifique et les etablissements des Anglais dans la nouvelle Galle méridionale, suivi d'un ex-

Digitized by Google

trait du voyage de JAMES GRANT à la nouvelle *Hollande*, executé dans les années 1800, 1801 et 1802. Trad. de l'Anglais par A. J. LALLEMANT, Paris 1807, 8°.

O. VON KOTZEBUE. Nieuwe ontdekkingsreize rondom de wereld in de jaren 1823, 1824, 1825 en 1826 ondernomen. Uit het Hoogduitsch. *Haarl.* 1830, 2 deelen 8°.

F. W. BEECHEY. Narrative of a voyage to the Pacific and Beevings strait, to cooperate with the polar expeditions, performed in de years 1825, 1826, 1827, 1828. Lond, 1832, 2 vol. 4°.

FOSTER. Voyage to the South-atlantic ocean.

J. BOELEN. Reize naar de Oost - en Westkust van *Zuid-Amerika* en van daar naar de Sandwich- en *Philippijnsche* eilanden, *China*, enz. gedaan in de jaren 1826, 1827, 1828 en 1829, met het schip *Wilhelmina* en *Maria* - Amst. 1835, 1836, 3 deelen 8°.

LA PLACE. Voyage autour du monde par les mers de *l'Inde* et de *Chine*, executé sur la corvette de l'état, *la Favorite*, pendant les années 1830, 1831 et 1832. Paris 4 vol. 8°. 1833-1835.

P. LESSON. Voyage autour du monde, entrepris par ordre du Gouvernement sur la corvette *la Coquille* (1822, etc.) Brux. 1839, 4 vol. 8°.

DUMONT D'URVILLE. Voyage pittoresque autour du monde. Résumé général des voyages de dé-

Digitized by Google

couvertes de MAGELLAN, TASMAN, DAMPIER, ANSON, BYRON, WALLIS, CARTERET, BOUGAINVILLE, COOK, LA PEROUSE, G. BLIGH, VAN COUVER D'ENTRECASTEAUX, WILSON, BAUDIN, FLINDERS, KRUSENSTERN, POSTER, KOTZEBUE, FREYCINET, BELLINGHAUSEN, BASILL HALL, DUPERRÉY, PAULDING BEECHEY, DUMONT D'URVILLE, LUTKE, DILLON, LA PLACE, B. MOWELL, etc. 2 vol. roy. 8°. Paris 1839.

J. J. AMPÈRE. Litterature et voyages. 2 vol. 8°. Brux. 1834.

G. GILLESPIE. Gleanings and remarks collected during many months of residencie at *Buenos Ayres*, and within the upper country, etc. Leeds 1818, 8°.

DE LA CONDAMINE. Relation abrégée d'un voyage fait dans l'interieur de *l'Amerique* méridionale depuis la côte de la mer du *Sud,* jusqu'aux côtes du *Brésil* et de la *Guyane,* en descendant la rivière des *Amazones*, etc. Nouv. édit. Maestricht 1778, 8°.

A. VOGEL. Dertigjarige zeereizen, nevens zijn leven. 's Hage. 1798. 3 deelen 8°.

Histoire des découvertes faites par divers savans voyageurs dans plusieurs contrées de la Russie et de la Perse, relativement à l'histoire civile et naturelle, à l'économie rurale, au commerce etc. 2 vol. 4°. *La Haye*. 1779-1781.

Sketch of a tour in the Highlands of Scotland through Pesthire, Argijleshire and Invernesshire in 1818 *Lond*. 1819. 8°.

J. Bruce. Reis naar Abijssinie en terug door de groote woestijn van Nubie, verkort met aanteekeningen van Blumenbach 3 deelen 8°. *Amsteld*. 1801.

Mungo Park. Travels in the interior districts of *Africa*, performed in the years 1795, 1796 and 1796, with a subsequent mission to that countrij in 1805. *New. Edit. Lond.* 1816 and 1817 2 vol. 8°.

Index containing the names and geographical positions of all places in the Maps of India, designed to facilit ate the use of those maps and especially that of the map of India, published by Kingsbury, Parbury, and Allen. *Lond*. 1826. 8°.

Montgomerij Martin. History of the British colonies vol. IV (vol. V ontbreekt) 8°. *Lond.* 1834 — 1835, vol I *Asia*, II *West Ind.* III *North America*. IV *Africa* and *Australia.*

Reginald Heber. Narrative of a journey through the upper provinces of India, from Calcutta to *Bombay* 1824 — 1825. (with notes upon *Ceylon*) on account of a journey to *Madras* and the southern provinees 1826 ent 3° edition *Lond*. 1828. 3. vol. 8°.

Digitized by Google

J. Baillie Fraser. Journal of a tour through part of the snowy range of the Himmalaija mountains and to the sources of the rivers Jumna and Ganges. *Lond.* 1820. 4°.

Halhed. a Code of gentoo laws or ordinations of the pandits from a Persian translation made from the original, written in the shanscrit-language. Lond. 1776. 4°.

A. N. Matthews. Mishcat-al-Mlisabit, or a collection of the most authentic traditions regarding the actions and sayings of Muhammed, exhibiting the origin of the manners and customs, the civil, religious and military policy of the Muslemans. (Transl. from the Arabic) Calcutta 1823, 2 vol. 4°.

J. J. Schmidt. Forschungen im gebiete der älteren religiösen politischen - und literärischen Bildungsgeschichte der Völker Mittel-Asiens, vorzüglich der Mongolen und Thibeter. Petersb. 1824, 8°.

J. A. Dubois. Moeurs, institutions et cérémonies des peuples de l'Inde, *Paris.* 1825, 8°. 2 vol.

Hiram Cox. Voijage dans l'empire des Birmans avec des notes et un essai historique sur cet empire, les peuples, qui occupent la presqu'île au delà du *Ganges* et sur la compagnie Anglaise des Indes orientales, Paris 1825 2 vol. 8°.

Digitized by Google

J. C. J. Dubois. Vies des Gouverneurs Generaux, avec l'abrégé de l'histoire des etablissements Hollandais aux Indes orientales etc. La Haije 1763 4°. in een deel met

G. G. Baron D'Imhoff. Considérations sur l'état présent de la Compagnie Hollandaise des Indes orientales, relativement à la navigation, à son commerce et à son Gouvernement, et sur les moijens de remédier aux causes de sa decadence, Amst. 1741.

H. W. Daendels. Staat der Nederlandsche Oost Indische bezittingen in de jaren 1808–1811. s'Gravenhage 1814, fol. met het 2e en 3e deel der bijlagen.

W. Thorn. Memoir of the conquest of *Java,* with the subsequent operation of the British forces in the oriental archipelago. To which is subjoind a statistical and historical sketch of *Java* etc. Lond. 1815, 4°.

Leijden. Malaijan annals 8°.

J. Splinter Stavorinus. Voijage to the East-Indies, translated from the original Dutch by S. Hull Wilacke, with notes and additions. Lond. 1798 3 vol. 8°.

J. H. Moor. Notices of the Indian archipelago and adjacent countries, being a collection of papers relating to *Borneo, Celebes, Bali, Java, Sumatra, Nias, the Philippine*

Digitized by Google

islands, *Sulus*, *Siam*, *Cochin China*, *Malayan Peninsula* etc. Part I. Singapore 1837, 4°.

H. L. Osthoff. Beschrijving voor het vaarwater langs de Westkust van *Sumatra* tusschen *Padang* en *Tapanoly*. Bat. 1840, 8°.

N. van Elten. Iets over den voorgaanden en tegenwoordigen staat van *Nederlandsch Indië*, vergezeld van eene beoordeeling van twee vlugschriften over het bestuur van den Generaal J. van den Bosch, 's Gravenhage 1834, 8°.

N. Engelhard. Overzigt van den staat der Ned. O. I. bezittingen, onder het bestuur van Daendels, ter betere kennis en waardering van 's mans willekeurig en gewelddadig bewind. 's Gravenh. 1816, 8°.

S. Roorda van Eijsinga. Verschillende reizen en lotgevallen, uitgegeven door P. P. Roorda van Eijsinga. Amst. 1830, 8°. in een band met P. P. Roorda van Eijsinga's verschillende reizen en lotgevallen.

H. D. Campagne. Het overzigt van den voormaligen handel der Nederlanders van *Azie* in *Azie*, zijnde een vervolg van *Java*, 's Gravenh. en Amst. 1816, 8°.

C. J. W. de Hogendorp. Coup d'oeil sur l'île de *Java* et les autres possessions Neêrlandaises dans l'archipel des *Indes*, Brux. 1830, 8°.

Digitized by Google

J. A. Olivier. Tafereelen en merkwaardigheden uit O. I. Amst. 1836, 2 deelen 8°.

——— Reizen in den Molukschen archipel naar *Makassar* enz. in het gevolg van den Gouv. Gen. van der Capellen in 1824 8°.

——— Land en zeetogten in N. I. en eenige Britsche etablissementen, gedaan in 1826 3e. deel 8°.

J. Phipps. A practical treatise on the *China* and Eastern trade etc. Calcutta, 1835 8°.

G. Haunton. Reis van Lord Macartneij naar *China*. Uit het Eng. Amst. 1798, 3 deelen 8°.

Idem. An authentic account af an Embassy from the king of great Britain to the emperor of *China*, Lond 1798, 3 vol. 8°.

H. Ellis. Journal of the Proceedings of the late embassy to *China*, comprising a correct narrative of the public transactions of the embassy etc. 2e edit Lond. 1828, 2 vol. 8°.

J. F. Davis. *China* en de Chinezen. Uit het Eng. vertaald naar de laatste uitgave door C. J. Zweerts, Amst. 1841, 3 dl. 8°.

J. M. Leod. Voyage of his majesty's schip «*Alceste*" along the coast of Corea tho the island of Lewchew with an account of het subsequent schipwreck 2d. edition. Lond. 1818, 8°.

J. Cook. Reis naar de Zuidpool en rondom de wereld, gedaan met de schepen «Resolution" en «Adventure" in de jaren 1772, 73, 74 en

Digitized by Google

1775, waarbij gevoegt is TURNAUX's verslag van deszelfs reize met het schip « Adventure" nadat hetzelve van de Resolution was afgeraakt.

Uit het Eng. vert. Rotterdam 1778, 4°.

CAMPBELL ARCHIBALD. Reize rondom de wereld in de jaren 1806—1812; uit het Eng. Amsterd. 1818. 8°.

Ontdekkingen in de Zuidzee en berigten aangaande » DE LA PEROUSE en zijne togtgtenooten", opgemaakt uit sporen van zijne reis, op onderscheidene eilanden en landen der Stille zee gevonden: alsmede aangaande een groot eiland, thans door Fransche vluchtelingen bevolkt; uit het Fransch. Haarlem 1799. 8°.

WATKIN TENSH. Voyage à la Baie Botanique, avec une description du nouveau pays de Galles Meridional, de ses habitants, de ses productions, etc., et quelques détails relatifs à M. DE LA PEYROUSE, pendant son séjour à la Baie Botanique, à laquelle on a ajouté le récit historique de la découverte de la Nouvelle Hollande et des différens voyages, qui y ont été faits par les Européens. Paris 1789. 8°.

NAHUIJS. Brieven over *Bencoolen*, *Padang*, het rijk van *Menangkabau*, *Rhiouw*, *Sincapoera* en *Poeloe Pinang*, 2de vermeerderde druk 8°. Breda 1827.

A. E. VAN BRAAM HOUCKGEEST. Reize van het

Digitized by Google

Gezantschap der Hollandsche O. I. Compagnie naar den Keizer van *China* in den jare 1794 en 1795, waarin gevonden wordt eene beschrijving van verscheidene aan de Europeanen nog onbekende gedeelten van dat keizerrijk. Getrokken uit het dagverhaal van A. E. van Braam Houckgeest door M. L. E. Moreau de Saint-Mery. 2 deelen 8°. Haarl. 1804—1806.

P. F. Henrij. Reisweg naar de *Indiën* of aardrijkskundige beschrijving van *Egijpte*, *Sijrien*, *Arabie*, *Persie* en *Indiën*, een werk in hetwelk men een kort begrip geschetst heeft der geschiedenis en het tafereel der zeden en gewoonten der oudere en nieuwere volken, welke deze onderscheidene landstreken bewoond hebben van de vroegste eeuwen tot op onzen tegenwoordigen tijd (gedeeltelijk uit het Engelsch overgezet en aanmerkelijk vermeerderd door) 's Hage 1799. 8°.

J. C. Riche. Voyage aux ruïnes de *Babijlone*. Traduit et enrichi d' observations, avec des notes explicatives, suivies d'une dissertation du Palacopas par J. Raijmond. Paris 1818. 8°.

W. E. Parrij. Reis ter ontdekking van eene noordwestelijke doorvaart uit de Atlantische in de Stille zee, gedaan in de jaren 1819 en 1820 met de schepen «Hecla" en «Griper." Uit het Eng. Amst. 1822. 8°.

Digitized by Google

Le Vaillant. Voyage dans l'intérieur de l'Afrique par le cap de Bonne Espérance, dans les années 1780, jusqu'a 1785. Brux. 1800, 2 vol. 8°.

—— Second voyage dans l'intérieur de l'Afrique par le cap de Bonne Espérance dans les années 1783, 1784 et 1785, Brux. 1797, 3 vol. 8°.

G. Mollien. Reis in de binnenlanden van *Afrika* naar de bronnen van den *Senegal* en van de *Gambia*, gedaan in 1818 op last van het Fransch Gouvernement, uit het Fransch. Dortrecht, 1820, 8°.

W. Hutton. Nouveau voyage en Afrique ou description générale de l'intérieur de l' Afrique, augmenté d' un vocabulaire de la lanque Africaine; indispensable aux voyageurs et suivi d'un traité hijgiénique à l'usage des habitans, traduit de l'Anglais, Paris 1832. 8°.

W. G. Browne. Nouveau voyage dans la haute et basse Egypte, la Syrie, le Dar-four, oû aucun Européen n' avait pénetré depuis les années 1792 jusqu' en 1798. Contenant des details curieux sur diverses contrées de l'intérieur de l' Afrique: sur la Natolie, sur Constantinople, etc. avec des notes critiques sur les ouvrages de Savary et de Volney, traduit de l'Anglais sur la 2e edition: par J. Castera. Paris 1800, 2 vol. 8°.

Digitized by Google

F. Henniker. Aanteekeningen gehouden op, eene reis naar Egypte, Nubie, den Oäsis, den berg Sinaï en Jerusalem, uit het Engelsch vertaald, Dordr. 1825, 8°.

Baron de Vasteij. De negerstaat van Hayti of *St. Domingo* geschetst in zijne geschiedenis en in zijnen tegenwoordigen toestand; Naar het Eng. der quarterly review en het Fransch geschrift des negers Baron de Vasteij. Benevens een aanhangsel, enz. Amsterd. 1821, 8°.

L. A. Piton. Voyage à Caïjenne dans les deux Amériques et chez les anthropophages; contenant le tableau géneral des déportés, la vie et les causes de l'exil de l'auteur, des notions particulières sur Collot et Billaud, sur les îles *Séchelles* et les déportés de nivose, sur la religion, le commerce et les moeurs des sauvages, des noirs, des créoles et des quakers, Paris 1805, 2 vol: 8vo.

H. D. Kat. Dagboek eener reize ter walvisch- en robbenvangst, gedaan in de jaren 1778 en 1779. Haarl. 1818. 8vo.

H. Potter. Reizen door een groot gedeelte van Zuid-Holland, gedaan in de jaren 1807 en 1808. Amst. 1809. 8vo.

C. Muller. Reis door *Griekenland* en de Jonische eilanden in de maanden Junij, Julij en Aug. 1821 uit het Hoogd. Haarlem 1822, 8vo.

Digitized by Google

Onder de geschenken moet ik u vooral opmerkzaam maken op de kostbare werken over *Indië*, ons door Mevrouw de Douairière van zijne Exc. Mr. P. Merkus aangeboden. Niet alleen om den aanwinst voor onze boekerij, maar vooral ook als een aandenken aan den man, uit wiens nalatenschap ze afkomstig zijn, heeft de Directie dit geschenk in dank aangenomen.

De meerdere volledigheid, die onze Bibliotheek, door al de haar geschonken en aangekochte boekwerken, verkregen heeft, stelt de Directie in staat, om het u in het vorige jaar medegedeelde voornemen thans ten uitvoer te brengen en de door Dr. Bleeker vervaardigden Catalogus ter perse te leggen. Zoodra zij zal afgedrukt zijn, zullen de leden des Genootschaps in de gelegenheid worden gesteld, om, onder zekere bepalingen, de boeken, welke zij verlangen, ten gebruike te verkrijgen.

De schoone vooruitzigten, welke zich in onze vorige vergadering voor onze Oostersche boekverzameling openden, zijn sedert, helaas! niet verwezenlijkt. De dood heeft Dr. W. C. H. toe Water overvallen, terwijl hij onder anderen ook bezig was met de voortzetting

Digitized by Google

van de beredeneerde catalogus onzer Arabische manuscripten, door Dr. VAN DER VLIS begonnen, maar ook wegens zijn overlijden gestaakt. — Het is inderdaad te bejammeren, dat het Genootschap in dit opzigt met zoo veel tegenspoeden heeft te kampen, want de prachtige handschriften, uit den vorstelijken kraton van *Bantam* afkomstig, hebben reeds te lang op eene meer algemeene bekendheid in de geleerde wereld gewacht. Ondertusschen weet de Directie op dit oogenblik niet, tot wien zich te wenden, om het aangevangen werk ten einde te brengen, en zij is dus genoodzaakt, haars ondanks, geduld te oefenen: terwijl zij de medewerking, de voorlichting en de hulp van al hare medeleden inroept, om eenen arbeid tot stand te brengen, die dit Genootschap tot roem, en der Oostersche taal-studie tot groot nut zal verstrekken.

De Heer GERICKE, die onafgebroken voortgaat met de vertaling van den Bijbel in het Javaansch, heeft ons dezer dagen een afschrift gezonden zijner overzetting van den Pentateuch, dat, even als een *Battak*-manuscript, ons door den Heer JUNGHUHN aangeboden, bij onze verzameling van Oostersche handschriften geplaatst is.

Digitized by Google

Localen, Drukkerij, enz.

Onder het opzigt van ons geacht medelid den Hoofd-Ingenieur van den waterstaat, I. Tromp, zijn er eenige herstellingen en veranderingen aan de localen aangebragt. Ze zijn dan ook, voor het tegenwoordige, in eenen goeden staat. Maar het ware te wenschen, dat, bij de ontwikkeling en uitbreiding, die de werkzaamheden des Genootschaps gedurig ondergaan, ook onze localen grooter en doelmatiger konden worden ingerigt. - Gebrek aan ruimte in het Museum, heeft ons, gelijk gij ziet, reeds genoodzaakt, van deze vergaderzaal gebruik te maken, om ons mineralogisch kabinet te kunnen plaatsen. Het zal dit jaar een punt van ernstige beraadslagingen der Directie uitmaken, middelen te zoeken, om zoo mogelijk meer eenheid en doelmatigheid in onze localen daartestellen.

De drukkerij des Genootschaps is in volle werking. Behalve de verhandelingen van het Genootschap, zijn er, in het afgeloopen jaar, door bijzondere personen verscheiden werken van wetenschap en kunst ter perse gelegd. Twee Tijdschriften, dat voor *Neêrland's Indië* en het Natuur- en Geneeskundig archief worden er

Digitized by Google

geregeld afgedrukt. Groot en weldadig is nu reeds de invloed, dien dit Etablissement op de aanmoediging der beoefening van kunsten en wetenschappen in deze gewesten in 't algemeen uitoefent.

De Directie heeft gedurende het afgeloopen jaar vooral hare aandacht gevestigd op de middelen om, van deze inrigting, Maleische en Javaansche werken te publiceren. Het is U namelijk bekend, mijne Heeren!, dat het Genootschap tot dus ver niet in 't bezit was van de daarvoor vereischte tijpes, en dat alles wat het van dien aard heeft uitgegeven, door welwillende toestemming van het Gouvernement, op de Lands drukkerij alhier het licht heeft gezien. Ik behoef U niet aantewijzen, met hoeveel moeijelijkheden dit gepaard gaat, en welke vertraging dit in de uitgave te weeg brengt, niet alleen, omdat nu op twee verschillende plaatsen gewerkt wordt, maar bovendien ook, omdat natuurlijk de werkzaamheden van het Gouvernement voorgaan, en die van het Genootschap daarnaar moeten wachten. Bovendien is de Landsdrukkerij zelve niet genoegzaam van het noodige materieel en personeel voorzien, om werken van eenen grooten omvang geregeld uittegeven. De Directie heeft daarom een volledig stel Javaansche en Ma-

Digitized by Google

leische tijpes uit *Nederland* ontboden, en in deze zaak weder de krachtdadige ondersteuning van het Gouvernement ondervonden; terwijl zij de tusschenkomst van den Heer J. VAN DER VINNE, Staatsraad in buitengewone dienst te *s'Gravenhage*, en honorair-lid van dit Genootschap, heeft ingeroepen, van wiens belangstelling en welwillende medewerking zij deze dienst wel heeft durven vergen. Over eene maand of zes kunnen wij in het bezit van deze tijpes wezen, en dan onze pogingen tot de bevordering van de studie der Maleische en Javaansche letterkunde met kracht doorzetten.

Het is hier de plaats melding te maken van eene, voor dit Genootschap wel secundaire, maar voor de inboorlingen van dit eiland allerbelangrijkste nuttige uitwerking, die het drukken en uitgeven van oorspronkelijke Javaansche en Maleische handschriften te weeg brengt. Tot dus verre zijn die inboorlingen van de gedrukte werken hunner eigene litteratuur geheel verstoken, en de manuscripten zijn onder hen schaarsch moeijelijk te verkrijgen en voor den eenvoudigen *dessa*-bewoner geheel onbereikbaar. Indien eene familie in 't bezit is van een oud, half vergaan,

Digitized by Google

gedeeltelijk onleesbaar handschrift, dan wordt dit als een voorvaderlijk erfdeel, als eene heilige poesaka, bewaard. 't Is het elementair-boek, waaruit de geheele familie, van ouder tot ouder, leert lezen —, 't is dikwijls de eenige lectuur, die zulk een gezin ooit onder de oogen komt. En toch is de Javaan een hartstogtelijk liefhebber van lezen; toch kan hij avonden en nachten, bij den flaauwen schijn eener *dilah*, op zijn matje zitten *motjo*, terwijl buren en vrienden gretig de voorlezing aanhooren.

Ieder, die het wel meent met den goeden bewoner van dit eiland en zijnen zedelijken toestand eenigzins ter harte neemt, zal deze zucht tot lezen bij hem trachten op te wekken, want zij is misschien het middel eener hoogere beschaving. En wat kan daartoe meer bevorderlijk zijn, dan het verspreiden van werken tot hunne eigen litteratuur behoorende? Met graagte zullen ze die ontvangen, en het als eene weldaad beschouwen, waarvan ze een nuttig gebruik zullen maken. In deze veronderstelling heeft de Directie eenige honderdtallen exemplaren van de door haar uitgegeven *Wiwoho* en *Romo* den Javanen aangeboden. Hoewel de prijs, waarvoor zij zich deze werken kunnen aanschaffen, niet gering te noemen zij, is echter van de *Wiwo-*

Digitized by Google

ko reeds een vierhonderdtal verkocht en zijn wij in 't bezit van meer dan zevenhonderd Javaansche inteekenaren op de *Romo*; een bewijs, dat hetgeen de Directie a priori verwachtte, door de uitkomst is bevestigd. Onmiddelijk, nadat de tijpes zijn aangekomen, zal ook ter perse worden gelegd de poëtische vertaling in 't Javaansch van de bekende Arabische nachtvertellingen, door den geleerden C. F. Winter: een werk, dat in handschrift reeds te *Soerakarta* verspreid is, en in hooge achting staat aan het hof van den *Soesoehoenan*, die er zich dikwijls uit laat voorlezen. De Heer Winter is niet alleen onder Europesche geleerden beroemd als Javaansch taalkenner, maar hij heeft ook eenen grooten naam onder de Javanen zelve, als dichter en schrijver.

Financiën des Genootschaps.

Ik ben genaderd aan het meest prosaïsche, maar niet het minst belangrijke gedeelte van mijn verslag, aan de financiën des Genootschaps.

Uit de opgave u door onzen waardigen Thesaurier gedaan, ziet gij, dat het fonds, thans ter onzer dispositie, niet groot is. De Directie

Digitized by Google

zou dan ook verpligt geweest zijn van vele harer, u dezen avond medegedeelde, wetenschappelijke ondernemingen aftezien, indien haar geene vooruitzigten waren geopend, die gunstig op onze kas zullen werken. De Heeren GERICKE en WINTER hebben edelmoedig al de voordeelen aan dit Genootschap afgestaan, welke de verspreiding hunner bijdragen onder de Javanen zal opleveren. Daardoor zal ons fonds weldra met ongeveer *f* 8000.- worden vermeerderd.

Bovendien heeft het Gouvernement ons nog voor eenen onbepaalden tijd in het genot gelaten van de *f* 2400 's jaars, vroeger voornamelijk bestemd voor het zoölogisch kabinet, maar waaraan het Genootschap thans nog altoos behoefte heeft, en die, wij durven het met vrijmoedigheid zeggen, nuttiger besteed worden.

Den Heer GODEFROIJ, die ook dit jaar weder met zoo veel naauwgezetheid en naauwkeurigheid de belangen onzer kas heeft behartigd, wordt daarvoor de dank dezer vergadering toegebragt.

Correspondentie met buitenlandsche geleerden en geleerde Genootschappen.

De correspondentie met buitenlandsche geleerden en geleerde Genootschappen is, gedu-

Digitized by Google

rende dit jaar regt levendig geweest. Met verscheiden wetenschappelijke instellingen en beroemde mannen zijn nieuwe betrekkingen aangeknoopt, onder anderen met de koninklijke Academie van Wetenschappen in *Beijeren*, en met den beroemden C. LASSEN, die ons zijne werken over Indische taal- letter- en oudheidkunde heeft toegezonden. Ook in het vaderland hebben wij de meeste deelneming in onze werkzaamheden mogen ondervinden, en tallooze bewijzen van daar ontvangen, dat *Nederland* de beoefening der wetenschappen in de koloniën op hoogen prijs begint te stellen.

Sluitrede.

Wij hebben, mijne Heeren, in het afgeloopen jaar weder den dood te betreuren gehad van eenige hoogstachtingswaardige honoraire en corresponderende Leden van dit Genootschap.

In de maand Januarij des afgeloopen jaars verloor het vaderland een van zijne braafste burgers, de koning een' verdienstelijk staatsman, dit Genootschap een eerelid, waarop het trotsch was. Ook zonder dat ik zijn naam noem, is hij in uw aller gedachten: want ook na

Digitized by Google

zijnen dood leeft hij in de erkentelijke harten zijner landgenooten. Het ligt buiten mijne bedoelingen, om u het leven en de verdiensten van den Graaf VAN DEN BOSCH te schetsen. Die schoone taak is niet in weinige regelen te volbrengen, en bovendien ben ik niet vermetel genoeg, mij roekeloos te wagen aan de beschouwing van een genialisch persoon en karakter, zoo als de graaf VAN DEN BOSCH in zijn leven geweest is. Ik herinner hier ter plaatse met u slechts den welwillenden bijstand en de hooge bescherming, welke dit Genootschap, tijdens zijn bestuur over deze gewesten, van hem heeft mogen ondervinden, en welke hem na zijn vertrek regt gaven op de aanbieding van het honorair Lidmaatschap des Genootschaps, welke hij zoo minzaam heeft aangenomen. Ieder, die zijne wetenschappelijke geschriften, niet alleen over deze bezittingen van den staat, maar ook betrekkelijk de door hem gestichte « Kolonien van weldadigheid" gelezen heeft, zal met volle overtuiging erkennen, dat hij een geheel zelfdenkend en tevens een uitstekend wetenschappelijk gevormd man was, die wel het talent bezat, om zijne denkbeelden duidelijk en krachtig te ontwikkelen en die door oefening en eigen nadenken zich eene algemeene kennis van zaken van allerlei

Digitized by Google

aard, had eigen gemaakt, welke hij met het beste gevolg, zoowel in de door hem bekleede staatsbedieningen, als in den huisselijken kring of dagelijkschen omgang, wist toe te passen.

Zijne asch ruste in vrede! en zijn aandenken, in het vaderland bereids door eenen gedenkpenning waardiglijk vereeuwigd, blijve duurzaam voortleven onder ons en onze nakomelingschap, als een blijk onzer hulde aan zijne onwaardeerbare verdiensten.

Al zeer spoedig na onze laatste algemeene vergadering, ontvingen wij alhier het treurig berigt, dat ons hooggeacht medelid, de Generaal Majoor C. P. J. Elout, Raad van *Indië*, in de maand September 1848, te *Haarlem* was overleden. Wij mogen zijn dood als een verlies voor de wetenschappen in het algemeen en voor dit Genootschap in het bijzonder aanmerken. Hij toch behoort onder die weinigen, die zich met ijver hebben toegelegd op de beoefening der inlandsche talen dezer gewesten, en hare kennis onder Europeanen hebben uitgebreid. Gewigtig zijn de diensten, welke hij, in zijne voormalige betrekking van Secretaris der Hooge Indische regering voor het departement der Indische zaken, vooral aan de studie der Maleische taal bewezen heeft: en wie kent niet zijne

Digitized by Google

keurig bewerkte vertaling van het Maleische woordenboek en de grammatica van MARSDEN?

Ook dit Genootschap mogt bestendig zijne medewerking ondervinden, niet alleen als gewoon lid, maar ook gedurende vele jaren als werkzaam lid van het bestuur. En ofschoon hij in de laatste jaren zijns levens niet meer aan onze werkzaamheden deel nam, is het ons echter voldoende bekend, dat zulks niet het gevolg geweest is van mindere belangstelling, maar alleen van gebrek aan tijd, dien hij geheel aan de vervulling van zijne hooge en gewigtige staatsbetrekkingen, en de gemoedelijke behartiging zijner huisselijke belangen toewijdde. Hij verdient derhalve ten volle, dat wij zijne verdiensten in erkentelijk aandenken bewaren.

Onder de corresponderende Leden hebben wij nog drie verdienstelijke mannen verloren. Den 13den Januarij des vorigen jaars overleed de Heer C. G. ONTIJDT, die sedert vele jaren in betrekking tot dit Genootschap heeft gestaan en zich als Medicinae Doctor, als President van de Geneeskundige commissie van *Zuid-Holland*, en als uitgever van vele werken, bekend heeft gemaakt.

Niet zoolang stonden wij in wetenschappelijke betrekkingen met den Hoogleeraar WEIJERS

Digitized by Google

te *Leiden*, die ook in den loop van 1844 is overleden: wij hebben vele redenen, om ook zijn' dood te betreuren, daar zijne bekende zucht voor de oostersche letterkunde, welke hij met zoo veel roem beoefenende, ons de verzekering geeft, dat hij onze pogingen tot bevordering der Indische taalstudie met de meeste belangstelling zoude hebben gadegeslagen en ondersteund, indien zijn nuttig leven verlengd ware geworden.

De Heer VAN DER MERSCH, gecommitteerde van wege de Nederlandsche Handelmaatschappij, en corresponderend Lid van dit Genootschap, ontviel ons almede in het afgeloopen jaar. Hij was een man van veel omvattende kennis, van eene uitgebreide litteratuur, en eene rijpe ondervinding, bemind door allen, die hem gekend hebben.

Van de gewone leden des Genootschaps verloren wij de Heeren: Mr. J. C. VAN DER MUELEN, Mr. H. EGGERS, en Dr. W. C. H. TOE WATER. De beide eersten waren wetenschappelijk gevormde mannen, de eer van het lidmaatschap van dit Genootschap dubbel waardig. En wat zal ik u van den laatste zeggen! In een levensberigt, gevoegd bij zijne door mij uitgegeven nagelaten leerreden, heb ik

Digitized by Google

reeds eene zwakke hulde aan zijne nagedachtenis gebragt. De schoonste lofrede op den voortreffelijken ontslapene is in de notulen en archieven van de werkzaamheden van dit Genootschap opgeteekend. Had de Voorzienigheid den onvergetelijken TOE WATER een langer leven geschonken, hij zou voor den roem van deze onze wetenschappelijke vereeniging nog veel hebben gedaan, en thans, ofschoon zoo vroeg reeds aan de Maatschappij, aan zijne betrekkingen, aan ons ontvallen, thans reeds heeft hij zich zelven in ons midden eene onvergankelijke eerezuil gesticht.

En als ik nu mijne oogen sla op de Directie, waarbij ik de eer heb het voorzitterschap te bekleeden, dan zie ik menige plaats ledig, in onze laatste algemeene vergadering nog zoo waardig vervuld.

Reeds bij den aanvang dezer vergadering vestigde ik uwe belangstellende aandacht op den man, dien ik trotsch ben mijn voorganger op den praesidialen zetel des Genootschaps te kunnen noemen. Wie is er, geachte medeleden, onder ons, die het leven, de loopbaan en de verdiensten van wijlen den Gouverneur Generaal Mr. PIETER MERKUS niet kent? Hij heeft een zoo groot gedeelte van zijne levensdagen

in deze gewesten en vooral op deze hoofdplaats doorgebragt: hij bekleedde jaren lang, zoo vele aanzienlijke bedieningen, welke hem als het ware met alle zijne tijdgenooten in aanraking gebragt hebben; hij stond met zoo velen onzer in vriendschaps betrekkingen, dat het indedaad overbodig mag geacht worden, in eene vergadering als deze, over zijn persoon uitteweiden. Dan ik zou den pligt, die op mij rust, slechts ten halve volbrengen, bijaldien ik niet bepaaldelijk gewaagde van de gewigtige diensten, welke hij onafgebroken aan het Bataviaasch Genootschap van kunsten en wetenschappen heeft bewezen.

Reeds bij de hernieuwing der werkzaamheden van dit Genootschap, eenige jaren na de herstelling van het Nederlandsch gezag in deze gewesten, zien wij hem, met zoo vele andere kundige en achtingswaardige mannen van dien tijd, de belangen des Genootschaps behartigen, en toen hij, door zijne benoeming tot Gouverneur der Moluksche eilanden in 1823, zich aan de Directie moest onttrekken, ook toen bleef hij steeds de meeste deelneming in 's Genootschaps bloei betoonen, waarvan de bewijzen in onze archieven voorhanden zijn.

Na zijne terugkomst te *Batavia* trad hij, in November 1828, weder als besturend Lid op,

Digitized by Google

en, van toen af tot op zijn vertrek naar *Nederland* in 1836, nam hij een groot deel aan de werkzaamheden der Directie, welke hem twee jaren te voren tot haren Voorzitter koos.

In 1839, bij zijne tweede komst in *Indië* hebben besturende leden zich gehaast, het præsidium des Genootschaps hem weder op te dragen, en, hoezeer hij zich toen, uithoofde van gewigtige ambtelijke bemoeijingen, daarvan had kunnen verschoonen, zonder zich aan eenig verwijt hoegenaamd bloot te stellen, aanvaarde hij evenwel ook destijds met genoegen deze opdragt.

Maar niemand onzer had ooit mogen verwachten, dat hij, ook na zijne eervolle verheffing tot Opperbestuurder dezer gewesten, het Voorzitterschap des Genootschaps nog zou hebben kunnen en willen blijven bekleeden. Doch ook deze verwachting heeft zijne belangstelling overtroffen, en, ofschoon hij zelden persoonlijk het præsidium in den boezem der Directie bekleedde, blijkt het nogthans duidelijk uit al de werkzaamheden des Genootschaps, van hoeveel belang het voor deze instelling geweest is, dat zij zijne Excellentie den Gouverneur Generaal Merkus aan haar hoofd gehad heeft. Niet alleen verzekerde hij zich van tijd tot tijd en zoo dikwijls zijne veelvuldige werkzaamheden zulks toelieten, van den staat

Digitized by Google

des Genootschaps; niet alleen begiftigde hij onze boekerij met vele en kostbare werken, maar hij schonk voortdurend aan het Bataviaasch Genootschap al de ondersteuning, welke deze instelling tot hare instandhouding te allen tijde van het Gouvernement heeft noodig gehad. —

In onze laatste bijeenkomst, welke hij zoo waardiglijk heeft voorgezeten, heb ik U reeds breedvoerig daarover gesproken, en bij het toen gezegde heb ik alleen dit te voegen, dat hij onafgebroken tot aan zijn dood dezelfde warme belangstelling in het Genootschap heeft betoond, welke het, gedurende zijn geheel leven in *Indië*, op de treffendste wijze, van hem had ondervonden.

Inderdaad, mijne Heeren, indien ergens ter wereld, dan heeft in dit land de wetenschap hare Mæcenassen noodig; hier waar hare beoefenaren betrekkelijk zoo weinig in getal zijn, en hare aanmoediging zoo gering is. Dat begreep de Landvoogd, wiens overlijden wij onlangs beweenden, en ook in dat opzigt heeft hij de pligten, die op zijne schouders rustten, in de hooge betrekking hem door den koning toevertrouwd, althans wat dit Genootschap betreft, waardig vervuld. —

Het afsterven van den Heer J. C. Meder,

Digitized by Google

weinige dagen na onze laatste algemeene vergadering, welke hij met zoo veel belangstelling bijwoonde, heeft dit bestuur van een nuttig lid beroofd. Gij allen, mijne Heeren, kendet zijnen lust voor de wetenschappen. Velen uwer hebben het voorregt gehad zijne uitgebreide en kostbare verzameling van conchilien, welke hij gedurende eene reeks van jaren, niet alleen met de grootste zorg, maar met het oog van een' kenner had bijeen gebragt, te mogen bezigtigen, en zijne kennis van dat gedeelte der natuurlijke historie hoog geroemd. Jammer dat het Genootschap de geldelijke middelen mistte, om die kostbare verzameling voor het museum aantekoopen. Zij is nu voor eene som van *f* 12000 het eigendom van vreemden geworden en naar *Frankrijk* overgevoerd. De Directie heeft vele achtereenvolgende jaren groot nut gehad van de ijverige mededeeling van den Heer Meder: nimmer onttrok hij zich aan eenige dienst, welke wij in het belang des Genootschaps van hem hebben gevergd. Wij betreuren zijnen dood en zullen zijnen naam niet vergeten.

Door vertrek naar *Nederland* verloren wij ons medelid, den Heer Diederichs, en door zijne verplaatsing als Resident van *Pekalongan*

Digitized by Google

den Heer HALKWIJN. Beiden werden door ons op hoogen prijs gesteld, en hebben ofschoon niet meer zitting hebbende in onze Directie, toch hunne voortdurende medewerking beloofd.

Zoo heb ik dan weder het voorregt gehad, mijne Heeren, u, den tegenwoordigen staat der werkzaamheden van dit Genootschap mede te deelen. Gij hebt gehoord dat in het afgeloopen jaar veel is afgewerkt waar vroeger aan begonnen was, vele geheel nieuwe ondernemingen een' aanvang hebben genomen, vele onzer pogingen met een gunstigen uitslag zijn bekroond. Menigeen uwer mag de zelfvoldoening smaken van daartoe, niet alleen door geldelijke bijdragen, maar ook daadwerkelijk te hebben medegewerkt. Laat ons op dezen weg voortgaan! Laat ons zonder ons zelve op den voorgrond te plaatsen, zonder te willen heerschen, aanmoedigen, hulp verleenen, beschermen overal waar uitstekende talenten zich aan de wetenschappelijke navorschingen van de schoone natuur, de belangrijke volkeren, de nog in nevelen gehulde geschiedenis van dezen Archipel willen toewijden. Laat ons zelve, ook door eigen onderzoek, het licht der wetenschap ontsteken. Zoo zal deze geleerde instelling aan haar

Digitized by Google

doel beantwoorden, en zich bij het Vaderland verdienstelijk maken, door aan den edelen wedstrijd deel te nemen, die thans, bij eenen algemeenen vrede der wereld, de volkeren in beweging brengt.

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]

WIWOHO OF MINTOROGO,

EEN JAVAANSCH GEDICHT

UITGEGËVEN

en van eene vertaling en aanteekeningen voorzien

DOOR

J. F. C. Gericke.

Digitized by Google

INLEIDING.

De Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen beschouwt Tekstuitgaven van echte of oorspronkelijke Javaansche handschriften teregt als een bijzonder geschikt middel ter verkrijging van eene meer volledige kennis der Javaansche taal en letterkunde. Trouwens wat zullen Spraakkunsten en Woordenboeken den beoefenaar der Javaansche taal baten, zoo lang hij van oorspronkelijke werken in die taal verstoken is of zich alleen met het een of ander gebrekkig manuscript behelpen moet? Daarbij schiet de schaarschheid van manuscripten verre te kort, om aan de, vooral in onze dagen, opgewekte en toenemende zucht voor de beoefening der Javaansche taal, zoowel in *Europa*, als hier te lande, te voldoen.

Ook ten aanzien van de Javanen zelven mag de uitgave in den druk van in hunne

taal voorhandene werken als eene zeer wenschelijke en nuttige zaak beschouwd worden. Een lang verblijf op Java heeft mij veelvuldige gelegenheid gegeven, om mij van de algemeene zucht der Javanen om te leeren lezen en schrijven te overtuigen. Het baart de grootste verwondering, hoe zoo velen onder hen, mannen, vrouwen en kinderen, zonder de bij ons gebruikelijke hulpmiddelen, zonder scholen, boeken en onderwijzers, hunne, wat de grondbeginselen van het letterstelsel betreft, zoo uiterst moeijelijke taal hebben leeren lezen en schrijven. Een enkel beschreven blad papier of een vuil en versleten handschrift heeft daartoe als het eenig gebrekkig hulpmiddel moeten dienen. Den Javanen zal dus eene wezenlijke dienst bewezen worden, wanneer men hun de middelen aan de hand geeft, om aan hunne dringende begeerte ter verkrijging van nuttige kundigheden gemakkelijk te kunnen voldoen.

De Directie van het Bataviaasch Genootschap wenscht van hare zijde bij te dragen ter bereiking van het prijzenswaardig en nuttig oogmerk der beoefening der Javaansche taal, door de bevordering in den druk van oorspronkelijke werken in die taal. Zij heeft daarmede niet alleen het doel om in de behoefte van Europeanen, die zich op het leeren dier taal

Digitized by Google

leggen, te voorzien, maar is er tevens bijzonder op bedacht, om de Javanen met de werken in hunne taal meer algemeen bekend te maken.

Ter bereiking van hare loffelijke pogingen heeft gemelde Directie haar voornemen aan eenige beoefenaren der Javaansche taal te *Soerakarta* bekend gemaakt en daartoe hunne medewerking verzocht. De zwarigheden, welke in den beginne door sommige Heeren tegen de aan hen gedane uitnoodiging geopperd zijn geworden, zijn gelukkig door de bemoeijing der Directie van het Genootschap en door eene gunstige beschikking van het Gouvernement uit den weg geruimd, zoodat wij ons van de bereidwilligheid dier Heeren thans volkomen verzekerd mogen houden en de Directie van hunne uitgebreide kennis der Javaansche taal, ter bereiking van haar oogmerk, de uitmuntendste bijdragen verwachten mag.

Eenige maanden vóór de ontvangene mededeeling van het oogmerk der Directie van het Bataviaasch Genootschap, had ik aan den Minister van Kolonien geschreven en aan zijne Excellentie de hooge noodzakelijkheid en het groote nut van de uitgave in den druk van oorspronkelijke Javaansche Handschriften betoogd. Niemand kon dus meer dan ik dit voornemen der

Directie toejuichen, omdat daardoor een sedert lang door mij gevoede wensch verwezenlijkt zoude worden. Ik besloot derhalve gereedelijk om aan de ook aan mij door gemelde Directie gedane uitnoodiging te voldoen, en beloofde een Javaansch handschrift voor den druk te bewerken en ter beschikking van dezelve te zullen stellen.

Eerst later heb ik bij het doen eener geschikte keus en bij de bewerking van het door mij gekozen manuscript begrepen, dat ik in het doen dezer belofte misschien al te voorbarig geweest was, en niet genoegzaam de moeijelijkheden dezer onderneming en het ontoereikende mijner krachten tot het gelukkig volbrengen van dezelve in aanmerking genomen had. Intusschen had ik de belofte gedaan en moest ik dus trachten mij van dezelve zoo goed mogelijk te kwijten.

Bij de overgroote menigte van manuscripten in de Javaansche taal, was het doen eener geschikte keus voor mij eene zeer moeijelijke taak. De taal is rijk aan geschiedkundige werken, als: de *Babad-Poerwo*, *Babad-Padjadjaran*, *Babad-Modjopahit*, *Babad-Demak*, *Babad-Mataram*, *Babad-Kertosoero*, *Babad-Mangkoe-Boemi*, en vele anderen. Voorts bezit men eene menigte van *Lampahhan* of stukken, die voor

Digitized by Google

het Javaansche tooneel of de *Wajang* dienen; waarvan de stof uit de *Hindoe-Javaansche* mijthologie, of uit de aloude geschiedenis van Java ontleend is. Ook zijn de Javanen rijk aan werken over zeden en gebruiken, waaronder bijzonder uitmunten: de *Papali* van KJAHI HAGENG SESELO, de *Sewoko* van PAKOE-BOEWONO III, de *Woelang-Ngreh* van PAKOE-BOEWONO IV, en de *Sono-Soenoe* van *Raden Toemenggoeng* SASRO-NEGORO. Hunne geschrevene wetboeken van lateren tijd zijn: de *Nawolo Pradoto*, *Hangger-Sadoso*, *Hangger-hageng* en de *Hangger-ranggerranning-Goenoeng*, het laatste van den thans regerenden *Soesoehoennan*. Sedert de invoering van het Mohammedanisme op Java hebben de *Koran* en Arabische *Kitabs* de stof geleverd tot eene menigte van werken over de Godsdienst, waaronder de *Anbijo*, *Menak* en *Tadjoe-Salatin* als de voornaamsten beschouwd mogen worden.

De Javanen hebben, vóór de invoering van het Mohammedanisme, eene eigene dichtertaal, bekend onder den naam van *Kawi*, bezeten. Gelijk de ruïnen van den alouden tijd, door de Javanen *Djaman Boedo* genaamd, zoo zijn ook enkele werken in die taal, als getuigen van het verheven genie en van de edele dichtkunst, welke in vroegere eeuwen de bewoners van dit

Digitized by Google

overschoone eiland bezield hebben, tot ons overgebragt. Het fatalismus der aanhangers van den *Islam* heeft niet alleen de in steenen gebeitelde gedenkteekenen der oudheid op Java verwoest of in verval doen komen, maar heeft tevens op den geest der Javanen een allernadeeligsten invloed gehad: het heeft hun gevoel voor het schoone en verhevene der dichtkunst uitgedoofd of verzwakt. Sedert de leer van *Mohammed* of van zijne apostelen op Java veld gewonnen heeft, is de *Kawi*-taal weinig meer beoefend geworden. Alleen de *Sroeti* is een produkt in het *Kawi* van den tijd, die kort op de bekeering der Javanen tot het Mohammedanisme gevolgd is, waarvan de dichter, *Pangeran* Karanggajam, aan het hof van *Sultan* Padjang geleefd en in het jaar 1518 der Javaansche æra, dus meer dan derdehalve eeuw geleden, het gedicht geschreven heeft. Eene slechts oppervlakkige kennis van het *Kawi* doet genoegzaam zien, dat in dien tijd reeds de oude dichtertaal der Javanen in groot verval geraakt was. Latere werken, als: de *Niti-Prodjo*, *Rodjo-Kopokopo*, *Rodjo-niti* en anderen kunnen niet meer als Kawische gedichten aangemerkt worden, ofschoon zij eene menigte Kawische woorden en vormen bevatten.

Ons is thans het vooruitzigt geopend, dat door

Digitized by Google

middel van het *Sanskritsch*, waarmede de *Kawi*-taal der oude Javanen de sprekendste overeenkomst heeft, de in deze taal nog voorhandene schatten opgedolven en de op papier geschrevene, op *lontar* gegriffelde of in steen gesnedene overblijfselen der oude Javaansche dichters en geleerden het licht zullen zien. Wij zijn tot deze hoop geregtigd door de belangstelling, welke de Regering in Nederland door hare zending van deu Heer VAN DEN HAM naar Java, in de oudheden en de *Kawi* taal op Java, heeft aan den dag gelegd. Deze heer heeft in *Europa* eene genoegzame kennis van het *Sanskritsch* verkregen en is thans ijverig bezig met het leeren der Javaansche taal. Beide deze talen zullen hem, bij zoo vele andere uitstekende talenten, eens in staat stellen, om in de geheimen van het *Kawi* door te dringen en de geleerde wereld met schatten te verrijken, die thans nog in duisternis verscholen liggen.

Het mag als een opmerkenswaardig teeken der herleving van den ouden geest bij de Javanen, die door het Mohammedanisme was uitgedoofd geworden, beschouwd worden, dat men in den lateren tijd begonnen is, de werken van het voorgeslacht te bewonderen, derzelver verlies te gevoelen en daarvan zoo veel

Digitized by Google

als mogelijk te redden en voor de nakomelingschap te bewaren. Met dat oogmerk hebben zich enkele geleerde Javanen, bij wie nog eenige, ofschoon ontoereikende kennis van het *Kawi* gevonden werd, daaraan gewaagd om enkele nog voorhanden werken uit het *Kawi* in het Javaansch over te brengen. Wij hebben aan den loffelijken ijver dezer geleerden het bestaan in het Javaansch te danken van de gedichten: *Hardjoeno-Sosro*, *Romo*, *Wiwoho*, *Bimo-Soetji*, *Broto-Yoedo*, *Paniti-Sastro*, *Sroeti* en van anderen.

De ontoereikende kennis, welke deze geleerden van het *Kawi* bezeten hebben, heeft hen genoopt slechts de stof aan het oorspronkelijke te ontleenen en deze vrij in het Javaansch te bearbeiden. Hunne werken mogen derhalve geenszins als vertalingen uit het *Kawi* beschouwd worden, maar verkrijgen daardoor meer het aanzien van oorspronkelijke werken in het Javaansch. Van daar, dat een en hetzelfde Kawische gedicht, door verschillende Javaansche geleerden bewerkt, soms een geheel verschillend aanzien verkregen heeft en men het er naauwelijks voor zou mogen houden, dat hetzelfde oorspronkelijke werk bij de bearbeiding in het Javaansch ten grondslag gelegen heeft.

Naar mijn oordeel verdienen deze werken,

Digitized by Google

waarvoor de stof uit het *Kawi* ontleend en die vrij in het Javaansch bewerkt zijn geworden, de voorkeur boven andere in de Javaansche taal voorhandene schriften, omdat zij ons eenigzins met den geest der oude dichters en hunne schoonheden bekend maken en daarbij tevens den stempel van *oorspronkelijk* dragen. Ik vermeen dus, dat de Directie van het Bataviaasch Genootschap zich voornamelijk tot de uitgave van de zoodanigen in den druk bepalen moest.

Onder de opgenoemde werken munten boven anderen, ten aanzien van de belangrijkheid des inhouds en derzelver vrije bearbeiding in het Javaansch, de *Romo* en *Broto-Yoedo* uit. De eerste, die in mijn handschrift uit acht-en-tachtig zangen bestaat, zoude voor de uitgave van het Bataviaasch Genootschap, als een deel van deszelfs werken, alte lijvig zijn geworden; terwijl de *Broto-Yoedo* enkele zwarigheden opleverde, die voor als nu nog niet door mij uit den weg te ruimen waren. Wij mogen van dit laatste heerlijke gedicht over eenigen tijd eene tekstuitgave benevens eene Nederduitsche vertaling van den zoo ijverigen en geleerden Professor Taco Roorda verwachten.

Ik heb mijne keus laten vallen op den *Wi-*

woho, een gedicht van middelbare uitgestrektheid, daar het mij toescheen, dat hetzelve door inhoud en bewerking de belangstelling én van den Javaan én van den Europeschen beoefenaar der Javaansche taal ongetwijfeld opwekken zou. Het onthaal, dat dit gedicht vinden zal, zal moeten leeren of ik in mijne keus welgeslaagd ben, dan of ik mij in mijne verwachting van den *Wiwoho* bedrogen heb.

Professor F. Bopp heeft te *Berlijn* in 1824 eenige episoden van den *Maha-Bharata*, waaronder uit het 3de deel dezes gedichts: *Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel*, in het Sanskritsch met eene metrische vertaling in het Hoogduitsch uitgegeven. Deze episode behelst een gedeelte van den inhoud des *Wiwoho*, namelijk het afscheid en vertrek van Hardjoeno van het gebergte *Hendro-Kilo* (bij *Bopp Himawant*); zijne reis naar den *Soerolojo* (den hemel van Hendro) en deszelfs ontvangst bij den vorst des hemels. Eene vergelijking dezer episode met dit gedeelte van den *Wiwoho* doet ons zien, dat naauwelijks eenige zweem van overeenkomst tusschen beide, ten aanzien van zaken en derzelver schilderig, te vinden is.

Sir T. S. Raffles maakt in zijne *History of Java* vol. I. p. 383 enz. melding van den *Wiwoho-Kawi* en geeft van dit gedicht den korten

inhoud op. Eene vergelijking van den Javaanschen *Wiwoho* met die opgave van RAFFLES doet ons insgelijks een groot verschil tusschen beiden ontdekken, hetwelk misschien is toe te schrijven aan de vrije bearbeiding van het gedicht in het Javaansch, of wel aan eene verschillende opgave aan RAFFLES van deszelfs inhoud; daar wij met grond veronderstellen mogen, dat de schrijver der *History of Java* het *Kawi* niet verstaan heeft, en dus niet in staat geweest is den inhoud uit het oorspronkelijke gedicht zelf te ontleenen.

Ook WILHELM VON HUMBOLDT noemt den *Wiwoho* in zijn werk: *Ueber die Kawi-Sprache auf der Insel Java*, I. Band, p. 204 en II. Band p. 8. Hij laat kort daarop een ander werk, *Minta-râga*, volgen en zegt van dit laatste, dat hetzelve bij de Javanen in groot aanzien staat. De geleerde schrijver heeft zich hierin zeer vergist, want er bestaan in de taal geene twee van elkander verschillende werken, *Wiwoho* en *Minto-rogo*, maar onder beide benamingen is een en hetzelfde werk begrepen. Sommige geleerde Javanen maken nogtans een onderscheid, door den oorspronkelijken Kawischen tekst van het gedicht *Wiwoho*, en de bewerking van hetzelve in het Javaansch *Minto-rogo* te noemen.

Digitized by Google

Het woord *Wiwoho* heeft in het *Kawi* dezelfde beteekenis als in het *Sanskritsch* en kan dus ook door ons gevoegelijk door *huwelijksgedicht* (Vermählungs-Gedicht) vertaald worden, ofschoon de Javanen daaronder meer eigenlijk een *bruiloftsfeest* verstaan, en het afgeleide woord *Miwoho* in den zin gebruiken van: *een bruiloftsfeest aanrigten.* Intusschen ben ik het met den Heer W. von Humboldt niet eens, dat het lied zijn naam ontleend zou hebben van de vereeniging in den echt van eenen *Raksasa* (reus) met eene *Widodari*, waarvan althans in het geheele gedicht geene uitdrukkelijke melding gemaakt wordt; maar ik houde het er veeleer voor, dat met dien naam gedoeld wordt op de huwelijks verbindtenis van Hardjoeno met de zeven *Widodaris*, na zijne overwinning van *Dewoto* Kawotjo, den vorst der reuzen.

Ook ten aanzien van de woorden *Minto-rogo* bestaat er bij Raffles, Crawfurd en von Humboldt onzekerheid en twijfel. De eerste verklaart dezelve in zijn werk vol. II. app. p. CLXIII door *penance, boete-doening.* Deze beteekenis kunnen die woorden slechts in een' afgeleiden, meer verwijderden zin hebben. Volgens de opgave van von Humboldt verklaart Crawfurd dezelve door den *naam eener grot, waarin* Hardjoeno *boete gedaan heeft*; en het

Javaansch woordenboek van dezen geeft daarvoor nu eens *het schrift*, en verklaart ze dan eens door het den Heer von Humboldt onbekende woord *Mandito* (van *Pandito*) *het tween van eenen Pandito leiden*. Von Humboldt zelf meent, dat het eerste woord het Maleische *minta*, *vragen*, *bidden*, is, welke beteekenis hetzelve ook in het Javaansch heeft, maar het beteekent in het laatste ook: *deelen*, *verdeelen*, en neemt *rogo* voor het Sanskritsche *râga*, hetwelk in die taal eene *hevige begeerte* beteekent. Evenwel bekent die groote geleerde, dat hem de zamenstelling dier twee woorden niet geheel duidelijk is.

De helden der oude *Hindôe*-Javaansche mijthologie of der oude Javaansche epopéën komen meest allen onder meer dan eenen naam voor, ja sommigen hunner zijn zelfs door tien en meer eigennamen gekenmerkt. Zij hebben deze eigennamen, die meestal epithetons zijn, en dus hunne beteekenis hebben, uit bijzondere omstandigheden bij hunne geboorte, uit verschillende betrekkingen van hun leven, uit de hoedanigheden hunner karakters en uit meer andere bekende of onbekende oorzaken ontleend. Zoo heeft boven allen de held Hardjoenô, derde zoon van Pandoe of de middelste der vijf *Pandowos*, een aantal namen, waarbij hij in een en hetzelfde gedicht afwisselend genoemd wordt.

Digitized by Google

Nu eens heet hij Djannoko, dan weder Partó of Danandjojo, en in dit gèdicht ontvangt hij als *boete-doener* op *Hendro-Kilo* den bijnaam *Minto-rogo*, naar welken tevens het gedicht genoemd wordt.

De beteekenis van dien naam zal door den beœfenaar van het Javaansch gemakkelijk gevonden worden, daar het woord ꦩꦶꦤ꧀ꦠ꧈ *Minto, bidden,* algemeen bekend is en het ꦫꦒ꧈ *rogo,* hem door ieder kundigen Javaan door ꦧꦢꦤ꧀꧈ *badan,* ꦱꦫꦶꦫ꧈ *sariro* of ꦲꦮꦏ꧀꧈ *hawak, ligchaam,* verklaard zal worden. ꦩꦶꦤ꧀ꦠꦫꦒ꧈ *Minto-rogo* beteekent dus: een *biddend ligchaam* of een *persoon die bidt,* waardoor Hardjoeno wordt aangeduid, wiens voorname bezigheid op *Hendro-Kilo* het *bidden* geweest is.

Mogt intusschen het Kawische *rogo* ook de Sanskritische beteekenis van *hevige, sterke begeerte* hebben, onder welke mij dit woord echter nog niet is voorgekomen, dan zoude men daarbij kunnen voegen de beteekenis van *deelen, verdeelen,* welke het Javaansche *Minto* heeft, en zou men de twee woorden door: eene *verdeelde begeerte* kunnen vertalen; waarvan men de aanleiding zou kunnen vinden in de redetwisten van Hardjoeno en Padijo over de *verdeelde be-*

Digitized by Google

geerte naar *aardsche* en *hemelsche* of *geestelijke dingen*, welke eene episode van het gedicht uitmaken.

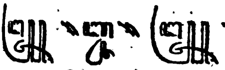
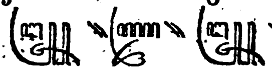
Volgens de opgave van RAFFLES bestaat de *Wiwoho-Kawi* uit drie honderd vijf en vijftig *Podos* of metrische stanzas. De dichter van het *Kawi*, HEMPOE-KANNO, wordt in het begin van het gedicht genoemd. De geleerde Javanen plaatsen hem onder de regering van DJOJO-BOJO, welke vorst in de negende eeuw der Javaansche jaartelling te *Kediri* geregeerd heeft. Doch er is weinig staat te maken op de opgave der Javanen van data's, die op tijden betrekking hebben, waarvan de annalen niet bestaan of voor ons zijn verloren gegaan. Zoo veel kan men met zekerheid aannemen, dat er in den alouden tijd te *Kediri* een vorst, DJOJO-BOJO genaamd, geregeerd heeft, die de wetenschappen en dichtkunst zelve beoefend, bij anderen voorgestaan en aangemoedigd moet hebben. Van daar, dat alle voorname werken in het *Kawi* gezegd worden of van dien vorst zelven afkomstig of onder zijne regering door geleerden en dichters vervaardigd te zijn. Latere nasporingen zullen ons waarschijnlijk tot meerdere zekerheid brengen omtrent den tijd, wanneer DJOJO-BOJO geleefd heeft en welke werken onder zijne regering, dan wel vóór of na dezelve, hun ontstaan verkregen heb-

Digitized by Google

ben. Van denzelfden DJOJO-BOJO bezitten wij een aantal *Pralembangs* (raadsels of voorspellingen); hij zou dus niet oneigenaardig de oude Profeet of ziener van Java genoemd kunnen worden, schoon zijne profetien niet veel om het lijf schijnen te hebben, zijnde dezelve in eene donkere raadseltaal gehuld, en meestal van verschillende uitlegging, of ook wel zonder beteekenis.

De *Wiwoho* is in 1704 der Javaansche jaartelling, dus acht en zestig jaren geleden, het eerst door *Soesoehoennan* PAKOE-BOEWONO III in het Javaansch bearbeid geworden; ten minste is in dat jaar, op last van dien vorst, de *Wiwoko Djarwo* tot stand gebragt. Later zijn van dit werk vele afschriften gemaakt. Onder anderen heeft zijn zoon en opvolger, *Soesoehoennan* PAKOE-BOEWONO IV, in het jaar 1719 den geheelen *Wiwoho Djarwo* eigenhandig overgeschreven. Deze vorst heeft aan het einde des gedichts de verklaring afgelegd, dat hij zich niet vermeten heeft, iets aan den arbeid van zijnen Vader te veranderen of te verbeteren. Van een afschrift des laatsten, mij door de welwillendheid van den geleerden *Pangeran* SOERJO-BROTO afgestaan, en een ander, dat ik vroeger uit den kraton van *Soerakarta* ontvangen had, heb ik bij de bewerking van den Javaanschen tekst voornamelijk gebruik gemaakt.

Digitized by Google

Het gedicht is in de thans bij de Javanen algemeen in gebruik zijnde zangwijzen, de *Tembang Matjapat* of *Kidoeng*, overgebragt. Het bestaat uit zeventien zangen, die te zamen acht honderd en veertig *Podos* of *Stanzas* bevatten. In de Javaansche handschriften wordt de afwisseling der zangen of zangwijzen door versieringen, meestal naar de keus en den smaak van den afschrijver, aangeduid. In den druk heeft men aan het begin des gedichts de *Poerwo-Podo* aan het begin van een nieuwen zang of bij de verwisseling der zangwijze de *Madyo-Podo* en aan het einde des gedichts de *Wasono-Podo* geplaatst. Het begin eener *Podo* of *Stanza* wordt door het teeken aangewezen; behalve dat de uitgang van elken regel eener *Stanza* het voor denzelven bepaalde teeken heeft.

De zuiverheid der taal van het gedicht laat veel te wenschen overig. Men vindt daarin dikwijls herhalingen en omzettingen of verplaatsingen van woorden, die zich de Javaansche schrijvers naar willekeur veroorloven, meestal met het doel om het voor elken regel bepaalde getal lettergrepen en den voor denzelven

vastgestelden uitgang te vinden. Hier en daar heeft de vervaardiger van den Javaanschen *Wiwoho* Kawische woorden, vormen en enkele geheel Kawische zinnen in den tekst opgenomen en de uitlegging van dezelve daarop laten volgen.

Door eene zoo veel mogelijk naauwkeurige vergelijking der bovengenoemde handschriften, waarin ik door den kundigen Javaan Raden Pandji Poespo-Wi-Logo geholpen ben, heb ik getracht den tekst zoo veel mogelijk te zuiveren en verstaanbaar te maken. Hier en daar zal men in denzelven nog op eenige moeijelijkheden stooten, die het mij niet doenlijk geweest is om uit den weg te ruimen. Doch over het algemeen zal de Javaansche *Wiwoho*, zoo als dezelve hier voor het eerst in den druk verschijnt, verstaanbaar gevonden en ongetwijfeld, door de Javanen met belangstelling gelezen worden.

Voor hen, die den Javaanschen *Wiwoho* niet verstaan en mijne gebrekkige vertaling van denzelven in het Nederduitsch mogelijk niet lezen zullen, zal eene opgave van den korten inhoud des gedichts toereikend zijn, om hen de vinding en den loop van hetzelve te doen zien.

«Niwoto-Kawotjo, een vorst der reuzen, die te *Ngimohimotoko* regeert, hetwelk de Javanen op *Noeso-Barong*, een eiland aan de zuid-oostkust

Digitized by Google

van Java, plaatsen, heeft aan *Batoro* Hendro, den vorst van den *Soerolojo*, eene *Widodari*, Soeprobo genaamd, ten huwelijk gevraagd, die deze hem geweigerd heeft. Niwoto-Kawotjo neemt deze weigering zeer euvel op en besluit dien ten gevolge *Batoro* Hendro in den *Soerolojo* den oorlog aan te doen.

«Deze geduchte vorst der reuzen had door vroegere strenge boete op den berg *Himawan* van *Batoro* Roedro (Siwah) eene buitengewone magt verkregen, zoodat hij door geenen *Dewo*, *Ressi* of *Boeto* gedood kon worden en voor alle wapenen der menschen onkwetsbaar was. Alleen was de uiterste punt zijner tong kwetsbaar gebleven en konde dus deze plaats, wanneer dezelve getroffen wierd, doodelijk voor hem worden. Doch deze kwetsbare plaats was aan niemand bekend en zelfs voor de *Dewos* een geheim gebleven.

«*Batoro* Hendro over het hem dreigend gevaar van door Niwoto-Kawotjo beoorlogd te zullen worden zeer verontrust zijnde, herinnert zich eene voorspelling, dat Niwoto-Kawotjo, de vorst der reuzen, door een' mensch, die wegens strenge boete-doeningen van Siwah eene groote magt verkregen had, gedood zoude worden. Hij herinnert zich tevens, dat juist een voornaam mensch, Hardjoeno genaamd, op den berg *Hendro-Ki-*

Digitized by Google

lo, welken de Javanen in het *Pasoeroewansche* (1) plaatsen, bezig is om strenge boete te doen en hoopt dus door dezen van zijnen gevaarlijken vijand verlost te zullen worden

«HARDJOENO, de derde zoon van PANDOE, bij *Dewi* KOENTI verwekt, had zich namelijk onder den naam van *Bagawan* MINTOROGO naar *Hendro-Kilo* begeven, om aldaar door boete-doeningen, bestaande in het bidden en dooden of verloochenen van alle zinnelijke begeerten, van *Batoro* SIWAH eene groote magt, namelijk een hemelsch wapen, te verkrijgen, ter verdediging der regten van zijn geslacht, de *Pandowos*, tegen de onregtvaardige behandeling en aanmatigingen van DOERJOEDONO of SOEJOEDONO, het hoofd der *Koeroewos*, zijne neven.

«Op dezen HARDJOENO of MINTOROGO heeft *Batoro* HENDRO het oog gevestigd en wil hem tot zijnen kampvechter nemen ter bestrijding van zijnen vijand, den wreeden NIWOTO-KAWOTJO.

---

(1) De Javanen schijnen het omtrent de ligging van het gebergte *Hendro-Kilo* niet eens te zijn. In het *Padjangsche*, circa 16 paal van *Soerakarta*, in de nabijheid der dessa *Pannepen*, vindt men insgelijks eenen heuvel, *Hendro-Kilo* genaamd, die door de bewoners dezer landstreek voor de plaats gehouden wordt, waar *Hardjoeno* boete gedaan heeft. Een ander *Hendro-Kilo* treft men in het *Djaparasche* aan.

Digitized by Google

«Doch *Batoro* Hendro verkeert alsnog in onzekerheid of Hardjoeno wel volkomen geslaag is in zijne boete-doeningen, met het dooden namelijk van alle zinnelijke begeerten. Hij besluit derhalve om Hardjoeno vooraf op de proef te stellen en zendt tot dat einde zeven der bekoorlijkste *Widodaris* naar *Hendro-Kilo*, om hem in verzoeking te brengen.

«Het zevental *Widodaris* komt op *Hendro-Kilo* aan en vindt den boeteling aldaar in diepe aandacht, dood voor alle verlokselen der zinnelijkheid. Gedurende drie dagen en drie nachten stellen de *Widodaris* alle mogelijke treken in het werk, om Hardjoeno door hare bekoorlijkheden van zijne aandacht af te trekken en hem in verzoeking te brengen; maar hij blijft alle verleiding der zinnelijkheid standvastig weêrstand bieden.

«De zeven *Widodaris*, instede van Hardjoeno in verzoeking te brengen, worden zelve allen op hem verliefd. Zij keeren teleur gesteld naar den *Soerolojo* terug en geven aan *Batoro* Hendro berigt van de standvastigheid, waarmede Hardjoeno hare pogingen, om hem in verzoeking te brengen, heeft weêrstaan. *Batoro* Hendro en alle *Dewos* van den *Soerolojo* zijn over het berigt der *Widodaris* zeer verheugd.

«Intusschen rijst er in het hart van *Batoro*

Digitized by Google

Hendro eene andere twijfeling op. Hij verkeert nog in onzekerheid omtrent het oogmerk der boete-doeningen van Hardjoeno: of hij daarmede naar wereldsche magt dan wel naar hemelsche dingen streeft. Zoo het eerste het oogmerk zijner boete is, dan zal hij hem tot kampvechter nemen; maar indien hij daarmede geestelijke dingen beoogen mogt, dan zal hij hem tot zijn doel niet kunnen gebruiken.

«Ten einde zich hiervan te overtuigen besluit *Batoro* Hendro om zich in eigen persoon naar *Hendro-Kilo* te begeven en Hardjoeno dienaangaande te toetsen. Hij verschijnt in de gedaante van een ouden *Pandito*, onder den naam van Padijo, voor de kluis van Hardjoeno. Deze juist met bidden bezig zijnde, wordt zijnen gast niet eer gewaar, dan tot dat Padijo hem door te kugchen en te hemmen uit zijne aandacht wekt en de opmerkzaamheid van Hardjoeno tot zich trekt. Zij onderhouden elkander daarna veel over wereldsche en geestelijke dingen, tot dat Padijo zich eindelijk, van het oogmerk der boete-doeningen van Hardjoeno volle zekerheid ontvangen hebbende, aan dezen als *Batoro* Hendro te kennen geeft. Daarna vermaant *Batoro* Hendro den boeteling om in zijne aandachtoefeningen voort te gaan en belooft hem, dat *Batoro* Siwah hem weldra verschijnen zal.

«Middelerwijl heeft Niwoto-Kawotjo berigt ontvangen, dat *Batoro* Hendro den boeteling Hardjoeno tot kampvechter nemen zal. Om zulks te beletten zendt hij een voornaam hoofd der reuzen, Momong-Moerko genaamd, naar *Hendro-Kilo*, om Hardjoeno te dooden. Momong-Moerko verschijnt in de gedaante van een everzwijn op *Hendro-Kilo*, gelijktijdig met *Batoro* Siwah, die *Keloso-Poerwo*, zijne hoofdplaats in den *Swargo*, verlaten hebbende, in de gedaande van Kiroto-Roepo, een vorst die zich op de jagt bevindt, op *Hendro-Kilo* komt, om Hardjoeno zijnen zegen en het door hem gewenschte hemelsche wapen te schenken, na alvorens zijne dapperheid op de proef te zullen hebben gesteld.

«Hardjoeno het everzwijn ontwaard hebbende, grijpt naar pijl en boog en schiet op hetzelve. Ook Kiroto-Roepo zendt gelijktijdig een pijl naar het everzwijn. Beide pijlen raken het wild op dezelfde plaats en dooden het. Door de magt van Siwah veranderen de twee in één pijl. Hardjoeno loopt naar het gedoode wild om zijnen pijl er uit te trekken. Tegelijk komt ook Kiroto-Roepo en eigent zich den pijl toe. Zij geraken daarover in hevigen twist en strijd. Er wordt lang en met afwisselende kansen gevochten; tot dat zich Kiroto-Roepo eindelijk als *Batoro* Siwah aan Hardjoeno openbaart en dezen

Digitized by Google

den zegen en het hemelsch wapen *Paso-Pati* schenkt. Nadat HARDJOENO aan *Batoro* SIWAH zijne hulde heeft gebragt, keert deze naar zijn hemelsch paleis terug.

«Thans meent HARDJOENO zijn oogmerk bereikt te hebben en naar huis terug te kunnen keeren. Terwijl hij zich daartoe gereed maakt, komen twee *Widodaris*, BODJRO en HEROWONO, hem namens *Batoro* HENDRO uitnoodigen om naar den *Soerolojo* te komen en stellen hem van *Batoro* HENDRO een brief, een buisje, een hoed en een paar muilen ter hand. Ongaarne volgt hij deze uitnoodiging, maar hij kan niet weigeren en begeeft zich dus naar den *Soerolojo*, waarheen hem de twee *Widodaris* tot gidsen dienen.

«Voor *Batoro* HENDRO verschenen zijnde, maakt deze HARDJOENO met het gevaar bekend, vaarin hij en de bewoners van den *Soerolojo* zich bevinden wegens den gedreigden en zeker te vreezen overval van NIWOTO-KAWOTJO, en dat zijne hoop, benevens die van alle *Dewos*, in den op handen zijnde oorlog, alleen op hem, HARDJOENO, gevestigd is.

«HARDJOENO maakt zwarigheden om tegen NIWOTO-KAWOTJO den strijd te voeren, omdat hij zich zelven daartoe buiten staat oordeelt. Intusschen komen zij overeen, om door eene list de plaats trachten te ontdekken, waar NI-

Digitized by Google

woto-Kawotjo kwetsbaar is. Soeprobo wordt tot dat einde naar *Ngimohimotoko* gezonden, om zich zelve aan Niwoto-Kawotjo tot vrouw aan te bieden. Hardjoeno wordt gelast haar op de reis te vergezellen en ontvangt, behalve het buis *Honto-Koesoemo*, die hem in staat stelt om door de lucht te kunnen vliegen, de *Hadji Hadreswo-Sadono* (een tooverformulier), waardoor hij zich onzigtbaar kan maken.

«Soeprobo, te *Ngimohimotoko* aangekomen en door Niwoto-Kawotjo met verrukking ontvangen zijnde, slaagt er volkomen in door hare zoete en vleijende woorden den vorst der reuzen het geheim zijner kwetsbare plaats te ontlokken. Hardjoeno, die zich door de *Hadji* onzigtbaar gemaakt en alle gesprekken van Niwoto-Kawotjo met Soeprobo beluisterd had, verneemt tevens het geheim. Beiden keeren zij verblijd naar den *Soerolojo* terug en geven aan *Batoro* Hendro verslag van den gelukkigen uitslag hunner zending.

«Niwoto-Kawotjo het bedroeg ontdekt en te laat begrepen hebbende, dat de verschijning van Soeprobo eene list van *Batoro* Hendro geweest is, wordt razend boos. Hij maakt zich dadelijk tot den oorlog gereed en rukt met een ontelbaar heer van reuzen tegen den *Soerolojo*, op.

«In den *Soerolojo* wordt door *Batoro* Hendro en de *Dewos* beraadslaagd, of men den naderen-

den vijand te gemoet trekken, dan zich binnen de muren der hoofdplaats opsluiten en tegen hem verdedigen zal. Ofschoon *Batoro* HENDRO het laatste voor het veiligst middel houdt, geeft hij nogtans aan het voorstel en verlangen der *Dewos* gehoor, om den vijand te gemoet te trekken en hem in het open veld slag te leveren.

«De vijandelijke legers ontmoeten elkander. Er wordt hevig gevochten. Millioenen sneuvelen aan weêrs zijden. Ten laatste worden de troepen van den *Soerolojo* door de reuzen aan het wijken gebragt en op de vlugt gedreven. HARDJOENO veinst mede de vlugt te nemen. Zij worden door de reuzen vervolgd en pijlen worden hen achterna gezonden. NIWOTO-KAWOTJO mikt met zijne *Tomoro* voornamelijk op HARDJOENO. Deze veinst door de *Tomoro* getroffen en gedood te zijn. In zijne groote blijdschap hierover valt NIWOTO-KAWOTJO lagchende achterover op zijn wagen. Bij het lagchen den mond wijd open sperrende, maakt HARDJOENO behendig van de gelegenheid gebruik en schiet hem het hemelsch wapen, de van *Batoro* SIWAH verkregene *Paso-Pati*, in den mond, waardoor de uiterste punt zijner tong geraakt en NIWOTO-KAWOTJO gedood wordt.

«Thans is de overwinning beslist. *Batoro* HENDRO en de *Dewos* zijn van hun magtigen vijand

Digitized by Google

verlost. *Batoro* Hendro herstelt door het levend makend water *Merto* alle gesneuvelde en gewonde manschappen benevens de gebroken en verpletterde oorlogs-gereedschappen der troepen van den *Soerolojo*. Allen keeren in blijdschap en zegepraal naar den hemel terug. Er worden ter eere van den held Hardjoeno groote feestmalen gevierd. Hardjoeno wordt voor den tijd van zeven maanden tot vorst van den *Soerolojo* verheven en met de zeven *Widodaris*, die vroeger naar Hendro-Kilo gezonden waren, om hem in verzoeking te brengen, in den echt verbonden.

«Na den afloop der zeven maanden, die Hardjoeno in den *Soerolojo* als vorst geregeerd heeft, keert hij naar de aarde, naar zijne woonplaats *Madoekoro*, of wel naar *Ngamerto*, de woonplaats van zijnen oudsten broeder, Joedistiro, terug, voorzien van het hemelsch wapen, de *Paso-Pati*, het geschenk van *Batoro* Siwah, en van rijke schatten hem van *Batoro* Hendro verleend."

Dit is een beknopt overzigt van den inhoud des gedichts. Wij vinden in hetzelve enkele overschoone plaatsen, die het edelste vuur des dichters verraden en met de levendigste kleuren eener oostersche verbeeldings kracht schilderen; maar over het geheel is de inhoud daarvan en

Digitized by Google

de inkleeding van het gedicht oppervlakkig en flaauw; terwijl sommige gedeelten van het gedicht in het schilderen van obscoene, van oneerbare en ontuchtige tooneelen onze kiesheid noodzakelijk kwetsen moeten. Er wordt in de Javaansche taal naauwelijks een enkel werk aangetroffen, dat niet met dergelijke onkiesche en stuitende zaken aangevuld is. In eene vertaling, welke RAFFLES van het mythologisch gedicht *Mannik-Mojo* geeft, heeft hij enkele scenen, die hij als onzedig bevonden had, weggelaten, hetwelk door W. VON HUMBOLDT wordt afgekeurd. Eene weglating daarvan zoude trouwens in de tekstuitgave eene onmogelijkheid geweest zijn, omdat daardoor het geheel uit zijn verband zou gerukt zijn geworden. En om niet in verdenking van partijdigheid te komen, heb ik in mijne Nederduitsche vertaling zoo wel het verheven schoone, als het flaauwe en onkiesche des gedichts-getracht weder te geven. De fabel van de parel en den misthoop kan ook op dit gedicht worden toegepast. Hij die door het onoogelijke van het slijk, waarin de Javaansche muze zich wentelt, zich af laat schrikken, zal daarin nimmer de parel vinden.

Ten aanzien van mijne vertaling in het Nederduitsch van den *Wiwoho* heb ik noodig veelvuldige verschooning te vragen. De onduide-

Digitized by Google

lijkheid van verscheidene plaatsen in het oorspronkelijk gedicht; de vrijheden, welke de Javaansche schrijvers zich met de verplaatsing en omzetting van woorden en geheele volzinnen veroorloven, ter verkrijging van het benoodigd getal lettergrepen voor elken regel en van den bepaalden uitgang deszelven naar gelang der verschillende zangwijzen; de dikwerf voorkomende herhalingen van woorden en zaken en het volstrekte gemis van alle interpunctatie hebben gedeeltelijk tot het gebrekkige van mijnen arbeid bijgedragen. Maar meer nog heb ik daarbij het gemis van geschikte hulpmiddelen te beklagen gehad. Er bestaat tot heden geen woordenboek der Javaansche taal. Ik heb dus alles van de mondelinge mededeeling en uitlegging van den Javaan, door middel van zijne eigene taal, moeten verkrijgen. Dikwijls zijn deszelfs uitleggingen en verklaringen van woorden en zinnen te eenzijdig, bekrompen en duister voor mij geweest, waarvan welligt de onbekwaamheid in het verklaren, het ontoereikende der taal in de uitlegging, of wel mijne eigene onvatbaarheid in het begrijpen de oorzaak zijn geweest.

Ik acht mij verpligt hier openlijk mijnen dank te betuigen aan den Heer VAN DER MEER VAN KUFFELER, Predikant te *Soerakarta*, die met

Digitized by Google

de meeste bereidvaardigheid de correctie der proeven van den druk der Nederduitsche vertaling op zich genomen en daaraan veel moeite en zorg besteed heeft.

Het was mijn voornemen geweest om op den Javaanschen tekst des *Wiwoho* taalkundige aanteekeningen te maken ter opheldering der beteekenis van sommige woorden en ter nadere ontwikkeling van eenige grammatikale vormen. Doch aangezien de vertaling in het Nederduitsch enkele ophelderingen vereischtte, zonder welke dezelve voor den niet kenner van het Javaansch op vele plaatsen onverstaanbaar zou zijn, zoo heb ik de aanteekeningen geschikter voor de laatste geoordeeld. De beoefenaren der Javaansche taal zullen daarin mede sommige opmerkingen vinden en zich het een en ander gemakkelijk zelven kunnen verklaren. Ook is het te wenschen en te verwachten, dat de een of ander geleerde, die studie van de Javaansche taal maakt, den Javaanschen tekst van den *Wiwoho* meer wetenschappelijk bearbeiden en van geleerde aanteekeningen voorzien zal.

Ten aanzien van de orthographie heb ik in den Javaanschen tekst zoo veel mogelijk gelijkwormigheid getracht daar te stellen. Wat de verdubbeling der *Consonant-Haksoros* door *Pasangans* of *Sandangans* betreft, waaromtrent zich

Digitized by Google

de Javaansche schrijvers zelven niet gelijk blijven, ben ik ten opzigte der gelijkmatigheid niet overal naar wensch geslaagd. Verscheidene woorden worden door de Javanen op verschillende wijze geschreven, zoo als: ꦤꦸꦱ *Noeso*, ꦤꦸꦱ꧀ꦮ *Noeswo*, *eiland*; ꦩꦤꦸꦁꦱ *Manoengso*, ꦩꦤꦸꦁꦱ꧀ꦮ *Manoengswo*, ꦩꦤꦸꦱ꧀ꦮ *Manoeswo*, *mensch*; ꦲꦾꦁ *Jwang*, ꦲꦾꦁ *Hjang*, een epitheton der godheid. Ik heb getracht in dezen eenheid te brengen en heb daarbij, zoo veel mij mogelijk geweest is, de etymologie der woorden tot grondslag genomen. Zoo heb ik bijvoorbeeld het laatste woord, waarover zich W. von Humboldt (zie zijn werk: über die Kawi-Sprache, I Band, p. 101) in vele gissingen verdiept heeft, altoos ꦲꦾꦁ *Hjang*, geschreven, omdat ik hetzelve voor den Kawischen vorm van het Javaansche woord ꦲꦺꦲꦾꦁ *Hejang*, *grootvader*, houd, waarin de Consonant der *Hakṡoro* ꦲ *ho* duidelijk te voorschijn komt.

In het schrijven van Javaansche woorden met Hollandsche letters heb ik mij soms eenige vrijheid veroorloofd, vooral bij de verdubbeling der Consonanten in het Javaansch, gelijk bijvoorbeeld in ꦲꦂꦗꦸꦤ *Hardjoeno*, dat door mij met

Digitized by Google

eene *n* *Hardjoenno* geschreven is, of wanneer de *Haksoro* ꦔ *ngo* door een *Tjetjak* of den Consonant *ng* voorafgegaan of gevolgd wordt, als in ꦱꦤ꧀ꦢꦁꦔꦤ꧀ *Sandangngan*, hetwelk in het Hollandsche gemakkelijker *Sandangan* uitgesproken wordt.

Men heeft de Consonanten der *Haksoros* ꦝ *dho* en ꦛ *tho* van de bijkans gelijk luitende *Haksoros* ꦢ *do* en ꦠ *to* in het Hollandsch getracht te onderscheiden door bij de eersten eene *h* te voegen; doch men heeft hierin eene fout begaan. De ꦝ *dho* en ꦠ *to* behooren in het Javaansch tot hetzelfde orgaan en dienen dus ook gelijkelijk van de ꦢ *do* en ꦛ *tho*, die insgelijks tot een en hetzelfde orgaan behooren, onderscheiden te worden. De twee eersten moeten als *dentales* en de twee laatsten als *palatinae* beschouwd worden. Ik heb mij in de spelling der woorden in het Hollandsch van den dwang ontslagen, die aan deze fijne onderscheiding der Javaansche letters verbonden is, en heb dus overal bijv. ꦧꦛꦫ *Batoro* en ꦥꦝ *Podo* in plaats van *Bathoro* en *Podho* geschreven.

Wat verder ten aanzien der Nederduitsche vertaling en de daarin voorkomende duisterheden door mij gezegd en opgehelderd heeft

Digitized by Google

kunnen worden, zal men in de aanteekeningen achter dezelve vinden.

Ik verzoek mijnen arbeid alleenlijk te beschouwen als een blijk van mijn opregt verlangen, om iets ter bevordering der studie der Javaansche taal en letterkunde bij te dragen, denzelven met welwillendheid te ontvangen en met toegevendheid te beoordeelen.

C. Gericke.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

꧋꧅ꦱꦶꦤꦺꦴꦩ꧀꧅꧋ ꦥꦶꦱꦶꦤꦶꦁꦮꦺꦴꦂꦮꦠꦿꦸꦱꦶꦱ꧀ꦤ꧀ꦤꦶꦫꦺꦴ

ꦫꦮꦢꦺꦴꦠ꧀ꦏꦭꦶꦲꦺꦴꦂꦥꦸꦲꦤ꧀ꦲꦸꦁ꧈ ꦱꦸꦫꦤꦶꦭꦮꦭꦥꦶꦥꦿꦶꦠꦺꦴ꧈

ꦩꦤ꧀ꦱꦶꦫꦲꦤ꧀ꦏꦢꦲꦺꦴꦤ꧀ꦤꦶꦥꦶꦱꦸꦩ꧈ꦱꦺꦴꦲꦤ꧀ꦭꦸꦮꦸꦏ꧀ꦠꦶꦲꦺꦴꦫ꧈ꦲꦤ꧀

ꦲꦤ꧀ꦪꦶꦩꦶꦲꦶꦁꦗꦶꦤ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦗꦶꦂ꧈ ꦤꦶꦠꦥꦲꦏꦢꦸꦥꦮꦲ꧈꧋

ꦲꦺꦴꦪꦶꦲꦺꦴꦫꦲꦺꦴ꧋ꦢꦼꦤꦸꦱꦶ꧈ ꦮꦺꦴꦂꦲꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦪꦶꦲꦶꦁꦮꦮ꧈ ꦤꦶꦲꦶꦁ

ꦱꦏꦼꦤ꧀ꦠꦺꦴꦱꦲꦤ꧀ꦪꦶꦥꦶꦲꦸꦁ꧈ ꦫꦺꦴꦫꦺꦴꦴꦪꦶꦫꦲꦸꦁꦏꦿꦶꦫꦲꦤ꧀ꦥꦺꦴ꧈

꧋ꦪꦸꦫꦺꦴꦭꦲꦶꦁꦱꦥꦶꦩꦺꦴ꧈ꦪꦸꦲꦸꦁꦱ꧋ꦪꦸꦫꦮꦢꦏꦤꦶꦤꦶꦁꦗꦼꦁ꧈

ꦲꦤ꧀ꦪꦶꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦠꦤꦺꦴꦤꦶꦲꦤ꧀꧈ ꧋ꦲꦺꦴꦲꦤ꧀ꦪꦸꦱꦶꦩꦲꦤ꧀ꦥꦶꦤꦶ

ꦲꦸꦁ꧈ ꦱꦫꦮꦢꦏꦮꦲꦸꦁꦩ꧀ꦮꦲꦤ꧀꧈ ꦲꦺꦴꦲꦺꦴꦮꦲꦤ꧀ꦪꦶꦪꦸ

ꦪꦸꦥꦶꦮ꧈ꦪꦸꦲꦶꦁꦲꦤ꧀ꦮꦪꦸꦲ꧋ꦪꦸꦫꦺꦴꦭ꧈ ꦲꦺꦴꦮꦺꦴꦠꦪꦶꦪꦶꦮ

ꦮ꧈ꦲꦶꦤ꧀ꦱꦸꦲꦤ꧀ꦫꦲꦸꦁꦢꦮꦱꦶꦁꦪꦸꦲꦸꦁ꧈ ꦥꦶꦲꦤ꧀ꦭꦠꦪꦶꦪꦶꦮ

ꦮ꧈꧋ꦲꦶꦤ꧀ꦱꦸꦲꦤ꧀ꦫꦲꦸꦁꦢꦺꦴꦲꦏꦢꦲꦶꦤ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦸꦁ꧈ꦫꦲꦸꦁ

ꦲꦸꦮꦲꦏꦠꦲꦤ꧀ꦏꦱꦸ꧈ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦮꦺꦴꦲꦶꦤ꧀ꦠꦥꦿꦶꦲꦸꦁ꧈ꦲꦺꦴꦭꦶ

ꦲꦶꦁꦪꦶꦪꦸꦲꦸꦁꦠꦺꦴꦮ꧈ꦲꦱꦲꦸꦁꦢꦤ꧀ꦪꦸꦥꦲꦶꦤ꧀ꦱꦸꦲꦤ꧀ꦫꦲꦸꦁ꧈

ꦮꦠꦿꦶꦫꦤ꧀ꦲꦸꦁ꧈ ꦢꦺꦴꦲꦏꦱꦸꦢꦸꦱꦸꦲꦶꦤ꧀ꦮꦸꦢꦸꦢꦸ꧈꧋ꦱꦶꦲꦤ꧀ꦲ

ꦲꦺꦴꦮꦮꦸꦮꦢꦺꦴ꧈ ꦲꦶꦤ꧀ꦱꦸꦪꦸꦲꦤ꧀ꦫꦲꦸꦁꦱꦥꦶꦥꦲꦸꦁ꧈ ꦢꦸꦮꦱ

ꦲꦤ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦶꦁꦱꦠꦲꦸꦁꦱꦸ꧈ꦫꦮꦲꦶꦲꦏꦢꦲꦸꦁꦮꦲꦺꦴꦮ꧈ꦮꦲꦺꦴꦲꦶ

ꦲꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦭꦶꦲꦶꦁꦲꦸꦁꦲꦸꦁ꧈ ꦮꦱꦫꦺꦴꦲꦶꦁꦢꦤ꧀ꦲꦶꦁꦪꦸꦲꦸꦁ꧈ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦺꦴ

ꦱꦲꦺꦴꦲꦤ꧀ꦪꦸꦮꦥꦲꦸꦁ꧈ ꧋ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦸꦢꦥꦲꦏꦢꦤꦶꦁꦫꦮ

[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

ꦏꦤꦒꦶꦫꦶꦁꦥꦼꦏꦶꦭꦤ꧈ ꦧꦺꦴꦤ꧀ꦢꦺꦴꦱꦶꦥ꧀ꦠꦤꦭ꧈ ꦏꦸꦏꦤ꧀ꦤ꧀ꦲꦶꦁ

ꦧꦺꦴꦤ꧀ꦢꦺꦴꦮꦺꦴꦠꦼꦤ꧀ꦤ꧈ ꦮꦺꦴꦤꦶꦁꦱꦶꦥ꧀ꦠꦤꦤꦤꦭ꧈ ꦗꦶꦤ꧀ꦒꦭ꧀ꦥ꧀

ꦢꦶꦤꦤꦭꦏꦶꦤ꧀ꦤ꧈ ꦤꦏꦥ꧀ꦒꦥ꧀ꦏꦕꦢꦶꦤꦭ꧈ ꦮꦺꦴ

ꦮꦺꦴꦱꦤꦺꦴꦏꦢꦺꦴꦠ꧈ ꦩꦥꦤ꧀ꦝꦸꦏꦤꦤꦭꦤ꧈ ꦮꦺꦴꦤꦶꦁ

ꦲꦏꦱꦤꦺꦴ꧈ ꦤꦭꦱꦶꦗꦏꦥꦤꦏꦭꦤ꧈ ꦱꦤꦺꦴꦗꦶ

ꦲꦶꦁꦧꦸꦤ꧈ ꦗꦶꦤ꧀ꦒꦭ꧀ ꦤꦭꦱꦶꦤꦺꦏꦮꦸꦠꦺꦃꦤ꧈ ꦱꦶꦗꦏ

ꦏꦥ꧀ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦠꦱꦤꦺꦴ꧈ ꦏꦮꦲꦒꦶꦭꦏꦥ꧀ꦏꦶꦏꦤ꧀ꦤ꧀ꦢꦺꦴꦥ꧀꧈

ꦏꦮꦺꦴꦠꦏꦩꦤ꧀ꦤ꧀ꦏꦮꦸꦤ꧀ꦤꦧꦸꦮꦶꦮꦤ꧈ ꦱꦤꦺꦴ ꦮꦺꦴꦠꦮꦺꦴ

ꦮ꧈ ꦤꦶꦥꦗꦶꦏꦶ ꦗꦸꦮꦏꦧꦸꦩꦤ꧈ ꦤꦶꦏꦗꦶꦤꦺꦤꦲ

ꦱꦶꦭꦤ꧈ ꦗꦶꦤ꧀ꦒꦭ꧀ ꦗꦶꦏꦤꦮꦶꦤꦺꦴꦗꦸꦭꦸꦥ꧀ꦭꦶꦤꦒꦶꦏꦗꦸ

ꦩꦱꦺꦴꦤꦏꦧ꧈ ꦗꦶꦤꦲꦮꦺꦴꦭꦏꦧꦸꦤ꧀ꦤ꧈ ꦮꦺꦴꦮ

ꦤꦮꦗꦥꦏꦮꦸꦤ꧈ ꦤꦧꦸꦮꦶꦮꦲꦱꦤ꧈ ꦮꦺꦴꦤꦸꦥꦗꦶ

ꦮꦸꦮꦤꦸꦩꦩ꧈ ꦤꦮꦗꦥꦤꦏꦥꦤꦸꦮꦶꦮ꧈ ꦗꦶꦤ꧀ꦒꦭ꧀

ꦩꦮꦶꦏꦶꦮꦺꦴꦤꦸꦥꦸꦥꦶ꧈ ꦮꦧꦗꦶꦮꦸꦮꦸꦤꦺꦴ꧈ ꦧ

ꦥꦭꦮꦺꦴꦤꦤꦭꦏꦥ꧀꧈ ꦤꦠꦥꦏꦮꦸꦮꦥꦭꦸꦥꦾ꧈

ꦮꦶꦏꦶꦮꦺꦴꦤꦸꦥꦸꦥꦮ꧈ ꦮꦧꦗꦶꦮꦸꦮꦸꦮꦺꦴꦠ꧈ ꦏꦮꦥ꧀

ꦢꦶꦮꦺꦴꦠꦮꦶꦢꦶꦧ꧈ ꦗꦶꦤ꧀ꦒꦭ꧀ ꦮꦺꦴꦏꦮꦲꦤ꧀ꦗꦤꦏꦶꦏꦶ

ꦧꦲꦶꦗꦶꦲꦶꦁꦧꦸꦤꦱꦶꦭ꧈ ꦮꦶꦮꦮꦺꦴꦤꦸꦲꦩꦮꦶꦏꦶꦥ꧀꧈ ꦮꦺꦴ

ꦩꦮꦺꦴꦤꦸꦲꦤꦧꦗꦶꦏ꧈ ꦮꦸꦮꦧꦲꦶꦱꦤꦺꦴ꧈ ꦏꦮꦥꦶꦢꦶ

[illegible]

Digitized by Google

ꦥꦱꦺꦴꦏ꧀ꦠꦼꦏꦤ꧀ꦝꦶꦭꦸꦁꦤꦸꦁ꧈ꦱꦧꦿꦶꦁꦱꦧꦶꦤꦺꦴꦏ꧀꧈ꦲꦶꦤꦤ
ꦮꦶꦲꦶꦤ꧀ꦱꦶꦲꦶ꧈ꦲꦶꦲꦶꦤ꧀ꦝꦾꦲꦶ꧉ꦲꦲꦥꦩꦸꦲꦲꦸꦭꦶ꧉ꦲꦶꦲ꧈
ꦏꦿꦺꦴꦤ꧀ꦝꦿꦸꦮꦶꦂꦏꦸꦩ꧀ꦥꦸꦤꦶꦁꦮ꧈ꦢꦂꦧꦺꦴꦤ꧀ꦲꦶꦥꦸꦭꦤ꧀ꦲꦺꦥꦧ
ꦲꦶ꧈ꦱꦸꦁꦒꦸꦲꦲꦲꦭꦶ꧉ꦲꦶꦮ꧈ꦲꦺꦲꦥꦿꦥꦏꦤꦲꦶꦲꦶ
ꦲꦶ꧈ꦭꦲꦥꦏꦶꦮꦶꦮꦲꦶ꧉꧈ꦲꦶꦤꦤꦮꦶꦥꦮꦶꦤ꧀ꦱꦶꦲꦶꦲꦸ꧈ꦏꦶꦁ
ꦲꦭꦲꦶꦲꦶꦤ꧈ꦥꦱꦤ꧀ꦥꦱꦤ꧀ꦠꦺꦴꦤ꧀ꦲꦶꦲꦶꦲꦶꦲꦼꦤꦶ꧈ꦭꦥꦸ
ꦥꦲꦤ꧀ꦲꦤꦲꦶꦲꦶꦤꦤꦮꦶꦱꦸ꧈ꦏꦿꦺꦴꦤ꧀ꦱꦸꦤꦤꦸꦁꦲꦶꦥꦸ
ꦏꦸꦤ꧈ꦲꦶꦲꦶꦥꦱꦤꦲꦲꦤꦲꦶꦲꦶ꧉꧈ꦭꦢꦶꦲꦶꦏꦸꦲꦶꦤ
ꦲꦤꦸꦁ꧈ꦥꦤꦭꦲꦲꦥꦏ꧉ꦤꦸꦲꦿꦸꦁꦒꦸ꧈ꦤꦲꦱꦧꦶꦲꦶ
ꦏꦸꦭꦸ꧈ꦭꦢꦶꦲꦶꦭꦶꦤꦤꦮꦶꦲꦸ꧈ꦲꦢꦶꦤꦶꦮꦶꦱꦲꦮ꧈ꦲ
ꦲꦶꦧꦶꦤꦶꦲꦶꦲꦶꦥꦲꦲꦶ꧈ꦱꦧꦶꦲꦲꦶꦱꦸꦤꦥꦤꦭꦥꦸꦠꦺꦴꦧꦶ
ꦏꦭꦸ꧈ꦏꦿꦺꦴꦤ꧀ꦲꦶꦲꦶꦥꦱꦤꦱꦧꦶꦲꦶꦱꦸꦤ꧈ꦱꦧꦶꦲꦱꦸꦮ
ꦲꦶꦲꦭꦶ꧉ꦥꦤꦭꦲꦥꦤꦲꦸꦠꦺꦴꦧꦶꦏꦭꦸ꧈ꦭꦢꦶꦲꦶꦏꦸꦲꦶ
ꦲꦶꦤꦤꦮꦶ꧈ꦲꦸꦁꦏꦿꦺꦴꦤꦤꦤꦲꦶꦲꦶ꧉꧈ꦱꦲꦸꦧꦸꦲꦭꦭꦲꦸ
ꦲꦸ꧈ꦢꦂꦲꦸꦁꦥꦲꦏꦿꦲꦲꦸꦤꦲꦸ꧈ꦧꦠꦺꦴꦭꦭꦥꦠꦺꦴꦲꦸ
ꦏꦲꦶ꧈ꦱꦥꦲꦸ꧉ꦥꦤꦭꦧꦠꦺꦴꦥꦲꦏꦤꦸꦏꦸꦲꦶꦲꦶꦲ꧈
ꦏꦿꦺꦴꦤ꧀ꦲꦲꦠꦺꦴꦥꦭꦤ꧀ꦱꦲꦲꦶꦮ꧈ꦲꦶꦥꦲꦮꦶꦲꦲꦲꦸꦲꦸ
ꦲꦶꦭꦸ꧈ꦧꦶꦲꦶꦲꦸꦭꦸꦲꦸꦱꦲꦸꦲꦭꦸ꧈ꦲꦮꦲꦥꦲꦸꦧꦶ
ꦲꦥꦲꦲꦶ꧈ꦲꦶꦲꦥꦮꦲꦲꦶꦏꦸꦲꦶ꧈ꦱꦠꦺꦴꦭꦲꦸꦱꦲꦲꦶ

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ꦮꦶꦠ꧀ꦱꦶꦤ꧀ꦤꦶꦫꦤ꧀ꦱꦶꦠ꧀ꦱꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦏꦺꦴꦧꦺꦴꦱ꧀ꦠꦶꦏꦁꦮꦶꦤꦱꦸꦧꦺꦴꦮꦶꦤꦤ

ꦱꦱ꦳ꦶꦤ꧈ ꦥꦿꦧꦸꦭꦤꦭꦲꦸꦭꦭꦮꦸꦥꦸꦭꦤ꧈ ꦤꦤꦱꦱ꦳ꦶꦤ꧀ꦤ

ꦱꦶꦠ꧀ꦱꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦭꦤꦚꦸꦩꦶꦤꦤꦱꦱ꦳ꦶꦤꦺꦴꦧꦺꦴꦭꦤ꧈ ꦧꦶꦲꦸꦠ꧀ꦭꦭ

ꦲꦸꦤꦲꦤ꧀ꦤꦤ꧀꧈ ꦤꦤꦱꦱ꦳ꦶꦤꦶꦤ꧀ꦤꦤꦧꦶꦏ꧀꧈ ꦏꦺꦴꦧꦺꦴꦱꦶꦠ꧀ꦤꦤꦱ

ꦱ꦳ꦶꦤꦺꦴꦤꦲꦸꦧꦸꦭꦤꦲꦺꦴꦲꦸꦭꦶꦚꦸꦲꦸ꧈ ꦤꦭꦲꦸꦥꦸꦤꦤꦤꦺꦴꦲ

ꦲꦸꦥꦿꦸꦮꦶꦠ꧀꧈ ꦧꦤꦶꦤꦶꦤ꧀ꦤꦤꦚꦸꦮꦶꦤꦭꦤꦲꦸꦱꦶꦤ꧈ ꦥꦿꦧꦸꦱ

ꦲꦸꦥꦸꦲꦱ꦳ꦶꦭꦶꦕꦫꦏꦤ꧈ ꦲꦤꦧꦏꦭꦮꦶꦠ꧀ꦲꦸꦲꦶꦲꦶ꧈ ꦲꦶꦏ

ꦲꦸꦲꦧꦤꦶꦩꦶꦤ꧈ ꦥꦿꦸꦮꦤꦮꦶꦤ꧀ꦲꦱꦶꦤꦤꦤꦶ꧈ ꦮꦶꦱꦶꦤꦶꦮꦶ

ꦲꦤꦲꦤꦤꦺꦴꦭꦶꦲꦸ꧈ ꦱꦶꦤꦺꦴꦭꦤꦥꦿꦶꦤꦤꦶꦲꦶꦤꦤꦲꦸ꧈ ꦮꦶꦱꦶꦤꦶ

ꦭꦤꦱꦶꦥꦿꦶꦱꦶꦤ꧈ ꦲꦤꦤꦲꦸꦠꦶꦲꦸꦲꦸꦤꦶꦤꦤꦶ꧈ ꦭꦲꦸꦠ꧀ꦲꦤꦲꦭ

ꦕꦫꦏꦤꦲꦤꦧꦏꦭ꧈ ꦥꦿꦧꦸꦭꦭꦸꦭꦧꦸꦲꦸꦧꦶꦲꦤꦲ꧈ ꦮꦸꦥꦸ

ꦤꦭꦤꦥꦿꦶꦮꦶꦭꦭꦶ꧈ ꦲꦶꦮꦶꦲꦶꦤꦲꦸꦲꦸꦠ꧀ꦲꦤꦲꦤꦱꦧꦸ꧈

ꦭꦧꦼꦤꦭꦤꦱꦶꦮꦶꦭꦭꦶ꧈ ꦲꦤꦤꦤꦺꦴꦲꦤꦮꦶꦱꦶ꧈

ꦥꦿꦶꦭꦲꦤꦭꦲꦱ꦳ꦠ꧀ꦤꦲꦸꦲꦸ꧈ ꦱꦶꦲꦸꦭꦤꦧꦶꦲꦤꦲꦶꦧꦸ꧈

ꦭꦤꦭꦤꦲꦮꦶꦲꦤꦱꦧꦶ꧈ ꦥꦿꦶꦕꦫꦏꦤꦭꦤꦲꦸꦥꦸꦱꦶꦱꦱ꦳

ꦲꦤꦱ꦳ꦶꦲꦤꦺꦴ꧈ ꦥꦿꦧꦸꦱꦧꦶꦭꦤꦲꦸꦮꦶꦭꦧꦼꦤꦺꦴꦲꦤ꧈ ꦭꦲꦸ

ꦮꦶꦱꦶꦮꦶꦭꦭꦶ꧈ ꦲꦤꦲꦶꦧꦲꦸꦲꦤꦧꦲꦸꦲꦤꦲꦤꦲꦸ꧈ ꦲ

ꦲꦶꦮꦶꦮꦤꦲꦱ꦳ꦤꦲꦶꦱꦸ꧈ ꦥꦸꦲꦸꦲꦶꦮꦶꦭꦭꦶ꧈ ꦱꦧꦶꦭꦸ

ꦧꦶꦤꦶꦤꦱꦶꦚꦸꦲꦸ꧈ ꦱꦲꦶꦮꦶꦲꦤꦲꦶꦲꦶꦭꦲꦸ꧈ ꦲꦶꦮꦶꦲꦤꦲꦶ

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ꦲꦤ꧀ꦢꦶꦏꦔꦺꦏꦺꦁ꧈ ꦱꦶꦫꦠꦸꦱ꧀ꦮꦸꦱ꧀ꦥꦸꦗꦢꦶꦱꦶꦫꦏꦪꦺꦢꦠ ꦩꦼꦁ꧈ ꦲꦸꦩꦶꦂꦠꦤꦤꦲ꧀ꦗꦸꦁꦥꦸꦁꦏꦸꦤꦩꦶ꧈ ꦱꦶꦏꦸꦛꦼꦏꦤꦼꦏ ꦏꦶꦥꦸꦤꦸꦏꦶ꧈ ꦏꦤꦩꦏꦤꦥꦸꦭꦤꦶꦭꦶꦭꦶꦏꦶꦤꦸ꧈ ꦤꦶꦁꦠꦸꦭꦸꦏꦶꦏꦶꦤ ꦱꦶꦪꦔꦶꦁ꧈ ꦤꦫꦲꦗ꧈ꦱꦶꦪꦶꦪꦤꦤꦧꦶ꧈ ꦪꦫꦔꦼꦤꦲ꧀ꦗꦸꦥꦸꦗꦼꦁ ꦥꦸꦔꦸꦁ꧈ ꦱꦶꦏꦠꦺꦧꦶꦏꦺꦏꦶꦧꦶ꧈ ꦪꦧꦶꦏꦏꦲꦪꦶꦏꦏꦶꦏꦶ꧈ ꦲꦔꦶꦠꦸꦩꦶꦪꦔꦏꦤꦼꦠꦺꦔꦶꦥꦏ꧈ ꦲꦸꦩꦶꦂꦠꦤ꧀ꦪꦧ꧇꧒꧇ꦠꦸꦫꦸꦔꦸ ꦏꦏꦼꦏꦼꦠꦸꦤꦸꦏ꧈ ꦏꦤꦸꦔꦶꦁꦩꦶꦫꦔꦸꦁꦥꦸꦁꦔꦸꦁꦠꦸꦁ꧈ ꦪꦧꦶꦠꦤ ꦥꦸꦠꦸꦏꦏꦺꦠꦸꦠꦸꦁ꧈ ꦪꦸꦔꦸꦏꦶꦲꦏꦺꦠꦶꦠꦸꦁ꧈ ꦪꦧꦶꦠꦤꦸꦥꦸꦠꦸ꧇꧒꧇ꦏꦏꦤꦶ꧈ ꦥꦪꦧ꧇꧒꧇ꦠꦸꦫꦸꦔꦸꦔꦸꦲꦸꦔꦸꦔꦸꦁꦱꦶ ꦧꦶꦔꦸꦱꦶꦏꦸꦔꦸ꧈ ꦧꦶꦧꦶꦩꦲꦪꦸꦔꦸꦠꦸꦁꦪꦸꦠꦶ꧈ ꦱꦶꦠ ꦩꦤꦔꦸꦠꦸꦔꦸꦤꦶꦠꦸꦔꦸꦲꦏꦸꦤ꧈ ꦲꦸꦩꦶꦂꦠꦤ꧀ꦏꦪꦧꦶꦠꦸꦔꦸꦁꦠꦸ ꦧꦶ꧈ ꦏꦪꦸꦪꦧꦶꦪꦶꦪꦸꦧꦶ꧈ ꦠꦶꦥꦠꦼꦏꦥꦱꦏꦏꦸꦲꦪꦮ ꦏ꧈ ꦪꦶꦏꦤꦏꦲꦏꦏꦠꦏꦤꦶ꧈ ꦥꦪꦧ꧇꧒꧇ꦠꦸꦲꦸꦩꦏꦶ ꦏꦸꦔꦶꦁ꧈ ꦱꦶꦏꦪꦸꦧꦔꦸꦔꦸꦔꦸꦁ꧈ ꦏꦪꦸꦔꦸꦔꦸꦧꦶꦔꦸꦁ꧈ ꦏꦶꦏꦶꦩꦤꦶꦏꦸꦩꦏꦶꦏꦸꦔꦶꦁ꧈ ꦪꦶꦏꦤꦶꦏꦏꦪꦏꦶ꧈ꦠꦶꦱꦶ꧈ ꦩꦶꦱꦶ꧈ꦪꦸꦔꦸꦁ꧈ ꦲꦸꦩꦶꦂꦠꦤ꧀ꦱꦶꦏꦸꦔꦸꦧꦶꦪꦸꦔꦸꦏ꧈ ꦏꦸꦔꦸ ꦔꦸꦏꦸꦔꦸꦠꦸꦠꦸꦏꦸ꧈ ꦏꦔꦸꦏꦶ꧈ꦥꦪꦧ꧇꧒꧇ꦠꦸꦏꦸꦏꦶꦠꦏꦸꦁ꧈ ꦥꦸꦪꦏꦔꦸꦔꦸꦩꦏꦸꦔꦸꦁ꧈ ꦏꦶꦏꦶꦩꦤꦶꦔꦸꦩꦏꦸꦩꦏꦸꦁ꧈ ꦥꦸꦪꦏꦔꦸꦏꦶꦧꦶꦪꦪꦸ꧈ ꦏꦔꦸꦔꦸꦏꦪꦪꦏꦸꦁ꧈ ꦱꦶꦏꦸꦔꦸ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ꦥꦤꦺꦕꦭꦲꦸꦭꦩꦸꦠ꧀ꦠ꧈ꦥꦭꦥꦭꦭꦭꦧꦺꦴꦫꦭꦶꦥꦒꦲꦏꦶ꧈
ꦥꦲꦲꦕꦶꦠꦭꦴꦤꦲꦭꦲꦺꦤꦺꦢꦶꦲ꧀ꦢꦒꦤ꧈ ꦺꦠꦸꦠꦲꦤꦸ
ꦲꦪꦸꦠꦶꦲꦶꦪꦸꦠ꧈ ꦲꦥꦸꦥꦸꦭꦲꦺꦱꦶꦲꦤ꧀ꦭꦿꦶꦲꦸꦠ꧈ꦱꦶꦲꦤ꧀
ꦤꦪꦸꦪꦤ꧀ꦠꦶꦲꦶꦒ꧈ꦲꦪꦸꦠꦲꦶꦭꦭꦶꦿꦶꦲꦶꦠꦶ꧈ꦭꦸꦧꦸꦲꦶꦤ
ꦲꦥꦲꦸꦲꦏꦶ꧈ ꦧꦤ꧀ꦲꦲꦪꦸꦧꦪꦸꦠꦒꦥꦸ꧈ ꦭꦶꦲꦲꦒꦶꦧꦲꦸ꧈
ꦲꦸꦠ꧈ꦧꦤ꧀ꦧꦒꦥꦸꦭꦶꦲꦤ꧀ꦤꦭꦶ꧈ꦭꦶꦲꦲꦒꦶꦥꦲꦶꦲꦪꦸꦲꦶ
ꦠꦸꦒ꧈ ꦺꦠꦸꦠ ꦧꦤ꧀ꦲꦲꦱꦧꦸꦠꦭꦒ꧀ꦪꦸꦠꦲꦸꦠ꧈ ꦭꦶꦲꦲꦒꦶ
ꦲꦱꦥꦲꦏꦶ꧈ ꦭꦶꦤꦶꦥꦱꦭꦪꦸꦧꦲꦲ꧈ ꦺꦤꦶꦤꦶꦥꦱꦕ
ꦪꦸꦧꦲꦥꦲꦏꦶ꧈ꦥꦕꦭꦭꦠꦸꦭꦶꦥꦲꦏꦶ꧈ꦪꦸꦧꦲꦲꦲꦸ
ꦢꦥꦱꦲꦸ꧈ꦲꦭꦠꦸꦲꦸꦧꦭꦱ꧈ ꦭꦒ꧀ꦤꦲꦥꦲꦲꦸꦭꦶ
ꦤꦶ꧈ ꦥꦲꦶꦭꦶꦥꦤꦶꦭꦠꦸꦲꦸꦢꦱꦭꦶꦲ꧈ ꦺꦠꦸꦠ ꦲ
ꦥꦪ꧀ꦠꦲꦤ꧀ꦢꦸꦲꦸꦠꦒꦸ꧈ꦲꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦢꦸꦲꦸꦠꦒꦸꦭꦸꦤꦶꦤꦶꦤꦶ
ꦥꦱꦱꦶꦲꦤ꧀ꦭꦸꦢꦱ꧈ꦲꦭꦤꦶꦭꦶꦱꦶꦲꦤ꧀ꦥꦲꦲꦏꦶ꧈ꦥꦲꦺꦥꦿꦸ
ꦲꦲꦶꦥꦒꦲꦏꦶ꧈ ꦱꦶꦲꦤ꧀ꦭꦸꦢꦱꦪꦸꦲꦶꦲꦸ꧈ꦒꦸꦧꦶꦥꦧꦪꦸꦠꦲꦸ
ꦢꦶꦲ꧈ꦭꦶꦲꦤ꧀ꦭꦠꦸꦲꦸꦢꦥꦕꦏꦶ꧈ꦲꦭꦶꦤꦶꦲꦲꦤꦶꦭ
ꦒꦤꦲꦪꦸꦲꦶꦲ꧈ ꦺꦠꦸꦠ ꦧꦪꦸꦤꦶꦥꦠꦢꦶꦱꦧꦶꦭꦠꦪꦸ꧈
ꦲꦭꦶꦠꦸꦲꦤ꧀ꦭꦶꦲꦲꦒꦶ꧈ ꦺꦤꦶꦭꦶꦲꦶꦥꦠꦢꦶꦠꦭꦲ꧈ ꦪꦸ
ꦲꦶꦒꦲꦶꦲꦶꦢꦥꦭꦲꦱꦶ꧈ ꦺꦤꦶꦤꦶꦱꦶꦭꦶꦲꦶꦲꦶꦪꦸꦲꦶ꧉
ꦲꦶꦲꦪꦸꦲꦶꦒꦲꦸꦠꦸ꧈ ꦭꦸꦭꦸꦧꦸꦢꦶꦲꦸꦭꦲꦸ꧈ ꦲꦶꦥ

Digitized by Google

[illegible]

ꦗꦭꦸꦭꦶꦂꦏꦼꦂꦲꦶꦤꦤꦢꦶ꧈ ꦤꦼꦒꦫꦥꦼꦒꦭꦶꦂꦏꦼꦂꦥꦤꦒꦥꦚ
ꦱꦼꦏ꧀ꦭꦶꦁꦏꦸ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦱꦶꦁꦱꦶꦤꦶꦥꦼꦒꦥꦤꦱ꧀ꦭꦶꦁꦏꦸꦤ꧈ ꦤꦼꦒꦫꦥꦼꦒ
ꦲꦶꦤꦤꦢꦶ꧈ ꦥꦤꦏꦥꦿꦧꦸꦭꦗꦤꦸꦏ꧀ꦧꦿꦩꦸꦤ꧈ ꦗꦤꦸꦁꦱꦼꦧꦶꦱ꧈
ꦩꦏꦏꦼꦤ꧀ꦤꦶ꧈ ꦭꦶꦤꦱꦼꦒꦫꦥꦏꦏꦶ꧈ ꦱꦶꦁꦏꦏꦥꦗꦩꦤ꧀
ꦗꦭꦸꦠꦸꦠ꧈ ꦥꦏꦺꦥꦔꦶꦭꦚꦱꦤꦏ꧈ ꦩꦤꦤꦏꦺꦲꦶꦤ
ꦤꦢꦶ꧈ ꦥꦤꦒꦸꦂꦢꦸꦏꦏꦩꦭꦏꦶꦠꦠꦸꦭꦸꦏꦸ꧈
ꦏꦁꦗꦼꦁꦧꦸꦩꦏꦏꦤꦶꦭꦱ꧈ ꦥꦤꦥꦒꦼꦂꦭꦶꦒꦸꦧ
ꦢꦶ꧈ ꦭꦏꦥꦕꦧꦢꦶꦭꦕꦭꦠꦸ꧈ ꦲꦶꦢꦏꦧꦸꦗꦭꦸ
ꦭꦶ꧈ ꦲꦶꦭꦶꦂꦢꦧꦸꦩꦢꦶꦭꦸ꧈ ꦱꦢꦲꦶꦥꦿꦩꦕꦶꦥꦢ
ꦠꦸ꧈ ꦥꦿꦶꦧꦸꦕꦲꦶꦥꦤ꧒ꦕꦧ꧈ ꦥꦗ꧈ꦥꦢ꧒ꦕꦤꦭꦢꦕ꧀ꦭ
ꦤꦶ꧈ ꦱꦶꦠꦸ꧈ꦭꦶꦏꦶꦭꦶꦩꦭꦶꦏꦸꦏ꧀ꦭꦏꦸꦢ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦧꦸꦒ
ꦤꦭꦶꦭꦶ꧈ꦱꦶꦏꦕ꧀ꦭ꧈ ꦭꦤ꧈ꦱꦼꦠꦶꦥꦠꦶꦏꦸꦭꦶ꧈ ꦤ꧈ꦏ
ꦲꦶꦭꦸꦏꦸꦩꦤꦤ꧈ ꦧꦸꦩꦒꦸꦚ꧀ꦕꦥꦒꦸꦩꦱꦶ꧈ ꦤꦕꦗꦢꦶ
ꦒꦸꦭꦸꦢꦶꦏꦼꦧꦸꦕꦲꦶꦥꦤ꧒ꦕꦧꦢꦸꦧꦸ꧈ ꦤꦱꦺꦧꦸꦤꦕꦸ
ꦏꦸꦤ꧈ ꦥꦤꦏꦗꦲꦶꦤꦏꦏꦼꦥꦤꦲꦶꦩꦧꦒꦸꦏꦸꦭꦶ
ꦭꦤ꧈ꦱꦼꦠꦶꦥꦠꦶꦭꦶꦏ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦏꦢꦏꦏꦸꦭꦏꦼꦭꦭ꧈
ꦭꦒꦸꦩꦠꦼꦕ꧀ꦭꦧꦒꦲꦶ꧈ ꦗꦏꦼꦧꦩꦏꦏꦶꦏꦸꦭꦸꦭꦸ꧈
ꦏꦸꦩꦏ꧀ꦭꦧꦸꦧꦸꦩꦶ꧈ ꦶꦥꦒꦗꦏꦩꦗꦶ꧈ ꦥꦤꦏꦏꦼ
ꦭꦸꦏꦸꦭꦸꦧꦸꦭꦶꦢꦩꦸ꧈ ꦲꦶꦠꦒꦏꦶꦏꦸꦭꦶꦠ꧈ ꦗꦱꦼꦠꦶꦠꦗ

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

: ꦧꦸꦏ :

ꦥꦤꦶꦥꦕꦁꦲꦸꦤꦺꦴꦤꦶ꧈ ꦥꦤꦩ꧀ꦧꦸꦢꦢꦼꦏꦤ꧀ꦢꦿꦤ꧀ꦢꦿꦥ

ꦥꦢꦺꦴꦤꦶꦫꦤ꧀ꦱꦸ꧈ ꦱꦸꦮꦸꦤꦶꦫꦤ꧀ꦥꦤꦲꦤꦶꦪꦗꦸꦫ꧈ꦤꦶ

ꦢꦿꦥꦢꦺꦴꦭꦢꦩ꧀ꦧꦸꦢꦏꦶꦩꦸ꧈ ꦤꦥꦭꦂꦥꦲꦲꦶꦏꦶꦤꦶꦫꦭꦸ꧈

ꦗꦸꦗꦸꦤꦢꦲꦶꦥꦩꦲꦶꦏꦶ꧈ ꦫꦥꦕꦤꦥꦕꦢꦺꦴꦲꦸꦤꦶ꧈ ꦭ

ꦫꦥꦕꦲꦢꦫꦶꦢꦏꦸꦫꦸ꧈ ꦲꦏꦥꦲꦸꦤꦢꦺꦴꦲꦸꦪꦸ꧈ ꦥꦤ

ꦥꦲꦸꦪꦸꦩꦗꦪꦫꦶꦥꦲꦸꦲꦶ꧈ ꦩꦥꦩꦂꦭ꧈ꦥꦤꦢꦶꦢꦿ꧈ꦤ

ꦪꦥꦲꦸꦲꦤꦤ꧈ ꦱꦸꦮꦸꦤꦶꦭꦢꦲꦶꦥꦩꦗꦲꦼꦫꦭꦢꦸ꧈

ꦭꦲꦸꦥꦕꦥꦲꦸꦥꦕꦥꦲꦸꦫꦤꦶ꧈ ꦭꦢꦼꦭꦸꦥꦲꦸꦩꦏꦏꦸ꧈

ꦤꦢꦺꦲꦸꦤꦱꦶꦢꦪꦶꦭꦶꦩꦸ꧈ ꦭꦥꦲꦸꦤꦶꦥꦕꦂꦲꦸꦤꦤꦶ꧈ ꦭ

ꦥꦲꦸꦂꦏꦤꦤꦶꦲꦸꦢꦪ꧈ ꦤꦢꦶꦢꦶꦫꦤꦶꦲꦶꦏ꧈ ꦤꦶꦭꦥꦤ

ꦤꦶꦥꦕꦂꦲꦸꦤꦤꦶ꧈ ꦲꦏꦲꦥꦲꦸꦢꦺꦴꦲꦸꦤꦶꦲꦸꦢꦪꦪꦲ꧈

ꦱꦸꦮꦸꦲꦥꦤꦲꦶꦫꦶꦢꦸꦕꦱꦶꦲꦸ꧈ ꦤꦤꦲꦸꦲꦗꦪꦲꦸ

ꦥꦤꦲꦶꦏ꧈ ꦭꦢꦲꦶꦲꦸꦲꦤꦶꦫꦭꦸ꧈ ꦕꦸꦕꦸꦱꦶꦥꦲꦸꦤ

ꦢꦥꦢꦺꦴꦲꦶ꧈ ꦢꦶꦲꦢꦸ꧈ꦤꦶꦕꦸꦕꦸꦱꦶ꧈ ꦱꦶꦫꦲꦢꦸꦢꦶꦫꦲꦸꦶ

ꦲꦸ꧈ ꦤꦶꦲꦸꦲꦶꦢꦤꦶꦥꦲꦤꦲꦸꦲꦸ꧈ ꦕꦶꦱꦶꦥꦫꦤꦢꦺꦲꦶꦥꦏ

ꦲꦶ꧈ ꦤꦲꦸꦱꦶꦤꦤꦲꦥꦲꦸꦪꦲꦸꦲꦶꦤꦭ꧈ ꦱꦸꦮꦸꦤꦢꦸ

ꦱꦸꦭꦶ꧈ꦪꦸꦪꦸꦏ꧈ ꦢꦶꦲꦕꦕꦢꦭꦤꦤꦏꦶꦩꦸ꧈ ꦭ꧈ꦥꦏ

ꦫꦭꦤꦲꦶꦲꦶꦏ꧈ ꦥꦢꦺꦴꦭꦪꦤꦲꦲꦶꦥꦏꦲꦶ꧈ ꦤꦶꦭꦥ

ꦥꦤꦤꦶꦢꦶꦲꦲꦶ꧈ ꦤꦶꦲꦸꦕꦤꦲꦤꦏꦸꦪ꧈ ꦤꦶꦲꦸꦭꦢ

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ꦱꦏꦶꦁꦏꦶꦭꦲꦸꦭꦶꦤ꧀ꦠꦸꦭ꧀ꦥꦿꦗꦤꦺꦱꦏꦶ꧈ ꦱꦶꦗꦸꦭ꧀ꦲꦺꦩꦗꦸꦱꦏꦶꦭꦸ꧈ ꦗꦸ
ꦩꦶꦗꦶꦁꦥꦤꦱꦁꦱꦸ꧈ ꦲꦺꦱꦤꦤꦸꦢꦤꦼꦴꦤꦲꦶꦁꦮ꧈ ꦩꦩꦲꦶꦁꦥꦩ
ꦥꦼꦴꦤꦤꦸꦤꦸꦭꦶꦱꦸꦭꦶꦤꦤꦮꦶ꧈ ꦩꦩꦼꦴꦩꦺꦴꦗꦶꦁꦮꦤꦤꦸꦗꦸ꧈
ꦑꦁꦗꦼꦁ ꦮꦶꦩꦩꦺꦴꦗꦶꦁꦤꦤꦤꦸꦥꦤꦩꦼꦴꦩꦶ꧈ ꦱꦸꦭꦶꦤꦤꦮꦶ
ꦤꦤꦗꦸꦲꦺꦱꦤꦢꦸ꧈ ꦤꦱꦸꦤꦤꦭꦶꦥꦩꦺꦥꦿꦧꦸꦠꦸꦗꦸ꧈ ꦱꦶ
ꦥꦿꦤꦸꦤꦤꦸꦱꦤꦗꦸꦗꦸ꧈ ꦭꦶꦤꦮꦲꦶꦁꦤꦸꦤꦢꦸꦗꦸꦥꦿꦩꦶ꧈ ꦤꦤ
ꦱꦶꦭꦶꦱꦸꦭꦶꦱꦸ꧈ꦢꦢꦮꦤꦼꦴꦲꦶꦁꦗꦸꦱꦸ꧈ꦲꦺꦤꦱꦸꦩꦮꦤ
ꦢꦤꦱꦸ꧈ ꦢꦗꦸꦗꦸꦥꦤꦥꦿꦧꦸꦭꦶꦱꦸꦭꦶꦤꦤꦮꦶ꧈ ꦤꦸꦤꦩ
ꦲꦶꦩꦥꦢꦢꦱꦸ꧈ ꦑꦁꦗꦼꦁ ꦤꦢꦤꦸꦗꦸꦱꦏꦶꦗꦸꦮꦱꦸꦱꦶꦤꦩꦶ꧈
ꦤꦭꦶꦱꦭꦶꦤꦸꦤꦥꦱꦸꦥꦢꦼꦢꦮ꧈ ꦱꦏꦶꦤꦤꦸꦤꦤꦥꦿꦤꦤ
ꦠꦸꦗꦸ꧈ ꦭꦶꦗꦶꦁꦥꦿꦤꦥꦤꦗꦸ꧈ ꦤꦭꦶꦱꦭꦶꦤꦩꦺꦴꦗꦶꦁꦱꦱ
ꦲꦶ꧈ ꦭꦶꦢꦢꦤꦸꦮꦤꦱ꧈ ꦤꦥꦱꦥꦗꦸꦗꦸꦤꦸꦗꦸ꧈ ꦩꦗꦸ
ꦢꦶꦢꦗꦸꦗꦶꦤꦸꦤ꧈ ꦭꦶꦤꦤꦮꦶꦥꦿꦧꦸꦩꦢꦭꦶꦲꦶꦁꦥꦱ꧒ꦮꦶ꧈
ꦭꦶꦩꦩꦗꦸꦥꦢꦶꦤꦸꦤ꧈ ꦑꦁꦗꦼꦁ ꦤꦤꦤꦩꦸꦗꦸꦤꦢꦤꦲꦶꦁꦥ
ꦥꦮꦱꦶ꧈ ꦱꦸꦢꦢꦗꦸꦥꦤꦲꦶꦁꦤꦢꦗꦸꦤ꧈ ꦱꦶꦢꦤꦥꦗꦸꦗꦸ
ꦢꦗꦸꦠꦸꦗꦸ꧈ ꦭꦶꦱꦱꦤꦗꦸ꧈ꦤꦗꦸ꧈ ꦥꦤꦲꦶꦁꦭꦶꦤꦤꦮꦶꦱ
ꦥꦿꦧꦸꦭꦶ꧈ꦭꦶꦩꦤꦗꦸꦤꦗꦸꦤꦗꦸ꧈ ꦱꦸꦤꦤꦱꦱꦗꦸꦗꦸ꧈ ꦱꦢꦶ
ꦤꦢꦥꦗꦸ꧒ꦗꦸꦥꦩ꧒ꦗꦸ꧈ꦱꦤꦤꦶꦁꦥꦗꦸꦗꦸꦭꦶꦲꦶꦁꦤꦩꦥꦤ꧒
ꦗꦸꦢꦶ꧈ ꦥꦩ꧒ꦗꦸꦤꦢꦶꦢꦩꦩꦗꦸꦗꦸ꧈ ꦑꦁꦗꦼꦁ ꦤꦤꦶꦩ

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

꧋ꦥꦸꦤ꧋

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ꦩꦸ꧈ ꦭꦸꦩꦼꦠꦸ ꦱꦸꦥꦸꦭꦸꦱꦶ ꦠꦼꦏ꧀ꦤ꧀ꦢꦠ꧈ ꦪꦶꦤꦤꦧꦶꦥꦸꦱꦶꦏꦸ꧈ ꦩꦠ

ꦢꦠ꧀ꦢꦏꦸꦏꦶꦢꦧꦸꦏꦶꦧꦶꦠꦩꦠ ꦱꦶ꧈ ꦢꦗꦏ꧀ꦥꦸꦪ ꦢꦏꦸꦪꦶꦩꦠ꧈

ꦭꦶꦢꦪ꧀ꦥꦸꦧꦶꦩꦠ ꦏꦶꦩꦸ꧈ ꦠꦏ ꦱꦶꦤꦸꦪ ꦢꦤꦏꦶꦥꦿꦶꦪ꧈ ꦩꦠ

ꦪꦶꦠꦶꦗꦶꦏꦸꦏꦸ꧉ ꦢꦪꦠꦼꦏ꧀ꦪꦶꦤꦤꦧꦶ꧈ ꦪꦏ꧀ꦢꦠ꧀ꦪꦶꦤ꧀ꦝꦼꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦕꦏꦸ

ꦥꦿꦶꦪꦺ ꦏꦠꦼꦗꦏꦸ꧉ ꦪꦶꦠꦧꦪꦶꦤꦤꦧꦶ꧈ ꦪꦠꦪꦢꦏꦸꦢꦤꦗꦏꦸ꧉

ꦪꦏ꧀ꦢꦠ꧀ꦢꦠ꧀ꦪ꧈ ꦗꦏꦸ꧉ ꦪꦠꦭꦸꦏ ꦱꦶꦪꦶꦏꦶꦢꦏꦸ꧈ ꦪꦠꦶ

ꦝꦼꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦕꦢꦏꦸꦩꦸ꧈ ꦗꦶꦪ꧉ ꦕꦠꦕꦶꦢꦧ꧀ꦢꦏꦶꦢꦧꦶꦩꦶ꧈ ꦩꦏ꧀ꦪꦶ

ꦤꦤꦧꦶꦪꦶꦩꦠ꧈ ꦪꦠꦭꦸꦏꦶꦗꦶꦏꦶꦥꦸꦩꦸ꧈ ꦪꦶꦠꦪꦗꦧꦶꦝꦼꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀

ꦕꦏꦸ꧈ ꦝꦼꦤ꧀ꦭꦸꦥꦿꦸꦤ꧀ ꦥꦭꦸꦱꦶꦧꦪꦠꦥꦿꦶ꧉ ꦪꦠꦩꦶꦩꦸ꧈ ꦕꦗꦶꦏꦶ

ꦪꦠꦢꦏꦸꦏꦠ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦺ ꦝꦼꦤ꧀ꦪꦏ꧀ꦥꦸꦭꦏ ꦏꦶꦩꦏ꧀ꦢꦤꦏꦶꦠꦭꦶ

ꦧꦶꦪ ꦥꦿꦸꦤ꧀ ꦗꦶꦩꦠꦏꦩꦏ꧀ꦕꦩꦸ꧈ ꦕꦩꦶꦢꦪꦠꦪꦶ꧉ ꦢꦪꦠꦪꦶ

ꦠꦸꦢꦱꦏ꧈ ꦩꦏ꧀ꦕꦩꦸꦗꦶꦏꦸꦠꦸꦱꦸ꧈ ꦝꦼꦤ꧀ꦪꦏ꧀ꦥꦸꦭꦢꦏꦸꦏꦸ

ꦢꦪꦏꦸꦭꦶ꧈ ꦪꦶꦏꦸꦥꦿꦸꦤ꧀ꦢꦤꦏꦸꦠꦠ꧈ ꦗꦩꦠꦏꦭꦶꦠꦶꦪꦸ

ꦩꦸ꧈ ꦩꦏ꧀ꦪꦶꦤꦤꦧꦶꦥꦸꦏꦶꦩꦠ꧈ ꦢꦪꦠ꧉ ꦪꦏ꧀ꦥꦸꦭꦢꦏꦸꦪꦠ

ꦏꦪꦶꦱꦸꦏꦶꦩꦶ꧈ ꦪꦶꦤꦧꦧꦱꦸꦗꦶꦧ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦺ ꦝꦼꦤ꧀ꦱꦏꦱꦶꦪꦶ

ꦢꦪꦢꦧ꧀ꦪꦠꦏꦗꦶ꧈ ꦪꦠꦗꦶꦏꦏꦗꦧꦶꦝꦼꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦕꦏꦸ꧈ ꦪꦶ

ꦪꦪꦶꦠꦏ꧀ꦥꦿꦺꦠꦠꦏꦸ꧈ ꦗꦩꦠꦏꦥꦸꦥꦸꦱꦱꦶꦪꦸꦩꦸ꧈ ꦪꦶ

ꦤꦤꦧꦶꦧꦶꦝꦼꦤ꧀ꦪꦏ꧀ꦱꦶ꧈ ꦝꦼꦤ꧀ꦪꦏ꧀ꦥꦸꦭꦩꦸꦗꦪ꧈ ꦧꦶꦝꦼꦤ꧀

ꦠꦼꦤ꧀ꦕꦢꦏꦸꦏꦸ꧈ ꦪꦗꦪꦢꦠꦝꦼꦤ꧀ꦪꦏ꧀ꦥꦸꦭꦩꦸ꧈ ꦧꦶꦝꦼꦤ꧀ꦪ

꧋ ꦗꦸꦒ ꧋

ꦥꦤꦃꦏꦏꦿꦺꦤꦢꦺꦤꦥꦥꦸꦏꦸꦏꦸꦱ꧀ꦲꦶꦏꦸ꧈ ꦲꦸꦏꦸꦱꦶꦏꦸꦒꦸꦏꦺꦩꦿꦶꦩ꧈

ꦏꦿꦸꦗꦸ ꦲꦶꦩꦥꦸꦱꦿꦶꦤꦩꦤ꧀ꦠꦶꦥꦤꦃꦏꦸꦏꦿꦶꦥꦤꦲꦶ꧈ ꦲꦁꦏꦺꦴꦤ꧀

ꦥꦸꦩꦏꦥꦥꦸꦱꦩꦩ꧈ ꦱꦿꦶꦤꦤꦱꦤꦤꦶꦥꦺꦿꦿ꧈

ꦏꦿꦸꦿ ꦤꦶꦩꦸꦭꦲꦶꦏꦸꦲꦸ꧈ ꦩꦸꦭꦲꦶꦲꦶꦏꦭꦤꦤꦶ꧈

ꦩꦸꦭꦲꦶꦭꦸꦏꦸ꧈ ꦩꦸꦭꦩꦤꦤꦏꦸꦭꦸ꧈ ꦤꦤꦩꦤ꧀

ꦱꦏꦺꦤꦤꦱꦸ꧈ ꦤꦶꦏꦶꦤꦶꦥꦤꦤꦤꦶꦥꦸꦺꦤꦩꦶꦥꦏ

ꦲꦶ꧈ ꦲꦸꦏꦸꦱꦶꦭꦏꦸꦩꦏꦩ꧈ ꦏꦿꦸꦗꦸ ꦤꦗꦸꦱꦏꦶꦩꦥꦺꦤꦃ

ꦩꦿꦶꦥꦤꦲꦶ꧈ ꦥꦤꦶꦱꦏꦸꦩꦶꦩꦸꦭꦲꦶꦏ꧈ ꦥꦤꦃ

ꦱꦺꦴꦥꦤꦃꦱꦤꦶꦏꦶꦏꦸꦥꦸ꧈ ꦺꦤꦺꦤꦤꦶꦏꦤꦏꦸ꧈ ꦤꦶꦏꦸꦩ

ꦥꦸꦭꦏꦶꦩꦶꦥꦲꦶ꧈ ꦱꦶꦏꦲꦁꦱꦶꦏꦸꦏꦤ꧈ ꦤꦤꦭꦶꦭ

ꦱꦤ꧀ꦱꦏꦸꦸ꧈ ꦤꦥꦤꦩꦶꦤꦏꦤꦩ꧈ ꦤꦥꦤꦩꦥꦸ

ꦤꦸꦏꦏꦸꦩꦱꦱꦶ꧈ ꦱꦏꦲꦁꦱꦶꦏꦸꦏꦤ꧈ ꦏꦿꦸꦗꦸ ꦥꦩ

ꦤꦶꦤꦶꦏꦶꦤꦏꦤꦤꦏꦶ꧈ ꦤꦶꦤꦶꦏꦸꦤꦶꦩꦏꦱꦸꦩꦸ꧈

ꦱꦏꦲꦁꦱꦸꦭꦱꦶꦥꦸ꧈ ꦥꦤꦸꦏꦱꦏꦸꦥꦸꦸ꧈ ꦲꦶꦏ

ꦤꦶꦏꦸꦭꦶꦏꦏꦿꦶ꧈ ꦺꦤꦩꦤꦏꦺꦴꦭꦸꦱꦶꦤ꧈ ꦭꦏꦸ

ꦩꦶꦥꦸꦸ꧈ ꦤꦩꦤꦶꦤꦶꦥꦏꦸ꧈ ꦲꦁꦏꦺꦴꦤ꧀ꦥꦸꦺ

ꦏꦶꦥꦸꦤꦶꦤꦶꦏꦶꦥꦸꦲꦶ꧈ ꦲꦶꦤꦶꦱꦸꦩꦱꦤꦤ꧈ ꦏꦿꦸꦗꦸ ꦱ

ꦩꦏ꧈ ꦥꦤꦩꦤꦶꦤꦏ꧈ ꦱꦶꦏꦸꦱꦺꦴꦏꦿꦶꦏꦱꦤꦿ꧈

ꦥꦤꦶꦥꦤꦏꦸꦱꦸꦱꦸꦥꦏ꧈ ꦩꦏꦸꦱꦸꦩꦏꦸꦥꦏ

ꦩꦸ꧈ ꦪꦠ꧀ꦏꦲꦪꦶꦲꦏꦤꦱꦶ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏꦸꦤꦤ꧀ꦲꦺꦴꦁꦱ꧈ ꦲꦤ꧀
ꦤꦲꦤ꧀ꦪꦶꦱꦸꦱꦸ꧈ ꦧꦼꦝꦺꦴꦁꦲꦏꦺꦭ꧀ꦭꦸꦩꦸ꧈ ꦤꦱꦸꦱꦸ
ꦥꦸꦪꦶꦤꦤ꧀ꦮꦶꦩꦶꦤ꧀ꦥꦿꦸꦱ꧀ꦭꦶ꧈ ꦪꦺꦴꦁꦩꦺꦴꦥꦸꦱꦪꦸꦥꦸꦪꦏ꧀ꦏ꧈
ꦏꦸꦪꦥꦿꦶ꧈ ꦪꦺꦱꦶꦤꦤ꧀ꦮꦶꦩꦶ꧈ ꦥꦿꦸꦭꦸꦱꦺꦴꦁꦩꦺꦴꦱꦶꦮ
ꦪꦸꦥꦸꦪꦏ꧀ꦏ꧈ꦱꦸꦩꦤ꧀ꦧꦸꦤꦺꦴꦁꦭꦶꦲꦏꦥꦸꦢ꧈ꦪꦺꦴꦪꦸ
ꦥꦸꦪꦏ꧀ꦏꦥꦿꦸꦗꦿ꧈ ꦤꦸꦧꦶꦭꦺꦴꦥꦿꦸꦭꦶꦲꦏ꧈ꦪꦶꦥꦸꦮꦲꦶ꧈ ꦪꦧꦶ
ꦝꦏꦲꦺꦴꦤ꧀ꦤꦺꦤ꧀ꦤ꧈ ꦩꦤꦩꦱꦩ꧀ꦭꦸꦤ꧀꧈ ꦥꦸꦩꦱ꧀ꦭꦸꦱꦶꦪꦧꦶ
ꦝꦏ꧈ꦲꦺꦴꦁꦝꦺꦴꦤ꧀ꦪꦤꦱꦸꦥꦸꦤꦪꦤꦩꦥꦸꦲꦏ꧈ꦪꦶꦁ꧈ꦧꦼꦝꦺꦴꦱꦸ
ꦩꦺꦴꦱꦶꦧꦸꦏꦸ꧈ꦏꦸꦩꦧꦶꦱꦸꦲꦏꦥꦸꦤꦪꦤꦧꦶꦪꦺꦴꦭꦶ꧈ꦪꦶꦁꦝ
ꦤꦸꦥꦸꦮꦪꦶꦁꦲꦺꦴꦤ꧀ꦱꦠ꧀ꦏꦲ꧈ꦥꦸꦩꦲꦤꦺꦴꦤ꧀ꦭꦸꦱꦸꦱꦶꦥꦿꦸ꧈
ꦪꦶꦪꦧꦶꦝꦏꦲꦱꦶꦱꦸꦩꦸ꧈ ꦩꦲꦏꦝ꧈ꦥꦸꦪꦏ꧀ꦪꦶꦤꦤ꧀ꦮꦶ꧈
ꦤꦸꦪꦮꦥꦸꦤꦪꦤ꧈ꦩꦧꦶꦧꦸꦝꦶꦪꦸ꧈ ꦪꦶꦲꦏꦝꦶꦮꦥꦸꦱꦸ
ꦲꦏ꧀ꦤꦤ꧈ ꦲꦺꦴꦁꦝꦺꦴꦁꦱꦸꦧꦶꦪ꧈ꦲꦺꦴꦁꦪꦸꦥꦸꦪꦏ꧀ꦏꦧꦶꦲꦶꦩꦸ꧈
ꦲꦝꦶꦤꦪꦝꦏ꧀ꦏꦶꦤ꧈ ꦏꦸ ꧈ ꦏ ꧈ ꦏꦸ ꦧꦶꦲꦏꦲ
ꦪꦧꦶꦏꦶ꧈ꦩꦧ꧈ꦏꦸ꧈ ꦲꦺꦴꦁꦪꦸꦥꦸꦪꦏ꧀ꦏꦪꦶꦲꦏ꧀ꦏꦭꦶ꧈
ꦧꦸꦪ꧈ꦩꦏ꧀ꦪꦶꦥꦸꦤꦪꦤ꧈ꦲꦺꦴꦁꦏꦸꦪꦧꦶꦪꦤ꧀ꦩꦩꦺꦴꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦁ
ꦤꦺꦴꦭꦸꦱꦶꦝꦏ꧈ ꦱꦶꦮꦤꦮꦪꦶꦤꦤ꧀ꦮꦶ꧈ꦏꦸ ꦪꦸꦱ
ꦥꦸꦤꦪꦤꦩꦤꦲꦸꦧꦸ꧈ꦤꦱꦿꦶꦥꦸꦧꦶꦝꦶꦮꦪꦶꦏꦭꦶ꧈ꦥꦸꦤꦱꦶ
ꦲꦺꦴꦁꦤ꧀ꦪꦸꦱ꧀ꦭꦶꦪꦏ꧈ꦪꦶꦪꦝꦏꦲꦱꦶꦥꦸꦮꦲꦶ꧈ ꦩꦩꦱ꧀ꦭ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

ꦢꦶꦭꦸꦩꦤ꧀꧈ ꦏꦁꦭꦤ꧀ꦠꦤ꧀ꦏꦿꦶꦩ꧀ꦏꦁꦏꦼ ꦲꦶꦁꦥꦫꦤꦶ꧈ ꦲꦶꦁꦭꦤ꧀꧇ꦲꦶꦁꦒꦩ꧀ꦧꦺꦴꦭꦤ꧀
ꦥꦸꦃꦭꦤ꧀ꦩꦿꦶꦒ꧈ ꦒꦶꦲꦶꦁꦥꦸꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦱꦶꦱꦶꦲꦶꦁꦧꦿꦁꦲꦶꦁꦧꦤ꧀ꦥꦫꦶ꧈ ꦭꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦸ꧈
ꦱꦿꦶꦧꦸ꧇ꦲꦶꦁꦭꦤ꧀ꦥꦸꦩꦿꦶꦩꦤ꧈ ꦩꦤ꧀ꦭꦤ꧀ ꦲꦶꦁꦥꦸꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦱꦶꦱꦶꦧꦸꦕꦫꦶ꧈
ꦏꦿꦶꦩ꧀ ꦥꦭꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦝꦼꦩꦿꦶꦭꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦸꦩꦿꦶꦥꦸꦩꦤ꧀꧈ ꦩꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦥꦲꦶꦁꦩꦸ
ꦏꦫꦶ꧈ ꦭꦫꦶꦲꦶꦁꦥꦸꦤ꧀ꦥꦶꦤ꧀ꦥꦶꦤ꧀ꦒꦭꦫꦶꦩꦤ꧈ ꦩꦤ꧀ꦩꦸꦩꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦲꦶꦁꦩꦸ
ꦧꦭꦶ꧇꧈ ꦧꦸꦭꦤ꧀ꦲꦶꦁꦧꦱꦿꦶꦥꦶꦤ꧀ꦲꦶꦁꦒꦶꦥꦸꦩꦿꦶꦩꦤ꧈ ꦥꦭꦤ꧀ꦧꦤꦱꦿꦧ
ꦩꦸꦏꦫꦶ꧈ ꦏꦿꦶꦩ꧀ ꦲꦶꦁꦥꦱꦶꦥꦸꦏꦶꦏꦼꦤ꧀ꦩꦿꦶꦏꦤ꧀꧈ ꦧꦼꦭ꧇ꦲꦶꦁꦥꦸꦤ꧀ꦏꦤ꧀
ꦒꦶꦁꦥꦭꦫꦶ꧈ ꦏꦤ꧀ꦩꦸꦩꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦩꦿꦶꦭꦶꦭꦤ꧀ꦩꦤ꧀꧈ ꦧꦺꦴꦥꦭꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦩꦸꦭꦤ꧀
ꦧꦸꦒꦶ꧇꧈ ꦥꦭꦸꦱꦶꦥꦸꦤ꧀ꦥꦸꦧꦿꦶꦭꦧꦸꦭꦧꦤ꧀꧈ ꦭꦫꦶꦩꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦺꦴꦥꦺꦴ
ꦥꦧꦸꦩꦸꦏꦫꦶ꧈ ꦏꦿꦶꦩ꧀ ꦭꦫꦶꦩꦤ꧀ꦥꦭꦫꦶꦥꦸꦭꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦏꦸ꧈ ꦭꦫꦶꦱꦩꦿꦶꦭ
ꦏꦫꦶꦭꦏꦫꦶꦏꦫꦶꦱꦤ꧀꧈ ꦭꦫꦶꦏꦫꦶ꧇ꦏꦤ꧀ꦱꦥꦸꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦭꦤ꧀ꦩꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦒꦶ꧈
ꦏꦭꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦲꦶꦁꦩꦤ꧀ꦱꦶꦥꦸꦏꦫꦶ꧇꧈ ꦩꦤ꧀ꦭꦧꦸꦩꦤ꧀ꦱꦶꦩꦤ꧀ꦱꦶꦱꦶꦧꦸ꧈
ꦥꦸꦏꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦥꦸꦩꦿꦶꦩꦤ꧀ꦱꦶꦒꦶꦩꦤ꧈ ꦏꦿꦶꦩ꧀ ꦧꦺꦴꦩꦤ꧀ꦩꦭꦫꦶꦥꦸꦥꦸꦱ
ꦱꦶꦭꦸꦩꦤ꧀꧈ ꦏꦁꦭꦤ꧀ꦠꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦩꦤ꧀ꦱꦸꦥꦸꦱꦶꦏꦤ꧀꧈ ꦏꦁꦏꦼꦥꦸꦱꦭꦸ
ꦧꦶꦭꦫꦶꦭ꧈ ꦧꦩꦸ꧇ꦲꦶꦁꦭꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦝꦶꦭꦫꦶꦢꦶꦒꦶꦱꦤ꧀꧈ ꦩꦤ꧀ꦏꦫꦶꦩꦸꦩꦸꦩꦸ꧇
ꦏꦁꦏꦼꦥꦸ꧈ ꦧꦶꦥꦸꦱꦏꦤ꧀ꦧꦭꦤ꧀ꦥꦸꦱꦱꦶ꧈ ꦏꦿꦶꦩ꧀ ꦱꦏꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦱꦱꦿꦶ
ꦩꦤ꧀ꦩꦸꦩꦸ꧈ ꦏꦁꦭꦤ꧀ꦠꦤ꧀ꦱꦏꦤ꧀ꦩꦿꦶꦲꦶꦁꦒꦩꦫꦶ꧈ ꦩꦸꦧꦶꦩꦿꦶꦱꦶꦩꦤ꧀ꦭꦱꦶ
ꦒ꧈ ꦏꦁꦢꦶꦥꦸꦩꦸꦥꦸꦩꦿꦶꦭꦫꦶꦱꦶ꧈ ꦭꦤ꧀ꦩꦸꦭꦸꦤ꧀ꦲꦶꦁꦭꦤ꧀ꦢꦶꦏꦤ꧀ꦗꦩꦤ꧀
ꦗꦩ꧈ ꦢꦶꦩꦤ꧀ꦱꦱꦶꦏꦤ꧀ꦒꦩꦿꦶꦲꦶꦁꦒꦩꦫꦶ꧈ ꦏꦿꦶꦩ꧀ ꦲꦤꦭꦤ꧀ꦩꦿꦶꦪ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ꦩꦕꦸꦗꦸꦭꦸꦤꦾ꧈ ꦗꦮꦂꦢꦺꦱꦸꦮꦭꦪ꧈ ꦱꦪꦠꦭꦱꦪ
ꦏꦺꦴꦏꦺꦴꦠꦺ꧇ ꦪꦏꦲꦸꦝꦸꦤ꧈ ꦱꦪꦠꦭꦗ ꦯꦿꦶꦗꦸꦩꦾ꧈ ꦪꦱ꧀ꦫꦶꦭ
ꦱꦲꦶꦤꦝꦺꦴꦱꦩꦲꦶꦩꦾ꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦲꦲ꧇ ꦪꦏꦲꦶꦱꦸꦮꦭ
ꦪ꧈ ꦤꦲꦶꦏꦶꦱ꧇ ꦲꦶꦲꦸꦮꦲꦶꦩꦂ ꦥꦿꦶꦮ꧈ ꦲꦸꦗꦸꦤꦩꦲꦶ꧇
ꦪꦏꦗꦸꦱꦲꦶꦮꦸꦗꦸ꧈ ꦢꦁꦠꦏꦺꦴꦮꦤꦪ ꦄꦤꦏ꧀꧈ ꦪꦠꦺꦴꦤꦏ
ꦪꦮꦸꦮꦪꦱꦲꦶꦩꦂꦤꦧꦩꦸ꧈ ꦮꦸꦮꦪꦲꦶꦠꦺꦴꦤꦏꦲꦶꦩ꧈
ꦱꦤꦩ꧇ ꦤꦲꦺꦴ꧒ꦝꦸꦮꦭꦤꦪꦩꦶ꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦱꦗꦶꦱꦶꦪꦏꦏꦺꦴ
ꦧꦩ꧈ ꦤꦲꦺꦴ꧒ꦠꦺꦝꦸꦮꦭꦪ ꦗꦺꦴꦲꦶꦩꦲꦱꦗꦶ꧈ ꦤꦲꦩꦂꦱꦶ
ꦲꦸꦠꦩꦲꦶꦩꦸ꧈ ꦕꦗꦥꦸꦗꦸꦩꦭꦥꦩꦾ꧈ ꦥꦝꦸꦗꦸꦭꦶꦩꦂ
ꦪꦶꦠꦶꦮꦶꦠꦩꦲꦶꦩꦸꦮꦸ꧈ ꦱꦥꦿꦶꦮꦲꦶꦮꦪꦶꦠꦺꦴꦧ꧈ ꦝꦸꦏꦲꦶꦏꦲꦶꦩꦸ
ꦪꦠꦶꦠꦺꦭꦶ꧇ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦪꦪꦲꦶꦩꦸꦥꦸꦮꦲꦶꦠꦺ꧈ ꦤꦪꦩꦸꦥꦪ
ꦤꦪꦥꦩꦂ ꦥꦿꦶꦪꦶꦩꦶ꧈ ꦲꦶꦩꦸꦥꦭꦶꦢꦺꦤꦮꦩꦕꦸ꧈ ꦱꦶꦗ
ꦥꦤꦪꦥꦪꦶꦩ꧈ ꦪꦥꦗꦸꦗꦸꦩꦭꦥꦲꦶꦗꦸꦱꦗꦸꦮꦸ꧈
ꦮꦸꦪꦪꦲꦶꦮꦲꦠꦮ꧈ ꦤꦪ ꦄꦤꦏ꧀ꦱꦗꦸꦪꦏꦪꦶꦩꦶ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ
ꦪꦶꦲꦶꦠꦶꦩꦸꦪꦶꦭꦗꦺ꧇ꦩꦾ꧈ ꦢꦁꦲꦶꦥꦝꦸꦩꦏꦶꦏꦭꦗꦺ꧇
ꦪꦶꦤꦮꦩꦶ꧈ ꦥꦮꦸꦏꦺꦴꦪꦶꦩꦂꦥꦶꦩꦸꦥꦸꦱꦾ꧈ ꦩꦭꦩꦾꦢꦁꦲꦶ
ꦪꦏꦺꦴ꧈ ꦝꦸꦩꦲꦶꦪꦺꦴꦧꦪꦺꦴꦏꦺꦴꦤꦩꦸꦤꦥ꧒ꦮꦱꦤꦮꦩꦸ꧈ ꦩ
ꦏꦾꦗꦿꦶꦮꦲꦲꦶꦪꦏꦺꦴ꧈ ꦩꦪꦱꦤꦪꦩꦱꦪꦤꦝꦸꦩꦶ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ
ꦪꦏꦺꦴꦪꦲꦶꦤꦝꦺꦴ ꦄꦤꦏ꧀ꦲꦶꦭ꧈ ꦪꦗꦸꦩꦸꦄꦩꦸꦪꦱꦲꦶꦪꦾ

ꦱꦶꦤꦸꦔ꧀ꦒꦸꦭ꧀ꦢꦸꦛ꧀ꦕꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦲꦺꦴꦤ꧀ꦏꦸꦤ꧀ꦲꦸꦤ꧀ꦤꦸꦧꦺ ꦥꦏꦏꦺꦧꦭ꧈ ꦮꦤ꧀
ꦥꦸꦤꦸꦮꦤ꧀ꦲꦸꦢ꧀ꦏꦏꦸꦢ꧀ꦮꦤ꧀ꦥꦏꦸꦲꦶꦧꦺꦢꦶ꧈ ꦤꦏꦤꦏꦺꦱꦲꦏꦧꦺ꧉ ꦤ
ꦤꦥꦺꦴꦲꦏꦸꦲꦸ꧈ ꦤꦮꦤ꧀ꦥꦏꦏꦺꦧꦭꦱꦭꦮ꧈ ꦤꦮꦤꦸꦤꦮꦤ꧀
ꦮꦸꦏꦸꦏꦸꦲꦸꦮꦤ꧀ꦥꦏꦸꦲꦶꦏꦸꦲꦸ꧈ ꦮꦤ꧀ꦱꦸꦤꦮꦢꦶꦏꦏꦺꦲꦺꦏ꧈
ꦏꦸꦮꦸꦧꦺꦴꦮꦶꦮꦤꦮꦲꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦮꦺꦴꦲꦮꦧꦸꦲꦺꦴꦧꦼꦧꦺꦴꦭꦸ
ꦲꦸꦱꦲꦶꦮꦶꦤꦥꦼꦲꦤꦮꦤ꧀ꦢꦶꦧꦸꦲꦶꦏꦶ꧉ ꦮꦤꦮꦤ꧀
ꦢꦶꦏꦶꦏꦶꦮꦤꦲꦸ꧈ ꦤꦮꦲꦸꦲꦺꦴꦲꦶꦲꦶꦮꦲꦺꦴ꧈ ꦮꦶꦲꦺꦴꦥꦸꦭꦸ
ꦏꦶꦮ꧉ ꦏꦮꦤꦧꦶꦲꦸ꧈ ꦱꦲꦶꦏꦸꦮꦧꦶꦮꦮꦭꦮꦱꦸ꧈ ꦮꦤ꧀
ꦲꦶꦧꦶꦲꦤꦮꦧꦺꦤꦢꦲꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦺꦴꦲꦺꦴꦧꦺꦴꦭꦸꦤꦸꦏ
ꦮ꧈ ꦮꦮꦮꦤ꧀ꦲꦸꦧꦺꦤꦏꦧꦺꦧꦺꦮꦤ꧀ꦱꦤꦭꦲꦶ꧈ ꦱꦶꦤꦸꦤꦧꦺ
ꦲꦶꦱꦸꦲꦤꦮꦲꦸ꧈ ꦏꦮꦮꦸꦲꦤꦏꦶꦧꦺ꧈ ꦲꦮꦧꦺꦴꦧꦺꦲꦸ
ꦧꦶꦲꦤꦲꦺꦴꦮꦶꦮꦤꦧꦺꦲꦸ꧈ ꦲꦶꦮꦶꦮꦶꦮꦮꦤ꧀ꦥꦸꦮꦶꦧꦺꦴꦲꦸ꧈ ꦧꦺ
ꦏꦮꦲꦶꦲꦸꦮꦤꦏꦲꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦱꦶꦏꦸꦧꦶꦲꦶꦢꦶꦲꦤꦮꦱ꧈ ꦭ
ꦮꦲꦸꦲꦸ꧉ ꦮꦶꦧꦲꦸꦧꦺꦲꦶꦤꦮꦲꦶ꧈ ꦤꦮꦧꦶꦧꦶꦮꦮꦮꦤ꧀ꦮꦶ
ꦲꦸ꧈ ꦤꦭꦲꦸꦮꦸꦲꦶꦢꦶꦧꦺꦴꦸ꧈ ꦲꦸꦧꦺꦴꦲꦶꦮꦏꦲꦶꦮꦧꦺꦴꦲ
ꦮꦤꦱꦲꦸ꧈ ꦧꦺꦴꦲꦸꦲꦸꦮꦱꦶꦏꦸꦥꦸꦥꦸ꧈ ꦧꦺꦮꦸꦧꦺꦥꦿꦮꦤ꧀ꦲꦶ
ꦭ꧉ ꦮꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦺꦢꦶꦮꦶꦲꦸꦱꦸꦱꦸꦲꦺꦴ꧈ ꦮꦸꦧꦺ꧉ ꦮꦶꦧꦺꦏ
ꦲꦼꦤꦭꦱꦲꦺꦴꦧꦶꦱꦶ꧈ ꦲꦸꦲꦶꦲꦺꦴꦥꦸꦧꦺꦮꦲꦶꦲꦸꦲꦸ꧈ ꦲꦏꦧꦺ
ꦮꦲꦶꦭꦤꦲꦤ꧀ꦲꦸ꧈ ꦮꦧꦶꦢꦶꦮꦱꦲꦶꦮꦶꦲꦺꦴꦭꦺꦧꦺꦲꦶꦲꦸꦲꦸ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ꦲꦤ꧀ꦢꦿꦺꦩꦶꦪꦧꦕꦏ꧀ꦏꦠ꧀ꦠꦩꦪꦥꦿꦸ꧈ ꦧꦃꦲꦶꦁꦩꦪꦩꦧꦮꦶꦱ꧀ꦩꦶꦥꦸꦱꦶ ꦤ꧈ ꦲꦶꦁꦗꦼꦁꦱꦸꦃꦥꦤꦧꦲꦶꦁꦥꦸꦗꦶ꧈ ꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦲꦶꦁꦲꦶꦱꦶꦤꦤꦥꦸꦲꦶꦁ ꦲꦶꦁ꧈ ꦥꦤꦩꦲꦶꦁꦗꦶꦩꦭꦁꦲꦶꦧꦥꦤꦢꦸꦥꦸꦥꦶ꧈ ꦩꦪꦁꦲꦶꦤꦏꦿꦺ ꦩꦪꦤ꧀ꦲꦶꦁꦥꦸ꧈ ꦩꦪꦥꦸꦢꦸꦥꦤꦱꦶꦁꦏꦢꦶꦥꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦩꦧꦧ ꦤꦱꦸꦲꦤ꧀ꦠꦺꦴꦠꦺꦴꦥꦤꦤꦥꦸꦱꦸꦥꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦱꦶꦥꦶꦱꦸꦤꦱꦤ꧀ꦠꦺꦴ ꦠꦺꦴ꧈ ꦲꦶꦁꦩꦠꦺꦴꦏꦺꦭꦶꦏꦺꦴꦤꦶꦁ꧈ ꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦲꦶꦁꦥꦤ꧀ꦢꦸꦥꦤ꧀ꦩꦪꦥꦸ ꦱꦤ꧀ꦤ꧈ ꦧꦥꦸꦧꦪꦥꦸꦗꦧꦤꦱꦸꦏꦸꦥꦸ꧈ ꦥꦤ꧀ꦢꦸꦥꦸꦧꦥꦸ ꦤꦥꦸꦱꦸꦥꦸ꧈ ꦧꦭꦶꦏꦺꦴꦱꦶꦥꦶꦭꦶꦥꦤ꧀ꦧꦪꦸ꧈ ꦩꦪꦥꦸꦢꦸꦲꦶꦗꦶꦥꦸꦥꦸ ꦥꦸꦢꦶꦩꦥꦤ꧀ ꦧꦠꦺꦴꦲꦶꦥꦸꦥꦸ꧈ ꦏꦿꦥꦸꦲꦤꦗꦲꦤꦱꦶꦁꦱꦶꦥꦶꦧ ꦥꦸꦁ꧈ꦥꦸꦁꦥꦸꦥꦤ꧀ꦤꦤꦩꦶꦥꦸꦤꦶ꧈ ꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦗꦭꦶꦁ ꦲꦶꦁꦥꦸꦤ꧀ꦗꦿꦸꦥꦶꦤꦠꦺꦴꦥꦸꦧ꧈ ꦩꦪꦁꦥꦶꦤꦠꦺꦴꦥꦸꦩꦪꦥꦶ꧈ ꦩꦪꦲꦶꦁꦧꦤ꧀ꦱꦶꦤ꧈ ꦲꦶꦁꦠꦺꦴꦱꦸꦥꦸꦭꦶꦥꦶꦱꦲ꧈ ꦲꦶꦁꦪꦠꦺꦴꦥꦸꦥꦸ ꦱꦭꦶꦥꦸ꧈ ꦧꦠꦺꦴꦱꦧꦗꦶꦤ꧈ ꦪꦱꦶꦭꦶꦱꦶꦤꦥꦸꦭꦶ꧈ ꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦥꦶꦤꦠꦺꦴꦥꦸꦧꦩꦪꦲꦗꦶꦤꦲꦶꦁꦗꦸꦱꦸꦲꦶꦁ꧈ꦪꦧꦲꦤ꧀ꦪꦥꦸ ꦲꦶꦥꦶ꧈ ꦲꦶꦁꦪꦧꦤꦲꦗꦶꦤ꧈ ꦗꦸꦱꦸꦧꦥꦸꦱꦸꦥꦸꦪ꧈ ꦲꦶꦁꦧ ꦱꦶꦤꦲꦶꦁꦥꦸꦥꦸꦠꦺꦴ꧈ ꦲꦶꦁꦥꦸꦥꦸꦥꦶꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦥꦸꦧꦤꦥꦸꦥꦶꦠꦺꦴꦥꦸ꧈ ꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀ ꦲꦶꦁꦲꦥꦤꦥꦸꦥꦶꦤꦠꦺꦴꦥꦸꦧꦥꦤꦲꦗꦶꦤ꧈ ꦲꦶꦁꦪ ꦲꦶꦁꦢꦿꦶꦪꦗꦠꦺꦴ꧈ꦧꦠꦺꦴꦥꦸꦥꦸꦲꦶꦁꦥꦤ꧀꧈ ꦗꦸꦏꦸꦲꦶꦁꦱꦸꦥꦸꦥꦶ ꦥꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦥꦶꦱꦸꦥꦸꦥꦶꦥꦸꦗꦸꦥꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦥꦸꦗꦥꦸꦥ꧈ ꦱꦶꦤꦠꦺꦴꦲ

ꦱꦸꦩꦤ꧀ꦠꦿꦶꦤꦺꦴꦤ꧀ꦛꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦤꦸꦭꦸꦁꦥꦸꦤ꧀ꦤꦸꦂꦤꦮꦶꦤꦏ
ꦤꦼꦏꦸꦂꦮꦶꦫ꧈ ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦥꦸꦤꦶꦏ꧈ ꦮꦶꦤꦺꦴꦤ꧀
ꦢꦺꦤꦶꦏꦶꦫ꧈ ꦱꦶꦫꦏꦶꦫꦢꦺꦴꦁꦫꦺꦴ꧈ ꦭꦗꦼꦁꦢꦺꦤꦶꦔꦸꦝꦶꦒꦺꦴ꧈
ꦮꦶꦏꦶꦥꦠꦶꦏꦸ꧈ ꦤꦸꦭꦸꦁꦒꦸꦩꦤ꧀ꦠꦸꦂꦤꦸꦥꦸꦏꦼꦤ꧀꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦭꦮ
ꦤꦢꦺꦴꦤ꧀ꦭꦏꦶꦫꦥꦸꦤ꧀ꦏꦶꦫꦢꦺꦴꦁꦫꦺꦴ꧈ ꦪꦸꦩꦤ꧀ꦠꦸꦒꦼꦁꦢꦺꦴꦏꦼꦤ꧀ꦠꦸꦏꦶ
ꦢꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏꦶꦫꦢꦺꦴꦁꦫꦺꦴ꧈ ꦭꦏꦶꦤꦸꦫꦸꦁꦠꦼꦏꦸ꧈ ꦏꦶꦫꦏ
ꦒꦼꦭꦫꦥ꧀ꦠꦼꦏꦶꦢꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦱꦶꦤꦫꦸꦁꦠꦼꦏꦸ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦫꦶꦁꦏꦁ
ꦒꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦭꦏꦶꦥ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦥꦿꦶꦥꦿꦸꦤꦸꦭꦸꦥ꧈ ꦱꦩꦱ
ꦠꦼꦩ꧀ꦢꦺꦴꦱꦒꦶ꧈ ꦒꦤꦶꦏꦶꦭꦫꦥꦿꦶ꧈ ꦮꦶꦤꦸꦏꦸꦮꦶꦏꦮꦺꦴꦤ꧀ꦏꦿꦺꦴ
ꦢꦺꦤꦶꦥꦿꦸꦏꦸꦒꦼꦏꦸꦢꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦠꦼꦏꦶꦤꦸꦥꦸꦱꦠꦼꦩ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦱꦏꦶ
ꦮꦸꦤ꧀ꦏꦫꦁꦏꦶꦤꦫꦏꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦒꦸꦮꦸꦤ꧀ꦥꦸꦭꦱꦱꦏꦶꦏꦏꦸꦏ
ꦠꦺꦴꦪꦸꦠꦺꦴꦤ꧀ꦒꦸ꧈ ꦱꦏꦶꦱꦶꦫꦏꦶꦤꦏꦶ꧈ ꦏꦶꦠꦶꦠꦺꦴꦪꦸꦠꦺꦴꦤ꧀ꦒꦸ꧈
ꦭꦒꦼꦁꦏꦱꦶꦏꦸꦤꦒꦸꦁꦏꦸ꧈ ꦱꦠꦼꦩ꧀ꦒꦶꦪꦏꦠꦶꦤꦫꦏꦶ꧈ ꦏꦸ
ꦠꦺꦴꦪꦸꦠꦺꦴꦤ꧀ꦒꦸ꧈ ꦒꦸꦥꦿꦸꦠꦼꦩ꧀ꦒꦸꦱꦸꦫꦤꦏꦏꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦥꦸꦱꦱ
ꦏꦶꦒꦼꦤ꧀ꦭꦥꦸꦮꦶꦏꦸꦠꦺꦴꦪꦸꦠꦺꦴꦤ꧀ꦒꦸ꧈ ꦒꦫꦶꦠꦶꦤꦭꦥꦸꦱ
ꦱꦶ꧈ ꦏꦸꦱꦒꦸꦁꦠꦼꦥꦸ꧈ ꦒꦸꦭꦸꦏꦿꦶꦠꦼꦏꦸꦫꦶꦏꦱ꧈ ꦏꦸꦏ
ꦠꦼꦩ꧀ꦮꦸꦤ꧀ꦤꦭꦏꦶꦠꦼꦠꦶꦒꦸ꧈ ꦒꦸꦥꦸꦱꦱꦶꦤꦭꦭ꧈ ꦤꦭꦏꦸꦢꦺꦴꦏꦸ
ꦏꦸꦠꦼꦠꦶꦒꦸ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦮꦺꦴꦤ꧀ꦒꦸꦏꦼꦠꦺꦴꦫꦱꦶꦥꦸꦮꦶꦏꦸꦢꦺꦴꦏꦸꦏꦸ꧈
ꦢꦺꦏꦸꦠꦺꦴꦪꦸꦠꦺꦴꦤ꧀ꦤꦒꦸꦏꦶ꧈ ꦏꦼꦠꦺꦴꦫꦱꦏꦫ꧈ ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦥꦸꦏꦶꦥꦶ

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

ꦪꦸꦒ꧈ ꦭꦭꦸꦏꦤ꧀ꦢꦺꦤ꧀ꦤꦼꦫꦸꦱ꧀꧈ ꦲꦶꦏꦶꦁꦱꦶꦮꦤ꧀ꦢꦏꦺꦱ꧀ꦮꦺꦁ꧈
ꦗꦶꦢꦺꦤ꧀ꦲꦶꦥꦸꦤ꧀ꦱꦶꦭ꧉ꦤ꧀ꦥꦿꦧꦸꦥꦠꦶꦱꦩꦶꦤ꧀ꦱꦏꦶꦁꦤꦒꦫꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ

ꦥꦿꦧꦸ ꧅ ꦱꦶꦤꦺꦴꦩ꧀ ꧅ ꦥꦿꦧꦸ ꦗꦶꦤꦏꦤꦏ꧀ꦢꦺꦤ꧀ꦥꦢꦗꦿꦮꦶ

ꦲꦤꦲꦤꦺꦗꦼꦁꦒꦼꦁꦲꦸꦩꦺꦴꦧꦲꦤꦤ꧀ꦢꦶꦩꦠꦤꦶꦫ꧈ꦠꦠ꧉ꦲꦸꦩꦺꦴꦮꦶꦤꦶꦫꦶꦤꦶꦏꦤ꧀ꦢꦸꦤ꧀

ꦥꦸꦤꦶꦏꦶꦩꦺꦴꦲ꧀ꦢꦮꦶꦱꦶꦩꦺꦴꦧꦲꦤꦱꦒꦸꦁꦫꦶꦔꦤ꧀ꦢꦸꦤ꧀꧈ꦱꦧꦶꦤ

ꦪꦸꦢꦸꦪꦤꦶꦏꦶꦪꦸꦢꦤ꧀ꦢꦸꦤ꧀꧈ꦮꦶꦤ꧀ꦢꦶꦠꦲꦤ꧀ꦒꦼꦤ꧀ꦢꦸꦭꦩꦂꦒ꧈ꦩꦲꦤ

ꦏꦧꦶꦒꦪꦤ꧀ꦢꦶꦏꦸ꧈ꦮꦶꦠꦠꦠ꧉ꦮꦶꦏꦶꦒꦮꦶꦱꦶ꧈ꦩꦺꦴꦧꦲꦤ

ꦮꦶꦤ꧀ꦢꦶꦪꦤ꧀ꦢꦶꦤ꧈ꦒꦺꦴꦩꦺꦴꦩꦲꦤ꧀ꦢꦶꦏꦸꦢꦸ꧈ꦩꦺꦴꦩꦺꦴꦢꦸꦮꦪ

ꦤ꧀ꦢꦶꦪꦸꦢꦤ꧀ꦢꦸꦤ꧀꧈ꦏꦶꦒꦸꦧꦶꦒꦮꦶꦠꦠꦠ꧉ꦏꦶꦒꦮꦶꦱꦶ꧈ꦩꦺꦴꦧ

ꦲꦤꦗꦼꦁꦒꦼꦁꦪꦸꦤ꧀ꦢꦶꦤꦥꦸꦤꦶꦏꦶꦠꦠꦲꦤ꧀ꦒꦤ꧀ꦢꦶꦪꦸꦢꦏꦩꦠꦤꦶ

ꦮꦶꦏꦶꦒꦸꦧꦶꦒꦠꦩꦁꦠꦠꦠ꧉꧈ꦮꦶꦏꦶꦒꦗꦼꦁꦒꦼꦁꦩꦺꦴꦧ

ꦲꦤꦏꦸ꧈ꦱꦧꦶꦤꦶꦒꦭꦶꦪꦸꦏꦸ꧈ꦠꦠꦲꦤ꧀ꦒꦏꦸꦢꦸꦏꦺ

ꦤ꧀ꦢꦶꦫꦶ꧉꧈ꦤꦶꦪꦩꦏꦸꦩꦺꦴꦢ꧈ꦱꦠꦩꦏꦩꦺꦴꦧꦲꦤꦗꦼꦁꦒꦼꦁ꧉꧈

ꦩꦠꦧꦏꦶꦩꦏꦸꦩꦏꦸꦏꦶꦒꦸꦧꦶꦒ꧈ꦮꦶꦠꦠꦠ꧉ꦮꦶꦏꦶꦩꦺꦴꦲ

ꦮꦶꦱꦶꦠꦫꦶ꧉꧈ꦩꦺꦴꦩꦏꦸꦧꦏꦶꦏꦤꦶꦒꦭꦶꦏꦸ꧈ꦥꦸꦤꦶꦱꦶ

ꦩꦒꦧꦏꦶꦩꦏꦸꦧꦏꦶꦤ꧀ꦢꦶꦪꦸꦤ꧀ꦢꦶꦫꦶ꧉꧈ꦠꦠꦲꦤ꧀ꦒꦤ꧀ꦢꦶꦪꦸꦢꦏ

ꦤ꧀ꦢꦶꦏ꧈ꦩꦪꦤ꧀ꦢꦶꦠꦠꦠ꧉ꦪꦸꦒꦸꦒ꧈ꦩꦺꦴꦲꦮꦶꦱꦶꦩꦺꦴꦧ

ꦩꦲꦤꦏꦸ꧈ꦩꦧꦶꦧꦏꦮꦶꦪꦸꦧꦮꦶꦪꦸꦤ꧀ꦢꦶꦏꦶ꧈ꦮꦶꦏꦶꦧꦶꦩꦒꦸꦧꦏ

ꦏꦤ꧀ꦢꦸꦤ꧀꧈ꦩꦺꦴꦲꦤ꧀ꦢꦶꦩꦏꦸꦏꦸꦮꦶꦏꦶꦒꦸꦧꦶꦒꦠꦠꦠ꧉

ꦩꦺꦴꦧꦲꦤꦮꦶꦤ꧀ꦢꦶꦏꦶꦫꦶꦩꦱꦮꦶꦏꦶꦪꦸꦭꦤ꧀ꦢꦶ꧈ꦫ꧉ꦮꦶꦤꦶꦧ

ꦏꦸ꧉ꦮꦶꦫ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏꦶꦏꦶꦏꦶꦠꦩꦭꦶꦏꦶꦏꦶꦤ꧀ꦢꦶꦩꦫꦶꦏꦶ꧈

ꦮꦶꦏꦗꦫꦩꦲꦤ꧀ꦢꦶꦏꦶꦒꦸꦧꦶꦒ꧈ꦠꦠꦠ꧉ꦗꦼꦁꦒꦼꦁ꧉ꦩꦺꦴꦧꦲ

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]

ꦲꦸꦥ꧈ ꦩꦤꦥꦿꦶꦪꦪꦶꦢꦺꦤꦶꦥꦏꦏꦸ꧈ ꦱꦩꦤꦸꦏꦏꦶꦢꦺꦤꦶꦥꦸꦭꦶꦥꦸꦥꦿꦏ
ꦱꦸ꧈ ꦧꦏꦸꦗꦏꦶꦏꦁꦗꦼꦁꦲꦸꦥꦭꦩꦥꦸꦭꦶ꧉ ꦱꦶꦏꦼꦗꦥꦿꦏꦱꦶ
ꦏ꧈ ꦯꦿꦶꦩꦤꦥꦿꦶꦪꦪꦶꦢꦺꦤꦶꦏꦩꦶꦥꦸꦏꦸꦏꦤ꧀ꦤꦶ꧈ ꦩꦏꦼꦩꦏꦱꦶ
ꦱꦮꦤꦮꦤꦩꦶꦏ꧈ ꦏꦾꦗꦩꦶ꧉ ꦗꦩꦶ꧉ ꦱꦥꦏꦤ꧉ ꦥꦾꦩ꧈ ꦩꦏꦢꦺꦤꦶ
ꦏꦼꦗꦏꦶꦏꦤꦧꦸꦏꦸꦥꦸ꧈ ꦯꦿꦶꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦸꦱꦤꦧꦸꦏꦸꦥꦿꦶꦥꦏꦏꦶ꧈
ꦏꦶꦭꦱꦸꦫꦸꦩꦏꦿꦶꦏ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦩꦸꦱꦶꦩ꧉ ꦩꦩꦸ꧈ ꦥꦸꦫꦸꦩꦩ
ꦏꦶꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦸ꧈ ꦏꦶꦩꦶꦧꦥꦸꦏꦗꦏꦱꦶꦩ꧉ ꦮꦧꦸꦭꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦩꦱꦸ
ꦥꦸꦱꦏꦶꦭ꧈ ꦯꦿꦶꦱꦩꦾꦏꦼꦥꦏꦏꦁꦗꦼꦁꦏꦸꦫꦸꦩꦧꦸꦭꦶ꧉ ꦱꦸ
ꦥꦸꦧꦥꦸ꧉ ꦩꦶꦏꦏꦁꦗꦼꦁꦲꦸꦥ꧈ ꦩꦥꦸꦏꦗꦩꦶꦩꦏꦿꦶꦥꦩ꧈ ꦱ
ꦏꦶꦏꦁꦗꦼꦁꦩꦸꦏꦥꦿꦸꦏꦸ꧈ ꦏꦏꦶꦏꦁꦗꦼꦁꦲꦸꦥꦮꦥꦸꦭꦶ꧈ ꦗꦏ꧉
ꦩꦶꦏꦩꦶꦏꦭ꧈ ꦧꦭ꧉ ꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦩꦿꦸ꧈ ꦏꦶꦩ꧉ ꦥꦏꦿꦶ꧉ ꦩ
ꦏꦶꦏꦿꦶꦏ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦲꦸꦥꦧꦏꦶꦗꦏꦿꦶꦥꦏꦏꦶ꧈ ꦱꦥꦩ꧒
ꦏꦸꦩꦶꦏꦩꦏ꧈ ꦯꦿꦶꦥꦩꦥꦿꦸꦭꦥꦸꦩꦏꦶꦱꦮꦗ꧉
ꦩꦶ꧈ ꦩꦶꦏꦱꦶꦮꦩꦶꦮꦩꦶꦭꦧꦸ꧉ ꦩꦶꦏꦏꦩꦶ
ꦏꦥꦩ꧒ꦱꦸꦥꦭ꧉ ꦥꦩ꧒ꦏꦿꦶꦏꦧꦸꦥꦱꦸꦏꦸ꧈ ꦩꦮꦸꦏ
ꦩꦶꦥꦩ꧒ꦏꦶꦥꦏꦏꦶ꧈ ꦩꦏꦶꦩꦶꦗꦥꦿꦏꦸ꧈ ꦏꦶꦏꦗꦸ
ꦩꦶꦏꦸ꧈ ꦏꦶꦏꦩꦮꦭꦸꦥꦩꦶꦩꦏꦸ꧈ ꦏꦱꦶꦩꦶꦩꦏꦏ
ꦭꦸꦥꦱꦶꦥꦥꦸꦭꦶ꧉ ꦧꦏꦶꦗꦶꦥꦩꦩꦿꦶꦏ꧈ ꦯꦿꦶꦩꦶꦩꦶ
ꦮꦥꦿꦶꦏꦿꦶꦏꦿꦶꦏꦸꦥꦸꦭꦶ꧈ ꦩꦩꦏꦏꦥꦸꦥꦩꦥꦿꦶꦏꦿꦶꦏꦸ

[illegible]

ꦱꦼꦏꦺꦴꦭꦃꦠꦺꦴꦢꦿꦺꦤꦸ꧈ꦮꦤꦶꦠꦶꦤꦾꦺꦴꦤꦺꦴꦭꦶꦩꦼꦭꦶꦥꦸꦤ꧈ꦏꦼꦤꦺꦴꦮꦤꦶꦭ
ꦏꦶꦤꦶꦮꦤꦸ꧈ꦱꦼꦧꦼꦤꦸꦠꦿꦼꦧꦱꦩꦶꦭꦶꦱꦶꦩꦶꦤꦸ꧈ꦏꦼꦱꦸꦠꦤ꧈ꦱꦶ
ꦱꦶ꧈ꦭꦩꦶꦩꦤ꧈ꦯꦿꦶꦮꦧꦼꦩꦶꦤꦶꦮꦤꦸ꧈ꦱꦶꦏꦶ꧈ꦲꦶꦔꦢꦼꦤꦼꦥꦶꦤꦶꦭ
ꦏꦸꦤ꧈ꦤꦶꦭꦲꦒꦸꦤꦼꦤꦤꦸꦧꦼꦱꦸꦤ꧈ꦲꦶꦔꦶꦩꦶꦩꦤꦺꦏꦶꦏꦶ꧈ꦯꦿꦶ
ꦤꦶꦥꦲꦩꦶꦥꦩꦶꦩꦤ꧈ꦏꦸꦩ꧀ꦥꦸꦤꦶꦱꦧꦼꦤꦸꦏꦶꦩꦸꦩꦤꦮꦶꦭꦶ
ꦩꦸ꧈ꦤꦶꦥꦲꦱꦭꦤꦶꦤꦸꦭꦧꦼꦤꦸꦤ꧀ꦠꦩꦶꦩꦤ꧈ꦱꦶꦏꦶ꧈ꦮꦤꦶ
ꦤꦶꦭꦩꦶꦭꦶꦠꦶꦤꦸ꧈ꦭꦩꦶꦱꦮꦭꦤꦶꦭꦩꦸ꧈ꦱꦶꦮꦱꦤꦶ
ꦤꦶꦤꦸꦱꦶꦏꦶ꧈ꦩꦶꦏꦶ꧈ꦤꦶꦭꦩꦺꦩꦸꦧꦼꦤꦶꦤꦸꦏꦶꦩꦸ꧈ꦭꦸꦭꦸ
ꦱꦶꦤꦶꦤꦸꦭꦸ꧈ꦧꦸꦧꦼꦤꦸꦱꦶꦤꦶꦩꦶꦭꦸꦤꦸꦏꦸꦩꦭꦸ꧈ꦭꦧꦸꦤꦸ
ꦤꦸꦲꦏꦶꦏꦶꦩꦸꦩꦶꦠꦩꦸꦧꦸꦏꦶ꧈ꦭꦶꦭꦶꦱꦶꦱꦸꦮꦭꦭꦭ꧈
ꦯꦿꦶꦱꦶꦏꦶ꧈ꦮꦤꦶꦭꦩꦤꦶꦩꦸꦭꦧꦼꦏꦶ꧈ꦯꦿꦶꦱꦭꦸꦩ
ꦱꦶꦩꦭꦶꦠꦤꦸꦭ꧈ꦭꦩꦶꦩꦭꦸꦏꦶꦱꦶꦱꦶꦩ꧈ꦱꦶꦧ
ꦤꦠꦼꦏꦶꦩꦸꦧꦩꦸ꧈ꦭꦩꦶꦩꦯꦿꦶꦱꦮꦭꦤꦶꦭꦏꦶ꧈ꦤꦶꦭ
ꦤꦶꦱꦶꦭꦧꦼꦤꦩ꧈ꦤꦶꦠꦼꦏꦶꦩꦲꦤꦸꦤꦸꦭꦸ꧈ꦱꦼꦏꦶꦱꦶ
ꦮꦧꦭꦩꦶꦩ꧈ꦱꦶꦱꦶꦏꦶꦤꦶꦤꦸꦭꦮꦭꦸꦱꦶꦤꦶꦠꦼꦏꦶ꧈
ꦏꦶꦤꦶꦠꦼꦏꦶꦩꦸꦧꦩꦭ ꦯꦿꦶ ꦱꦼꦏꦶꦤꦶꦱꦶꦱꦮꦭꦭꦸ
ꦩꦶꦏꦶ꧈ꦤꦶꦭꦩꦶꦱꦶꦮꦤꦶꦭꦩꦸꦠꦩꦶꦩ꧈ꦩꦤꦶꦠꦼꦱꦶ
ꦤꦶꦭꦩꦶꦏꦸꦭꦤꦶꦩ꧈ꦯꦿꦶꦤꦶꦱꦶꦱꦮꦭꦤꦶꦭꦩꦸ꧈ꦱꦶꦩꦱꦶ
ꦤꦶꦩꦩꦭꦩꦶꦏꦶꦭꦸꦏꦶ꧈ꦏꦶꦤꦶꦏꦶꦩꦸꦏꦶꦏꦶꦩꦭꦭ꧈ꦯꦿꦶꦱ

꧇ ꦭꦏꦸ ꧇

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

ꦲꦶꦁꦥꦤꦔꦶꦁ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦸꦩꦸꦮꦸꦤ꧀ꦲꦶꦁꦗꦿꦶꦤꦶꦔꦤ꧀꧈ ꦤꦤ꧀ꦏꦶꦗꦺꦤ꧀ꦱꦸ
ꦤꦭꦪꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦮꦤ꧀ꦥꦤ꧀꧈ꦥꦪꦲꦶꦁꦲꦺꦥꦲꦤꦸ꧈ ꦲꦺꦤ꧀ꦏꦶꦗꦺꦤ꧀ꦲꦶꦁ
ꦱꦸꦤꦭꦥꦪꦔꦶꦁ꧈ ꦮꦸꦮꦸꦔꦤ꧀ꦤꦤ꧀ꦔꦶꦗꦼꦁꦱꦸꦤ꧀꧈ ꦮꦺꦤ꧀ꦏꦁꦮ
ꦥꦸꦤꦸ꧈ ꦲꦺꦪꦺꦤ꧀ꦥꦿꦥꦸꦮꦸꦤ꧀ꦱꦸꦤꦭꦪ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦸꦩꦱꦸꦱꦸ
ꦲꦶꦤꦲꦶꦤꦤꦶ꧈ ꦮꦲꦶꦁꦱꦸꦥꦮꦤ꧀ꦏꦁꦮꦸ꧈ ꦱꦼꦱꦸꦤꦤ꧀ ꦮꦲꦶꦁꦱꦸ
ꦲꦸꦱꦿꦶꦧꦺꦥꦤꦥꦤꦤ꧀ꦔꦶ꧈ ꦏꦁꦮꦸꦲꦺꦪꦺꦤ꧀ꦱꦶꦤꦪꦶꦱꦸꦮ
ꦠꦸ꧈ ꦥꦮꦲꦶꦁꦔꦤ꧀ꦪꦶꦮꦮꦤꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦔꦤ꧀ꦱꦸꦮꦸꦗꦿꦸꦱꦸꦥꦸꦤꦸ꧈
ꦲꦶꦥꦸꦥꦸꦢꦤ꧀ꦭꦺꦤ꧀ꦱꦸꦱꦸꦭꦶ꧈ ꦥꦿꦸꦮꦸꦥꦸꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦸ꧈ ꦱꦸ
ꦒꦺꦤ꧀ꦱꦸꦠꦸꦮꦸ꧈ ꦮꦺꦤ꧀ꦪꦶꦤꦤ꧀ꦪꦗꦲꦶꦤ꧈ ꦧꦼꦥꦤꦤꦤ꧀
ꦏꦁꦮꦸꦱꦥꦿꦸꦮꦸꦥꦲꦔꦶꦁ꧈ ꦱꦺꦱꦶꦱꦶꦭꦺꦭꦱꦸꦔꦤ꧀ꦱꦸ꧈ ꦱꦼꦱꦸꦤꦤ꧀
ꦱꦼꦱꦸꦤꦤ꧀ ꧈ ꦤꦤ꧀ ꧈ ꦱꦼꦱꦸꦤꦤ꧀ ꦱꦤꦮꦸꦪꦶꦤꦏꦁꦮꦸꦱꦸꦔꦶꦁ
ꦲꦸ꧈ ꦪꦶꦤꦤ꧀ꦪꦗꦲꦸꦥꦸꦥꦸ꧈ ꦱꦶꦱꦸꦲꦸꦮꦮꦭꦠꦶꦮꦺꦤ꧀
ꦥꦸꦗ꧈ ꦥꦸꦮꦤ꧀ꦪꦶꦗꦺꦱꦶꦭꦶꦱꦸꦮꦸꦮꦱꦶ꧈ꦱꦸꦱꦸꦪꦶꦤꦱꦱꦶ꧈
ꦥꦸꦮꦸꦤꦭꦥꦪꦲꦸ꧈ ꦱꦼꦱꦸꦤꦤ꧀ ꦤꦤ꧀ꦮꦶꦪꦠꦲꦶꦁꦔꦤ꧀ꦱꦸꦱꦸꦱꦸ
ꦲꦶꦁ꧈ ꦠꦸꦭꦤꦗꦥꦸꦪꦲꦸ꧈ ꦤꦭꦪꦶꦤꦤꦶꦠꦮꦱꦶꦱ
ꦱꦶꦥꦸꦗ꧈ ꦱꦤꦤꦮꦗꦪꦱꦸꦪꦱꦱꦶ꧈ ꦮꦱꦶꦱꦸꦱꦸꦤ
ꦲꦶꦁ꧈ ꦮꦸꦤꦤꦮꦱꦸꦱꦸ꧈ ꦱꦼꦱꦸꦤꦤ꧀ ꦮꦸꦥꦶꦱꦱꦸꦮꦱꦶꦮꦸꦮꦸ
ꦠꦶ꧈ꦥꦪꦲꦏꦁꦮꦸꦤꦥꦸꦮ꧈ꦱꦸꦤꦤꦶꦱꦸꦥꦸꦱꦸꦤꦭ
ꦪꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦥꦪꦲꦶꦁꦔꦤ꧀ꦱꦶꦥꦸꦱꦸꦤꦱꦸꦱꦸꦲꦶꦁ꧈ ꦥꦸꦮꦸꦱꦸꦤ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ꦱꦶꦫ꧈ ꦄꦏꦺꦴꦤ꧀ꦥꦶꦤꦼꦩꦤ꧀ꦥꦶꦤꦸꦤ꧀ꦗꦸ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶꦤꦺꦩꦼꦤ꧀ꦢꦶꦫꦤ꧀

ꦥꦿꦶꦪꦪꦶ꧈ ꦥꦸꦤꦶ꧈ ꦩꦸꦁꦏꦶꦤ꧀ꦥꦤ꧀ꦢꦶꦩꦤ꧀ꦤ꧀ꦢꦤ꧀꧓꧈ ꦄꦶꦩ꧀ꦧꦤ꧀ꦤꦤ꧀ꦩꦤ꧀

ꦠꦼꦏꦺꦤ꧀ꦢꦶ ꦏꦤ꧀ꦠꦸ꧈ ꦩꦶꦭꦶꦲ꧀ꦥꦼꦠꦶꦏꦶꦄꦢꦶ ꦤꦏꦶꦭꦶꦁ꧈ ꦱꦼꦩ꧀ꦤꦼꦁ

ꦱꦺꦤ꧀ꦥꦸꦤꦶ꧈ ꦱꦸꦏꦺꦴꦤ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦗꦸ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦱꦺꦤ꧀

ꦱꦶꦤꦸꦤ꧀ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦤꦸꦤ꧀ꦗꦸ ꦤꦼꦩꦶꦩꦶꦭꦶ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦱꦤ꧀ꦠꦸꦲꦸꦤ꧀ꦤ꧀

ꦱꦸꦏ꧀ꦏꦤ꧀꧈ ꦱꦶꦏꦶ ꦤꦸꦤ꧀ꦠꦼꦏ꧀ꦏꦤ꧀ꦏꦤ꧀꧈ ꦩꦶꦫꦶꦥꦶꦫꦶꦏꦶꦁ

ꦱꦸꦏꦸ꧈ ꦠꦼꦏ꧀ꦏꦸ ꦱꦶꦏꦶꦥꦸꦤ꧀ꦗꦸ ꦱꦸꦏꦺꦴꦤ꧀ꦩꦶꦤꦶꦩꦼꦤ꧀ꦢꦼꦁ

ꦫꦶ꧈ ꦄꦶꦱꦸꦏꦺꦴꦤ꧀ꦤꦶꦏꦸ꧈ ꦱꦶꦫꦤ꧀ꦤꦶꦠꦤꦩꦤ꧀ꦥꦶꦤꦸꦤ꧀꧈ ꦥꦸꦥꦸ꧈

ꦩꦤ꧀ꦤꦸꦤ꧀ꦤꦼꦠꦶꦩꦶꦩꦤ꧀ꦥꦶꦤꦶ꧈ ꦏꦸꦠꦸꦤꦸꦤ꧀ꦩꦤ꧀ꦩꦶ

ꦏꦸ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦥꦶꦤ꧀ꦤꦸꦤ꧀ꦤꦸꦭꦭꦤꦫꦶꦤꦫꦶꦤꦶ꧈ ꦱꦺꦠ

ꦤꦶꦤ꧀ꦤꦶ꧈ ꦩꦶꦤ꧀꧈ ꦱꦺꦤ꧀ꦩꦤꦤꦩꦤ꧀꧈ ꦩꦩꦤ꧀ꦥꦶꦤ꧀ꦤꦶꦏꦸ

ꦠꦼꦏꦺꦴ꧈ ꦭꦤ꧀ꦠꦼꦩꦶꦤꦫꦏꦸ꧈ ꦱꦸꦤ꧀ꦩꦶꦫꦶꦤꦏꦸꦭꦶꦁ

ꦩꦫꦤ꧀ꦤꦼꦤ꧀꧓ꦤ꧀ꦠꦸꦏꦸꦱꦸꦥ꧈ ꦏꦤ꧀ꦤꦶꦤ꧀ꦤ꧀ꦤꦸꦤꦶꦏꦸ꧈ ꦠꦼꦩꦤ꧀

ꦠꦼꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀꧈ ꦭꦩꦸꦫꦶꦩꦱꦸꦱꦸꦤꦤꦤꦏꦤꦶ꧈ ꦱꦸ

ꦄꦤ꧀ꦠꦼꦏꦶꦫꦶꦤꦶꦫ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦩꦫꦶꦩꦱꦸꦱꦸꦤꦤꦤꦏꦤꦶ꧈

ꦏꦤꦶꦤ꧀ꦤꦶꦤ꧀ꦤꦸꦤꦶꦏꦸꦏꦤꦶꦠꦼꦭꦸ꧈ ꦏꦤꦫꦤ꧀ꦤꦸꦤ꧀ꦱꦶꦤ꧀

ꦩꦶꦤ꧀ꦤꦶꦤ꧀ꦏꦤ꧈ ꦩꦶꦱꦸꦏꦸꦤꦸꦫꦶꦏꦸ꧈ ꦩꦶꦩꦤꦶꦫꦶꦠꦼꦏꦶꦄꦶ

ꦤꦫꦤꦶ꧈ ꦥꦫꦶꦄꦶꦄꦶꦱꦸꦥꦸꦠꦏ꧈ ꦏꦶꦩꦤꦤꦩꦤ꧀ꦠꦼꦤꦸꦩꦤ꧀ꦥꦶꦱꦸ

ꦏꦸ꧈ ꦏꦶꦩꦤꦩꦸꦩꦩꦤꦥꦿꦶꦪꦱꦶꦫ꧈ ꦤꦤꦫꦶꦱꦶꦫꦱꦸꦱꦸꦤꦶ

[illegible]

ꦭꦸꦁ꧈ ꦭꦤ꧀ꦱꦿꦶꦭꦶꦂꦭꦧꦶꦱ꧀ꦮꦶꦫꦲꦤ꧀ꦭꦶ꧉꧈ ꦱꦸꦥꦿꦸꦧꦭꦸꦤ꧀ꦱꦸꦂꦒꦼꦁꦱꦸ꧈
ꦭꦠꦸꦂꦭꦤ꧀ꦥꦭꦤ꧀ꦠꦼꦏꦺꦴꦥ꧀ꦲꦸꦩ꧈ꦭꦼꦭꦶꦂꦱꦺꦴꦩꦗꦸꦫꦥꦭꦤ꧀ꦏꦤ꧀꧈ꦭ
ꦒꦸꦭꦱ꧀ꦏꦶꦱꦗꦼꦠꦸꦂꦧꦶꦲꦶꦱ꧀ꦏꦶꦫꦲꦤ꧀ꦭꦶ꧉꧈ ꦲꦤ꧀ꦭꦸꦩ꧀ꦪꦸꦂꦗꦲꦺꦴꦩ꧀ꦱꦸ
ꦧꦸꦫ꧀꧈ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦶꦪꦶꦂꦭꦤ꧀ꦧꦸꦥꦸꦱꦸꦗꦸꦥꦫꦏꦤ꧀ꦮꦶꦱꦸꦩ꧈ꦱꦿꦶꦱꦸꦥꦿꦸ
ꦧꦭꦸ꧉ꦲꦶꦲꦶꦱꦸꦥꦿꦸꦧ꧈ꦱꦶꦫꦏꦺꦲꦤ꧀ꦱ꧀ꦮꦥꦭꦱꦸꦠꦺꦴꦤ꧀꧈ꦥꦲ
ꦥꦒꦸꦭꦠꦶꦭꦠꦶꦱꦸꦩꦸ꧈ꦧꦸꦤ꧀ꦧꦸꦤ꧀ꦧꦥꦧ꧀ꦱꦶꦥꦫꦮꦶ꧈
ꦗꦧꦲꦺꦤ꧀ꦭꦭꦤ꧀ꦱꦶꦫ꧈ꦭꦶꦂꦭꦶꦂꦲꦸꦮꦶꦫꦥꦫꦩꦸ꧈ꦪꦺꦴꦲꦤ꧀ꦲꦭꦧꦶ
ꦭꦶꦂꦗꦶꦫ꧈ꦱꦺꦴꦪꦸꦩ꧀ꦱꦥꦿꦸꦩ꧀ꦱꦠꦸꦂꦒꦼꦧꦶꦠꦶꦮꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦭꦶ꧉꧈ꦱꦸꦥꦿꦸꦧ
ꦭꦸꦂꦒꦼꦁꦱꦸ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦶꦪꦶꦂꦭꦼꦭꦶꦂꦱꦒꦼꦪꦶꦠꦶꦥꦲꦤ꧀ꦮꦶ꧈ ꦭ
ꦲꦺꦴꦥꦭꦤ꧀ꦲꦶꦱ꧀ꦲꦸꦭꦪꦸꦭꦤ꧀ꦗꦸꦱꦪꦸ꧈ ꦥꦸꦥꦿꦺꦴꦭꦠꦶꦭꦭꦮꦶꦂꦥꦸ
ꦂꦥꦸꦩ꧈ ꦱꦧꦸꦗꦶꦧꦸꦧꦸꦗꦸꦲꦸꦩ꧀꧈ ꦲꦤ꧀ꦲꦺꦴꦤ꧀ꦫꦭꦶꦂꦭꦶꦂꦗꦱ꧀ꦭꦶꦥꦫꦲꦶꦂ
ꦪꦺꦴꦲꦤ꧀ꦲꦸꦪꦸꦩ꧀ꦪꦺꦴꦲꦺꦴꦤ꧀ꦩ꧈ꦲꦤ꧀ꦭꦮꦂꦏꦤ꧀ꦥꦲꦸꦩ꧈ ꦲꦤ꧀ꦭꦭ
ꦲꦏꦼꦭꦶꦭꦭꦶꦲꦤ꧀꧈ꦱꦧꦗꦲꦏꦭꦗꦸꦭꦸꦂꦮꦥꦲꦸꦩꦸꦗꦪꦧ
ꦮꦶꦱꦸꦩ꧈ ꦱꦶꦫꦭꦮꦱꦸꦥꦿꦸꦧ꧈ꦥꦿꦧꦸ ꦪꦸꦏꦤ꧀ꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦱ꧀ꦮꦶꦫꦭ
ꦱꦶꦧꦸꦫꦸꦱ꧀ꦏꦶꦲꦸꦩ꧈ꦭꦶꦂꦪꦺꦴꦥꦲꦤ꧀ꦭꦱꦶꦧꦸꦭꦶꦱꦶꦧꦤ꧀ꦱꦶꦫ꧈ꦭꦱꦶ
ꦧꦸꦧꦥꦒꦸꦲꦸꦱ꧀ꦭꦥꦸꦒꦸ꧈ ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦱꦸꦥꦒꦸꦲꦸꦱ꧀ꦥꦭꦲꦸꦩ꧈ꦥꦧꦮꦶ
ꦭꦱꦸꦭꦱꦸꦫꦥꦲꦶ꧈ꦪꦺꦴꦧꦱꦸꦱꦶꦧꦸꦥꦧꦮꦶ꧈ꦱꦸꦥꦿꦸꦧ
ꦭꦶꦲꦸꦩ꧈ ꦒꦸꦧꦥꦭꦤ꧀ꦥꦱꦸꦥꦭꦭꦱ꧀ꦏꦶꦱꦸ꧈ ꦥꦭꦭꦫꦭꦒꦸꦧ
ꦧꦗ꧉ꦱꦧꦶꦱꦺꦴꦠꦸꦭꦶꦭꦸ꧈ꦭꦭꦥꦱꦸꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦠꦸꦱꦶꦫ꧈ꦥꦿꦧꦸ

ꦱꦏꦶꦁꦲꦥꦼꦲꦤ꧀ꦮꦲꦮꦸꦭꦶꦁꦭꦸꦩꦸꦱ꧀꧈ ꦲꦭꦸꦩ꧀ꦥꦸꦂꦮꦏ꧀ꦮꦲꦤ꧀

ꦏꦿꦤꦲꦪ꧈ ꦲꦶꦪꦶꦁꦮꦶꦁꦏꦸꦱꦿꦸꦲꦢꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦮꦲꦥꦿꦤꦲꦤꦲꦁ

ꦲꦚ꧀ꦗꦁ꧈ ꦥꦶꦁꦭꦸꦩꦮꦥꦤꦤ꧀ꦲꦪꦲꦲꦠꦶ꧈ ꦪꦶꦁꦲꦁꦲꦤ꧀ꦗꦏ

ꦗꦏꦸꦁꦲ꧈ ꦏꦠꦥꦥꦠꦏꦸꦲꦁ꧈ ꦲꦶꦁꦲꦁꦮꦪꦲꦶꦲꦶꦱꦥꦿꦢ꧈

ꦭꦲꦶꦁꦏꦸꦠꦲꦤꦮꦠ꧇ꦮꦠ꧇ꦏꦸꦲꦤ꧀ꦒꦸꦲꦶꦮꦶ꧇꧈ ꦢꦲꦲꦤꦶꦮ

ꦮꦸꦪꦶꦁꦪꦮ꧈ ꦥꦿꦼꦧꦸ ꦪꦲꦤꦱꦶꦪꦢꦏꦸ꧇ꦥꦶꦪꦭꦶ꧈ ꦭꦺꦴꦤ꧀

ꦱꦥꦿꦢꦭꦪꦲꦤ꧀ꦝꦺꦴꦫꦸ꧈ ꦱꦺꦴꦱꦥꦿꦢꦮꦭ꧇ꦲꦸꦥꦸꦤ꧀

ꦮꦸꦱꦤ꧀꧈ ꦥꦿꦶꦱꦺꦴꦝꦺꦴꦫꦸꦪꦪꦸ꧈ ꦭ꧇ꦠꦮꦲꦲꦤ꧀ꦧꦮꦲꦱꦶ

ꦮꦠꦲꦶ꧈ ꦭꦸꦧꦧꦤ꧀꧇ꦪꦪꦶꦝꦺꦴꦲ꧈ ꦧꦲꦶꦁꦠꦪꦶꦪꦸꦲꦸ꧈ ꦱ

ꦱꦸꦪꦲꦶꦁꦝꦭꦶꦱꦶꦠ꧈ ꦭꦲꦤ꧀ꦝꦺꦴꦫꦸꦭꦺꦴꦤ꧀ꦝꦺꦴꦱ꧀ꦭꦲꦪ

ꦠꦶ꧈ ꦪꦠꦶꦱꦼꦶꦥꦸꦥꦸꦱꦼꦶꦠ꧈ ꦥꦿꦼꦧꦸ ꦮꦪ꧇ꦥꦸꦲꦸꦭꦸꦲꦤ꧀

ꦭꦠꦮꦲꦪꦲꦶ꧈ ꦧꦲꦶꦁꦠꦥꦸꦲꦶꦁꦲꦶꦭꦲꦶꦲꦶꦁꦠ꧈ ꦮꦲ꧇ꦲꦸ

ꦧꦧꦤ꧀꧇ꦪꦶꦝꦺꦴꦱꦸꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦧꦲꦶꦁꦠꦿꦶ꧇ꦱꦚꦪꦸ꧈ ꦭꦸꦧꦧꦸ꧇

ꦪꦝꦺꦴꦱ꧀ꦮꦲꦪꦶ꧈ ꦪꦥꦲꦤ꧀ꦝꦶꦲꦥꦶꦭꦸꦲꦤꦪꦸ꧈ ꦲꦁꦲꦶ

ꦱꦺꦴꦭꦶꦁꦪꦸꦲꦸ꧈ ꦪꦶꦮꦶ꧇ꦥꦸꦧꦲꦶꦲꦥꦸꦭ꧈ ꦥꦧꦶꦭꦶ

ꦮꦝꦲꦶꦮꦲꦸꦏꦸꦠꦶꦝꦲꦸꦧꦲꦶ꧈ ꦪꦶꦭꦧꦤ꧀꧇ꦪꦲꦶꦁꦠ꧈

ꦥꦿꦼꦧꦸ ꦝꦭꦶꦏꦸꦪꦲꦶꦁꦠꦱꦺꦴꦮꦲꦪꦶ꧈ ꦪꦶꦮꦶ꧇ꦭꦸꦧꦸ꧇

ꦪꦮꦪ꧇ꦏꦸꦏꦸꦥꦸ꧈ ꦧꦲꦶꦁꦠꦲꦶꦝꦺꦠꦶꦝꦺꦴꦲ꧈ ꦥꦸ꧇ꦱꦺꦴꦪꦠ

ꦮꦪꦪꦸ꧈ ꦮꦭꦲꦸꦲꦶꦁꦲꦭꦸꦧꦧꦤ꧀꧇ꦝꦱꦶ꧈ ꦪꦸꦥꦸꦝꦸꦱ

[illegible]

ꦲꦔꦏꦶꦱꦸꦪꦸꦢꦸꦂꦩꦤ꧀ꦤ꧈ꦥꦸꦫꦸꦧꦸꦲꦤ꧀ꦢꦼꦭꦔꦤꦤ꧀ꦪꦸ꧈ꦱꦸꦢꦿꦶꦝ
ꦢꦿꦶꦩ꧀ꦥꦸꦚ꧀ꦢꦼꦭꦤꦶ꧈ꦥꦸꦚ꧀ꦕꦤꦺꦏꦃꦲꦶꦫꦶꦫ꧈ꦤꦺꦠꦝꦢꦼꦢꦿꦶꦝꦼ꧇
ꦲꦸꦭꦸ꧈ꦏꦲꦶꦫꦺꦴꦥꦿꦸꦢꦤ꧇ꦢꦩ꧇ꦩ꧈ꦤꦤꦲꦸꦢꦤ꧇ꦢꦿꦶ
ꦲꦶꦠꦢꦿꦶꦢꦲꦿꦸ꧇ꦭꦸꦏꦫꦶꦩꦸ꧈ꦭꦶꦲꦶꦢꦭꦲꦸꦪꦺꦠ꧈꧋ꦥꦸ
ꦩꦢꦤꦺꦲꦶꦠꦢꦿꦶꦢꦲꦶꦲꦶ꧈ꦢꦭꦲꦶꦏꦲꦶꦫꦥꦸꦲꦶꦲꦺ
ꦲꦸꦤ꧈ꦢꦭꦤꦺꦤꦺꦩꦭꦶꦢꦿꦺꦝꦸ꧈ꦲꦠꦢꦲꦸꦺꦢꦫ꧇
ꦲꦶꦥꦸꦲꦸ꧈ꦤꦲꦸꦩꦱꦼꦥꦲꦶꦲꦶꦤꦤꦶ꧈ꦩꦢꦭꦤꦺ
ꦲꦸ꧇ꦤꦢꦿꦸ꧈ꦭꦶꦲꦺꦤꦠꦲꦸ꧈ꦥꦸꦲꦸꦤꦲꦏꦩꦠꦲꦸ꧈ꦭ
ꦲꦸꦤꦲꦲꦸꦥꦸꦩꦱꦼꦫꦩꦠꦭꦶꦲꦺꦲꦸ꧈ꦱꦸꦥꦿꦸꦠꦩꦪꦸꦫꦶ
ꦫ꧈꧋ꦥꦸꦧꦼꦭꦫꦢꦿꦲꦺꦢꦿꦶꦤꦤꦺꦲꦏ꧀ꦕꦶ꧈ꦲꦶꦱꦸꦥꦿꦸꦠꦧꦼ
ꦤꦲꦥꦸꦥꦸꦱꦸ꧈ꦭ꧇ꦤꦫ꧇ꦤꦢꦭꦲꦏꦏꦸꦭ꧈ꦏꦲꦶꦫ
ꦤꦸꦤꦸꦲꦸ꧈ꦭꦺꦭꦲꦶꦫꦥꦸꦲꦶꦲꦶ꧈ꦭꦲꦸꦢꦲꦩ
ꦏꦢꦿꦶꦠ꧇꧈ꦤꦶꦤꦶ꧇ꦢꦤꦢꦿꦸꦏꦲꦸ꧈ꦏꦲꦶꦫꦤꦶꦲꦶꦲꦭ
ꦤꦲꦸ꧈ꦭꦲꦶꦲꦶꦫꦱꦶꦱꦸꦫꦭꦤꦥꦸꦲꦶꦲꦶ꧈ꦤꦶꦱꦸꦢꦏꦸ
ꦥꦸꦲꦶꦲ꧈꧋ꦥꦸꦧꦼꦢꦲꦥꦸꦢꦿꦸꦭꦶꦢꦿꦸꦠꦲꦏꦲꦶꦲꦶ꧈ꦭꦲꦸ
ꦭꦶ꧇ꦫꦢꦭꦲꦸꦲꦶꦫꦲꦸꦲꦸ꧈ꦤꦶꦥꦸꦲꦶꦧꦼꦢꦲꦶꦠꦸꦢꦸꦩ꧈
ꦲꦿꦶꦭꦲꦶꦲꦶꦢꦫꦲꦸ꧈ꦤꦶꦠꦲꦲꦲꦺꦴꦭꦲꦶꦠꦶ꧇ꦲ
ꦭꦶ꧇ꦤꦫ꧇ꦤꦫ꧇ꦲꦸ꧈ꦲꦿꦶꦠꦢꦿꦶꦢꦲꦸꦲꦸ꧈ꦱꦺꦠꦲꦸ
ꦩꦪꦸꦫꦶꦫ꧈ꦤꦶꦤꦶ꧇ꦲꦥꦸꦲꦸꦢꦸꦲꦤ꧀ꦭꦫꦢꦭꦺꦠꦶ꧈ꦭꦶ

Digitized by Google

[illegible]

꧋ꦮꦗꦸ꧋

ꦲꦶꦤꦏꦤ꧈ ꦱꦩꦶꦩꦶꦂꦤꦒꦸꦮꦸꦁ꧈ ꦱꦤ꧀ꦢꦏꦤ꧀ꦤꦤ꧀ꦢ꧇ꦤ꧀ꦢꦏ

ꦮꦱꦏꦸ꧈ ꦏꦤꦮꦺꦴꦮꦸꦭꦏꦤ꧀ꦥꦿꦧꦸꦏꦕꦸꦮꦏꦶꦒꦏꦠꦶ꧈ ꦮ

ꦤꦏꦸ꧇ꦏꦿꦶꦏꦩꦶꦏꦠꦶꦲꦶꦏ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦲꦶꦏꦠꦶꦏꦸꦏꦸꦏꦺꦴꦒꦲꦺꦴ

ꦮꦭꦺꦴ꧈ ꦒꦱꦮꦏꦲꦶꦲꦏꦸꦱꦏꦿꦶꦏꦸ꧈ ꦲꦶꦒꦏꦺꦴꦩꦶꦲꦶꦲꦶ

ꦮꦺꦴꦏ꧈ ꦒꦸꦱꦏꦶꦲꦶꦏꦠꦶꦲꦶꦏꦸ꧈ ꦲꦏꦸꦥꦿꦧꦸꦤꦤꦏꦺꦴꦱ

ꦤꦭ꧇ꦤꦥꦿꦸꦏꦶ꧈ ꦏꦲꦶꦮꦺꦴꦤꦮꦲꦶꦤꦒ꧇ꦭꦏꦸ꧈ ꦭꦏꦺꦴꦤꦮ

ꦲꦶꦮꦏꦸ꧈ ꦲꦺꦴꦏꦤꦏꦸꦩꦶꦏꦮꦲꦶꦏ꧈ ꦮꦲꦶꦏꦸꦮꦶꦩꦏꦤꦏꦸ

ꦤꦱ꧇ꦏꦿꦶꦏꦱꦥꦿꦶ꧈ ꦭꦮꦶ꧇ꦲꦺꦴꦏꦏꦲꦶꦒꦮꦸ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦤꦱ꧇

ꦏꦿꦶꦏꦗꦏꦿꦶꦏꦱꦏꦺꦴꦏꦿꦶꦲꦶꦏꦶ꧈ ꦱꦤꦭ꧇ꦥꦿꦸꦲꦺꦴꦏꦶꦏꦶꦲꦸꦏꦗ

ꦲꦶꦒꦏꦸ꧈ ꦏꦺꦴꦲꦶꦏꦸꦱ꧇ꦱꦏꦗꦮꦺꦴꦤꦒ꧈ ꦤꦱꦤꦱ꧇ꦱꦗ

ꦏꦺꦴꦮꦺꦴꦒꦏꦸ꧈ ꦲꦸꦱꦠꦶꦏꦏꦺꦴꦏꦏꦺꦴꦏꦶꦲꦶꦏꦶ꧈ ꦏꦩꦶꦏꦠꦶ

ꦏꦺꦴꦲꦸꦏꦸꦱ꧈ ꦏꦺꦴꦏꦏꦺꦴꦲꦸꦏꦶꦏꦸ꧈ ꦱꦏꦸꦮꦮꦱꦏꦗꦏꦺꦴꦤꦱ꧇

ꦏ꧈ ꦩꦶꦏꦺꦴꦲꦸꦒꦸꦲꦺꦴꦱꦏꦏꦺꦴꦱꦏꦏꦏꦶ꧈ ꦏꦶꦲꦶꦏꦶꦏꦺꦴꦱ

ꦤꦭ꧇ꦥꦿꦸ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦲꦶꦏꦶꦒꦏꦸꦮꦗꦏꦶꦏꦱꦏꦶꦏꦶ꧈ ꦱꦭꦶ

ꦒꦏꦶꦤꦱꦮꦱꦭꦮꦏ꧈ ꦏꦲꦶꦲꦶꦒꦏꦶꦒꦸꦱꦏꦸꦏꦸ꧈ ꦏ

ꦲꦸꦒꦏꦸꦏꦿꦶꦏꦶꦏꦸ꧈ ꦤꦱ꧇ꦏꦿꦶꦏꦸꦮꦶ꧈ ꦏꦮꦺꦴꦏꦶꦏꦿꦶꦱꦗꦶ꧈ ꦏꦶ

ꦱꦤꦭ꧇ꦥꦿꦸꦲꦸꦏꦶꦏ꧈ ꦏꦺꦴꦏꦶꦏꦏꦮꦺꦴꦏꦺꦴ꧈ ꦱꦩꦶꦱꦗꦶꦏꦏꦸ

ꦏꦏꦸ꧈ ꦏꦶꦏꦱꦏꦿꦶꦱꦮꦺꦴꦏꦶꦏꦗꦏꦶꦏꦏꦶꦏꦶ꧈ ꦤꦮꦏꦸ

ꦲꦸꦱꦱꦏꦱꦏꦸ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦱꦏꦿꦶꦤꦱꦏꦶꦥꦿꦸ꧈ ꦭꦏꦏꦶꦤꦏ

Digitized by Google

[illegible]

ꦏꦶꦫꦶꦩ꧀ꦥꦸꦭꦤ꧀꧈ ꦱꦥꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀ꦱꦤ꧀ꦲꦏ꧀ꦱꦸꦒꦿꦼꦏꦺꦴꦭꦲꦏ꧀ꦱꦶꦠꦶꦤꦶ
ꦤꦸꦠ꧀꧈ ꦫꦠꦸꦮꦸꦃꦭꦶꦁꦭꦸꦁꦤꦺꦴꦫꦭꦤ꧀ꦭꦤꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦤꦶꦪꦼꦁꦏꦁꦏꦶꦫꦶꦪ
ꦲꦶꦁꦏꦁꦲꦶꦏꦶꦏꦶ꧉ ꦲꦤꦶꦁꦱꦥꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀ꦭꦸꦁꦥꦸꦁꦥꦸ꧉ꦪꦲꦸꦭꦤ꧀ꦱꦸꦤ꧀꧈ ꦱ
ꦏꦶꦫꦶꦪꦲꦶꦏꦶꦁꦮꦲꦶꦏꦶꦁꦮꦤꦼꦫꦶꦲꦸ꧈ ꦩꦸꦭꦶꦮꦶꦪꦲꦶꦏꦶꦁꦮꦶꦪꦲꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦤꦶꦁ
ꦱꦥꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀ꦭꦸꦁꦥꦸꦁꦥꦸ꧉ꦪꦲꦶꦁ꧈ ꦏꦭꦏ꧉ꦪꦭꦺꦴꦤꦺꦴꦭꦺꦴ꧈ ꦲꦏ꧀ꦒꦸꦠ꧀
ꦫꦺꦴꦮꦪꦧꦪꦲꦸꦤ꧀꧈ ꦮꦭꦲꦶꦁꦩꦸꦭꦶꦮꦶꦭꦶꦲꦏ꧀꧈ ꦤꦤꦤꦲꦶꦁ
ꦱꦏꦶꦫꦶꦮꦶꦲꦸꦤ꧉ꦥꦸꦱꦸꦭꦶꦏꦶꦫꦶ꧉ ꦫꦭꦲꦶꦁꦭꦶꦱꦶꦁꦤꦺꦴꦫꦱꦮꦲꦏ꧀꧈
ꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦫꦪꦮꦲꦶꦏꦸꦤ꧀ꦏꦭꦶꦤꦪꦲꦶꦁꦱꦏꦶꦫꦶ꧈ ꦱꦥꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀ꦲꦸꦭꦸ
ꦪꦺꦴꦫꦭꦲꦶꦁꦥꦸꦱꦸꦧ꧈ ꦤꦺꦴꦏꦭꦶꦪꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦤ꧀ꦫꦪꦮ꧉ꦫꦼꦪ꧈
ꦮꦸꦱ꧀꧉ꦲꦺꦴꦲꦶꦮꦶꦤꦶꦪꦸꦤ꧀꧈ ꦪꦶꦲꦺꦴꦮꦸꦱ꧀꧉ꦪꦩꦸꦲꦸꦭꦸꦭꦶ꧈
ꦫꦮ꧉ꦤꦺꦴꦏꦭꦶꦪꦲꦶꦁꦲꦏ꧀꧈ ꦭꦶꦲꦶꦁꦤꦺꦴꦭꦸꦲꦤ꧀ꦏꦭꦸ꧈ ꦭꦲꦤ꧀ꦏ
ꦲꦸꦏꦸꦤ꧀ꦲꦸꦏꦸꦧꦲꦸꦤꦸꦠ꧀꧈ ꦲꦺꦴꦤꦺꦴꦏꦭꦶꦲꦺꦴꦗꦸꦫꦏꦺꦴꦤꦺꦴꦪꦲꦶꦁ
ꦱꦏꦶꦫꦶ꧈ ꦪꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶꦲꦏ꧀ꦫꦤꦺꦴꦮꦲꦤ꧀ꦱꦶꦮꦶꦤꦤꦺꦴꦠ꧀꧈ ꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦤꦤꦺꦴꦱꦶ
ꦮꦤꦶꦁꦲꦺꦴꦤꦶꦪꦱꦶꦭꦤ꧀ꦠꦶ꧈ ꦲꦶꦏꦶꦁꦒꦿꦼꦏꦺꦴꦭꦭꦲꦏ꧀ꦱꦤꦺꦴꦢꦸꦲꦸ꧈ ꦤꦸ
ꦭꦸꦫꦸꦲꦶꦁꦪꦭꦶꦱꦶꦱꦶꦫꦶꦱꦤ꧀꧈ ꦮꦶꦲꦺꦴꦭꦺꦴꦤꦺꦴꦲꦤ꧀ꦲꦶꦁꦲꦸ꧈ ꦭ
ꦲꦶꦱꦶꦪꦤꦶꦤꦺꦴꦲꦫꦪꦲꦶꦁ꧈ ꦱꦺꦴꦥꦸꦧꦲꦏ꧀ꦮꦶꦮꦶꦲꦏ꧀꧈ ꦗꦸꦥꦸꦮꦶ
ꦤꦲꦶꦥꦸꦲꦸꦤ꧀꧈ ꦗꦺꦴꦲꦏ꧀ꦲꦮꦶꦲꦏ꧀ꦭꦱꦶꦱꦸꦤ꧀꧈ ꦫꦪꦭꦗꦺꦴꦲꦏ꧀ꦲ
ꦫꦤꦺꦴꦤ꧀ꦤꦲꦲꦲꦏ꧀ꦫꦪꦲꦏ꧀ꦱꦶꦤ꧀꧈ ꦗꦸꦱꦤꦺꦴꦏꦭꦸꦁꦪꦲꦤ꧀꧈
ꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦮꦶꦲꦏ꧀ꦱꦶꦁꦒꦸꦮꦲꦏ꧀ꦏꦶꦲꦏ꧀ꦭꦸꦫꦪꦱꦶꦁ꧈ ꦪꦗꦸꦲꦶꦮ

[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

ꦤꦾ ꦮ ꦲꦶꦁ ꦏꦁ ꦲꦶꦏꦸ ꦥꦤꦶꦏ ꦏꦤ ꦏꦼꦢꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦱꦏꦶꦁ ꦥꦸꦫꦶꦁ ꦥꦸꦫ
ꦏꦸꦁ꧈ ꦲꦶꦏꦸ ꦥꦤꦶꦏ ꦏꦤ ꦲꦶꦁ ꦭꦶꦁ꧉꧈ ꦲꦤ ꦭꦼꦫꦶ ꦏꦺꦴꦤꦾ ꦮ ꦲꦶꦁ ꦮ꧈
ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦥꦸꦤꦶꦏ ꦲꦤ ꦢꦸꦏꦼ ꦢꦺ ꦥꦼꦩ ꦧꦺꦴꦢ ꦥꦸꦤꦶꦏ ꦲꦶꦁ ꦥꦸꦮ ꦲꦶꦁ꧈ ꦱꦶꦥ
ꦮꦤꦾ ꦱꦶꦫꦃ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏ ꦲꦤꦾ ꦱꦶꦫꦃ ꦏꦼꦭꦼꦫꦶ ꦮꦶꦁ꧈ ꦮ ꦥꦸꦢ ꦏꦁ ꦒꦼꦩ
ꦥꦸꦢ ꦱꦶꦫ꧉ ꦲꦤ ꦏꦸꦭ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦲꦶꦁ ꦭꦶꦁ꧉ ꦥꦿꦗꦸꦥꦸꦁ ꦒꦼꦢꦺ ꦢꦸꦁ ꦥꦺꦴ ꦒꦶꦁ
ꦏꦤꦾ ꦭꦶꦁ꧈ ꦏꦮ ꦥꦸꦤꦶꦏꦤ ꦏ꧈ ꦱꦼꦧꦼꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤꦺꦴꦢꦺꦴ꧉ ꦲꦤꦶꦁ
ꦏꦶꦁ꧈ ꦭꦺꦧꦼꦮ꧉ ꦲꦶꦁꦏꦶꦁ ꦏꦤꦾꦁ ꦩ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦥꦸꦢ ꦲꦶꦁ ꦭꦼꦫꦶ ꦲꦤ ꦢꦺꦴ
ꦏꦤ ꦥꦢ ꦲꦶꦁ ꦕꦶꦁ ꦏꦶꦁ ꦏꦸꦁ꧈ ꦱꦶꦢꦶꦥꦸꦢꦺ ꦥꦸꦲꦶꦁ ꦏꦁ꧈ ꦕꦭꦶꦁꦢꦶ ꦕꦭꦶꦁꦢꦶ
ꦢꦺꦭ ꦥꦸꦏ ꦲꦶꦁ꧈ ꦲꦶꦏꦶ ꦭꦶꦏꦶ ꦱꦁꦗꦼꦁ ꦕ ꦕꦭꦶꦁꦢꦶ ꦢꦺꦭ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦲꦤꦾ
ꦢꦺꦴꦢꦺ꧉ ꦲꦶꦏꦶꦁ ꦢꦶꦁ ꦢꦺꦭ ꦲꦶꦁ ꦥꦸꦮ ꦲꦶꦁ꧈ ꦥꦸꦢ ꦏꦸꦁ ꦲꦤ ꦕꦾ ꦢꦺꦴꦢꦺ꧉꧈
ꦢꦺꦭ ꦥꦸꦏꦸ ꦲꦼꦂ ꦲꦤ ꦏꦼꦂ ꦥꦸꦢꦺ ꦲꦶꦁ꧈ ꦢꦺꦭ ꦥꦸꦱꦶꦏ ꦲꦶꦏꦸ ꦲꦶꦁꦥꦤ꧉ ꦲꦤ
ꦏꦸꦁ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦢꦺꦭ ꦥꦸꦱꦶꦏ ꦲꦶꦏꦸ ꦲꦶꦁꦥꦤ꧉ ꦲꦤ ꦒ ꦗꦼꦁ ꦲꦶꦏꦸꦱꦸꦭꦶ꧉꧈
ꦢꦺꦭꦱꦲꦺꦴꦱ ꦒꦶꦏ꧈ ꦢꦶꦏꦸꦭꦏꦸ ꦥꦸꦏ ꦗꦼꦁꦮꦸꦲꦶꦏꦶꦁ꧉꧈ ꦥꦸ
ꦱ ꦗꦶꦁꦭꦶꦲꦶꦁꦥꦤ꧉ ꦲꦤ ꦏꦿꦼꦭ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦱꦥꦸꦱ ꦗꦶꦮ ꦭꦶꦲꦶꦁꦥꦤ꧉ ꦲꦤ
ꦏꦿꦥꦸꦢꦺ꧉ ꦱꦼꦒꦶ꧈ ꦏꦸꦭꦶꦭꦶꦏꦸꦮꦶꦁ ꦢꦺꦏꦸꦁ꧈ ꦲꦤ꧀ꦢꦺꦴꦕꦱꦿꦏꦸꦱꦼꦥ
ꦲꦤꦶꦁ꧈ ꦲꦤꦭꦸꦁꦏꦶꦁ ꦥꦸꦏꦸ ꦒꦤ꧀ꦢꦺ ꦥꦸꦤ꧀ꦢꦶꦥ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ ꦱꦺꦴꦏꦶꦁ
ꦥꦸꦏꦸꦏꦶꦱꦶꦏꦿꦶꦁ ꦕꦤꦤ ꦕꦥꦸꦏꦸꦲꦶꦁ꧈ ꦢꦭꦥ ꦲꦶꦏꦿꦱꦏꦿꦏꦸ꧈ ꦱꦱꦶꦏꦶ
ꦥꦒꦶꦮꦲꦶꦁ ꦢꦾꦮꦶꦁ ꦢꦺꦴꦏꦸꦁ꧈ ꦏꦮ ꦥꦸꦏꦸꦲꦶꦁ ꦥꦸꦏꦸꦏꦸꦁ ꦏꦏ꧈ ꦱꦁꦥꦿꦧꦸ
ꦥꦸꦢ ꦲꦶꦁ ꦮ ꦕꦺꦲꦶꦥ ꦢꦺꦴ ꦏ ꦥꦱꦲꦶꦏꦶ ꦭꦶꦁ꧉꧈ ꦏꦮꦶꦭꦶ ꦢꦾꦲꦶꦏꦸ꧈

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ꦪꦶꦏꦶ ꦱꦏ꧀ ꦥꦿꦤ꧀ꦗꦶ ꦤꦶꦁ ꦩꦤ ꦲꦁꦗꦶꦤ ꦪꦺꦏꦶ ꦩꦤ꧈ ꦪꦏꦶ ꦤꦶꦁ ꦮꦲꦺꦏꦶ꧉ ꦭꦤ꧈ ꦮꦺꦴꦁꦩꦤ꧀ꦲꦼꦭ

ꦲꦸꦠꦸꦱ꧀ꦱꦤ꧀꧉ ꦭꦸꦩꦏꦸ ꦲꦶꦏꦸ ꦩꦤꦶꦁꦏꦁ ꦲꦶꦏꦸ꧈ ꦲꦼꦭꦶꦏꦸ꧈꧉ ꦤꦶꦁ ꦲꦶꦏꦸ ꦲꦤ ꦲꦤꦁꦏꦶꦁ ꦩꦤ ꦩꦤ

ꦏꦁꦒꦶꦩ꧀ꦥꦸ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦲꦺꦂꦒꦺꦴ ꦭꦸꦩꦏꦶ ꦲꦤ ꦮꦺꦴꦤ ꦩꦤ ꦲꦤ ꦲꦤ ꦪꦏꦶ ꦤꦶꦁ ꦗꦤ ꦗꦼꦁꦏꦼꦁ꧉

ꦭꦤ꧈ ꦮꦺꦴꦤ ꦲꦤꦺꦴꦏꦺ ꦲꦶꦁꦮ꧉ ꦗꦺꦴꦤ ꦮꦺꦴꦤ꧈ ꦗꦺꦴꦤ ꦮꦺꦴꦤ꧈ ꦲꦺꦴꦤ ꦲꦶꦁꦒꦺꦴ ꦤꦼꦒꦺꦴ ꦏꦁꦒꦶ꧉ ꦤꦶꦁ ꦪꦏ꧀ꦏ꧈

ꦱꦶꦁ ꦗꦤ꧈ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ꧈ ꦲꦤ ꦲꦤ꧀ꦤꦶꦁ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦏꦤ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦶꦁꦏꦁ ꦱꦏ꧀ ꦲꦤ ꦲꦤꦺꦴ

ꦲꦤ ꦲꦤ ꦪꦏꦶ ꦭꦸꦩ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦤ ꦮꦏꦶ꧉ ꦗꦤ ꦲꦼꦭꦶ ꦲꦶꦁꦏꦶꦁ ꦗ ꦲꦼꦭꦶ ꦩꦤ꧉ ꦱꦏ꧀ ꦲꦸꦗꦸꦗꦸ

ꦲꦶꦁ ꦩꦤ ꦤꦒꦺꦴ ꦏꦁꦒꦶ꧉ ꦲꦤ ꦲꦺꦴꦏꦺ ꦲꦶꦁꦮ ꦪꦲꦶꦁꦱ ꦱꦶꦁꦲꦶꦁ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦪꦲꦶꦁꦱ ꦱꦶ

ꦲꦶꦁꦪꦏꦶ ꦗꦤ ꦤꦶꦁ ꦲꦸꦠꦸꦱ꧀ ꦤꦒꦺꦴ ꦩꦤ ꦏꦁ ꦲꦼꦭꦶ꧈꧉ ꦭꦤ ꦲꦸꦁ ꦲꦼꦭꦶ꧈ ꦪꦲꦶꦁꦮ꧉ ꦪ

ꦗꦺꦴꦁ ꦭꦸꦩ ꦲꦤ ꦮ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦤ ꦮꦏꦶ꧉ ꦱꦶꦱꦶ ꦤꦶꦁ ꦗ ꦪꦏꦶ ꦱꦁ ꦤꦶꦁ ꦩꦤ ꦲꦤꦸ ꦏꦤ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ

ꦲꦶꦏꦶ ꦤꦶꦁ ꦏꦤ ꦲꦤ ꦲꦤꦺꦴꦏꦺ ꦲꦶꦁꦮ ꦪꦶ ꦲꦤ ꦲꦸꦠꦸꦤꦺꦴꦏꦺ ꦲꦶꦁꦏꦶ꧈꧉ ꦩꦤ ꦪꦶꦱ ꦲꦤ ꦲꦶꦁ

ꦩꦤ꧉ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦤꦶꦁ ꦲꦸꦁꦲꦸ ꦲꦶꦁꦩꦤ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦶꦁꦲꦶꦁ꧉ ꦤꦶꦁ ꦏꦤ ꦲꦶꦁꦩꦤ ꦲꦺꦴꦁꦒꦺꦴ ꦩꦤꦸ

ꦲꦶꦁꦩꦤ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦪꦮꦶ ꦪꦲꦸ꧈ ꦪꦏꦶ ꦲꦸꦏ ꦱꦶꦏꦶ ꦲꦤ ꦮꦺꦴꦤ ꦤꦶꦁ ꦗꦤ ꦗꦼꦁꦏꦼꦁ꧉

ꦱꦶꦲꦶꦁ ꦪꦏꦶ ꦩꦤꦺꦴꦏꦺ ꦲꦸ꧉ ꦗꦤ ꦲꦤ ꦤꦶꦁ ꦲꦸꦁ ꦲꦤꦺꦴꦏꦶ ꦲꦤ ꦤꦶꦁ ꦮꦺꦴꦤ ꦲꦼꦏꦶ꧉ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦶꦁ

ꦗꦸꦩꦤ ꦱꦶꦁꦲꦤꦺꦴꦏꦺ ꦲꦶꦁꦮ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦲꦶꦏꦶ ꦲꦸꦲꦸ ꦲꦶꦁꦲꦶ ꦪꦶ ꦤꦶꦁ ꦏꦤ ꦲꦤ ꦲꦶꦁꦮ

ꦩꦼꦪꦺꦏꦶ꧉ ꦮꦺꦴꦤ ꦭꦤ ꦲꦤꦺꦴꦏꦺ ꦲꦶꦁꦮ꧉ ꦪꦏ꧀ ꦗꦸ ꦗꦸꦩ ꦲꦤ ꦲꦶꦁ ꦤꦶꦁ ꦮ ꦩꦏꦶ꧉

ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦶꦁ ꦩꦤ ꦲꦤ ꦗꦸꦩꦤ ꦱꦶꦲꦶꦮ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦮꦶꦱ ꦪꦶꦲꦸ ꦤꦶꦁ ꦲꦸꦁ ꦲꦼꦏ꧀ꦗ ꦲꦸ

ꦲꦸꦗꦶ ꦲꦶꦏꦁ꧈ ꦪꦏꦶ꧉ ꦩꦼꦪꦶ ꦲꦤ ꦮꦲꦸ ꦲꦸꦗ꧉ ꦗꦸꦗꦸ ꦲꦸꦁ ꦪꦏ꧀ ꦗꦸ ꦲꦸꦁ ꦲꦸꦁ

ꦲꦸꦲꦼꦭꦶ꧉ ꦏꦶꦏꦶ ꦲꦸꦗꦶ ꦮ ꦲꦏ꧀ꦲꦸ ꦲꦸꦗ꧉ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦤꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦶꦁ ꦲꦤ ꦲꦸꦏ꧀

ꦲꦸꦲꦸꦗ ꦲꦸꦁꦲꦸ ꦲꦸꦲꦼꦭꦶ꧉ ꦪꦮꦶꦏ꧀ ꦲꦶꦏꦶ ꦲꦤ ꦮꦺꦴꦤ꧉ ꦪꦏꦶ ꦤꦶꦁ ꦩꦤ ꦲꦸꦲꦸ ꦗꦸꦁ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

ꦕꦼꦛꦶ꧈ ꦱꦥꦶꦁꦏꦼꦤ꧀ꦝꦺꦴꦤ꧀ꦤꦕꦿꦤꦏ꧈ ꦤꦒꦤꦧꦏꦼꦤ꧀ꦏꦼꦛꦶꦩ꧀ꦩꦺꦴꦩꦺꦴꦲꦸ
ꦲꦶꦏꦶꦲꦺꦴ꧈ ꦤꦱꦱꦏꦿꦼꦩꦠꦼꦫꦶꦏꦼꦤ꧀ꦝꦺꦴꦝꦧꦺꦴ꧈ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ ꦒꦩꦺꦴꦱꦺꦤ
ꦤꦲꦏꦼꦤ꧀ꦏꦿꦸꦥꦸꦲꦏ꧀ꦗꦲꦶꦤꦮꦲꦶ꧈ ꦪꦩꦺꦴꦧꦺꦴꦭꦺꦴꦱꦺꦲꦱꦺꦴ꧈
ꦤꦒꦲꦶꦮꦗꦪꦺꦴꦝꦺꦴꦮꦫꦶ꧈ ꦪꦶꦤꦱꦮꦶꦗꦮꦭꦤ꧈ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ
ꦭꦲꦠꦤꦪꦶꦗꦏꦿꦸꦠꦪꦮꦲꦶꦱꦺꦲꦶꦲꦺꦴ꧈ ꦪꦶꦗꦪꦺꦴꦲꦮꦶ
ꦪꦺ꧈ ꦤꦪꦶꦱꦮꦶꦲꦶꦗꦲꦶꦲꦶ꧈ ꦠꦤꦤꦲꦪꦶꦫꦲꦩꦺꦴ
ꦤꦕꦿꦤꦏ꧈ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ ꦲꦭꦪꦧꦤꦪꦶꦗꦧꦪꦺꦤꦠꦲꦶ꧈
ꦤꦪꦺ꧇꧒꧇ꦠꦶꦗꦮꦭꦤ꧈ ꦗꦧꦲꦺꦲꦠꦶꦲꦶꦱꦺꦲꦶꦲꦺꦴ꧈ ꦏꦿꦶꦩ
ꦧꦲꦺꦲꦧꦧꦲꦠꦺꦴ꧈ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ ꦮꦶꦲꦺꦲꦧꦲꦤꦤꦲꦸꦗꦮ
ꦭꦤꦩꦼꦠꦶ꧈ ꦱꦺꦲꦲꦪꦪꦗꦺꦴ꧈ ꦲꦶꦮꦶꦏꦿꦠꦮꦶꦲꦶꦲꦠꦶꦗ
ꦩꦺꦠꦲꦠꦲꦠꦤꦮꦱ꧈ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ ꦏꦿꦤꦏ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ ꦱꦺꦲꦲꦪ
ꦪꦗꦏꦿꦠ꧈ ꦪꦠꦶꦱꦮꦶꦏꦿꦠꦲꦶꦲꦶ꧈ ꦲꦭꦺꦲꦺꦴꦠꦪꦺꦴ
ꦱꦲꦶꦮ꧈ ꦤꦒꦪꦲꦶꦲꦶꦮꦲꦪꦺꦲꦶ꧈ ꦤꦲꦺꦠꦶꦕꦪꦺꦴꦲꦏꦿꦶ
ꦲꦶ꧈ ꦪꦪꦺꦴꦲꦪꦲꦮꦲꦶꦗꦲꦺꦴ꧈ ꦱꦺꦤꦲꦠꦩꦪꦮꦲꦶꦱꦺꦴ꧈
ꦪꦏꦿꦲꦶꦲꦤꦮꦗꦲꦶꦲꦶ꧈ ꦤꦒꦲꦺꦤꦤꦧꦲꦿꦶꦪꦶꦒꦒꦮꦶ
ꦩꦲꦪꦲꦺꦴ꧈ ꦥꦿꦚ꧀ꦗꦶꦁ ꦮꦶꦪꦲꦮꦤꦧꦱꦲꦶꦮ꧈ ꦱꦠꦶꦮꦶ
ꦏꦿꦶꦲꦶꦗꦲꦶꦲꦶ꧈ ꦤꦒꦲꦶꦱꦲꦶꦮꦪꦲꦶꦲꦲꦺꦴ꧈ ꦪꦏꦿꦲꦶꦤꦧ
ꦲꦏꦿꦶꦗꦲꦶꦲꦶ꧈ ꦠꦪꦺꦱꦺꦤꦲꦤꦪꦧꦪꦶ꧈ ꦲꦏꦿꦶꦗꦲꦶ
ꦲꦤꦕꦺ꧇꧒꧇ꦪꦭꦸ꧈ ꦲꦮꦶꦪꦪꦶꦩꦲꦶꦩꦲꦺꦴ꧈ ꦪꦏꦿꦲꦶꦲꦶꦧ

ꦒꦭꦥꦤꦏꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦕꦶ ꦮꦶꦤꦶ ꦢꦶꦥꦤꦁꦒꦼꦒꦶꦤꦲ ꦲꦥ꧀ꦒꦭ

ꦤꦤ꧈ ꦱꦺꦴꦭꦤ꧀ ꦭꦤ ꦲꦸꦭꦶ ꦥꦤ ꦥꦸꦲꦶꦔꦤ꧈ ꦮꦶꦁꦕꦶꦫ꧀ ꦲꦔꦤ꧀ꦲꦤꦺꦴꦥ꧀

ꦢꦱꦶꦏꦶ꧈ ꦥꦶꦁꦤ ꦥꦲꦸꦲꦸꦭꦭ ꦮꦸꦱꦶꦔꦤ꧈ ꦮꦶꦁꦕꦶꦫ꧀ ꦥꦸꦱꦺꦒꦶꦮꦶꦁ

ꦢꦺꦴꦏꦶ꧈ ꦥꦸꦲꦸꦭꦤ꧀ꦥꦢꦶꦲꦸꦱꦶ꧈ ꦥꦤꦲꦲꦺꦴꦥ꧀ꦤꦢꦺꦴꦏꦶ

ꦭꦤꦸꦲꦸ꧈ ꦢꦸꦒꦕꦶꦱꦸꦒꦭꦤ꧈ ꦥꦸꦲꦶꦲꦸꦮꦶꦁꦭꦺꦴꦥ꧀ꦮꦸꦱꦶ꧈

ꦥꦤꦸꦭꦸꦱꦲꦤꦺꦴꦥ꧀ꦮꦶꦔꦤꦲꦤ꧀ꦲꦸ꧈ ꦱꦺꦴꦭꦤ꧀ ꦮꦁꦕꦶ

ꦥꦸꦏꦶꦱꦸꦒꦭꦤ꧈ ꦲꦔꦶꦲꦔ ꦥꦭꦢꦲꦸꦺꦴꦥ꧀ꦮꦸꦱꦶ꧈ ꦢꦶꦢꦶꦤꦁ

ꦢꦶꦱꦸꦒꦭꦤ꧈ ꦥꦸꦭꦥꦲꦸꦱꦲꦶꦒꦭꦺꦢꦶ꧈ ꦤꦶꦢꦠꦭꦲꦶ

ꦥꦢꦏꦶ꧈ ꦱꦺꦱꦥꦲꦸꦱꦲꦶꦒꦒꦥꦸ꧈ ꦥꦢꦥꦲꦸꦢꦲꦶꦭꦢ

ꦥꦭꦲꦸ꧈ ꦭꦲꦸꦥꦲꦸꦤꦭꦤꦭꦏꦶ꧈ ꦱꦏꦶꦭꦺꦢꦶꦱꦲꦶꦒ

ꦭꦶꦤꦠꦭꦲꦸ꧈ ꦱꦺꦴꦭꦤ꧀ ꦢꦶꦱꦶꦲꦶꦮꦶꦢꦶꦒ꧈ ꦭꦱꦶ

ꦢꦁꦱꦸꦥꦺꦴꦥ꧀ꦮꦤꦶꦱꦸ꧈ ꦥꦸꦮꦤꦶꦲꦶꦱꦸꦲꦲꦺꦴꦥ꧀ꦲꦤ꧈ ꦢꦤꦲꦶ

ꦲꦸꦱꦲꦱꦶꦥꦒꦏꦶ꧈ ꦥꦤꦲꦶꦒꦭꦥꦱꦲꦸꦤꦶ꧈ ꦱꦺꦭꦲꦸ

ꦢꦥꦢꦱꦶꦥꦒꦲꦸ꧈ ꦥꦱꦲꦸꦮꦶꦲꦸꦱꦺꦲꦸꦭꦤ꧈ ꦢꦁꦺꦴꦥ꧀ꦮ

ꦥꦸꦏꦶꦥꦒꦏꦶ꧈ ꦮꦶꦤꦭꦱꦲꦲꦶꦒꦭꦥꦸꦥꦲꦶꦲꦤ ꦱꦺꦴꦭꦤ꧀

ꦱꦲꦸꦭꦥꦲꦸꦥꦤꦲꦶꦥꦸꦲꦸ꧈ ꦢꦁꦺꦴꦥ꧀ꦮꦤꦶꦲꦶꦢꦸꦒꦏꦶ꧈

ꦮꦶꦤꦤꦤꦶꦱꦶꦱꦶꦒ꧈ ꦲꦸꦭꦱꦲꦶꦏꦶꦲꦮꦶ꧈ ꦢꦁꦺꦴꦥ꧀

ꦮꦶꦲꦲꦤꦶ꧈ ꦢꦸꦲꦸꦢꦸꦲꦶꦱꦺꦢꦸꦭꦥꦢꦲꦸ꧈ ꦱꦺꦱꦥꦲꦸ

ꦮꦶꦲꦢꦶꦤ꧈ ꦤꦶꦲꦶꦮꦤꦲꦸꦱꦺꦲꦶꦱꦱꦺꦏꦶ꧈ ꦲꦤꦢꦶꦢꦲꦸꦤ

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

꧋ꦥꦥꦠꦸ꧋

ꦥꦤꦶꦏ꧈ ꦲꦤꦥꦸꦒꦺꦴꦠꦺꦴꦏꦺꦴꦏ꧀ꦲꦁꦔꦼꦩꦶꦁꦫꦠꦸ꧈ ꦩꦼꦩꦶꦁꦏꦁꦲꦫꦏ꧀
ꦥꦸꦕꦏ꧀꧈ ꦭꦸꦱ꧈ ꦭꦸꦫꦸ꧈ ꦏꦁꦤ꧀ꦏꦺꦴꦤꦶꦱꦶꦫꦏꦶꦤꦶ꧈ ꦲꦤꦤ꧀ꦢꦸꦠꦫꦲꦁꦱꦸ
ꦲꦤꦶꦲꦶꦤꦶꦥꦸꦭꦸ꧈ ꦲꦤꦱꦸ꧈ ꦥꦔꦺꦫꦤ꧀ ꦲꦤꦭꦶꦥꦶ꧈ ꦲꦤꦭꦭꦲꦤ꧀ꦢꦫ꧈
ꦭ꧈ ꦲꦸꦭꦤꦶꦱꦶꦏꦸꦱꦸꦤꦶ꧈ ꦲꦤꦭꦶꦥꦶ꧈ ꦥꦸꦕ꧀ꦕꦶꦱꦸꦭꦶꦩꦸ꧈ ꦏꦁ
ꦠꦫꦺꦴꦤ꧀ꦱꦶꦲꦤꦤꦶ꧈ ꦲꦸꦭꦤꦶꦱꦸꦱꦶꦲꦶ꧈ ꦲꦤꦭꦱꦸꦭꦶꦭꦺ
ꦠꦶꦥꦭꦺ꧈ ꦲꦺꦴꦤꦩꦸꦱꦸꦏꦤꦶꦤꦩꦸ꧈ ꦲꦺꦴꦠꦸꦭꦤꦫꦤ꧀ꦢꦸ
ꦱꦶ꧈ ꦲꦤꦭꦸꦫꦥꦱꦸꦭꦺꦥꦭꦺꦠꦶꦭꦸꦱꦶꦲꦤ꧈ ꦥꦔꦺꦫꦤ꧀ ꦏꦺꦴꦏꦺꦴꦥ
ꦥꦩ꧀ꦧꦲꦺꦴꦲꦤꦭꦸꦫꦥꦩꦸ꧈ ꦩꦔꦸꦤ꧀ꦲꦲꦶꦩꦸꦤꦭꦭꦶ꧈
ꦲꦺꦴꦤꦶꦥꦸꦭꦺ꧇꧒꧇ꦲꦤꦭꦺꦥꦭꦺꦱꦸ꧈ ꦲꦶꦭꦫꦥꦱꦶꦱꦸꦱꦸꦭꦶ꧈ ꦲꦶ
ꦲꦺꦴꦤꦶꦥꦸꦭꦺ꧇꧒꧇ꦲꦤꦭꦸꦥꦶ꧈ ꦩꦔꦸꦤ꧀ꦲꦲꦶꦭꦭꦶꦥꦫꦩꦸ꧈ ꦭꦱꦸ
ꦭꦶ꧈ ꦥꦠꦺ꧇꧒꧇ꦭꦸꦭꦤ꧈ ꦭꦶꦭꦶꦱꦸꦲꦤꦤꦶꦱꦸꦫꦫꦩꦸ꧈ ꦭꦶꦱꦸꦥꦲꦺꦴ
ꦩꦸꦱꦸꦤꦶꦥꦸꦭꦺ꧇꧒꧇ꦲꦤꦫꦶꦫꦶꦩꦲꦤ꧀ꦢꦫ꧈ ꦥꦔꦺꦫꦤ꧀ ꦲꦺꦴꦠꦶꦩꦸꦩꦸꦫꦶꦠꦭ
ꦤ꧈ ꦲꦤꦤꦶꦱꦸꦲꦶꦏꦺꦭꦶꦩꦭꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦤꦶꦥꦸꦭꦺ꧇꧒꧇ꦲꦤꦩꦸꦩꦸꦫꦶꦲꦺꦴ꧈
ꦥꦸꦭꦱꦸꦩꦸꦤꦱꦸꦠꦶ꧈ ꦥꦭꦱꦸꦭꦥꦱꦸꦭꦲꦶꦤꦶ꧈ ꦭꦸꦱꦸ
ꦲꦺꦴꦭꦥꦱꦸꦭꦱꦸꦥꦔꦺꦫꦤ꧀꧈ ꦭꦱꦶꦭꦶꦏꦺ꧈ ꦲꦤꦠꦫ꧈ ꦭꦸꦱꦸꦲꦺꦴꦭꦸ
ꦱꦸꦱꦸꦭꦸꦱꦸ꧈ ꦭꦶꦲꦸꦠꦶꦱꦸꦲꦶꦤꦺꦥꦲꦤꦲꦤꦱꦸꦲꦸꦱꦸꦲꦤ꧈ ꦥꦔꦺꦫꦤ꧀
ꦲꦺꦲꦤꦲꦭꦥꦔꦺꦫꦤ꧀ꦱꦶꦫ꧈ ꦭꦸꦏꦁꦤ꧀ꦲꦶꦭꦲꦺꦴꦲꦤꦏꦺ꧈ ꦩꦭꦭ
ꦥꦸ꧈ ꦭꦤꦶꦥꦺ꧇꧒꧇ꦲꦸꦫꦸ꧈ ꦭꦥꦔꦺꦫꦤ꧀ꦤꦭꦶꦲꦤꦲꦤꦏꦺ꧈ ꦭꦶꦥꦫ
ꦥꦭꦲꦸꦭꦸ꧈ ꦲꦺꦤꦶꦲꦸꦫꦸ꧈ ꦥꦸꦱꦸꦭꦶꦠꦶꦲꦤꦩꦲꦶꦠꦶꦥꦺ꧈ ꦏꦁꦲꦶ

[illegible]

ꦱꦥꦸꦤꦶꦏ ꦩꦶꦤ꧀ꦠꦶ ꦗꦸꦫꦸ ꦢꦺꦤ꧀꧈ ꦕꦏꦥꦸꦭ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦭꦩ꧀ꦧꦶꦥ꧀ ꦢꦺꦴꦩꦺꦏꦥꦸꦭ꧈ ꦩꦼꦤꦺꦴ ꦭꦥꦶꦏ ꦫꦩꦭꦩꦼꦤꦶ꧈ ꦧꦼꦕꦏ꧈ ꦢꦺꦤꦶꦫꦤ꧀ ꦩꦤ꧀ꦠꦸꦥꦸꦭ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏ ꦢꦺꦤꦶ ꦧꦼ ꦫꦏ ꦥꦸꦤꦶ꧈ ꦫꦱ ꦲ ꦠꦶ ꦫꦩꦸꦱꦺ ꦠꦶꦤ꧀ꦥꦸꦭ ꦧꦼꦭꦶ꧈ ꦢꦭ ꦩꦸꦤ꧀ꦢꦸꦭ ꦢꦺꦤꦶ ꦤꦺꦫꦶꦱꦶꦠꦸ꧈ ꦭꦩ ꦫꦩꦸꦮꦕ ꦥꦸꦤꦶꦪ꧈ ꦩꦺꦴꦕꦺꦴ ꦫꦱ ꦲꦶꦁꦏꦁ ꦕꦸꦭ ꦩꦺꦴꦕꦶ꧈ ꦫꦱ ꦲ ꦲꦶꦁꦧꦼ ꦠꦸꦤ꧀ ꦢꦺꦤꦶꦧꦼꦱꦸꦁꦏꦶꦥꦸꦤꦶ ꦥꦸꦤꦶꦪꦤ꧀ꦠꦶ꧈ ꦏꦸꦤꦶꦏꦺꦤ꧀ꦭꦠꦸ꧈ ꦕꦏꦥꦸꦭ ꦩꦼꦤꦶꦏ ꦩꦼꦤꦺ ꦩꦸꦤ꧀ꦢꦸꦩꦼꦤ꧀ꦭ ꦢꦺꦴꦏꦺꦤ꧀ꦕꦏ꧈ ꦲꦼꦩꦶꦱꦼꦩꦶꦱ ꦲ ꦥꦸꦤꦶꦤꦶꦏ꧈ ꦏꦁꦏꦁ ꦥꦿꦪꦠꦤ꧀ꦏꦸꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀ ꦕꦏꦼꦭ꧈

ꦏꦶꦭꦱꦤ꧀ꦢꦺꦴꦗ꧀ꦲꦾꦁꦒꦸꦫꦸ꧈ꦧꦛꦫꦱꦁꦲꦶꦪꦤꦺꦴꦲꦤꦺꦲꦶꦁ꧈ꦲꦶꦁꦭꦶ
ꦥꦿꦤꦼꦴꦲꦥꦤ꧀ꦲꦶꦪꦤꦺꦴ꧈ꦤꦪꦪꦥꦲꦶꦁꦲꦶꦤ꧀ꦢꦶꦉ꧈ꦲꦶꦁꦮ
ꦱꦁꦪꦮꦥꦲꦭꦶ꧈ꦒꦸꦫꦸꦥꦤ꧀ꦢꦺꦥꦲꦤꦱꦁꦒꦸꦫꦸ꧈ꦥꦲꦶꦁꦭꦶ
ꦱꦁꦲꦾꦁꦒꦸꦫꦸ꧈ꦥꦸꦱꦤ꧀ꦢꦤꦺꦴꦤꦤꦸꦧꦶꦥꦥꦤꦶ꧈ꦱꦁꦲꦾꦁꦒꦸꦫꦸ
ꦏꦮꦶꦥꦶꦏꦶꦤ꧀ꦢꦿꦶꦱꦁꦤꦤꦤꦠ꧈ꦟꦫꦲꦤ꧀ꦢꦸꦲꦮꦶꦏꦶꦲꦾꦁꦏꦶ
ꦮ꧈ꦥꦲꦪꦤꦺꦴꦏꦶꦠꦺꦴꦭꦧꦤꦶ꧈ꦲꦶꦁꦭꦠꦺꦏꦶꦥꦸꦮꦶ
ꦮ꧈ꦲꦶꦲꦶꦤꦺꦴꦥꦤ꧀ꦲꦶꦁꦲꦾꦤꦤꦶꦤꦶ꧈ꦲꦤꦺꦴꦪꦲꦶꦁꦲꦾꦤꦲꦶ꧈
ꦥꦲꦤ꧀ꦭꦶꦤꦤ꧀ꦢꦸꦭꦶꦲꦶꦏꦶꦲꦾꦤꦏ꧈ꦱꦤꦶꦲꦶꦤꦿꦺꦴꦏꦶꦪꦶ꧈
ꦱꦏꦿꦺꦴꦤꦺꦴꦲꦾꦤꦧꦤ꧀ꦲꦶ꧈ꦪꦲꦸꦱꦁꦲꦶꦏꦒꦸꦫꦸꦱꦸꦥꦿꦶꦏ
ꦲꦮꦶꦪꦶ꧈ꦟꦫꦥꦪꦏꦶꦪꦸꦏꦏꦶꦲꦾꦤꦪ꧈ꦲꦾꦤꦥꦮ꧈ꦧꦶ
ꦥꦤꦼꦴꦱꦶꦥꦮꦤꦶ꧈ꦲꦤꦲꦶꦭꦧꦾꦲꦶꦧꦪꦏ꧈ꦲꦤꦲꦸ
ꦏꦏꦶꦥꦲꦼꦴꦥꦤꦼꦴꦏꦶ꧈ꦥꦪꦏꦶꦥꦤꦺꦴꦪꦲꦸꦧꦶ꧈ꦥꦪꦲꦸꦮꦶ
ꦤꦶꦪꦤꦶꦲꦾꦤꦏ꧈ꦧꦮꦼꦪꦮꦥꦪꦪ꧈ꦪꦤꦺꦴꦲꦸꦏꦏꦮꦲꦸ
ꦧꦶ꧈ꦤꦺꦴꦲꦸꦲꦶꦲꦶꦤꦺꦴꦲꦸꦪꦥꦤꦼꦴꦏꦶꦲꦾꦤꦲꦸꦪ꧈ꦟꦫꦱꦥꦸꦱ
ꦤꦶꦲꦾꦤꦏꦏꦮꦏ꧈ꦪꦤꦺꦴꦥꦲꦸꦠꦺꦏꦲꦪꦧꦧꦶ꧈ꦲꦤꦲꦸꦭꦶ
ꦗꦸꦮꦮꦒꦸꦫꦸ꧈ꦏꦧꦸꦮꦏꦶꦭꦱꦿꦶꦧꦧꦶ꧈ꦱꦁꦲꦾꦁꦮꦒꦸꦫꦸꦭꦶ
ꦥꦲꦤꦶ꧈ꦥꦲꦤ꧀ꦢꦶꦪꦤꦺꦴꦲꦤꦪꦥꦱꦲꦏ꧈ꦪꦮꦲꦸꦱꦶꦪꦏꦶ
ꦮ꧈ꦲꦶꦥꦲꦤ꧀ꦲꦤꦪꦏꦶꦏꦶꦧꦧꦶ꧈ꦥꦪꦏꦶꦤꦺꦴꦪꦏꦶꦮꦲꦮ꧉
ꦏꦶꦱꦮꦶꦮ꧈ꦟꦫꦧꦶꦲꦤꦲꦤꦺꦴꦥꦮꦥꦸꦲꦸꦲꦶ꧈ꦪꦠꦺꦴꦱꦁꦲꦶꦏ

ꦗ꧈ ꦪꦶꦧꦪꦶꦤ꧀ꦪꦶꦤ꧀ꦒꦸꦂꦱꦤꦺꦴꦤ꧀ꦩꦶ꧈ ꦒꦸꦂꦱꦸꦗꦺ꧈ ꦤꦩꦗꦤꦸꦪꦶꦩ꧀

ꦏꦶꦫꦸꦥ꧀꧈ ꦪꦶꦤꦤꦠꦫꦸꦥ꧀ꦧꦤꦶꦤꦫꦗꦶꦧꦤꦶꦒꦸꦂꦱꦸꦤ꧀꧈ ꦧꦱꦤꦶꦧꦪꦶꦥꦸꦫ꧀

ꦩꦶꦗ꧈ ꦤꦸꦭ꧀ꦲꦪꦶꦪꦶꦤꦶꦱꦒꦸꦪꦶ꧈ ꦥꦏꦩꦶꦗꦪꦗꦺꦪꦗꦺ

ꦯꦿꦶꦤꦮꦸꦭꦶꦧꦱꦸꦤ꧀꧈ ꦯꦿꦶꦩꦸꦤ꧀ꦩꦺꦴꦤꦩꦁꦗꦏꦤꦶꦪꦤꦺꦴ꧈ꦱꦩ

ꦪꦩꦶꦗꦏꦤꦤꦺꦴꦩꦶ꧈ ꦥꦪꦗꦺꦲꦮꦸꦁꦯꦿꦶꦗꦂ꧈ ꦪꦶꦤꦤꦩ

ꦱꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦗꦶꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦏꦶ꧈ ꦥꦶꦤꦶꦤ꧀ꦒꦸꦤ꧀ꦩꦤꦶꦤꦗꦏꦶ꧈ ꦮꦶ

ꦤꦮꦸꦭ꧀ꦱꦺꦴꦪꦸꦤ꧀ꦒꦸꦤ꧀ꦩꦤꦶꦒꦸꦤ꧀꧈ ꦤꦶꦤꦶꦤꦩꦁꦤꦮꦸꦭ꧀ꦱꦺꦴ

ꦮꦸꦤ꧀꧈ ꦥꦪꦤꦮꦸꦭ꧀ꦥꦤꦶꦤꦶꦩꦤꦶꦱꦤꦶ꧈ ꦪꦶꦱꦤꦶꦩꦺꦴ

ꦩꦶꦗꦤꦶꦤꦶꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦱꦤꦺꦴꦱ꧈ ꦯꦿꦶꦗꦶꦗꦶꦩꦺꦴꦤꦺꦴꦤꦸꦗꦶꦒꦸ

ꦏꦪꦶꦱꦁ꧈ ꦩꦏꦶꦪꦶꦤꦺꦴꦤꦸꦤꦺꦴꦤꦗꦏꦶ꧈ ꦥꦸꦤꦺꦴꦱꦤꦶꦤꦶ

ꦤꦩꦁꦮꦸꦤ꧀ꦒꦸꦤ꧀꧈ ꦱꦗꦤꦸꦗꦺꦱꦱꦮꦸꦏꦶ꧈ ꦢꦗꦺꦗꦩꦶ

ꦤꦤꦤꦏꦶ꧈ ꦤꦪꦤꦶꦒꦸꦗꦺꦗꦺꦤꦺꦴꦩꦁꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦪꦶꦢꦗꦺꦗ

ꦒꦸꦯꦿꦶꦗꦂ꧈ ꦱꦗꦤꦸꦪꦶꦤꦮꦸꦥꦸꦤꦺꦴꦏꦶ꧈ ꦤꦸꦪꦶꦪꦪ

ꦤꦮꦸꦤꦶꦤꦸꦗꦺꦤꦺꦴꦩꦸꦤꦱꦸꦤ꧀꧈ ꦯꦿꦶꦗꦺꦱꦱꦱꦤꦢꦗꦶ

ꦢꦸꦤ꧀꧈ ꦪꦶꦩꦪꦗꦸꦤ꧀ꦩꦤꦺꦴꦤꦗꦏꦶ꧈ ꦪꦶꦥꦸꦥꦸꦤꦩꦁꦢꦩꦶꦪ

ꦤ꧈ ꦪꦶꦤꦩꦤꦺꦴꦗꦪꦤꦤꦺꦴꦤꦸꦤꦺꦴꦤꦺꦴ꧈ ꦩꦤꦶꦢꦗꦪ

ꦪꦶ꧈ ꦒꦸꦯꦿꦶꦗꦂꦪꦪꦒꦸꦗꦸꦒꦸ꧈ ꦩꦤꦶꦪꦶꦢꦗꦺꦢꦸꦤ꧀꧈ ꦩꦥꦸ

ꦥꦸꦤꦩꦁꦢꦮꦶꦒꦸꦤ꧀ꦏꦶ꧈ ꦥꦸꦩꦸꦥꦸꦒꦸꦩꦤꦶꦩꦤꦸꦪꦶꦪ

ꦤ꧈ ꦯꦿꦶ꧌ꦲꦩꦤ꧍ꦯꦿꦶꦱꦤꦪꦪꦸꦢꦗꦺꦢꦸꦤ꧀꧈ ꦩ

ꦱꦸꦂꦩꦤꦤ꧀ꦠꦸꦏ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦢꦿꦝꦏꦼꦲꦶꦱꦸꦒꦿꦮꦶ꧈ꦲꦤꦸꦏꦿꦢꦤ꧀ꦤꦼꦤ꧀ꦤꦏꦶꦩꦼꦏꦤ꧀ꦲꦶꦏ

ꦥꦸꦤꦶꦥꦸꦤꦸꦲꦸ꧈ꦤꦶꦭꦶꦃ꧉ꦢꦤꦁꦏꦼꦩꦶꦤꦏꦸ꧈ꦱꦿꦶꦕꦶꦫꦭꦶꦤꦸꦱꦶꦏꦸꦩꦶꦁ

ꦏꦸꦩꦼꦤ꧀ꦥꦸꦲꦿꦸꦥꦶꦁꦲꦸ꧈ꦏꦼꦩꦶꦤꦏꦸꦤꦢꦼꦤ꧀ꦲꦤꦥꦤꦶꦲꦶꦤ꧀꧈ꦤꦏꦸꦢꦤ꧀

ꦢꦏꦸꦢꦏꦸꦂꦮꦶꦭꦶꦃꦲꦶꦤ꧀꧈ꦫꦢꦺꦤ꧀ꦥꦚ꧀ꦗꦶꦩꦶꦫꦢꦺꦤꦶꦏꦸ꧉ꦲꦶꦤꦏꦸꦥꦸꦮ꧈ꦏꦸ

ꦥꦸꦮꦲꦶꦁꦭꦤ꧀ꦏꦼꦩꦿꦢꦤꦁꦲꦶꦁꦏꦭꦶꦁꦲꦶꦁ꧈ꦏꦸꦥꦸꦮꦩꦺꦏꦤ꧀ꦏꦶꦤꦤꦸꦁ꧈

ꦩꦺꦢꦤꦁꦤꦶꦏꦸꦏꦸꦩꦶꦮ꧈ꦱꦿꦶꦕꦶꦫꦭꦶꦤꦁꦤꦸꦁꦤꦶꦲꦶꦁꦤꦶꦏꦸ

ꦥꦸ꧉꧈ꦮꦸꦏꦸ꧉ꦩꦺꦏꦸꦥꦸꦮꦤꦶꦏꦶꦫꦩꦸ꧈ꦮꦸꦏꦸ꧉ꦤꦶꦏꦮꦤꦲꦶꦁꦏ

ꦲꦶꦁ꧈ꦫꦢꦺꦤ꧀ꦥꦚ꧀ꦗꦶꦤꦶꦤꦢꦤꦢꦏꦤꦤꦢꦁꦏꦸꦩꦿꦤ꧈ꦤꦢꦲꦶꦁꦢꦩꦺ

ꦢꦮꦏꦸꦥꦸꦮꦩꦺꦏꦏꦶꦤꦲꦤꦶꦤ꧀꧈ꦤꦤꦸꦁꦢꦏꦸꦢꦏꦸꦢꦮꦏꦸꦫꦸꦮꦸ꧉

ꦢꦤꦺꦩꦢꦺꦢꦤ꧀ꦤꦢꦶꦫꦥꦸꦮ꧈ꦩꦫꦸꦩꦺꦏꦶꦤꦏꦸꦏꦸꦤ꧀ꦥꦶꦮ

ꦏꦼꦩꦶꦏ꧀ꦥꦸꦮ꧈ꦩꦏꦮꦢꦲꦶꦁꦩꦏꦸꦢꦮꦏꦸꦤ꧈ꦢꦤꦲꦶꦁꦩ

ꦤꦶꦲꦶꦩꦶꦢꦮꦤꦶꦤ꧀꧈ꦫꦢꦺꦤ꧀ꦥꦚ꧀ꦗꦶꦢꦤꦢꦮꦢꦤꦠꦿꦶꦩꦮꦏꦸꦩꦏ꧈ꦲꦶꦤ꧀

ꦲꦏꦸꦮꦶꦲꦶꦁꦮꦏꦼꦩꦤ꧀ꦏꦼꦩꦶꦁꦥꦸꦮꦤꦶꦤ꧀꧈ꦏꦸꦤꦤꦩꦤꦶꦏꦸꦥꦸꦤ꧀ꦥꦸꦮ꧈

ꦩꦸꦭꦭ꧉ꦏꦼꦩꦶꦩꦸꦥꦸꦮ꧈ꦤꦁꦤꦤꦶꦤꦩꦶ꧉ꦲꦶꦤꦶꦮꦏꦼꦩꦶꦢꦥꦸ

ꦮ꧈ꦭꦮꦏꦼꦩꦶꦤꦮꦩꦸꦥꦸꦮ꧈ꦤꦏꦶꦫꦶꦢꦢꦏꦼꦩꦶꦁꦮꦤꦶꦤ꧀꧈

ꦫꦢꦺꦤ꧀ꦥꦚ꧀ꦗꦶꦩꦸꦥꦸꦮꦩꦏꦥꦸꦏꦢꦏꦲꦸꦩꦸ꧈ꦱꦿꦶꦏꦸꦏꦸꦲꦏꦶꦲꦶꦤ꧀

ꦤꦶꦲꦸꦤꦏꦸꦥꦏꦤ꧀ꦩꦸ꧈ꦢꦤꦲꦶꦁꦩꦶꦕꦺꦤꦸꦁꦩꦭꦸꦲꦸ꧈ꦢꦭ

ꦩꦶꦭꦸꦏꦸꦩꦸꦥꦸꦮ꧈ꦤꦲꦶꦁꦢꦤꦶꦤ꧀ꦱꦿꦶꦕꦶꦫꦭꦶꦤꦁꦢꦤꦲꦸꦭꦶꦕꦸ

ꦲꦸ꧈ꦲꦶꦤꦏꦤꦢꦤ꧉ꦢꦩꦥꦏꦩꦶꦫꦶꦮ꧈ꦤꦤꦸꦏꦼꦩꦶꦤꦮꦢꦤ

ꦱꦼꦤꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦤꦒꦫꦶꦁꦏꦁ ꦏꦸꦮꦱ ꦲꦶꦏꦸ ꦩꦼꦤ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏ ꦠꦶꦠꦶꦮꦤꦶꦏꦱꦶ
ꦭꦶꦥꦸꦠꦿꦶ ꦥꦤ꧀ꦭꦶꦁꦱꦶꦩꦶ꧈ ꦮꦶꦤꦶꦏ ꦭꦲꦶꦁꦏꦁ ꦥꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦱꦩꦸꦁ꧈ ꦩꦥꦼꦤ꧀ꦢ
ꦲꦶꦁꦏꦁ ꦮꦲꦶꦁꦏꦮ꧈ ꦱꦸꦏꦢꦼꦤ꧀ꦱꦥꦲꦶꦁꦢꦠꦸꦮꦺꦴꦱ꧀ꦠꦺꦴꦗꦼꦁ꧈ ꦱꦸ
ꦢꦶꦠꦸꦲꦶꦁꦠꦩꦶꦢꦸꦏ꧈ ꦗꦼꦢꦺꦴꦒꦺꦲꦶꦁꦏꦮꦔꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦭꦩ
ꦢꦸꦏꦤ꧀ꦠꦸꦥꦸꦤꦶꦏꦩꦸꦤ꧀ꦠꦸꦤ꧀꧈ ꦠꦶꦲꦶꦁꦠꦿꦺꦴꦲꦶꦁꦏꦁꦠꦼꦔꦮꦸꦤꦶ
ꦢꦼꦩꦶꦏꦸ꧈ ꦏꦠꦶꦤꦸꦤꦶꦮꦶꦢꦶꦠꦸ꧈ ꦱꦸꦢꦺꦴꦥꦮꦏꦼꦭꦥꦤꦺꦴ꧇
ꦠꦏꦸ꧈ ꦱꦶꦲꦶꦩꦏꦺꦠꦶꦥꦩꦼꦤ꧀꧇ ꦤꦲꦶꦁꦏꦮꦱꦁꦠꦺꦴꦗꦼꦁ꧈ ꦥꦤꦲꦶꦁꦏꦁ
ꦩꦩꦥꦠꦿꦶꦭꦼꦠꦏꦸ꧈ ꦭꦤꦶꦱꦸꦮꦶꦭꦏꦤ꧀ꦔꦮꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ
ꦏꦏꦺꦠꦿꦶꦤꦺꦏꦸꦤꦺꦴꦗꦼ꧈ ꦏꦭꦲꦶꦁꦏꦮꦱꦁꦲꦶꦭꦤꦶꦢꦼ
ꦤꦶꦏꦸ꧈ ꦱꦸꦤꦸꦠꦿꦶꦏꦸꦢꦸꦠꦿꦶꦏꦤꦼꦢꦸꦏꦸ꧈ ꦠꦸꦭꦩꦤꦶꦭ
ꦢꦸ꧈ ꦤꦶꦮ꧈ ꦱꦁꦱꦸꦗꦼꦥꦸꦩꦺꦤꦶꦤꦶꦠꦢꦸꦏꦸ꧈ ꦩ
ꦢꦸꦥꦏꦸꦠꦺꦴꦏꦼꦲꦶꦭꦺꦴ꧈ ꦏꦭꦩꦥꦤꦏꦤꦶꦮꦏꦺꦲꦶꦁ꧈
ꦥꦿꦧꦸ ꦤꦶꦠꦸꦭꦤꦥꦸꦱꦸꦥꦠꦺꦴꦏ꧈ ꦩꦩꦢꦸꦲꦶꦁꦢꦼꦏ
ꦏꦱꦶꦏꦺꦴꦥꦸꦠꦿꦶ꧈ ꦠꦭꦲꦶꦁꦮꦱꦁꦠꦺꦴꦗꦼꦁ꧈ ꦏꦠꦿꦭꦤꦭꦸ
ꦱꦶꦮ꧈ ꦥꦤꦲꦶꦁꦏꦢꦼꦤꦶꦱꦁꦱꦸꦤꦱꦁꦠꦺꦴꦗꦼꦁ꧈ ꦏꦠꦶꦏ
ꦏꦸꦤꦶꦩꦿꦶꦤꦶꦮ꧈ ꦢꦭꦸꦤꦸꦢꦤꦶꦥꦏ꧇ꦥꦤꦏꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ
ꦩꦢꦸꦲꦶꦁꦠꦤꦶꦥꦏ꧇ꦤꦏꦸ꧈ ꦱꦁꦲꦶꦤꦏꦭꦼꦏꦸꦠꦶꦥꦠ
ꦥꦏ꧇ꦥꦤꦏꦶ꧈ ꦤꦤꦏꦢꦸꦏꦸꦱꦶꦥꦢꦮꦸ꧈ ꦏꦸꦥꦠꦤ
ꦥꦏ꧇ꦤꦲꦶꦁꦮ꧈ ꦲꦶꦤꦶꦱꦏꦤꦸꦠꦭꦏꦸꦱꦁꦠꦺꦴꦗꦼꦁ꧈

ꦲꦭꦩꦶꦏ꧀ꦪꦭꦸꦥꦿꦸꦭꦸꦱ꧀ꦩꦸ꧈ ꦲꦺꦴꦩ꧀ꦠꦩꦶꦥꦪꦲ꧀ꦥꦮꦩꦸꦫ꧀ꦪꦸꦚꦶ꧈
ꦥꦿꦗꦸ ꦚꦸꦗꦭꦸꦩꦸꦭꦸꦩꦸꦲꦺꦴꦲ꧈ ꦱꦧ꧀ꦩꦸꦏ꧀ꦩꦶꦢꦶꦥꦲꦩꦶꦪ
ꦩꦸꦗꦭꦼꦤ꧈ ꦱꦶꦱꦶꦲꦸꦚꦸꦗꦭꦸꦩꦸꦭꦸꦩꦸ꧈ ꦢꦶꦭꦂꦗꦂꦪ
ꦢꦶꦪꦂ꧈ ꦱꦶꦱꦶꦲꦥꦂꦪꦥꦂꦥꦿꦼꦭꦸꦭꦸꦮꦪꦭꦸ꧈ ꦢꦶꦢꦶ
ꦥꦭ꧀ꦢꦶꦲ꧀ꦲ꧀ꦥꦧꦲꦸ꧈ ꦲꦮꦥꦩꦸꦗꦭꦥꦸ ꦥꦿꦸꦚꦶ꧈
ꦥꦿꦗꦸ ꦱꦚꦶꦥꦗꦥꦱ꧀꧇꧒꧇ꦏꦶꦩꦶꦱꦗ꧈ ꦩꦶꦥꦮꦭꦸꦱꦶꦢꦶꦪꦥ
ꦲꦪꦥꦱꦚꦶ꧈ꦥꦪꦩꦶꦮꦚꦂꦚꦚ꧀ꦗꦸꦥꦸ꧈ꦧꦮꦢꦶꦱꦸꦮ
ꦭꦪ꧈ ꦪꦸꦗꦭꦸꦱꦱꦶꦱꦶꦚ꧀ꦏꦶꦪꦭꦸꦩꦶꦪꦸꦩꦸ꧈ ꦪꦂꦲ
ꦲꦥꦿꦸꦥꦸꦮꦚꦶꦲꦸ꧈ ꦱꦲꦭꦧꦸꦏ꧀ꦩꦶꦩꦶꦭꦶꦭꦸ꧈ ꦗꦸ
ꦪꦸꦭꦂꦮꦭꦼꦲꦶꦪꦲ꧈ ꦚꦶꦗꦱꦶꦮꦪꦥꦸꦱꦧꦭꦸꦏ꧀ꦪꦂ
ꦥꦶ꧈ ꦪꦪꦸꦪꦲꦺꦴꦩꦶꦥꦸꦱꦧꦭꦸꦩꦸ꧈ ꦭꦂꦲꦶꦪꦲꦲ
ꦱ꧈ꦚꦶꦗꦮꦩ꧀ꦥꦸꦮꦩꦸꦥꦸꦲꦶꦲꦪꦸꦪꦸ꧈ꦱꦸꦮꦩꦶꦗꦭ
ꦥꦸꦧꦶꦮ꧈ꦚꦂꦥꦗꦸ꧇꧒꧇ꦩꦗꦸꦪꦩꦸꦩꦸꦭꦶ꧈ꦥꦿꦗꦸ ꦥꦗꦮꦶ
ꦪꦸꦲꦂꦭꦩꦸꦥꦪꦂ꧇꧒꧇ꦥ꧈ ꦲꦭꦥꦪꦂ꧇꧒꧇ꦲꦪꦸꦪꦸꦲꦭꦶꦪꦂꦥ
ꦥꦭꦚꦶ꧈ ꦱꦸꦮꦩꦶꦗꦭꦥꦸꦧꦸꦮꦸ꧈ ꦱꦪꦲꦢꦶꦢꦺꦴꦢꦶ
ꦪꦩꦸ꧈ ꦲꦭꦶꦥꦶꦭꦪꦪꦸꦲꦺꦴꦱꦮꦩꦶꦥꦮꦩꦸ꧈ ꦱꦸꦱꦸ
ꦧꦶꦩꦸꦮꦶꦮꦭꦶꦲꦺꦴꦸ꧈ꦲꦪꦪꦥꦩꦶꦩꦶꦩꦸꦮꦶ꧈ꦥꦿꦗꦸ ꦥ
ꦥꦧꦩꦶꦗꦭꦩꦶꦮ꧈ ꦚꦂꦲꦶꦪꦲꦺꦴꦲꦪꦱꦪꦧꦂꦲꦩꦶ꧈ꦪ
ꦭꦶꦥꦗꦱꦮꦥꦱꦪꦸ꧈ ꦪꦸꦧꦸꦭꦩꦶꦥꦥꦧꦩꦸ꧈ ꦪꦸꦱ꧀ꦠ

ꦢꦏ꧀ꦏꦠꦫꦲꦤ꧀ꦩꦁꦒꦺꦭꦶꦲꦺꦤ꧀ꦢꦲꦤ꧀ꦭꦤ꧀ꦥꦿꦶꦪꦪꦶꦲꦶꦁ꧈ ꦲꦤꦶꦏꦤꦶꦱꦶꦁꦢꦺꦪ
ꦏꦤ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦪꦶꦤꦤ꧀ꦢꦺꦫꦠꦶꦁꦱꦶꦩ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦱꦼꦥꦶ꧈ ꦥꦿꦸꦧꦸ ꦫꦲꦤ꧀ꦩꦸꦱꦶꦁꦢꦺꦭ꧀ꦭꦤ꧀
ꦫꦠꦶꦁꦱꦶꦩ꧀ꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦤꦸꦭꦸꦤ꧀ꦢꦸꦩꦩ꧀ꦩꦺꦤꦶꦲꦶꦫꦲꦸꦁꦲꦤꦺꦤꦤꦱꦶꦱꦶꦫ꧈ ꦲꦤ
ꦢꦶꦩꦸꦁꦭꦺꦴꦭꦤ꧀ꦭꦺꦴꦤꦤꦤꦺꦴꦥꦸꦢꦸꦩꦸꦥꦸ꧈ ꦲꦤꦫꦥꦭꦺꦴꦭꦤ꧀ꦭꦺꦴꦤꦶꦱꦶꦢꦺꦴ
ꦏꦤ꧈ ꦫꦲꦤ꧀ꦩꦁꦤꦲꦶꦤ꧀ꦢꦶꦁꦠꦺꦤꦤꦶꦤꦺꦴꦱꦸꦤꦶꦩꦸ꧈ ꦫꦥꦲꦤ꧀ꦱꦶ
ꦢꦶꦢꦸꦱꦶꦢꦺꦴꦩꦸ꧈ ꦲꦸꦭꦶꦩꦸꦤꦶꦢꦺꦴꦩꦤꦼꦥꦶ꧈ ꦥꦿꦸꦧꦸ ꦭꦺꦴꦩꦸꦥꦸ
ꦥꦿꦤ꧀ꦢꦶꦫꦩꦤꦲꦤꦏꦤ꧈ ꦲꦸꦭꦶꦩꦸꦤꦶꦫꦲꦤ꧀ꦱꦶꦢꦸꦤꦶꦥꦸꦲꦤꦶ꧈ ꦲꦸ
ꦩꦶꦫꦲꦸꦁꦢꦶꦥꦿꦤ꧀ꦢꦶꦱꦶꦥꦸꦩꦸ꧈ ꦫꦲꦸꦁꦭꦶꦫꦩꦸꦁꦢꦺꦴꦩꦤꦼꦥꦸ
ꦥꦸꦤꦩꦢꦶꦩꦶꦤ꧀ꦢꦪꦤꦫꦠꦶꦁꦤꦤ꧀ꦱꦶꦩꦸ꧈ ꦤꦠꦺꦱꦶꦱꦶꦩ
ꦩꦸꦩꦸꦩꦸ꧈ ꦭꦺꦴꦩꦸꦩꦤꦭꦶꦤꦺꦴꦩꦤꦶꦤꦺ꧈ ꦥꦿꦸꦧꦸ ꦢꦸꦢꦸꦢꦸꦭꦶ꧈
ꦲꦤꦤꦶꦩꦸ꧈ ꦲꦸꦤꦶꦤꦭꦺꦴꦱꦶꦤꦩꦸꦱꦶꦠꦱꦼꦥꦶ꧈ ꦤꦩꦸꦫꦲꦤ꧀
ꦩꦸꦩꦩꦤꦫꦲꦤ꧀ꦩꦸ꧈ ꦱꦶꦤ꧈ ꦫꦲꦤ꧀ꦩꦶꦫꦭꦺꦴꦱꦶꦥꦸ꧈ ꦲꦭꦺꦴꦩꦸ
ꦩꦪꦸꦩꦸꦩꦸꦩꦤꦫꦩꦸ꧈ ꦲꦺꦤꦩꦶꦩꦸꦪꦫꦠꦶꦁ
ꦤꦤꦸ꧈ ꦤꦫꦲꦤ꧀ꦢꦸꦢꦸꦢꦸꦱ꧈ ꦤꦶꦭꦺꦴꦩꦸ꧈ ꦥꦿꦸꦧꦸ ꦫꦤꦶꦫꦩꦸ
ꦫꦩꦸꦢꦶꦱꦶꦱꦶꦠ꧈ ꦲꦸꦤꦶꦤꦭꦺꦴꦤꦤꦭꦺꦴꦩꦸꦱꦶꦩꦤꦱꦼꦥꦶ꧈ ꦢꦸ꧈
ꦲꦶꦢꦶꦢꦶꦤꦩꦤꦶꦫꦠꦩꦸ꧈ ꦲꦶꦢꦸꦱꦶꦢꦶꦱꦶꦤꦤꦢꦸ꧈ ꦲꦸ
ꦩꦸꦩꦸꦭꦺꦴꦱꦸꦢꦸꦤꦩꦤꦩꦤꦶꦫꦤꦩꦸ꧈ ꦱꦸꦠꦶꦠꦩꦤꦱ
ꦩꦤꦩꦸ꧈ ꦱꦸꦩꦠꦤꦤꦢꦸꦩꦶꦤꦶ꧈ ꦥꦿꦸꦧꦸ ꦱꦶꦥꦿꦶꦠꦶ
ꦫꦠꦺꦢꦪꦤ꧈ ꦫꦢꦫꦢꦭꦺꦴꦩꦶꦩꦶꦢꦶꦢꦸꦩꦶ ꦩꦩꦭꦶ꧈

ꦥꦤꦥꦸꦤ꧀ꦤꦺꦴꦤꦤꦭꦶꦂꦭꦶꦂꦧꦸꦤ꧀ꦢꦿ꧈ ꦥꦔꦺꦴꦥꦔꦺꦴꦮꦺꦴꦱꦺꦤꦶꦂꦭꦶꦂ
ꦔꦺꦴꦭ꧈ ꦭꦭꦸꦥꦸꦠ꧀ꦤꦏꦸꦠꦶꦫ꧀ꦭꦚ꧀ꦗꦿꦶꦪ꧀ꦧꦸꦧꦸꦂ꧈ ꦱꦶꦫꦤ
ꦥꦫꦲꦤꦭꦶꦂꦲꦼꦫꦢꦿ꧈ ꦢꦸꦫꦱꦭꦥ꧀ꦫꦧꦸꦏꦶꦫꦺꦴꦱꦶꦂ꧈ ꦥꦿꦧꦸ
ꦭꦭꦸꦥꦿꦶꦧꦸꦢꦶꦭꦧ꧈ ꦱꦥꦿꦶꦭꦭꦮꦺꦴꦤꦶꦤꦤ꧀ꦭꦸꦏꦸ
ꦭꦠꦶ꧈ ꦭꦱꦶꦭꦂꦧꦸꦒꦫꦥꦢꦤꦸ꧈ ꦭꦥꦱꦶꦂꦥꦢꦶꦂꦭꦺꦴ
ꦏꦤ꧈ ꦱꦸꦥꦢꦶꦂꦥꦔꦿꦏꦗꦭꦏꦩꦤꦢꦏꦶꦧꦸꦤ꧀ꦢꦿ꧈ ꦧ
ꦏꦶꦤꦤ꧀ꦱꦶꦏ꧀ꦏꦸꦭꦠꦤꦸ꧈ ꦥꦤꦗꦔꦫꦭꦶꦂꦏꦸꦭꦱꦶ꧈
ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦶꦩꦏꦶꦫꦱꦶꦂꦭꦸꦥꦔꦿꦏ꧈ ꦥꦤꦏꦶꦔꦥꦱꦮꦺꦴꦱꦿ
ꦢꦱꦏꦸꦱꦶꦂꦲꦶꦤꦸ꧈ ꦱꦶꦫꦢꦭꦺꦴꦂꦩꦏꦶꦧꦸꦤ꧀ꦢꦿ꧈ ꦔꦿꦶꦫꦤ꧀ꦠꦿꦶ
ꦧꦸꦫꦭꦢ꧈ ꦥꦤꦭꦧꦸꦫꦭꦢꦭꦲꦠꦶꦥꦿꦶꦭꦏ꧀ꦏꦸꦭꦸ
ꦤꦺꦂꦩꦏꦶꦫꦱꦶꦲꦶꦭꦮꦺꦴ꧈ ꦭꦏꦸꦭꦏꦸꦭꦶꦤꦤꦫꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦱꦶ
ꦤꦲꦢꦱꦺꦴꦲꦱꦶꦂꦧꦸ꧈ ꦱꦶꦭꦲꦶꦭꦮꦺꦴꦭꦶꦏꦸꦱꦶꦤꦮꦺꦴꦠꦶ
ꦫꦠꦶꦢꦸ꧈ ꦱꦶꦫꦶꦫꦱꦺꦤꦶꦂꦧꦸꦫꦏꦶꦧꦸꦤ꧀ꦢꦿ꧈ ꦫꦱꦠꦶꦭꦶꦫ
ꦱꦏꦤꦮꦺꦴ꧈ ꦲꦶꦭꦮꦺꦴꦤꦭꦢꦢꦔꦢꦲꦧꦸꦢꦸ꧈ ꦔ
ꦭꦸ ꦱꦗꦔꦫꦤꦭ꧈ ꦭꦔꦿꦏꦠꦠꦶꦁꦗꦱꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸ
ꦭꦏꦶꦏꦶꦭꦶꦫꦮꦺꦴꦏꦶꦫ꧈ ꦫꦮꦺꦴꦭꦶꦠꦶꦥꦸꦏꦸꦤꦺꦂꦥꦤꦠꦶꦏꦶ
ꦭꦶ꧈ ꦥꦤꦏꦶꦫꦱꦶꦤꦶꦤꦱꦿꦗ꧈ ꦱꦶꦲꦶꦭꦮꦺꦴꦤꦭꦢ꧈
ꦫꦫꦤꦶꦭꦠꦶꦏꦶꦏꦶꦭꦶꦫꦮꦺꦴꦱꦶꦱꦿꦗ꧈ ꦤꦢꦶꦫꦫꦤꦶ
ꦭꦠꦶꦥꦿꦧꦸꦢꦼ꧈ ꦭꦶꦂꦤꦺꦂꦱꦶꦥꦏ꧀ꦤꦠꦺꦴꦫꦶꦢꦸ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦏꦢꦼ

[illegible]

Digitized by Google

ꦲꦤ꧀ꦢꦶꦁꦏꦺꦫꦶ꧈ ꦲꦶꦁꦏꦁꦏꦿꦠꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦱꦶꦫꦲꦤꦏꦁꦲꦏꦺꦤ꧀ꦢꦺꦤ꧀ꦲꦸꦁꦥꦶꦱꦤ꧀ꦢꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ
ꦢꦺꦤ꧀ꦲꦸꦁꦱꦩ꧀ꦲꦤ꧀ꦢꦶꦁꦏꦺꦫꦶ꧈ ꦲꦤꦸꦱꦠꦿ꧈ ꦱꦩ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦤꦶꦫꦤ꧀ꦢꦠꦺꦁꦲꦶꦁ
ꦲꦶꦏꦶꦁꦧꦸꦮꦺꦴꦤ꧀꧈ ꦱꦤꦶꦫꦸꦁ ꦥꦿꦸꦁꦏꦸꦭꦺꦴꦤ꧀ꦲꦸꦁꦏꦸꦏꦸꦮꦶꦤꦶꦁ꧈ ꦲꦤꦩꦶꦁ
ꦥꦶꦤꦺꦴꦏꦤ꧀ꦲꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦤꦤꦺꦴꦤ꧀ꦱꦺꦤꦠꦤꦶꦁꦤꦶꦁꦏꦁꦗꦼꦁꦏꦼꦤꦃꦢꦮꦸꦁꦏꦿꦲꦺꦴꦤ꧀꧈
ꦲꦶꦁꦤꦶꦥꦸꦤ꧀ꦢꦶꦥꦸꦤ꧀ꦭꦺꦩ꧀ꦥꦸꦏ꧀꧈ ꦱꦸꦩ꧀ꦧꦺꦴꦤ꧀ꦩꦩꦶꦁꦏꦶꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦤꦶꦥꦸꦤ꧀ꦲꦶꦁ꧈
ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦱꦩ꧀ꦧꦼꦤꦺꦴꦤ꧀ꦱꦸꦏꦤ꧀ꦢꦺꦤ꧀ꦢꦶꦁꦏꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦱꦩ꧀ꦧꦼꦤꦶꦁ ꦱꦩ꧀ꦤꦢꦤ꧀ꦩꦶꦁ
ꦤꦸꦮꦸꦤ꧀ꦩꦤꦢꦼꦩꦺꦤꦶ꧈ ꦲꦶꦁ꧈ ꦥꦼꦏꦺꦤ꧀ꦲꦶꦁꦏꦼꦤꦶꦁꦩꦶꦤ꧀ꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦥꦸꦤ꧀ꦲꦸꦁ꧈ꦥ
ꦥꦸꦱꦤ꧀ꦤꦺꦴꦤ꧀ꦱꦸꦏꦏꦩꦏ꧈ ꦤꦱꦏꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦢꦺꦤ꧀ꦲꦸꦁꦤꦤꦺꦴꦤ꧀ꦤꦶꦁꦏꦼ
ꦥꦤ꧀ꦢꦤ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦱꦸꦏꦸꦥꦸꦏ꧈ ꦱꦶꦏꦶꦥꦸꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦢꦶꦁꦩꦶꦤ꧀ꦩꦸꦭ꧈ ꦤꦩꦶꦁ
ꦏꦸꦩꦶꦥꦸꦤ꧀ꦢꦶꦤꦺꦴꦤ꧀ꦲꦶꦁ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦱꦥꦲꦶꦤꦩꦤ꧀ꦢꦶꦁꦤꦺꦴꦏ꧀ꦢꦺꦤ꧀ꦲꦸꦁ
ꦥꦢꦶꦁꦤꦥꦏꦥꦤꦩ꧀ꦲꦸꦁꦲꦸꦁꦲꦤꦺꦴꦁ꧈ ꦲꦸꦥꦢꦶꦁꦢꦺꦤ꧀ꦲꦸꦁꦧꦸ
ꦢꦶꦁꦏꦸ꧈ ꦤꦩꦶꦁꦢꦶꦥꦏꦤꦶꦁꦏꦸ꧈ ꦏꦏꦶꦏꦸꦏꦸꦥꦸꦢꦶꦢꦶꦩꦸꦭꦺ
ꦩꦢꦶꦁꦏꦸ꧈ ꦲꦤꦺꦢꦶ꧈ ꦲꦶꦁꦢꦶꦁꦢꦶꦁꦤꦸꦭꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦸꦭꦺꦢꦶꦁꦱꦶ
ꦱꦶꦏꦏꦺꦭꦺ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦤꦩꦶꦁꦢꦺꦴꦢꦶꦁꦲꦶꦁꦲꦸꦩ꧈ ꦲꦸꦲꦸꦢꦸ
ꦱꦤꦺꦴꦤ꧀ꦢꦢꦺꦴꦢꦶꦏꦏꦢꦶ꧈꧈ꦏꦸꦩꦏꦏꦼꦭꦩꦸꦭꦤꦏꦸ꧈
ꦥꦏꦼꦲꦸꦏꦸꦭꦸꦲꦶꦱ꧈ ꦲꦺꦥꦸꦢꦶꦤꦶꦁꦱꦶꦭꦺ꧈ꦱꦶꦭꦺꦤꦩ꧀
ꦤꦱꦩꦢꦺꦴꦲꦸꦁꦱꦸꦤ꧀꧈ꦱꦧꦸꦤ꧀ꦲꦸꦥꦢꦶꦁꦲꦶꦁꦢꦺꦤ꧀ꦲꦸꦁꦤꦶꦁ꧈ꦩꦸꦁꦏꦸ
ꦏꦤꦤꦶꦁꦱꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦥꦢꦶꦁꦏꦏꦸꦭꦺꦢꦶꦱ꧈ ꦱꦤꦱ꧀
ꦲꦸꦥꦤꦱ꧀ꦲꦸꦥꦺꦴꦤ꧀ꦢꦤꦲꦸꦲꦶꦁ꧈ ꦲꦶꦁꦩꦢꦺꦴꦤ꧀ꦢꦶꦲꦸꦥꦲꦶꦁꦏꦸ꧈

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible] ꧈ [illegible] [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible] ꧈ [illegible]

[illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈
[illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ ꧅ [illegible]꧈
[illegible]꧉ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]꧈
[illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ ꧅ [illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈ ꧅ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]꧈
[illegible]꧈ [illegible]꧈
[illegible]꧈ ꧅ [illegible]꧈
[illegible]꧈ [illegible]꧈
[illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ [illegible]
[illegible]꧈ ꧅ [illegible]꧈ [illegible]

[illegible]

ꦧꦸꦩ꧀ꦧꦸ꧈ ꦱꦶꦁꦏꦶꦃꦱꦶꦤꦸꦁꦒꦸꦥꦱꦁꦏꦭꦸꦮꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦭꦩ꧀ꦧꦺꦪꦸꦤ꧀ꦱꦸꦃꦱꦶ
ꦏꦿꦶꦧꦥꦧꦼꦤ꧀ꦤꦸ꧈ ꦩꦁꦭꦶꦃꦥꦿꦤꦩꦶꦩ꧀ꦥꦶꦏꦶꦏꦸꦤ꧀ꦤꦸ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦩꦁꦱꦶꦱꦶ
ꦩꦫꦶꦁꦩꦁꦩꦏꦶ꧈ ꦪꦼꦏ꧀ꦠꦶꦩꦁꦱꦶꦁꦩꦁꦩꦸꦤꦩꦶꦂ꧈ ꦤꦪꦤꦩ
ꦩꦱꦶꦤꦭꦶꦂꦥꦤ꧈ ꦤꦱꦶꦩꦸ꧈ ꦱꦶꦁꦩꦁꦏꦺꦏꦺ꧈ ꦤꦩꦧꦸ꧈ ꦪꦼꦏ꧀ꦠꦶ
ꦩꦺꦴꦩꦪꦺꦴꦭ꧈ ꦪꦼꦭꦺꦴꦭꦸꦩ꧀ꦧꦸꦥꦤ꧀ꦩ꧀ꦧꦸꦢ꧀ꦢꦸꦃ꧈ ꦥꦺꦴꦤ꧀ꦩꦺꦴꦏꦸꦩ꧀ꦧꦸ
ꦥꦤ꧀ꦱꦶꦏꦸꦩꦶꦁꦧꦺꦴꦩ꧀ꦧꦸ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦤꦩꦂꦢꦤ꧀ꦢꦩꦂꦢꦺꦴꦏꦺꦴꦢꦶ
ꦱꦸ꧈ ꦱꦢꦺꦴꦩꦱꦶꦁꦏꦸꦮꦭꦤ꧈ ꦱꦶꦏꦿꦶꦱꦶꦏꦶꦥꦤ꧀ꦱꦂꦏꦸ
ꦲꦺꦴꦩ꧈ ꦤꦥꦿꦺꦴꦧꦏꦼꦱꦶꦏꦿꦶꦏꦶꦧꦸ꧈ ꦱꦶꦁꦏꦶꦃꦥꦤꦥꦤ꧀ꦢꦸꦏꦿꦶꦩ꧈
ꦩꦺꦴꦪꦺꦴꦩꦃꦢꦺꦴꦥꦩꦪꦸꦩꦸꦭꦸꦩꦸ꧈ ꦥꦢꦺꦴꦤ꧀ꦱꦶꦩꦭꦶꦃꦱꦶꦮꦶ
ꦧꦥꦿꦧꦸ ꦥꦤꦥꦤ꧀ꦢꦸꦥꦪꦺꦴꦤ꧀ꦢꦸꦮꦭꦥꦤꦩꦶ꧈ ꦱꦢꦶꦢꦶꦢꦶꦏꦶꦃ
ꦱꦤꦤ꧈ ꦱꦶꦥꦿꦺꦴꦩꦤꦱꦤꦺꦴꦩ꧀ꦥꦮ꧈ ꦢꦺꦱꦃꦤꦢꦶꦱꦃꦩꦺꦴ
ꦥꦿꦸꦧꦸ꧈ ꦢꦤꦏ꧀ꦥꦩꦏꦤ꧀ꦤꦺꦴꦏꦸ꧈ ꦥꦮꦃꦧꦤꦤꦏ꧀ꦤꦸꦩꦸꦭꦸ
ꦩꦸ꧈ ꦱꦶꦁꦢꦺꦴꦥꦩꦤꦩꦂꦢꦤ꧀ꦢꦸꦏꦸ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦩꦶꦏꦸꦤꦤꦺꦴ
ꦤꦤꦥꦩꦩꦶ꧈ ꦱꦶꦁꦏꦤ꧀ꦤꦺꦴꦚꦧꦮꦥꦤ꧀ꦥꦿꦏ꧈ ꦪꦸꦩꦸꦤꦱꦶ
ꦩꦸꦭꦺꦧꦂꦏꦺꦴꦱꦸ꧈ ꦤꦤꦩꦸꦱꦶꦏꦶꦧꦸꦤꦤ꧈ ꦤꦱꦢꦸꦃ
ꦱꦶꦧꦪꦸꦤ꧈ ꦩꦺꦴꦤꦪꦸꦥꦿꦸꦩꦶꦏꦸꦏꦶꦪꦸꦩꦸ꧈ ꦥꦿꦺꦴꦩꦶꦤꦏꦺꦴ
ꦭꦏ꧀ꦏꦸꦩꦸ꧈ ꦥꦿꦧꦸ ꦱꦢꦸꦏꦶꦢꦺꦴꦩꦩꦸꦭꦶ꧈ ꦚꦧꦮꦥꦤ꧀
ꦥꦿꦏꦤꦺꦴꦩꦩꦸ꧈ ꦢꦶꦢꦶꦭꦩꦶꦩꦤꦺꦴꦧꦂꦏꦸ꧈ ꦤꦏꦶ
ꦏꦶꦃꦤꦃꦤꦩꦏꦶꦮ꧈ ꦏꦤꦏꦺꦃꦪꦸꦥꦩꦫꦮꦤꦩ꧈ ꦱꦶꦧꦶꦮꦶ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]

꧋ꦥꦤ꧀ꦗꦸꦂ꧋

ꦲꦤ꧀ꦢꦫꦤꦶꦥꦸꦤ꧀ꦝꦼꦂꦠꦶꦤꦸꦁ꧈ꦱꦁꦲꦾꦁꦥꦿꦧꦸꦲꦸꦗꦸꦂ꧈ꦤꦼꦒꦫ꧈ꦱꦶꦫ
ꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦶꦤꦸꦮꦸꦤ꧀ꦥꦸꦤꦶꦏꦤꦢꦶꦏꦶꦗꦶꦤ꧀ꦱꦶꦠꦶꦫꦸꦗꦸ꧈ꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦢꦼꦩꦢꦶꦤꦶ
ꦩꦲꦤ꧀ꦢꦿꦗꦸꦁꦲꦤ꧀꧈ꦥꦿꦧꦸꦩꦢꦶꦢꦶꦱꦶꦫꦤꦤ꧀ꦝꦶꦮꦱꦼꦥꦶ꧈ꦲꦤ
ꦗꦸꦭꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦠꦶꦲꦶꦁ꧈ꦲꦤꦏꦶꦤꦶꦥꦸꦤ꧀ꦩꦼꦤꦺꦴꦠꦼꦤꦶꦂꦩꦤ꧈ꦲꦤꦠꦶ
ꦩꦁꦏꦤꦩꦺꦏꦩꦁꦏꦤꦶꦁꦱ꧈ꦲꦶꦁꦏꦁꦮꦲꦤ꧀ꦝꦼꦩꦶꦗꦸꦢꦸꦂ꧈ꦱꦤ
ꦥꦶꦤꦶꦤꦢꦸꦤꦤꦤ꧀ꦗꦸꦂ꧈ꦤꦶꦁꦏꦁꦲꦤꦩꦤꦩꦤꦮꦏꦾ꧈
ꦥꦿꦧꦸꦗꦸꦫꦸꦁꦲꦶꦁꦩꦺꦴꦤ꧀ꦱꦤꦤ꧀ꦝꦶꦱꦶꦤꦶ꧈ꦩꦶꦤ꧀ꦝꦏꦶꦁꦕꦤ꧀ꦢꦿ
ꦤꦶꦁ꧈ꦩꦁꦏꦤꦶꦁꦱꦶꦤꦸꦮꦸꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦝꦸꦂꦠꦶꦤ꧀ꦢꦤ꧀꧈ꦥꦶꦪꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦝꦸꦤ
ꦩꦤ꧀ꦢꦤꦶꦁꦭ꧈ꦱꦶꦏꦸꦩꦼꦤꦶꦫꦶꦤꦤ꧀꧈ꦲꦤꦩꦲꦤꦁꦏꦁꦏꦤ꧀ꦲꦤꦤ꧀ꦤꦶꦁ
ꦲꦧꦸꦮꦸꦤꦶꦁꦏꦾ꧈ꦗꦸꦁꦭꦤ꧀ꦝꦺꦤꦶꦢꦶꦤꦶꦁꦏꦾꦗꦶ꧈ꦥꦿꦧꦸꦩꦢꦶꦤ꧀
ꦗꦸꦥꦩꦼꦤ꧀ꦗꦶꦤꦶ꧈ꦢꦶꦮꦏꦁꦕꦤꦮꦤꦩꦤ꧀ꦏꦁꦏꦼꦤ꧀꧈ꦏꦁꦱꦶꦗꦼꦁ
ꦩꦼꦤ꧀ꦝꦶꦥꦸꦤ꧀ꦝꦸ꧈ꦱꦤꦤꦶꦏꦶꦤ꧀ꦝꦮꦱꦶꦠꦶꦮ꧈ꦲꦶꦤꦶꦁꦮ
ꦲꦤꦤꦁꦏꦁꦲ꧈ꦗꦸꦥꦶꦤꦶꦁꦏꦺꦴꦤ꧀ꦱꦲꦢꦶꦗꦸꦗꦸ꧈ꦥꦸꦤꦢꦶꦩꦶꦗꦸ
ꦠꦶꦤꦶꦁꦭꦢꦶꦮ꧈ꦥꦿꦧꦸꦏꦁꦱꦶꦥꦿꦧꦸꦩꦼꦤ꧀ꦝꦸꦤꦤꦶꦏꦶ꧈ꦱꦁ
ꦤꦱꦤꦱꦶꦲꦶꦤ꧀ꦗꦸ꧈ꦩꦁꦏꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦠꦶꦲꦤꦲꦤ꧀ꦝꦸꦤ꧈ꦤꦤ
ꦝꦸꦱꦼꦥꦶꦥꦩꦼꦭꦭ꧈ꦗꦸꦝꦺꦴꦲꦤꦤꦶꦁꦗꦸꦗꦸꦲꦾ꧈ꦤꦤꦶꦁ
ꦩꦮꦗꦸꦲꦶꦮꦶꦱꦶꦠꦶꦫꦸꦗꦸ꧈ꦥꦶꦪꦤ꧀ꦪꦶꦗꦸꦩꦤꦥꦩꦼꦭꦭ꧈
ꦥꦿꦧꦸꦭꦲꦤ꧀ꦝꦼꦥꦶꦤꦤꦶꦤꦩꦼꦤꦶ꧈ꦭꦮꦶꦩꦱꦤ꧀ꦝꦤꦗꦼꦤꦶ
ꦤꦶꦁ꧈ꦭꦶꦩꦶꦭꦲꦤ꧀ꦢꦶꦁꦲꦶꦗꦸꦂꦮ꧈ꦗꦸꦂꦏꦶꦗꦸꦂꦩꦮ

ꦱꦁꦲꦲꦧꦩꦾ꧈ ꦩꦶꦤ꧀ꦢꦤꦁꦱꦶꦥꦿꦧꦸꦒꦩꦼ꧈ ꦭꦶꦫꦶꦤ꧀ꦩꦾꦱꦸ
ꦒꦕꦒꦕꦱꦧꦸꦱꦾ꧈ ꦪꦩꦶꦭ꧈ꦪꦶꦪꦶꦕꦪꦲꦲ꧈ꦥꦿꦕꦸ
ꦪꦶꦱꦶꦢꦾꦒꦤꦶꦥꦸꦮꦶꦧꦭꦶ꧈ ꦥꦸꦮꦶꦩꦶꦤ꧀ꦢꦱꦶꦥꦿꦧꦸꦒꦩꦼ꧈
ꦥꦿꦧꦸꦩꦾꦤꦁꦪꦾꦒꦪ꧀ꦥꦿꦲꦤ꧀ꦢꦸꦩꦼ꧈ ꦒꦸꦠꦸꦒꦼꦱꦪꦏ꧀ꦏ
ꦩꦾ꧈ ꦪꦱꦶꦲ꧈ꦪꦩꦶꦒꦪꦪ꧈ ꦪꦩꦠꦸꦒꦼꦪꦪꦩꦸꦒꦩ
ꦩꦸ꧈ ꦮꦧꦩꦪꦶꦧꦶꦪꦩꦾ꧈ ꦥꦿꦕꦸꦱꦧꦸꦩꦠꦶꦩꦸ
ꦕꦶꦧꦒꦥꦿꦩꦶ꧈ ꦱꦮꦧꦩꦪꦪꦩꦶꦩ꧈ ꦪꦪꦩꦸꦭꦶ
ꦩꦸꦕꦶꦒꦧꦴꦤꦱꦠ꧈ ꦭꦶꦪꦶꦱꦠꦶꦥꦿꦩꦶꦒꦧꦴꦤꦱꦠꦶꦮ꧈ꦮ
ꦧꦩꦪꦪꦩꦶꦩ꧈ ꦪꦏ꧀ꦧꦩꦩꦾꦪꦧꦸꦕꦸꦩꦾ꧈ ꦩꦩꦾ
ꦩꦸꦮꦶꦪꦕꦧꦾ꧈ ꦥꦿꦕꦸ ꦒꦪꦩꦶꦪꦸꦒꦼꦩꦶꦮꦶꦪꦶ꧈ ꦒꦼ
ꦧꦪꦩꦩꦶꦱꦶꦪꦸꦒꦼ꧈ ꦪꦪꦧꦩꦶꦩꦪꦸꦩꦸ꧈ ꦒꦪꦪꦩꦸ
ꦏꦱꦶꦫꦶꦩꦾꦪ꧈ ꦫꦶꦥꦿꦠꦸꦒꦼꦪꦩꦸꦩ꧈ ꦪꦸꦲꦩꦶꦫꦶꦥꦿ
ꦩꦶꦩꦸꦪꦸ꧈ ꦕꦧꦸꦩꦸꦧꦸꦩꦸꦕꦩ꧈ ꦥꦿꦕꦸ ꦱꦸꦲꦩꦶ
ꦮꦧꦪꦥꦿꦶꦩꦾ꧈ ꦧꦲꦩꦕꦶꦪꦕꦶꦮꦶꦪꦸ꧈ ꦲꦩꦶꦧ
ꦲꦩꦕꦶꦩꦸ꧈ ꦪꦪꦩꦠꦶꦧꦶꦱꦁꦒꦪꦩꦸꦧ꧈ ꦒꦪꦩꦶꦱꦁ
ꦧꦲꦩꦕꦾ꧈ ꦧꦕꦩꦏ꧀ꦩꦸꦩꦶꦥꦸꦩꦾ꧈ ꦪ꧈ꦪꦩꦩꦶꦒꦼ
ꦪꦩꦸꦩ꧈ ꦥꦿꦕꦸ ꦫꦶꦪꦶ꧈ꦪꦕꦒꦩꦶꦒꦮꦩꦶ꧈ ꦱꦁꦒꦼꦪꦩꦸ
ꦩꦥꦸꦩꦶꦩ꧈ ꦒꦪꦪꦧꦭꦶꦭꦶꦭꦶ꧈ꦪꦩꦸ꧈ ꦪꦩꦾꦩꦱ
ꦭꦶ꧈ꦕꦮꦶꦱꦾ꧈ ꦱꦕꦮꦶꦒꦱꦸꦱꦪꦧ꧈ ꦱꦪꦪꦕꦸꦱ

: [illegible] :

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

: [illegible] :

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

: [illegible] :

[illegible]

ꦲꦸꦠꦩꦥꦺꦴꦤ꧀ꦏꦤ꧀ꦱꦼꦁꦏꦸꦛꦸ꧈ ꦗꦿꦺꦗꦼꦒꦭꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦏꦠꦼꦩ꧈
ꦏꦁꦗꦼꦁꦩꦶꦤꦸꦁꦱꦼꦤ꧀ꦠꦸꦤ꧀ꦲꦸꦥꦩꦤꦶꦏꦫꦤ꧀ꦠꦶ꧈ ꦏꦶꦥꦪꦥꦪꦤ꧀ꦗꦲꦶꦗꦶ
ꦩꦿ꧈ ꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦭꦲꦸꦩꦼꦏꦛꦼꦂꦕꦸꦧ꧈ ꦕꦧꦸꦠꦼꦂꦠꦶꦂꦤꦶꦗ
ꦭꦸꦧ꧈ ꦗꦶꦤꦺꦴꦤ꧀ꦏꦥꦺꦴꦤ꧀ꦲꦗꦼꦒꦭ꧈ ꦩꦶꦁꦒꦸꦤ꧀ꦱꦸꦱꦸꦤꦤꦶ
ꦕꦸꦧꦸ꧈ ꦠꦩꦸꦧꦕꦤ꧀ꦩꦼꦗꦸꦫ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦱꦸ
ꦤꦸꦥꦪꦕꦸꦕꦸꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦢꦭꦼꦩ꧀ꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦭꦲꦸ꧈ ꦭꦪꦕꦭꦫꦤꦶꦧ
ꦠꦶ꧈ ꦱꦼꦤ꧀ꦠꦸꦏꦶꦗꦲꦸꦲꦸ꧈ ꦥꦿꦗꦶꦩꦶꦱꦸꦱꦸꦧꦠꦶꦫ꧈ ꦪꦶꦕꦸ
ꦗꦶꦤꦸꦏꦸꦕꦸꦭꦶ꧈ ꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦭꦲꦸ꧈ ꦏꦲꦸꦗꦶꦒꦭꦫ
ꦤꦶꦧꦠꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦠꦩꦸꦤꦸꦫꦥꦸꦤꦸꦏꦸꦏꦶꦩꦤ꧀ꦗꦠꦩ꧈
ꦏꦶꦩꦤ꧀ꦱꦸꦱꦸꦤꦸꦤꦸꦫꦶꦠꦩ꧈ ꦏꦶꦫꦤꦺꦴꦤ꧀ꦥꦼꦭꦶꦪꦠꦩ꧈ ꦧꦠꦩꦸꦠꦩ
ꦠꦩꦩꦸꦢꦶꦫ꧈ ꦪꦠꦶꦫꦶꦕꦗꦒꦤ꧀ꦲꦸꦭꦶ꧈ ꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦱꦁꦥꦿꦧꦸꦭꦲꦸ꧈
ꦏꦶꦕꦸꦱꦶꦗꦸꦱꦸꦏꦧꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦩꦤ꧀ꦱꦤꦶꦏꦸꦏꦸꦗꦸꦱꦸꦏꦶꦫ
ꦢꦶꦲꦸꦏꦭꦲꦸꦠꦸ꧈ ꦢꦶꦲꦸꦥꦗꦤ꧀ꦏꦤꦸꦫꦶꦱꦸ꧈ ꦠꦩꦸꦤꦸꦢꦶꦤꦸ
ꦱꦸꦗꦩ꧈ ꦠꦶꦢꦶꦫꦏꦸꦏꦗꦸꦤꦺꦴꦭꦸ꧈ ꦭꦭꦶꦤꦤꦗꦲꦶ
ꦏꦫꦶ꧈ ꦠꦩꦸꦤꦸꦗꦫ꧈ ꦭꦸꦤ꧀ꦗꦏꦸꦤꦸꦏꦥꦭꦩꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ
ꦗꦩꦩꦠꦩꦤ꧀ꦢꦶꦫꦩꦶꦢꦶꦲꦸꦥ꧈ ꦩꦏꦤꦏꦠꦸꦲꦸꦠꦶꦗ
ꦭꦸꦠꦶ꧈ ꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦢꦼꦱꦸꦫꦭꦪ꧈ ꦤꦸꦤꦸꦕꦸꦭꦪꦱꦶꦫ꧈ ꦥꦤꦶ
ꦭꦗꦸꦱꦸꦫꦤꦶꦧꦠꦶ꧈ ꦏꦪꦩꦶꦭꦩꦶꦠꦸ꧈ ꦏꦪꦺꦴꦤ꧀ꦢꦼꦱ
ꦫꦭꦏꦪꦠꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁꦩꦠꦶꦗꦕꦸꦏꦸꦲꦶꦫꦗꦗꦫꦏꦪ

꧅ꦥꦗꦸꦥ꧅

ꦱꦶꦤꦲꦪꦸꦲꦤ꧈ꦗꦺꦴꦥꦒꦤꦶꦱꦤꦶꦁꦏꦿꦩꦺꦴꦭꦸ꧈ꦪꦸꦏꦿꦩꦤꦲꦤ꧀ꦤꦗꦺ
ꦥꦒ꧈ꦢꦶꦏꦶꦏꦿꦶꦧ꧈ꦤꦲꦏꦶꦭꦸ꧈ꦪꦸꦲꦤ꧀ꦗꦶꦧꦲꦤꦱꦸꦪꦸꦏꦸꦭꦸ
ꦲꦸ꧈ꦭꦶꦲꦸꦒꦸꦥꦤ꧀ꦏꦼꦲꦸꦮꦶꦫꦗꦼꦧ꧈ꦏꦁꦗꦼꦁꦤꦪꦸꦲꦤꦤꦢꦶꦏꦶ
ꦢꦸꦲꦶꦁ꧈ꦲꦤꦭꦸꦮꦤꦤꦢꦶꦤꦢꦸꦲ꧈ꦤꦪꦸꦲꦤꦤꦢꦶꦧ꧈ꦲ
ꦫꦤꦕꦲꦸ꧈ꦤꦪꦸꦲꦤꦤꦱꦸꦪꦸꦭꦶꦢꦸ꧈ꦤꦲꦸꦏꦸꦭꦶꦪꦸꦫꦢꦸ
ꦧ꧈ꦤꦲꦶꦁꦤꦤꦒꦶꦪꦸꦏꦸꦭꦸꦲꦸ꧈ꦤꦲꦸꦏꦸꦭꦸꦢꦶꦪꦸꦫꦢꦸ
ꦧ꧈ꦏꦁꦗꦼꦁꦲꦤꦭꦶꦲꦤꦭꦶ꧈ꦤꦶꦪꦸꦲꦸꦭꦶ꧈ꦪꦸꦲꦤꦗꦪꦸꦲꦤꦭꦶ
ꦲꦸꦒꦸꦥꦤ꧀ꦲꦸ꧈ꦱꦶꦒꦤꦲꦠꦗꦢꦸꦫꦲꦸ꧈ꦒꦫꦤꦲꦗꦶꦥꦤ꧀
ꦫꦶꦏꦿꦲꦧ꧈ꦤꦶꦤꦶ꧈ꦱꦸꦫꦢꦥꦫꦲꦕꦲꦸ꧈ꦢꦶꦏꦶꦢꦗꦪꦸ
ꦲꦤꦒꦧꦪꦸꦲꦸ꧈ꦤꦶꦤꦶ꧈ꦲꦤꦫꦤꦕꦲꦗꦪꦸꦫꦲꦤꦥꦤ꧀ꦏꦁꦗꦼꦁ
ꦱꦸꦤꦲꦸꦏꦸꦭꦶꦤꦤꦒꦶ꧈ꦤꦤꦢꦥꦒꦤꦶꦧꦲ꧈ꦱꦶꦒꦤ
ꦲꦠꦗꦢꦸꦫꦲꦸ꧈ꦪꦸꦤꦶꦧꦶꦫꦲꦤꦧꦗꦥꦒ꧈ꦢꦸꦤꦸꦭꦶ
ꦢꦶꦏꦶꦢꦸ꧈ꦲꦤꦤꦶꦲꦸꦏꦿꦱꦸꦪꦸꦏꦸꦭꦸꦲꦸ꧈ꦧꦶꦭꦲꦤꦫꦕꦸ
ꦧꦸꦱꦸ꧈ꦤꦲꦸ꧈ꦏꦁꦗꦼꦁꦤꦶꦤꦶ꧈ꦤꦢꦶꦏꦶꦢꦸꦧꦶꦭꦶꦲꦸ꧈ꦲꦪꦸ
ꦭꦭꦤꦧꦭꦭ꧈ꦤꦶꦤꦶ꧈ꦢꦤꦶꦤꦱꦤꦶꦁꦏꦿꦩꦺꦴꦭꦸ꧈ꦤꦫꦸ
ꦫꦭ꧈ꦤꦶꦤꦲꦸꦏꦿꦤꦢꦸ꧈ꦤꦶꦤꦶ꧈ꦢꦶꦏꦶꦢꦲꦶꦁꦤ꧈ꦧꦶ
ꦭꦪꦸꦭꦸꦲꦸꦧꦶꦪꦸꦒꦸꦲꦸ꧈ꦧꦢꦱꦶꦤꦤꦗꦺꦴꦥꦒꦏꦁꦗꦼꦁꦫꦤ
ꦫꦲꦸꦧꦶꦫꦲꦤꦫꦤꦲꦤꦤꦶ꧈ꦭꦧꦲꦶꦁꦱꦸꦱꦧꦲꦸꦕ
ꦏꦸ꧈ꦫꦕꦏꦿꦶꦏꦶꦪꦸꦭꦗꦶꦫꦧꦒꦸꦫꦸꦲꦸ꧈ꦧꦸꦤꦶꦲꦸꦏꦿꦲꦗꦶꦲꦸ

ꦗꦼꦁꦏꦿꦁ꧈ ꦱꦶꦫꦏꦶꦫ꧉ ꦱꦶꦥꦸꦤ꧀ꦢꦶꦤꦸꦱꦤ꧀ꦏꦫꦮꦸꦁ꧈ ꦲꦶꦁꦮꦺꦴꦁꦲꦶꦏꦸ꧉ ꦱꦶꦏꦶꦗꦼꦩꦸꦁ꧈ ꦩꦤꦮꦶ꧉ ꦥꦸꦤꦩꦢꦶꦱꦶꦫꦏꦶꦥꦸꦁ꧈ ꦥꦁꦒꦺꦴꦁꦩꦤꦠꦶꦱꦶ ꦲꦤ꧀ꦠꦸꦤ꧀ꦲꦶꦏꦤꦏꦛꦶ꧈ ꦥꦸꦏꦶꦩꦤꦱꦶꦤ꧀ꦲꦶꦏꦼꦩꦤꦥꦸꦩꦤꦁ꧈ ꦲꦥꦸꦩꦤ ꦩꦤꦢꦶꦩꦤꦮꦶꦏ꧀ꦢꦢꦶ꧈ ꦢꦤꦢꦶꦤꦶꦫ꧉ ꦱꦶꦤ꧀ꦲꦶꦏꦸꦤꦸ꧉ ꦢꦤꦩꦸꦁ꧈ ꦥꦸꦏꦶ ꦩꦼꦩꦼꦤꦥꦸꦮ꧈ ꦥꦸꦩꦼꦤꦮꦸꦤ꧀ꦢꦫꦤ꧀ꦢꦤ꧀ꦲꦏꦸ꧉꧈ ꦏꦺꦴꦤ꧀ꦢꦺꦱ꧀ꦏꦿꦁ ꦏꦤꦢꦶꦩꦤꦶꦥꦸꦏꦸꦗꦼꦁ꧈ ꦥꦁꦒꦺꦴꦁ ꦲꦤꦥꦁꦲꦺꦴꦫꦲꦥꦁꦲꦺꦴꦮꦸꦧꦺꦴꦫꦶ ꦮꦸꦁ꧈ ꦲꦏꦺꦴꦤꦺꦴꦱꦶꦥꦸꦠꦮꦮ꧈ ꦢꦶꦏꦶꦏꦶꦏꦶꦏꦢꦤꦱꦁꦲꦸ ꦫꦶꦏ꧈ ꦢꦤ꧀ꦥ꧀ꦱꦶꦤꦶꦏꦶꦩꦶꦕ꧈ ꦱꦶꦫꦏꦶꦫ꧉ꦗꦢꦏꦸꦥꦸꦏꦶꦩꦤ꧈ ꦩꦼꦫꦏ꧉ ꦲꦺꦴꦏꦸꦤ꧀ꦮꦸꦤ꧀ꦮꦸꦁ꧈ ꦏꦺꦴꦤ꧀ꦢꦶꦤꦶꦏꦶꦩꦶꦤꦶ꧉ꦢꦶꦠꦶ ꦗ ꦥꦁꦒꦺꦴꦁ ꦏꦤꦏꦸꦏꦼꦤ꧀ꦠꦤꦏꦤꦶ꧈ ꦲꦶꦧꦶꦧꦶꦱꦶꦩꦶ꧉ ꦲꦲꦮ꧈ ꦲꦶꦥꦼꦤ꧀ꦩꦤꦲꦲꦤꦼꦤ꧀ꦢꦶꦠ꧈ ꦧꦲ꧉ꦲꦧꦶꦲ꧉ꦩꦶ ꦥꦸꦁ꧈ ꦧꦲꦏꦸꦏꦸꦩꦤꦱꦶꦠꦥꦶ꧈ ꦢꦠ꧉ꦗꦲꦮꦱꦶꦥꦸꦏꦸꦱꦸ ꦮꦸꦁ꧈ ꦱꦶꦧꦶꦢꦩꦤꦲꦩꦲꦼꦧꦥꦸꦁ꧈ ꦥꦁꦒꦺꦴꦁ ꦩꦶꦏꦸꦮꦲꦸ ꦲꦮꦢꦩꦶꦏꦶ꧈ ꦱꦶꦱꦶꦤ꧀ꦮꦸꦤ꧀ꦗꦠꦢꦲ ꦏꦤꦤ꧈ ꦥꦸꦏꦸꦲꦱꦶ ꦏꦸꦭꦶꦗꦠꦶꦧꦮꦸꦁ꧈ ꦲꦲꦏꦸꦱꦶꦏꦶꦗꦲꦮ꧈ ꦲꦲꦧꦥꦸ꧉ ꦱꦶꦗꦮꦮ꧈ ꦩꦶꦲꦮꦸꦁꦥꦸꦏꦶꦏꦸꦏꦶꦥꦸꦮꦸꦁ꧈ ꦥꦸꦩꦶꦲꦠ ꦭꦏꦸꦫꦏꦸ꧈ ꦥꦁꦒꦺꦴꦁ ꦲꦧꦥꦸꦏꦶꦧꦩꦤꦩꦏꦸꦭꦶ꧈ꦗꦗꦠꦢꦲ ꦏꦤꦩꦸꦧꦩꦤꦩꦸꦁ꧈ ꦢꦶꦫꦶꦭꦲꦶꦩꦤꦮꦶꦠꦶꦏꦸ꧈ ꦲꦏꦶ ꦏꦶ꧉ꦲ꧉ꦲꦩꦏꦶꦮ꧈ ꦏꦤꦫ꧉ꦥꦸꦢꦩꦏꦮꦲꦩ꧈ ꦱꦶꦠꦶꦮꦶ

ꦫꦲꦪꦤꦪꦤꦏ꧀ꦏꦸ꧈ ꦱꦪꦏꦿꦶꦠ꧀ꦠꦺꦴꦢꦤ꧀ꦠꦤꦭꦭ ꦗꦁꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦭꦏ꧀ꦱꦶꦠꦶ꧉
ꦢꦸꦮꦺꦮꦶꦏꦺꦴꦩ ꦱꦶꦁ꧈ ꦮꦺꦴꦲꦒꦶꦤꦺꦴꦤꦺꦃꦮꦺꦴꦤ꧀ꦗꦶ ꦫꦪꦤ ꦏꦁꦗꦼꦁ꧈ ꦮꦺꦴꦲꦒꦶꦤꦶꦁ꧈
ꦮꦶꦪ꧈ ꦪꦤꦲꦫ꧀ꦢꦸꦮꦺ꧈ ꦏꦤꦺ꧈ ꦫꦪꦤꦤꦫꦲ ꦥꦤꦤꦪꦲ꧈ ꦏꦲꦪꦸꦁ
ꦏꦫꦪꦒꦶꦪꦸꦢꦸꦮꦺ꧈ ꦪꦢꦸꦮꦶꦏꦮꦤ꧀ꦠꦼꦁꦏꦺꦴꦪꦸꦢꦸꦮꦶꦤ꧀꧈ ꦱꦏꦿꦺꦴꦩ
ꦩ ꦱꦿꦶꦮꦶꦏꦺꦴꦪꦸꦥ꧀꧈ ꦗꦁꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦱꦶꦫꦲꦁ꧇꧒꧇ ꦫꦱꦸꦁ꧇꧒꧇ ꦏꦶꦭꦁꦒꦶꦤꦺꦴꦤꦶꦁ꧈ ꦧꦺꦴ
ꦫꦏꦁꦱꦮꦶꦏꦶꦭꦶꦁꦭꦶꦢꦤ꧀ꦠꦺꦤ꧀꧈ ꦏꦼꦤ꧀ꦢꦼꦫꦺꦴꦫꦤ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦭꦢꦤ꧀꧈
ꦫꦪꦤ꧀꧈ ꦲꦁꦲꦶꦁꦲꦺꦪ ꦫꦱꦁ꧇꧒꧇ ꦫꦱꦁ꧇꧒꧇ ꦏꦶꦤ꧀꧈ ꦪꦢꦸꦮꦺꦴꦢꦶꦭꦏꦁ
ꦢꦤ꧀꧈ ꦮꦶꦏꦮꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦤꦭꦭꦤ ꦧꦶꦏꦸꦮꦸꦁ꧈ ꦪꦤꦏꦶꦧꦸꦮꦸꦱ꧀ꦭꦶꦥꦸꦒꦶꦏꦤ꧀꧈
ꦗꦁꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦭꦢꦤ꧀ꦢꦸꦮꦶꦢꦸꦮꦺꦴꦱ ꦱꦶꦁꦮꦺꦴꦲꦶꦁ꧈ ꦱꦶꦤꦏꦼꦤ꧀ꦢꦼꦫꦺꦴꦤꦫꦪꦤ
ꦏꦁꦗꦼꦁ꧈ ꦧꦸꦫꦏꦸꦮꦸꦏꦒꦶꦫꦏꦺꦴꦮꦸꦢꦸꦮꦺ꧈ ꦮꦺꦴꦠꦶꦤꦺꦴꦤ꧀ꦠꦶꦢꦸꦮꦶꦤꦶꦮꦺꦴꦤ꧀ꦗꦶꦏ
ꦤꦸꦢꦸꦮꦺ꧈ ꦧꦶꦢꦸꦮꦶꦏꦶꦱꦏꦭ꧈ ꦮꦺꦴꦏꦶꦏꦮꦶ ꦧꦶꦏꦶꦏꦶꦱꦶꦁ ꦥꦸ
ꦢꦸꦮꦶ꧈ ꦱꦸꦫꦏꦫꦏꦮꦶꦲꦶꦏꦤꦸꦢꦸꦮꦺ꧈ ꦗꦁꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦪꦤꦱꦭꦧꦶꦏꦶꦫ
ꦫꦱꦱꦶꦏꦶꦏꦶ꧈ ꦪꦤꦪꦲꦤꦸꦒꦶꦢꦸꦮꦺꦴꦏꦤ꧀꧈ ꦏꦸꦲꦸꦥꦸꦒꦶꦏ
ꦧꦶꦏꦶꦫꦱꦱ꧈ ꦲꦤꦸꦱꦸꦫꦏꦫꦏꦲꦶꦧꦶꦲꦭꦸ꧈ ꦱꦲꦶꦥꦸ
ꦱꦸꦭꦶꦠꦏ꧈ ꦥꦸꦒꦶꦲꦪꦸꦪꦧꦶꦒꦶꦥꦸꦢꦸꦮꦶ꧈ ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦗꦶ ꦫꦏꦁꦗꦼꦁ
ꦮꦶꦧꦶꦲꦭꦶꦭꦶꦫꦤ꧀꧈ ꦗꦁꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ ꦧꦼꦲꦲꦧꦶꦲꦭꦶꦫꦤꦮꦶ꧈ ꦏꦤꦼꦁ
ꦫꦪꦤ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦮꦶꦢꦸꦮꦪꦏꦤ꧀꧈ ꦫꦲꦒꦶꦫꦲꦪꦥꦸꦱꦱꦶꦁꦏꦲꦶꦏꦤ꧀꧈
ꦮꦶꦲꦱꦮꦶꦮꦶꦏꦏꦲ꧈ ꦱꦧꦶꦤꦼꦧꦱꦤꦼꦤꦪ꧈ ꦢꦸꦧꦶꦏ꧀
ꦲꦸꦮꦺꦴꦤ꧀ꦗꦶ ꦫꦏꦫ ꦏꦁꦗꦼꦁꦢꦸꦮꦺ꧈ ꦲꦶꦏꦒꦶꦢꦸꦮꦺꦴꦥꦸꦲꦶꦏꦢꦸꦮꦺꦏ꧈ ꦗꦁꦒꦸꦱ꧀ꦠꦶ

[illegible]

: [illegible] :

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

: ꦥꦗꦸꦭ :

Digitized by Google

: [illegible] :

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

ꦲꦔ꧀ꦒꦶꦠ꧀ꦏꦿꦩꦱꦔꦤ꧀ꦤꦺꦴ꧈ ꦱꦔꦺꦴꦫꦢ꧀ꦲꦶꦤ꧀ꦲꦪꦺꦴꦤꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦗꦼꦒꦺꦴ
ꦔꦤ꧀ꦭꦔꦤ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦗꦶꦮꦶꦁ꧈ ꦔꦥꦸꦤ꧀ꦢꦶꦪꦺꦴꦤꦺꦴ꧈ ꦲꦏꦺꦴꦏꦔꦥꦸ
ꦤꦏ꧀ꦏꦢꦺꦴꦤꦶꦁ꧈ ꦏꦿꦗꦤ꧀ ꦲꦤꦺꦴꦤ꧀ꦢꦭꦲꦤꦺꦴꦤ꧀ꦩꦱ꧀ꦱꦸꦤꦺꦴꦥꦸꦤ꧀ꦗꦶꦤ꧀
ꦪꦺꦴꦢꦠꦺꦴ꧈ ꦭꦶꦤꦶꦔꦩ꧀ꦢꦶꦱꦸꦁꦲꦼꦭꦼꦩꦶ꧈ ꦤꦔꦩ꧀ꦢꦶꦱꦸꦁꦔꦲꦶꦢ
ꦔꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦔꦶꦥꦤ꧀ꦥꦸꦤ꧀ꦏꦿꦗꦤ꧀ꦗꦸꦢꦔꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦔꦤ꧀ꦢꦺꦴꦗꦲꦢꦺꦴꦱꦼꦥ
ꦏꦶꦤꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦢꦭꦥꦔꦱꦼꦤ꧀꧈ ꦲꦁꦒꦺꦤ꧀ꦏꦁꦒꦺꦤ꧀ꦥꦶ ꦏꦿꦗꦤ꧀
ꦲꦪꦸꦢꦒꦺꦤ꧀ꦠꦸꦂꦲꦔꦶꦁꦲꦁꦥꦸꦁꦲꦤ꧀꧈ ꦔꦤ꧀ꦢꦺꦴꦤ꧀ꦢꦲꦁꦥꦸꦤ꧀
ꦔꦼꦱꦶ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏꦤꦶꦔꦼꦱꦶꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦤꦲꦏꦺꦤ꧀ꦢꦲꦺꦴꦤ꧀ꦢꦺꦴꦥꦭ
ꦲꦤ꧀꧈ ꦱꦶꦗꦶꦤ꧀ꦗꦶꦔꦤ꧀ꦠꦸꦏꦶꦲꦶꦔꦤ꧀꧈ ꦱꦗꦼꦁꦲꦶꦤ꧀ꦲꦤ꧀꧈ ꦤꦲ
ꦲꦤ꧀ꦭꦲꦤ꧀ꦠꦸꦱꦶꦔꦼꦱꦶ꧈ ꦏꦿꦗꦤ꧀ ꦭꦶꦱꦏꦏꦶꦤꦶꦗꦼꦁꦭꦲꦏꦸ
ꦔꦺꦴꦁꦏꦿꦗꦤ꧀꧈ ꦲꦤꦶꦗꦼꦁꦲꦲꦲꦏꦶ꧈ ꦤꦲꦲꦭꦠꦸꦮꦶꦔꦼꦱ꧀꧈
ꦔꦸꦢꦤ꧀ꦱꦲꦸꦔꦺꦴꦏꦤ꧀꧈ ꦔꦭꦶꦔꦤ꧀ꦏꦤ꧀ꦗꦔꦸꦏꦶꦔꦺꦴꦁꦥꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦼ
ꦔꦼꦁꦗꦼꦁꦔꦸꦁꦢꦸꦤ꧀꧈ ꦱꦏꦶꦗꦶꦤꦢꦺꦴꦏꦢꦸꦏꦶꦁ꧈ ꦏꦿꦗꦤ꧀ꦗꦶꦤ꧀
ꦱꦏꦲꦏꦲꦤ꧀ꦏꦗꦶꦱꦏꦔꦸꦤ꧀꧈ ꦱꦏꦔꦶꦲꦏꦿꦏꦶꦁꦥꦸꦤ꧀
ꦏꦿꦔꦶꦱꦶꦔꦸꦤ꧀ꦲꦶꦔꦔꦤ꧀꧈ ꦭꦲꦔꦶꦏꦺꦴꦏꦤ꧀ꦢꦔꦢꦸꦁ꧈ ꦢꦶꦔꦶꦏꦺꦴ
ꦢꦏꦤꦏꦲꦤ꧀ꦢꦶꦁ꧈ ꦭꦸꦔꦼꦁꦏꦸꦁꦔꦸꦁ꧈ ꦲꦤ꧀ꦢꦗꦶꦔꦤ꧀ꦱꦼꦁ
ꦲꦤꦶ꧈ ꦏꦿꦗꦤ꧀ ꦭꦔꦼꦁꦢꦪꦸꦲꦶꦏꦢꦤ꧀ꦢꦔꦶꦲꦶꦤ꧀ꦱꦏ꧈
ꦱꦶꦔꦶꦔꦸꦤ꧀ꦲꦤ꧀ꦪꦔꦼꦁꦭꦶ꧈ ꦲꦤ꧀ꦱꦶꦱꦶꦔꦸꦤ꧀ꦗꦶꦏ꧈ ꦪꦸꦁꦔꦶꦁ
ꦲꦶꦔꦶꦢ꧈ ꦱꦶꦏꦿꦲꦤ꧀ꦢꦶꦗꦼꦁꦲꦶꦤ꧀ꦔꦸꦏꦶꦔꦺꦴꦁ꧈ ꦭꦶꦔꦤ꧀

[illegible]

ꦱꦸꦧꦥꦤ꧀ꦠꦺꦤ꧀ꦧꦶꦤꦠꦸꦏ꧀ꦥꦸꦤꦤ꧀ꦤꦶꦁ꧈ ꦲꦤꦼꦥꦸꦩꦶꦠꦸꦮꦺꦴꦤ꧀꧈

ꦲꦺꦴꦭꦺꦃꦲꦶꦁꦲꦗꦸꦏꦤ꧀ꦠꦸꦩꦩꦸꦫ꧀ ꧈ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦱꦿꦶꦩꦫꦤ꧀ ꦩꦠꦫꦩ꧀ꦮꦠꦶꦩꦲꦗꦸ꧈

ꦩꦲꦶꦩꦧꦊꦥꦺꦴ꧈ ꦥꦸꦤꦶꦏꦶꦤꦶꦠꦶꦏꦶꦥꦸꦲꦤꦶ꧈ ꦲꦁꦩꦲ

ꦩꦧꦊꦥꦺꦴ꧈ ꦩꦲꦗꦸꦩꦮꦶꦫꦺꦮꦶꦤ꧈ ꦤꦩꦩꦏꦺꦴꦏꦺꦴꦠꦶꦤ꧀

ꦢꦶꦥꦸ꧈ꦲꦶꦤꦩꦤꦼꦩ꧈ꦏꦮꦶꦮꦶꦲꦁꦫꦺꦧꦊꦲꦶ꧈ꦏꦁꦗꦼꦁ

ꦧꦶꦮꦺꦴꦤ꧀ꦠꦸꦫꦤ꧀ꦮꦶꦤꦤ꧀ꦤꦶꦥꦸꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀ꦲꦗꦸꦏꦤ꧀꧈ ꦲꦗꦱꦶꦤ꧀ꦠꦼꦤ꧀

ꦲꦗꦧꦭꦶ꧈ ꦩꦲꦗꦸꦥꦸꦤꦤ꧀ꦫꦗꦸ꧈ ꦮꦗꦸꦲꦁꦱꦶꦲꦗꦱꦶꦤ꧀

ꦲꦶꦁ꧈ ꦏꦶꦩꦤꦺꦴꦩꦺꦴꦤꦠꦏꦼꦤ꧀ꦤꦶꦁ꧈ ꦲꦁꦏꦠꦼꦏꦤ꧀ꦧ

ꦥꦼꦤ꧀ꦠꦶꦤꦼꦩꦧꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦧꦼꦩ꧈ꦧꦭꦶ꧈ꦧꦿꦶꦏꦶꦤꦮꦶꦤ꧀

ꦥꦺꦴ꧈ ꦩꦩꦩꦩꦩꦏꦶꦭꦶ꧈ꦲꦁꦲꦭꦶ꧈ꦲꦧꦗꦸ꧈ ꦲꦗꦸꦤ

ꦤꦺꦴꦱꦺꦴꦲꦁꦱꦺꦴꦥꦺꦴ꧈ ꦮꦶꦲꦗꦸ꧈ꦱꦿꦶꦥꦸꦤ꧀ꦠꦸꦤꦺꦴ ꦠꦸꦩꦸꦠꦶꦤ꧀꧈ ꦱꦶ

ꦫꦺ꧈ꦲꦭꦶ꧈ꦲꦗꦸ꧈ ꦲꦤꦺꦴꦱꦺꦴꦲꦁꦥꦸꦤꦶꦁꦱꦶꦱꦶ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦲꦗꦸ

ꦧꦼꦩ꧈ꦮꦶꦤ ꦲꦗꦸꦤꦤꦭꦮ ꦲꦗꦸ꧈ ꦱꦶꦲꦗꦸꦮꦶꦲꦗꦸ꧈ꦩꦠꦶꦤ꧀

ꦩ꧈ꦥꦸꦤꦶꦏꦶꦤꦩꦤ꧀ꦠꦸ꧈ ꦩꦮꦶꦩꦥꦸꦥꦸꦤꦸꦧꦲꦗꦸ꧈ ꦮꦶꦫꦺ꧈

ꦲꦁꦤꦺꦴꦱꦺꦴꦲꦭꦶ꧈ ꦮꦶꦤꦲꦗꦸꦭꦮꦗꦸ꧈ ꦲꦤꦤꦭꦮ

ꦲꦗꦸꦧꦲꦗꦸ꧈ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦤꦥꦸꦧꦏꦶꦪꦶꦮꦶꦲꦗꦸꦮꦶꦫꦺ꧈ꦩꦲꦶꦲ꧈ꦏꦶ

ꦏꦶꦥꦸꦩꦺꦴꦱꦺꦴꦲꦶꦥꦸꦲꦶꦁ꧈ ꦮꦶꦤꦥꦸꦩꦗꦸꦪꦤ꧈ ꦥꦸꦤꦥꦸꦗꦸ

ꦮꦶꦲꦁꦮꦶꦲꦗꦸꦮ꧈ ꦲꦁꦩꦧꦊꦲꦊꦗꦸꦧꦮꦶꦏꦸꦲꦗꦸ꧈ ꦥꦸꦮꦶ꧈ꦩ

ꦪꦸꦠꦺꦴꦲꦁꦮꦶꦫꦺ꧈ꦥꦾꦸꦲꦗꦸꦤꦶꦠꦸ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦩꦮꦶꦫꦺ꧈ꦥꦸꦤꦶ

Digitized by Google

[illegible]

ꦠꦕꦩ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦱꦤ꧀ꦏꦿꦶꦱ꧀ꦠꦸꦱ꧀ꦲꦶ꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦲꦶꦥꦸꦤ꧀꧇ꦲꦶꦮꦸꦤ꧀
ꦲꦶꦁꦏꦁꦠꦼꦩꦼꦤ꧀ꦤꦸꦱꦤ꧀꧈ ꦧꦸꦱꦤꦺꦤ꧀ꦧꦭꦼꦧꦶꦤꦼꦤ꧀꧈ ꦩꦼꦤ꧀ꦥ
ꦠꦤ꧀ꦏꦤ꧀ꦥꦼꦠꦼꦏ꧀꧈ ꦲꦶꦥꦸꦤ꧀꧇ꦤꦶꦤ꧀ꦲꦶꦠꦶꦧꦶꦱ꧈ ꦱꦲꦶꦁꦏꦁꦥꦶꦤꦶ
ꦭꦸꦥꦸꦱꦲꦶ꧈ ꦭꦕꦧꦸꦏꦶꦱ꧈ ꦤꦲꦶꦪꦱꦪꦼꦕꦲꦶ꧇꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ
ꦠꦶꦫꦩꦲꦶꦲꦼꦏꦼꦤ꧀꧇ꦱꦱꦫꦪꦏꦸꦪ꧈ ꦲꦶꦁꦏꦁꦩꦸꦤ꧀ꦠꦿꦤ꧀
ꦥꦱꦲꦶ꧈ ꦕꦶꦁꦲꦶꦧꦶꦲ꧀ꦧꦺꦴꦏ꧀꧈ ꦪꦼꦠꦶꦕꦼꦧꦸꦏꦸ꧇ꦪꦼꦠꦶꦱ꧈ ꦪꦤ
ꦏꦸꦏꦸꦲꦧꦸꦏꦸꦥꦶꦲꦶꦁ꧈ ꦤꦤ꧀ꦠꦸꦲꦶꦪꦱ꧈ ꦪꦤ꧀ꦥꦸꦮꦪꦥꦸꦮꦸꦤ꧀꧇
ꦏꦿꦸꦲꦤ꧀ꦤꦏꦿꦶꦲꦤ꧀꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦲꦼꦤ꧀ꦤꦪꦶꦥꦸꦤ꧀꧇ꦪꦤ꧀ꦲꦪꦶꦁꦱꦤ꧀ꦪꦤ
ꦪꦶꦠꦸꦤ꧀꧈ ꦧꦶꦪ꧇ꦪꦼꦲꦼꦤ꧀ꦕꦶꦲꦸꦏꦶꦁ꧈ ꦏꦿꦸꦤ꧀ꦤꦶꦧꦸꦤ꧀ꦱꦼ꧈
ꦲꦼꦲꦤ꧀ꦕꦸꦱꦤꦤ꧀ꦤꦤ꧈ ꦥꦪꦼ꧇ꦕꦼꦤꦸꦱꦭꦪꦏꦸꦤꦶꦤ꧀꧈
ꦕꦸꦕꦼꦤꦤ꧀ꦱꦤ꧀꧈ ꦧꦸꦏꦸꦲꦸꦥꦧꦼ꧇ꦩꦧꦸꦭꦶ꧇꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦱꦸꦤ
ꦲꦸꦠꦶꦭꦼꦱꦶꦱꦗꦕꦱꦥꦪꦤ꧀ꦏꦿꦤ꧀꧈ ꦲꦼꦤ꧀ꦧꦼꦲꦤ꧀ꦱꦕꦼꦤ꧀ꦥꦪꦤ꧀
ꦲꦶ꧈ ꦲꦶꦪꦼꦤ꧀ꦧꦸꦭꦶ꧇ꦤꦶꦱ꧈ ꦏꦏꦏꦏꦧꦸꦏꦿꦸꦪꦼꦤ꧀ꦢꦸꦲꦸ꧈ ꦪꦼꦤ꧀ꦕꦸꦤꦶ
ꦏꦿꦶꦤꦤ꧀ꦕ꧇ꦪꦼꦤ꧀꧈ ꦥꦪꦼ꧇ꦏꦸꦱꦭꦪ꧈ ꦪꦼꦤ꧀ꦢꦸꦲꦸꦲꦼꦤ꧀ꦥꦪꦲꦸ
ꦤꦶ꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦪꦠꦪꦼꦤ꧀ꦧꦸꦭꦗꦪꦪꦥꦪꦼ꧇ꦏꦸꦱꦭꦪ꧈ ꦧꦼ
ꦧꦥꦸꦪꦼꦤ꧀ꦧꦸꦭꦗꦼꦲꦶ꧈ ꦥꦪꦲꦸꦤ꧀ꦲꦶꦪꦠ꧈ ꦪꦤ꧀ꦧꦸꦪꦼꦤ꧀ꦱꦼꦕ
ꦢꦸꦲꦸ꧈ ꦲꦕꦶꦤ꧀ꦕꦢꦸꦲꦸꦧꦲꦤ꧀ꦗꦶ꧇꧈ ꦢꦸꦧꦶꦲꦸꦤꦶꦱ꧈ ꦥꦲꦼꦤ꧀ꦤꦸ
ꦏꦲꦸꦱꦠꦤꦶ꧈ ꦄꦭ꧀ꦭꦃ ꦱꦪꦤ꧀ꦪꦤ꧀ꦕꦏꦶꦧꦗꦼꦠꦤ꧀ꦠꦪꦼꦥꦪꦼ꧇
ꦪꦼꦧꦸ꧈ ꦠꦧꦸꦧꦸꦪꦤꦶꦧꦤꦶ꧈ ꦱꦲꦤ꧀ꦭꦱꦺꦤ꧀ꦠ꧈ ꦪꦤ꧀ꦏꦿꦸ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

꧋ꦏꦤꦢꦺ꧋

ꦤꦠꦸꦫ꧀ꦩꦭꦁꦲꦶꦤ꧀ꦤꦒꦿꦶꦱꦶꦭꦏꦺꦏꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦒꦲꦶꦠ

ꦲꦸꦠꦩꦢꦺꦤ꧀꧈ ꦲꦺꦩꦃꦩꦃꦲꦤ꧀ꦛꦺꦴꦏ꧀꧈ ꦏꦺꦴꦢꦺꦲꦶꦥꦠꦶ

ꦠ꧈ ꦲꦤꦸꦫꦸꦱꦿꦸꦥꦺꦴꦮꦠꦺ꧈ ꦲꦶꦁꦥꦠꦶꦠ꧈ ꦢꦸꦭꦺꦴꦥ꧀ꦠꦶ

ꦲꦶꦁꦤꦼꦏꦺ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦤꦲꦶꦲꦩꦏꦸꦫꦠꦁꦢꦺꦤꦶꦏꦸꦫꦲꦶ

ꦏꦸ꧈ ꦲꦤꦸꦠꦼꦤꦶꦲꦺꦧꦼꦤ꧀꧈ ꦠꦶꦲꦩꦠꦶꦁꦲꦶꦏ

ꦏꦸꦤ꧀ꦠꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁ ꦏꦸꦩꦃꦲꦶꦠꦠꦠꦼꦤ꧀꧈ ꦤꦸꦒꦒꦿꦲꦶꦏ

ꦠꦤ꧀꧈ ꦱꦼꦲꦶꦁꦠꦺꦴꦢꦺꦴꦏꦺ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦲꦩꦸꦭꦶꦭꦶꦒꦤ꧀ꦢꦺꦴꦲꦶꦠ

ꦠꦩꦠꦩ꧈ ꦩꦭꦶꦭꦶꦤꦒꦿꦲꦶꦁꦠꦼꦤ꧀꧈ ꦤꦲꦸꦤ꧀ꦢꦲꦶꦁꦏꦺꦴ

ꦏꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦠꦲꦤ꧀ꦲꦩꦏꦸꦢꦸꦠꦭꦸ꧈ ꦱꦼꦲꦶꦁꦠꦺꦴꦢꦺꦴꦩꦸꦭꦶ

ꦤꦶ꧈ ꦠꦠꦲꦶꦠꦠ꧈ ꦩꦠꦼꦠꦭꦶꦠꦤꦏꦺꦴꦏꦼ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦲꦶꦁ

ꦲꦶꦠꦠꦠꦏꦸꦭꦶꦲꦏꦸꦤ꧀ꦩꦩ꧀ꦲꦤ꧀꧈ ꦤꦲꦸꦤ꧀ꦢꦲꦶꦁꦲꦺꦴꦏ꧀ꦲꦶ

ꦲꦸꦤ꧀꧈ ꦲꦩꦱꦶꦱꦶꦩꦤ꧀ꦢꦸꦩꦠ꧈ ꦢꦸꦢꦸꦩꦸꦠꦲꦶꦠꦠ꧈ ꦲꦶ

ꦠꦭꦶꦭ꧀ꦤꦲꦼꦠꦠꦼꦤ꧀꧈ ꦲꦶꦁꦠꦲꦶꦠꦠ꧈ ꦢꦸꦢꦸꦱꦶꦤꦏ

ꦢꦶ꧉ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦆ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦆ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦲꦺꦩꦩꦩꦲꦸꦤ꧀ꦢꦶꦭꦶ

ꦭ꧉ ꦲꦶꦁꦲꦶꦠꦠꦩꦠꦩꦤꦼꦤ꧀꧈ ꦭꦶꦭ꧉ ꦤꦲꦸꦤ꧀ꦢꦲꦶꦁꦏꦺꦴꦏꦸ꧈ ꦲꦤ

ꦏꦸꦩꦶꦩꦶꦏꦸꦱꦶꦲꦤꦤ꧀ꦢꦺꦤ꧀꧈ ꦩꦠ꧉ ꦲꦩꦸꦤ꧀ꦢꦶꦤꦠꦼꦤ꧀꧈ ꦢꦸꦠ꧉

ꦲꦶꦩꦠꦭꦸꦤ꧀ꦢꦺꦴꦏꦸ꧈ ꦩꦲꦺꦩꦠꦶꦱꦶꦠ꧈ ꦤꦲꦸꦭꦶꦭ꧉

ꦤꦩꦲꦶꦁꦲꦶꦠꦸꦤ꧀꧈ ꦩꦲꦶꦭꦶꦭ꧉ ꦲꦶꦠꦲꦶꦩꦭꦤꦲꦸꦤ꧀ꦠ

ꦩ꧈ ꦏꦁꦗꦼꦁ ꦲꦸꦩꦶꦤꦸꦤ꧀ꦢꦸꦭꦠꦺꦴꦢꦺ꧈ ꦲꦭꦸꦤ꧀ꦢꦶꦏꦸꦏꦸꦩꦩ

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ꦱꦥꦸꦤꦏꦸ ꦤꦒꦫꦲꦢꦶ ꦲꦶꦁꦒꦶꦭ꧈ ꦲꦶꦁꦤꦒꦫ ꦤꦒꦫ ꦤꦒꦫꦱꦸꦮꦸꦁ ꦲꦸꦭꦶ
ꦩꦶꦤ꧈ ꦱꦶꦁꦏꦿꦩ ꦩꦶꦁꦒꦶ ꦤꦒꦫꦢꦶ꧈ ꦩꦲꦤ꧀ꦢꦏꦭꦱ ꦤꦗꦁꦏꦸ
ꦩꦸ꧈ ꦱꦩꦩꦲꦤ꧀ ꦏꦏꦁꦒꦭ꧈ ꦭꦤꦒꦫ꧈ꦒꦢꦢꦶꦥꦸꦭ
ꦭꦶ꧈ ꦲꦸꦁꦭꦤꦒꦫꦱꦱꦏꦶꦤꦒꦫꦲꦭꦸꦁꦢꦲ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦤ꧀ꦠꦸꦤꦏ
ꦏꦶꦩꦸꦢꦢꦢꦭꦱ꧈ ꦲꦶꦁꦏꦸꦁꦠꦸꦢꦶꦥꦸꦤꦭꦸꦁꦏꦸ ꦭꦶ꧈ ꦱ
ꦩꦲꦤꦺꦴꦥꦸꦭꦸꦲꦶꦪ꧈ ꦤꦗꦁꦏꦸꦲꦸꦗꦶꦁꦏꦸꦮꦸꦭꦶꦩꦸ꧈ ꦲꦶ
ꦪꦺꦤꦢꦥꦿꦥꦸꦥꦼꦭꦶ꧈ ꦱꦢꦶꦲꦶꦭꦥꦿꦶꦪꦏꦸꦲꦸ꧈ ꦤꦗꦁꦏꦢꦶ
ꦤꦒꦫꦲꦸꦭꦤ꧈ ꦱꦧꦤ꧀ꦥꦸꦁꦲꦶꦁꦏꦸꦮꦸꦭꦶꦩꦸ꧈ ꦭꦸꦁꦏꦸꦁ
ꦏꦲꦸꦲꦢꦶꦤꦒꦭꦒꦶꦩꦲꦶꦢ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦤ꧀ ꦲꦏꦭꦢꦶꦤꦒꦢ
ꦲꦶꦩ꧈ ꦭꦤꦏꦸꦤꦏꦤꦒꦲꦶꦢꦤꦏꦶ꧈ ꦩꦭꦲꦤ꧀ꦭꦶꦲꦶꦢ
ꦲꦩꦸꦢꦸ꧈ ꦲꦸꦩꦸꦧꦸꦩꦸꦲꦢꦶꦤꦲꦢꦶ꧈ ꦭꦒꦶꦩꦲꦶꦢ
ꦲꦸꦏꦶ꧈ ꦲꦸꦁꦭꦤꦒꦫꦲꦢꦶꦒꦶꦤꦒꦫꦲꦸ꧈ ꦭꦒꦶꦩꦥꦿꦶꦩꦲꦶ
ꦢ꧈ ꦤꦗꦁꦒꦶꦤꦢꦤꦒꦗꦢꦒꦶꦢꦶ꧈ ꦩꦲꦤ꧀ꦢꦤꦭꦤ
ꦤꦢꦩꦒꦶꦢꦸꦲꦤ꧀ꦩꦫꦏꦿꦩꦩ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦤ꧀ ꦢꦫꦤꦒꦩꦲꦤ꧀
ꦩꦤꦭꦗ꧈ ꦲꦶꦗꦥꦿꦩꦒꦶꦢꦸꦒꦶꦢꦶ꧈ ꦤꦒꦒꦶꦩꦲꦶꦧꦶ
ꦤꦢꦲꦶꦗ꧈ ꦢꦸꦏꦿꦩꦒꦶꦭꦫꦏꦶ꧈ ꦩꦭꦲꦤ꧀ꦢꦶ
ꦤꦏꦿꦸꦥꦸꦫꦶ꧈ ꦲꦶꦁꦏꦸꦤꦭꦤꦭꦶꦏꦸꦭꦸꦥꦸ꧈ ꦭꦲꦸꦩꦏꦸꦭ
ꦫꦲꦸ꧈ ꦲꦢꦶꦤꦒꦲꦥꦸꦱꦸꦱꦼꦢꦶ꧈ ꦭꦒꦶꦤꦩꦢꦭꦲ
ꦩꦤ꧀ꦒꦸꦤꦱꦤ꧀ꦢꦸꦱꦢꦫ꧈ ꦥꦿꦶꦪꦤ꧀ ꦲꦏꦢꦭꦶꦏꦭꦒꦶ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

ꦲꦸꦪꦸꦁꦱꦶꦁꦏꦶꦤꦺꦴꦤꦺꦴꦤ꧀꧈ꦭꦸꦩꦼꦠꦸꦥꦶꦤꦼꦭꦤ꧀ꦠꦺꦴꦤ꧀꧈ ꧅ ꦭꦲꦸꦭꦶ
ꦱꦩꦺꦴꦠꦼꦤ꧀ꦠꦺꦤ꧀ꦤ꧈ꦭꦸꦩꦸꦥꦠ꧅ꦱꦁꦏꦤꦸꦱꦧ꧀ꦥꦏꦸ꧈ꦠꦺꦴꦩꦶꦩꦶꦤꦼ꧈
ꦱꦼꦏꦸꦪꦶꦩꦤꦼꦩꦤꦸꦥꦸꦤ꧀꧈ꦱꦭꦤꦥꦶꦮ꧀ꦒꦿꦺꦴꦤꦸꦱꦧ꧀ꦥꦏꦸꦱꦺꦴ꧈ꦭꦶ
ꦩꦸꦭ꧀ꦠꦶꦠꦶꦒꦶꦠꦼꦤ꧀꧈ꦱꦼꦭ꧈ꦥꦶꦮ꧀ꦒꦿꦺꦴꦤꦸꦱꦧ꧀ꦥꦏꦸꦩꦼꦤ꧀꧈ꦭꦩꦼ
ꦱꦶꦭꦱꦱꦭꦶ꧈ꦱꦥꦩꦤ꧈ꦱꦭꦤꦱꦱꦼꦠ꧀꧈ꦤꦱꦱꦭꦶꦱꦭꦶ
ꦧꦤ꧀ꦝꦤ꧀ꦠꦺꦴꦂꦩꦸꦁ꧈ ꧅ ꦱꦱꦧꦤꦸꦒꦶꦤꦧ꧀ꦩꦶꦩꦶ꧈ꦩꦸꦒꦶ
ꦭꦶꦩꦶꦒꦶꦒꦶꦧꦺꦩꦼꦠꦸ꧈ꦱꦏꦺꦠꦶꦭꦤꦥꦭꦭꦺꦴ꧈ꦩꦺꦏꦺꦴꦩꦶ
ꦤꦸꦠꦸꦩꦶꦒꦶꦧꦤꦸꦱꦶ꧈ꦭꦺꦧ꧀ꦝꦤ꧀ꦠꦺꦴꦂꦥꦩꦸꦩꦼ꧈ꦥꦭꦱ꧀ꦱꦶ
ꦒꦶꦒꦶꦩꦶꦩꦸꦱ꧀ꦱ꧈ꦭꦥꦩꦸꦥꦠ꧅ꦲꦭꦠ꧈ꦠꦼꦱꦶꦒꦶꦤ
ꦝꦤ꧀ꦠꦭꦶꦩꦼꦠꦸ꧈ꦤꦶꦒꦶꦒꦶꦩꦶꦩꦸꦱ꧀ꦭꦥꦩꦸꦒꦿꦺꦴꦤꦸꦱꦧ꧀ꦥꦭꦱ꧈
꧅ ꦭꦶꦏꦺꦠꦶꦠꦶꦭꦶꦏꦺꦭꦶꦩꦸ꧈ꦥꦭꦩꦸꦠꦼꦠꦶꦩꦶꦩꦸꦤꦶꦭ
ꦤꦶꦩꦸꦥꦩꦸꦱꦸꦱꦧ꧀ꦥꦭꦱ꧈ꦩꦠꦶꦱꦭꦶꦩꦸꦒꦶꦥꦤꦩꦼ꧈ꦥꦭ꧀ꦱꦸ
ꦤꦥꦭꦱꦼꦠꦶꦠꦼ꧈ꦱꦸꦱꦏꦺꦠꦥꦩꦸꦒꦶꦩꦸ꧈ꦥꦭ꧀ꦱꦺꦭꦸ
ꦭꦭꦭꦶꦩꦼ꧈ꦥꦭꦒꦶꦱꦭꦶꦠꦶꦒꦶꦥꦤꦩꦼ꧈ꦥꦭ꧀ꦠꦶꦒꦿꦺꦴꦤꦸꦱꦧ꧀ꦥ
ꦱꦱꦭꦶꦠꦶꦥꦩꦸꦭꦶꦩ꧈ ꧅ ꦱꦭꦶꦥꦭꦥꦩꦸꦥꦭ꧀ꦠꦶꦱꦺ
ꦩꦸ꧈ꦭꦭꦥꦭꦥꦭꦏꦺꦠꦶꦥꦤꦩꦼ꧈ꦱꦭꦶꦩꦸꦱꦭꦶꦠꦶꦒꦶꦤ꧈
ꦥꦭ꧀ꦱꦸꦤꦥꦭꦱꦭꦒꦶꦠꦼ꧈ꦭꦶꦱꦱꦸꦭꦥꦩꦸꦩꦼꦥꦭ꧀
ꦠꦶꦱꦺꦩꦸꦭꦭꦭꦶꦩꦸ꧈ꦥꦭꦏꦺꦥꦠꦧ꧀ꦝꦤ꧀ꦠꦺꦴꦂꦩꦸ꧈ꦥꦭꦒꦶꦤ
ꦧꦶꦒꦶꦠꦭꦶ꧈ꦱꦸꦭꦶꦱꦤꦶꦥꦩꦸꦒꦭꦭꦩꦸꦏ꧀ꦏꦺꦴꦭꦩꦸ

ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦤꦶꦁꦒꦶꦠ꧀ꦥꦤꦼꦏꦤ꧀ꦢꦼꦒ꧀꧈ꦱꦁꦒꦸꦁ꧉ ꦥꦤꦼꦧꦼꦱ꧀ꦠꦿꦤ꧀ꦠꦸꦩꦤ꧀ꦠꦸꦩꦸꦂꦤꦠꦶ

ꦏꦠꦶ꧈꧉ ꦒꦶꦤꦤ꧀꧈ꦤꦤ꧀ꦠꦸꦤꦶꦁꦒꦸꦫꦸ꧈ꦱꦁꦒꦸꦁ꧉ ꦥꦿꦱꦿꦺꦴꦱꦶꦤꦺꦴꦥꦤ꧀ꦤꦺꦴꦩ

ꦮꦶꦠꦶ꧉ ꦤꦼꦒꦺꦴꦫꦠꦶꦤꦶꦏꦼꦩꦮꦺꦴꦩꦼꦤ꧀ꦢ꧉ ꦒꦿꦺꦴꦏꦥꦠꦸꦤꦤꦶꦏꦼꦢꦤꦸ

ꦱꦸꦁ꧉ꦤꦒꦶꦤꦤ꧀ꦥꦏꦥꦱꦿꦶꦧꦸꦮꦤ꧉ ꦲꦶꦁꦤꦒꦫꦶ꧈ꦠꦸꦠꦸꦂꦮꦶꦠꦼꦂꦭꦤ꧀ꦢꦺꦤ꧀

ꦲꦤꦤꦶꦫ ꦥꦿꦧꦸꦥꦤꦠꦤ꧀ꦮꦺꦴꦤ꧀ꦢ ꦠꦶ꧈ꦱꦸꦠꦶ꧈ꦤꦒꦤ꧀꧉ꦥꦿꦧꦸ ꦒꦸꦁꦠꦸꦫ

ꦠꦸꦤꦺꦴꦩꦶꦤꦤꦸꦁꦩꦶꦮꦺꦴ꧉ ꦒꦸꦁꦩꦸꦁꦱꦸꦫꦤꦒꦿꦢꦿꦶꦤ꧉ ꦒꦸ

ꦥꦤꦸꦩ꧀ꦥꦺꦤꦸꦱꦠꦸꦮꦸꦁ꧉ ꦮꦸꦁꦮꦺꦱꦤꦒꦿꦫꦸꦒꦠꦶꦱꦸꦁ꧉ ꦠ

ꦩꦼꦏꦱꦿꦶꦥꦶꦂꦥꦸꦏꦶ꧉ꦏꦂꦤꦸꦁꦱꦸꦫꦤꦒꦿꦺꦴꦱꦸꦏꦸꦁ꧉ꦠ

ꦩꦼꦏꦱꦿꦶꦥꦶꦂꦥꦏꦼꦠ꧉ ꦲꦤꦺꦴꦏꦸꦮꦸꦠꦶꦏꦸꦫꦏꦂꦠꦶ꧉ ꦲꦤꦤ

ꦠꦶꦩꦸꦁꦱꦤꦸꦠꦶꦱꦸꦩꦼꦠꦩꦼ꧉ꦥꦿꦧꦸ ꦱꦤꦒꦿꦠꦸꦁꦲꦤꦤꦠꦶ

ꦩꦸꦁ꧉ ꦲꦤꦶꦤꦶ꧈ꦠꦶꦏꦸꦩꦼꦥꦤꦏꦶ꧉ ꦠꦸꦱꦤꦒꦿꦸꦁꦏꦸꦩꦶꦏꦶ

ꦠ꧉ ꦲꦶꦁꦤꦸꦁꦱꦸꦤꦏꦶꦠꦏꦶꦤꦶ꧈꧉ ꦏꦂꦤꦸꦁꦥꦤꦤ꧀ꦠꦸꦥꦤꦺꦴꦥ

ꦥꦤꦤꦶ꧉ ꦠꦶꦏꦸꦭꦸꦁꦤꦒꦿꦸꦥꦤꦤꦸ꧉ ꦲꦶꦭꦤꦤꦒꦿꦸꦠꦸꦠꦶ

ꦠ꧉ ꦠꦶꦒꦿꦸꦤꦤꦏꦶꦏꦸꦥꦤꦤꦶ꧉ ꦏꦂꦤꦸꦁꦱꦸꦫꦸꦲꦶꦁꦤꦸꦩꦸꦠ

ꦲꦤꦤ꧀꧉ꦥꦿꦧꦸ ꦲꦤꦥꦏ꧀ꦏꦶꦁꦏꦤꦤꦥꦤꦤ꧉ ꦲꦶꦁꦏꦶꦁꦱꦸꦁ

ꦲꦶꦁꦥꦤꦥꦱꦸꦏꦶ꧉ ꦤꦸꦠꦏꦶꦠꦤꦤꦤ꧉ ꦏꦸꦥꦤꦠꦭ

ꦏꦸꦠꦸꦥꦏꦸꦏꦶ꧉ ꦤꦤꦥꦤꦏꦶꦠꦤꦶꦏꦶ꧈꧉ ꦩꦶꦠꦱꦏꦤꦏꦸ

ꦏꦸꦠꦸꦁ꧉ꦠꦥꦤꦤꦤꦶ꧈ꦤꦤꦶ꧈ꦤꦤꦏꦸꦁ꧉ ꦒꦶꦥꦤꦶꦤꦤꦏ

ꦭꦤꦥꦏꦸꦠꦶ꧉ ꦲꦶꦁꦥꦿꦠꦶꦠꦶꦏꦸꦭꦥꦱꦶꦤꦏꦠꦸꦏꦸꦱꦸꦁꦩꦸ꧉

[illegible]

ꦥꦭꦶꦂ꧈ ꦤꦤ꧀ꦥꦕꦃꦱꦶꦥꦸꦃꦗꦸꦥꦫꦃꦗꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦩꦲꦤ꧀ꦢꦸ
ꦗꦸꦮꦶꦕꦤ꧀ꦪꦶꦂ꧈ ꦲꦶꦁꦱꦶꦏꦶꦤ꧀ꦲꦶꦁꦮꦕꦶꦗꦸ꧈ ꦥꦪꦃꦥꦪꦃꦪꦏꦸ
ꦥꦪꦃꦱ꧀ꦏꦶꦤ꧀ꦗꦸ꧈ ꦢꦺꦴꦮꦩꦶꦕꦥꦩꦃꦏꦸ꧈ ꦢꦺꦴꦮꦺꦴꦥꦪꦃ
ꦥꦪꦃꦂꦪꦏꦸꦱꦮꦶ꧈ ꦮꦶꦮꦶꦕꦏꦥꦏꦸꦢꦺꦴꦱꦥꦏꦸꦕꦤ꧀ꦮꦏꦸꦢꦺꦴ
ꦮ꧈ ꦗꦸ ꦲꦺꦴꦥꦢꦺꦴꦂꦥꦮꦏꦶꦢꦸꦱꦪꦶꦏꦸ꧈ ꦕꦺꦴꦢꦺꦴꦏꦶꦩꦮ
ꦥꦩꦃꦏꦸꦮꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦧꦏꦸꦥꦲꦺꦴꦢꦺꦴꦮꦶꦥꦕꦃꦩ꧈ ꦱꦺꦴꦩꦩꦲꦶꦁ
ꦲꦺꦴꦪꦶꦏꦸꦮꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦱꦢꦺꦴꦏꦸꦮꦺꦴꦩꦮꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦪꦶꦕꦕꦮꦶꦪꦶꦪꦶ
ꦗꦸ꧈ ꦕꦪꦩꦠꦿꦶꦕꦏꦸꦢꦺꦴꦮ꧈ ꦲꦶꦗꦸꦥꦢꦺꦴꦕꦤꦱꦸꦥꦮꦏꦸ꧈
ꦮꦶ꧈ ꦢꦶꦏꦸꦱꦏꦸꦏꦸꦮꦕꦩꦲꦶꦁꦲꦺꦴꦱꦤꦸ꧈ ꦗꦸ ꦕꦺꦴꦩꦮ
ꦲꦶꦗꦸꦕꦏꦸꦢꦺꦴꦮ꧈ ꦪꦩꦱꦥꦸꦏꦶꦥꦏꦸꦩꦱꦶꦁꦕꦶꦂ꧈ ꦗꦸ
ꦥꦕꦺꦴꦥꦥꦕꦪꦗꦸꦕꦏꦸꦗꦸ꧈ ꦲꦶꦁꦪꦤꦸꦥꦸꦥꦩꦱꦃꦥꦱ
ꦗꦸꦮꦶ꧈ ꦲꦺꦴꦱꦥꦸꦏꦸꦱꦩꦕꦶ꧈ ꦪꦮꦕꦩꦲꦺꦴꦪꦶꦪꦶꦗꦸ꧈
ꦥꦕꦥꦏꦸꦢꦺꦴꦗꦸꦕꦶꦩꦱꦶꦏꦸ꧈ ꦗꦸꦥꦕꦺꦴꦢꦺꦴꦲꦺꦴꦪꦶꦱꦸꦥꦏꦶꦗꦸ
ꦲꦶꦁꦲꦺꦴꦲꦶꦥꦕꦩꦱꦶꦥꦕꦥꦏꦸꦤꦸꦗꦸꦱꦸꦕꦸꦢꦺꦴꦤꦸꦗꦸ
ꦪꦶꦥꦕꦃꦗꦸꦥꦪꦗꦸꦏꦸ꧈ ꦲꦺꦴꦢꦺꦴꦥꦕꦸꦗꦸꦪꦕꦶꦕꦶ꧈ ꦲꦺꦴ
ꦲꦶꦕꦸꦥꦸꦗꦸꦱꦸꦥꦮꦕ꧈ ꦕꦶꦕꦶꦕꦥꦲꦺꦴꦕꦶꦢꦺꦴꦱꦶ꧈
ꦲꦺꦴꦧꦏꦸꦪꦂꦪꦥꦸꦕꦶ꧈ ꦥꦥꦪꦪꦥꦗꦸꦥꦕꦏꦶꦤꦸꦗꦸ꧈ ꦪꦶ
ꦏꦶꦗꦸꦲꦶꦁꦪꦥꦱꦏꦸꦂ꧈ ꦪꦩꦥꦿꦮꦕꦶꦗꦸꦕꦸꦕꦶ꧈ ꦪꦶ
ꦕꦺꦴꦱꦺꦴꦥꦏꦶꦥꦕꦪꦏꦸꦮꦕꦶꦗꦸꦥ꧈ ꦗꦸ ꦪꦮꦢꦪꦗꦸ

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

ꦥꦤ꧀ꦭꦺꦴꦤꦺꦴꦩꦶꦁꦒꦸꦁꦱꦶꦲꦶꦁꦱꦶ꧈ ꦥꦿꦧꦸꦩꦶꦁꦲꦤ꧀ꦥꦲꦸꦧꦺꦴꦠꦺꦴꦧꦧꦲꦸꦁ
ꦭꦺꦴꦲꦺꦴꦒꦸꦥꦸꦭꦒꦺꦴꦱꦺꦴꦩꦶꦁꦲꦤ꧀ꦥꦧꦧꦺꦴꦠꦺꦴꦲꦸꦁ꧈ ꦲꦤ꧀ꦭꦸꦁꦧ꧀ꦱꦥꦏꦺꦧ
ꦱꦸꦥꦶꦲꦸꦁꦲꦤ꧀ꦭꦶ꧈ ꦲꦤ꧀ꦭꦗꦸꦁꦩꦶꦁꦲꦤ꧀ꦥꦸꦿꦶ꧈ ꦏꦥꦭꦸꦩꦿꦶꦪꦒꦸꦒꦸ
ꦲꦸꦁ꧈ ꦒꦸꦁ ꦮꦤ꧀ꦒꦪꦸꦮꦪꦸꦥꦸꦱꦶꦩꦶꦁꦲꦤ꧀ꦭꦶ꧈ ꦧꦧꦱꦱꦶꦲꦤ꧀
ꦥꦸꦠꦺꦴꦧꦧꦲꦸꦁ꧈ ꦥꦲꦺꦴꦧꦤ꧀ꦭꦶꦪꦸꦲꦶꦭꦪꦸꦭꦥꦪꦧꦠꦺꦴꦲꦸꦁ꧈ ꦪꦺꦴ
ꦤ꧀ꦭꦩꦶꦁꦧ꧀ꦱꦮꦤ꧀ꦲꦸꦪꦱꦶꦱꦶꦿꦶ꧈ ꦮꦸꦒꦸꦩꦶꦿꦶꦥꦤ꧀ꦧꦲꦸꦿꦶꦲꦸꦁ꧈
ꦲꦺꦴꦒꦸꦪꦱꦱꦶꦪꦲꦸ ꦒꦸꦁ ꦭꦸꦲꦺꦴꦥꦲꦺꦴꦧꦤ꧀ꦭꦸꦲꦸꦧꦥꦭ
ꦪꦤ꧀ꦶ꧈ ꦥꦲꦗꦸꦁꦱꦲꦺꦴꦭꦠꦺꦴꦪꦧꦲꦸꦁ꧈ ꦗꦶꦱꦶꦤꦶꦭꦶ꧈ ꦗꦶꦩꦶꦁꦲꦤ꧀
ꦲꦸꦪꦸꦠꦺꦴꦪꦲꦸꦁ꧈ ꦱꦿꦶꦱꦶꦪꦶꦥꦭꦧꦤ꧀ꦪꦪꦸꦲꦺꦴꦧꦸꦿꦶꦱꦸꦁ꧈ ꦱꦶ
ꦲꦺꦴꦥꦒꦤ꧀ꦪꦸꦿꦶ꧈ ꦲꦸꦪꦸꦗꦶꦲꦸꦿꦶꦪꦸꦲꦸꦁ ꦒꦸꦁ ꦥꦱꦒꦶꦩꦶꦁꦧ
ꦮꦪꦶꦒꦸꦲꦸꦁꦥꦮꦤ꧀ꦧꦱꦱꦶ꧈ ꦥꦗꦧꦮꦪꦺꦴꦥꦤ꧀ꦲꦺꦴꦥꦒꦧꦠꦺꦴꦲꦺꦴꦧ꧈
ꦲꦺꦴꦪꦧꦏꦪꦗꦮꦺꦴꦪꦸꦿꦸꦠꦺꦴꦒ꧈ ꦱꦶꦤ꧀ꦤꦺꦴꦱꦶꦤ꧀ꦤꦺꦴꦪꦶꦥꦭꦺꦴꦧ
ꦤ꧀ꦱꦶꦤ꧀ꦩꦶꦁ꧈ ꦒꦸꦭꦸꦿꦶꦲꦸꦪꦺꦴꦒꦶ꧈ ꦤ꧀ꦪꦸꦧꦸ꧈ ꦲꦺꦴꦒꦶꦪꦺꦴ꧈ ꦒꦸꦁ
ꦲꦸꦥꦿꦸꦏꦥꦪꦧꦺꦴꦥꦮꦥꦲꦸꦲꦺꦴꦪꦸꦪꦸꦿꦶ꧈ ꦗꦪꦺꦴꦗꦸꦭꦸꦪꦺꦴꦥ
ꦠꦺꦴꦒꦧꦲꦸꦁ꧈ ꦪꦺꦴꦒꦸꦩꦶꦁꦗꦸꦱꦸꦥꦿꦸꦧꦸ꧈ ꦮꦲꦺꦴꦱꦶꦠꦺꦴꦲꦸꦁ꧈ ꦭꦶꦧꦶꦒꦶ
ꦧꦮꦩꦶꦁꦲꦤ꧀ꦥꦿꦸꦧꦸꦿꦶꦲꦸꦁ꧈ ꦥꦸꦥꦸ꧈ ꦪꦪꦩꦶꦁꦱꦱꦶ꧈ ꦱꦸꦥꦪꦧ
ꦥꦧꦧꦿꦶꦪꦒꦸ꧈ ꦒꦸꦁ ꧋ ꦩꦩ ꧋ ꦒꦸꦁ ꦥꦸꦱꦸꦁꦥꦱꦧꦥꦱꦧ
ꦗꦸꦪꦸꦗꦸꦥꦭꦮꦺꦴꦶ꧈ ꦭꦩꦶꦁꦒꦮꦥꦪꦸꦒꦶꦪꦺꦴꦥꦤ꧀ꦒꦺꦴꦱ꧈ ꦮꦺꦴ
ꦒꦶ꧈ ꦒꦸꦗꦸꦭꦸꦮꦺꦴꦭꦠꦺꦴꦪꦸ꧈ ꦥꦮꦩꦶꦁꦥꦭꦧꦤ꧀ꦥꦪꦲꦸꦁ꧈

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

꧇ꦏꦭꦩ꧀ꦧꦸ꧇

[illegible]

ꦥꦤꦤ꧀ꦲꦸꦤ꧀ꦲꦶꦧꦸꦩꦶꦗꦼꦭꦶ꧈ ꦲꦶꦥꦸꦮꦼꦒꦺꦴꦂꦗꦼꦭꦶꦱ꧈ ꦏꦺꦴꦮꦼ
ꦩꦤꦲꦶꦢꦸꦮꦶꦱꦸꦠꦺꦤꦧꦼꦭꦶꦤꦺꦴ꧈ ꦥꦸꦠꦺꦠꦺꦴꦥꦩꦸꦱ
ꦏꦿꦸꦏꦿꦸꦥꦺꦴꦭꦶꦱ꧈ ꦲꦶꦁꦠꦶꦗꦸꦮꦶꦒꦲꦼꦱꦂꦥꦮꦸ꧈ ꦲꦤ꧀ꦲꦤꦒꦶ
ꦱꦤꦒꦼꦱ꧉ ꦲꦶꦤꦤꦱꦩꦭꦶꦤꦤꦶ꧈ ꦠꦺꦴꦂꦥꦼꦲꦶꦭꦶꦩ
ꦲꦶ꧈ ꦠꦗꦱꦲꦤ꧀ꦩꦼꦴ꧈ ꦩꦲꦢꦤꦺꦴꦗꦥꦲꦢꦱꦤꦲ꧈ ꦩ
ꦧꦢꦸꦭꦶꦩꦢꦶꦗꦥꦮꦤꦮꦸꦠꦥꦩꦲꦶ꧈ ꦲꦶꦲꦤ꧀ꦲꦱꦶꦩ
ꦲꦶꦩ꧈ ꦏꦺꦴꦮꦼ ꦩꦧꦸꦲꦶꦲꦶꦠꦶꦠꦸꦕꦺꦴꦠꦤꦠꦶ꧈ ꦩꦶꦥꦠꦶ
ꦥꦠꦲꦠꦼꦴꦥꦤꦶꦠꦶꦱ꧈ ꦗꦧꦥꦱ꧀ꦗꦗꦗꦂꦮꦸ꧈
ꦲꦶꦩꦩꦒꦶꦗꦭ꧈ ꦲꦥꦠꦺꦴꦩꦶꦲꦶꦠꦶꦮꦸꦠꦺꦴꦠꦺꦴꦠꦶ꧈
ꦩꦶꦗꦸꦲꦶꦗꦸꦲꦤ꧈ ꦲꦶꦮꦤꦥꦤ꧀ꦗꦗꦠꦺꦴ꧈ ꦏꦺꦴꦭꦤ
ꦱꦲꦶꦠꦺꦴꦠꦧ꧈ ꦧꦤꦲꦼꦧꦸꦲꦶꦲꦶꦮꦥꦲꦼꦤ
ꦩꦗꦶ꧈ ꦧꦱꦶꦤꦤꦮꦠꦤ꧈ ꦏꦺꦴꦮꦼ ꦤꦲꦶꦲꦶꦮꦶꦠꦸ
ꦲꦶꦮꦧꦶꦲꦢꦶ꧈ ꦩꦩꦧꦸꦥꦠꦶꦲꦤꦤꦱꦶꦩꦧꦸ꧈ ꦲꦗꦸꦗꦸ
ꦠꦶꦏꦿꦶꦤꦂꦮꦸ꧈ ꦥꦤꦒꦺꦴꦲꦶꦩꦠꦶꦗꦠꦺꦴ꧈ ꦩꦶꦲꦶꦥꦠ
ꦏꦺꦴꦠꦥꦭꦲꦤꦭꦮꦸꦠꦶ꧈ ꦤꦤꦲꦤꦥꦠꦲꦗꦠꦺꦴ꧈ ꦗꦸ
ꦧꦢꦶꦩꦢꦶꦠꦶꦭꦧꦸꦠꦺꦴ꧈ ꦠꦺꦴꦗꦸꦏꦿꦸꦏꦭꦤꦱꦶꦥꦲ
ꦏꦺꦴꦠꦺꦴ꧈ ꦲꦶꦗꦩꦧꦠꦤ꧀ꦤꦱꦲꦶꦤꦤꦱꦶ꧈ ꦭꦧꦢꦸ
ꦥꦲꦲꦶꦠꦼꦮꦸ꧈ ꦏꦺꦴꦮꦼ ꦩꦧꦢꦸꦲꦏꦿꦸꦲꦶꦏꦿꦸꦥꦺꦴꦭꦶꦥꦱ
ꦲꦶ꧈ ꦗꦧꦸꦲꦶꦤꦤꦲꦶꦧꦤꦠꦺꦴ꧈ ꦗꦗꦶꦲꦶꦧꦸꦩꦤꦢ

ꦲꦂꦗꦸꦤ꧈ ꦱꦿꦶꦏꦲꦲꦭꦶꦁꦲꦶꦥꦸꦤꦾ꧈ ꦲꦤꦶꦏꦭꦶꦁꦱꦩꦸ
ꦱꦸꦩꦶꦫꦶꦱ꧀ꦩꦶ꧈ ꦭꦶꦫꦧꦏꦝꦶꦒꦤ꧀ꦝꦶꦁ꧈ ꦲꦸꦲꦏ꧀ꦲꦝꦼꦤꦾ꧈
ꦱꦶꦧꦶꦱꦏꦺꦴꦏꦴꦭꦏ꧈ ꦥꦶꦤꦼꦁꦥꦶꦤꦼꦁꦱꦸꦩꦲꦲꦲꦢꦏꦱꦶ
ꦧꦶ꧈ ꦒꦥꦶꦫꦱꦸꦱꦼꦩꦸꦏꦺꦴꦏ꧈ ꧅ꦥ꧀ꦮ꧅ ꦫꦲꦩꦾ꧄ꦥꦸꦫꦏꦤꦾ
ꦱꦶꦁꦲꦩꦾꦱꦭꦶꦩꦾ꧈ ꦧꦶꦲꦶꦁꦲꦏ꧀ꦏꦫꦲꦱꦺꦏꦏꦲꦶꦥꦾ꧈
ꦱꦼꦥꦫꦱꦥꦼꦤꦶꦤꦶꦲꦂꦫꦱꦩꦾ꧈ ꦏꦏꦧꦲ꧀ꦏꦏꦸꦒꦾ꧈
ꦧꦶꦲꦶꦁꦥꦏꦱꦼꦿꦶꦲꦱꦧꦶ꧈ ꦭꦲ꧀ꦏꦏꦲꦲꦸꦒꦾ꧈ ꦏ
ꦲꦲꦏꦫꦲꦾꦩꦾ꧈ ꦤꦶꦤꦶꦲꦲꦱꦸꦥꦲ꧈ ꦱꦧꦾꦫꦲ
ꦱꦒꦾꦱꦲꦶꦏꦏꦧꦶꦲꦶꦁꦲꦏꦶ꧈ ꦱꦏꦺꦥꦱꦸꦒꦲꦾ꧈
꧅ꦥ꧀ꦮ꧅ ꦒ ꧅ꦥ꧀ꦮ꧅

I.

HASMORODONO.

Men is begonnen te schrijven op Zondag den 25sten der maand *Djoemadilawal* van het jaar *Bé* 1704. Het *Kawi* is in de gewone versmaat, *Hasmorodono* genaamd, overgebragt.

Het *Kawi*-gedicht *Wiwoho* is in de Javaansche taal overgezet; het is van de *Kawi*-taal ontdaan. Om het duidelijk te maken heeft men de beteekenis der woorden genomen. Indien de taal van den inhoud des verhaals wel is gekozen, komt de eer daarvan aan den vorst toe.

Het betaamt ons vooraf melding te maken van den oorsprong des gedichts. Vergeet den dichter van het *Kawi* niet! Wij willen hem u bekend maken. Hempoe Kanno is de naam van den dichter des *Wiwoho*.

Toen Hempoe Kanno den *Wiwoho* dichtte, was hij aanhoudend bekommerd. Hij bad den verhevenen *Batoro* der *Boeda*-eeuw om vergiffenis, die

Digitized by Google

genoemd wordt *Hjang* Djagad Noto. Het verlangen van Hempoe Kanno was aanhoudend te bidden.

Wij willen eene gelijkenis maken. Hempoe Kanno wordt vergeleken bij eenen mensch, die naar het goede verlangt, die zijne begeerte naar grootheid onderdrukt. Wij noemen hem eenen *Pandito*, die zoodanigen inborst heeft, die de waarheid erkent en het einde der dingen doorziet. De uitnemendheid eens *Pandito* bestaat in het verzaken der zonde. De zonde, waarvan een *Ressi* of *Pandito* zich moet ontdoen, is deze: hij moet geen *Goeroe* willen genoemd, noch van de menschen willen geprezen worden. Ook mag hij niet begeeren, dat de menschen hem geschenken geven. Al deze dingen moet een volmaakte *Pandito* mijden. Zulk een *Pandito* is voorwaar het vat van *Wiseso.*

Voorts moet een *Pandito* zich ontdoen van de begeerte naar wereldsche dingen. Alleen de welvaart der wereld moet de wensch zijns harten zijn, en dat alle menschen dezer wereld hunnen *Batoro* aanbidden. Tusschen zulk eenen *Pandito* en den Schepper bestaat geen scheidmuur.

Verder wordt er verhaald, dat Hempoe Kanno zijne woorden gerigt heeft tot zijnen *Batoro*, namelijk tot *Batoro* Siwah. Door het zamenstellen van het *Kawi* heeft hij, als 't ware, het stof geveegd van de voetzolen van *Batoro* Siwah. En voorwaar,

Digitized by Google

indien HEMPOE KANNO niet den zegen had gehad van zijnen *Batoro*, zijn gedicht zou niet tot stand zijn gekomen.

Na aldus te hebben verhaald, wordt met het gedicht zelf een begin gemaakt.

Eerst wordt er gesproken van PARTO's groote magt. Het gerucht daarvan had de woning van *Batoro* HENDRO bereikt, toen *Batoro* HENDRO zich in groote verlegenheid bevond. Hij was verlegen, omdat hij door eenen vijand stond overvallen te worden. De vijand, die hem den oorlog wilde aandoen, was een groote vorst der reuzen. NIWOTO KAWOTJO was de naam van den vorst. De magt van dezen vorst was over de geheele wereld verspreid.

De zetel van het rijk van vorst NIWOTO KAWOTJO was ten zuiden van den *Smeroe*.

Reeds had het gerucht zich alom verspreid, dat vorst NIWOTO KAWOTJO de woningen der goden in den *Soerolojo* beoorlogen wilde. Vorst NIWOTO wilde den *Soerolojo* ten onder brengen, omdat hij van *Batoro* GOEROE eene buitengewone magt ontvangen had. De buitengewone magt bestond daarin, dat hij door geen der edele *Dewos*, noch door eenen *Boeto* of *Reksoso* gedood kon worden. *Batoro* SIWAH had gezegd, dat een magtig mensch, die boete had gedaan, vorst NIWOTO dooden zou.

Deze zaak hield thans alle *Dewotos* in hunne

Digitized by Google

gesprekken bezig. Zij spraken zamen over het voornemen van vorst NIWOTO, om tegen de woningen der *Dewotos* op te rukken. Alle *Dewotos* waren daarover in groote verlegenheid.

Hjang HENDRO kende de verlegenheid der *djoewotos*. Hij overleide in zijn hart; aldus was zijn overleg: «Wie zal geschikt zijn, dat ik hem «tot kampvechter neem, om den vorst der reu«zen te dooden; die voornemens is tegen mijne «hoofdstad in den *Soerolojo* op te rukken. Het «gerucht heeft zich alom verspreid, dat NIWOTO «KAWOTJO voornemens is mij den oorlog aan te «doen en den *Soerolojo* ten onder te brengen. Er «bestaat evenwel eene voorspelling. *Hjang* SI«WAH heeft gezegd, dat een magtig mensch, die «boete heeft gedaan, NIWOTO dooden zal. Zulk «een magtig mensch, die boete heeft gedaan, be«vindt zich nu juist, boete doende, op den berg «*Hendro-kilo*. Zijn naam is PARTO. Maar al heeft «deze PARTO boete gedaan; wat mag evenwel PAR«TO's oogmerk zijn met zijne boete-doening bij «den *Batoro*? Verzoekt hij de overwinning «in den krijg? Is dit het oogmerk van PARTO, «is dit zijne bede en heeft hij eene buitengemeene «magt verkregen, dan zal ik PARTO tot kamp«vechter nemen, om NIWOTO te dooden."

Hierna kwam eene andere gedachte op in het hart van *Hjang* HENDRO. Hij overwoog aldus:

Digitized by Google

«Ja, indien PARTO eene buitengemeene magt ver-
«kregen heeft, dan zal ik hem stellig tot kamp-
«vechter nemen; maar heeft hij die niet verkre-
«gen, dan zal ik PARTO zekerlijk niet tot kamp-
«vechter nemen. Mogt hij in zijne boete-doening
«door de zinnen worden misleid, dan zal ik hem
«waarlijk niet tot kampvechter nemen. Maar
«blijft hij standvastig getrouw in zijn boete-doe-
«ning aan *Batoro* SIWAH, dan zal ik voorwaar
«PARTO tot kampvechter nemen, indien hij in zijne
«boete-doening onbewegelijk blijft volharden."

Intusschen bleef *Hjang* HENDRO de boete-doe-
ning van HARDJOENO nog wantrouwen, HARDJOE-
NO mogt misschien in zijne boete-doening niet vol-
harden. Dus besloot *Hjang* HENDRO hem op de proef
te stellen. Het oogmerk van *Hjang* HENDRO met die
beproeving was, om zich van de echtheid der
boete-doening van HARDJOENO te overtuigen. In-
dien PARTO tegen de beproeving bestand mogt
zijn, wilde *Batoro* HENDRO hem tot kampvechter
nemen, om NIWOTO te dooden. *Batoro* HENDRO
was er dus op bedacht, om de boete-doening
van den koninklijken PARTO op de proef te
stellen.

II.

SINNOM.

Zoo had dan *Batoro* Hendro bij zich zelven overwogen, wien hij zou kunnen zenden, om de boete-doening van Parto op de proef te stellen. Zeven *Widodaris*, bewoneressen van den *Soeroloko*, werden in staat geoordeeld, om hem in verzoeking te brengen. De zeven *Widodaris* hadden haar ontstaan verkregen van de *Dewos* in den *Soeronadie*. Zij waren uit de kostelijkste edelgesteenten geschapen.

Van de zeven *Widodaris* muntten twee in schoonheid uit. Soeprobo en *Retno* Wiloetomo waren hare namen. Deze twee *Widodaris* verschilden in schoonheid niet van *Batari* Ratih.

Toen de zeven *Widodaris* uit edelgesteenten geschapen waren, werden zij tot eenen dans uitgenoodigd. Alle *Dewotos* wenschten haar te zien. Toen zij de *Widodaris* tot drie keeren toe den grooten oceaan hadden zien ronddansen, werden de *Dewotos* door het zien op haar verliefd. Ter-

Digitized by Google

wijl de *Dewotos* naar den dans der *Widodaris* zagen, ontving *Hjang* Bromo onverwacht vier gelijke aangezigten; *Hjang* Hendro verkreeg onverwacht vier oogen om te zien; al de *Dewotos* ontvingen van voren drie oogen: één oog aan de linker- en één aan de regterzijde en één naar boven. Zij ontvingen dezelve om ver te kunnen zien. Alle *Dewotos* waren verheugd, toen zij den dans der *Widodaris* zagen.

Toen de *Widodaris* haren dans geëindigd hadden, sprak *Hjang* Hendro het zevental aldus aan: «Ei, *Nini* Soeprobo en *Nini* Wiloetomo en gij al«len, *Nini Widodaris!* Och, leent mij uwe liefe«lijke bekoorlijkheid en uwe schoonheid! Begeeft «u, *Ninis!* naar de woning der boete van Parto. «Overtuigd u van de echtheid der boete-doening «van Hardjoeno, die thans in eene aandachtige «houding zit. Ziet toe, *Ninis!* of gij hem in «verzoeking brengen kunt. Die Parto heeft vier «vrouwen. Men zegt, dat drie van eene uitne«mende schoonheid zijn, namelijk: *Retno* Soem«bodro, Manoehoro en *Retno* Haloepi. Maar de«ze moeten voorwaar voor uwe schoonheid, *Ni«nis!* onderdoen. Al konden de vrouwen der «menschen hare schoonheid vertienvoudigen, zij «zouden nogtans de schoonheid der *Widodaris* «niet overtreffen."

Voorts sprak *Hjang* Hendro langzaam tot Soe-

Digitized by Google

moro: «Ik vertrouw op de schoonheid van uw «zevental. Vruchteloos wordt de fraaiheid der «*Hangsono*-bloem bij uwe schoonheid vergeleken. «De schoonheid der *Hangsono*-bloem moet de vlugt «voor u nemen en zich achter eene donkere wolk «verbergen. Ook wordt vruchteloos de fraaiheid «der *Gambir*-bloem bij uwe schoonheid vergeleken. «Zelfs de geur van uwe haarwrong, wanneer «dezelve wordt losgemaakt, maakt den geur «der *Gadoeng*-bloem beschaamd. Mogt het gebeu-«ren, *Ninis!* dat *Batòro* KOMODJOJO uwe schoon-«heid zag, waarlijk hij zoude de liefde tot zijne «vrouw eene andere rigting doen nemen; voor-«waar *Batoro* KOMODJOJO zoude zijnen eigene vrouw «vergeten en u beminnen."

Dit waren de vleijende woorden, welke *Hjang* HENDRO tot de *Widodaris* sprak. Vervolgens ontvingen zij bevel om te vertrekken. Alle *Widodaris* waren gewillig om zich naar de woning der boete van PARTO te begeven. Weldra namen de *Waranggonos*, hare handen vouwende, afscheid van *Batoro* HENDRO. Schielijk verwijderden zij zich uit zijne tegenwoordigheid. De zwevende gang der *Widodaris* was gelijk aan een wervel-wind. Zij vorderden spoedig op haren weg. Dienende maagden volgden de *Widodaris* op eenen afstand achterna.

Toen zij de plaats der boete-doening van PARTO in

Digitized by Google

het gezigt kregen, daalden de *Widodaris* schielijk uit de hoogte naar beneden. Zij wandelde langzaam op de aarde. Den berg *Hendro-kilo* bereikt hebbende, vervolgden de *Widodaris* haren weg schoorvoetende. Het was in den morgenstond, toen de *Widodaris,* hartelijk verheugd, den berg *Hendro-kilo* bereikten. Op haren weg hoorden de *Widodaris* het suizen van de door den wind bewogene *Tjemoro*-boomen, die zich op den rug van den berg bevonden. De door den wind bewogene *Tjemoro*-boomen schenen de komende *Widodaris* terug te willen doen keeren. Ook hoorden zij het geritsel der door den wind geschudde bladeren van den *kaneel*-boom, die de *Widodaris* schenen aan te spreken en haar tot eene vergelijking der schoonheid uit te dagen. De uitdaging van den *kaneel*-boom geschiedde aldus: «Ei, *Wido-* «*daris*! wie is de zoetste van ons? Ook wat de «kleur mijner bladeren betreft, behoeft de schoon- «heid van dezelve voor uwe borsten en roode lip- «pen niet onder te doen."

Alle woningen in het bosch, welke regts en links van den weg stonden, werden door de *Widodaris* voorbij gegaan, maar door haar niet gezien, omdat zij verborgen waren door eene ligte wolk, die den weg bedekte. De woningen, die anders zigtbaar waren, konde men thans niet zien, omdat zij door eenen mist overtrokken waren.

Digitized by Google

De bijen waren bezig met den honig te zuigen uit geele bloemen. Toen de schoon kleurige bloemen door den mist werden overtrokken, zagen de bijen zich teleur gesteld. De bijen vlogen schielijk naar de hoogte. Opvliegende gonsden de bijen over de teleurstelling in haar zuigen.

Paauwen zaten op de takken van eenen *Tjandono*-boom, om hunne vlerken te droogen. Zij hadden hunne vlerken tusschen de takken van den *Tjandono* geklemd. De paauwen zaten tegenover elkander.

De *Widodaris* waren op haren weg in eene laan gekomen, die naar de woning der boete van PARTO leidde. De trap van den weg was van kostelijk wit marmer gemaakt. De laan was aan beide zijden met *Woeni* en *Tamarinde*-boomen beplant. De *Widodaris* volgden den gebaanden weg op den berg langs eene vallei. De *Waranggonos* waren verheugd over de bekoorlijkheden, die zij op den weg zagen.

Ook zagen zij een grooten *Waringin*-boom; zij zagen dien hangende over eene rots in de diepte. Met genoegen zagen zij de rots in de diepte. Toen de mist van den weg was opgetrokken, breidde zich een regenboog voor haar uit. Een fijne regen viel neêr op de helling van den berg. Weldra werden zij door den glans der zon beschenen. Uit de zijde der rots, die in de

Digitized by Google

vallei uitstak, kwam water voort, dat fonkelend viel op een breeden steen.

In de lucht hoorden zij de stem eener *kedasih*, tegelijk met het geluid van een *Soendari*. Mededoogen wekkend was het geluid der *kedasih*. Het geluid van den *Soendari* werd door den wind te weeg gebragt.

Voorts zagen zij de bladeren van den *Djerring*, door den wind bewogen, zich voorover buigen. De *Werring*-bladeren schenen de *Widodaris* tot zich te wenken.

Toen de *Widodaris* den berg in het gezigt kregen, was deszelfs kruin met eene witte wolk bedekt. De berg geleek naar eenen *Hadjar*. De wolk, die den kruin bedekte, was gelijk aan de muts van eenen *Ressi*. De *Hadjar* had eene wrat aan zijn voorhoofd. De zijde van den berg was met *petoeng* begroeid, die over een meer in de vallei neêrhing. Wanneer de *petoeng* door den wind bewogen werd, raakte dezelve het water. De *petoeng* was gelijk aan de armen van eenen *Ressi*. Zij schenen water te scheppen. De *Ressi* scheen het water in den mond te nemen en zich het aangezigt te wasschen.

Voorts zagen zij vruchtboomen. De boomen schenen de naderende *Widodaris* op hunne vruchten te willen onthalen.

Hierna werden de *Widodaris* op haren weg

Digitized by Google

belemmerd door de gedachte, dat zij zich in een vreemd gebied bevonden. De *Widodaris* begonnen zich op te schikken, toen zij de woning der boete van MINTOROGO zagen. Zij werden door den geur van welriekende oliën en den reuk van bloemen, den reuk van de *Gadoeng*-bloem, vergezeld. De zich verspreidende en haar vergezellende geuren deden alle zorgen verdwijnen. De harten der *Widodaris* werden getroffen; de liefde was in hare harten gedrongen.

Vervolgens rustten de *Widodaris* uit; het zevental ging zitten op een breeden steen. De steen, waarop de *Waranggonos* zaten, werd door een *Redjoso*-boom overschaduwd, die juist in den bloei stond. De jonge bladeren van den bloemendragenden *Redjoso*-boom hingen over den breeden steen, waarop de *Waranggonos* zaten. De zeven *Widodaris* zaten naast elkander aan eene waterkom. Aan den rand der waterkom bevond zich een fraai steenen beeld, dat geheel met mos bedekt was. Het beeld had de gedaante van een groen geblanketten man, die zich in de waterkom baden wil. De kom werd door een geelen *Kepoh*-boom overschaduwd. Juist waren zijne vruchten rijp. Zij vielen neêr aan den rand der tuin; zij schenen zich tot spijs aantebieden aan de aan den rand der waterkom neêrzittende *Widodaris*. Maar de *Wido-*

Digitized by Google

daris hadden geene begeerte naar de geele *Kepoh;* hetgeen de pas aangekomene *Waranggonos* begeerden, was het genot der liefde.

Langen tijd hadden de *widodaris* gerust, toen zij het met elkander oneens werden. Sommigen wilden dadelijk vertrekken, terwijl anderen nog verkozen te blijven; er waren, die de wenkbraauwen optrokken en anderen, die met de voeten in het water plasten. Deze liet hare lendenen door hare dienstmaagd drukken; gene wiesch het aangezigt met water en maakte vervolgens hare haarwrong op, het heldere water tot spiegel gebruikende. De *Widodari* zag in den spiegel, om haren opschik in orde te brengen, ten einde voor Hardjoeno te kunnen verschijnen.

De *Widodaris* zaten op haar gemak op den breeden steen; terwijl zij rustten, overleiden zij met elkander; te zamen sprekende, leunden zij op hare handen. Zij spraken met elkander over het vertrek naar de boete-plaats van den eenzaam wonenden Parto.

Toen sprak *Woro* Soepprobo op een bedaarden toon tot *Retno* Wiloetomo: «Ei lieve! hoe denkt «gij over het voortzetten van uwen weg? Zullen «wij niet vertrekken, daar het haast middag zal «zijn? Wat is, zusters, uw aller verlangen?"

Langzaam antwoordde de liefelijke *Retno* Wiloetomo: «Mijn voorstel is, indien het der go-

Digitized by Google

«dinnen behaagt, om niet te vertrekken tegen «den middag, omdat wij dan den honger zul«len gevoelen. Misschien ook zal de groote «hitte het blanketsel bederven en zal ons aange«zigt bleek worden. Indien het u behaagt, «verzoek ik u dat wij ons, na den ondergang der «zon, naar de woning van den boeteling zullen «begeven. Wij hebben heden nacht juist volle «maan. De volle maan is de dag, waarop de lief«de nederdaalt; het is juist *Goro-kasih* en de «*Woekoe Mondo-sijo*. Welaan, laten wij eerst «eten en daarna ons vermaken, tot den onder«gang der zon, met den opschik te voltooijen."

Soeprobo nam op nieuw het woord: «Hoe «denkt gij er over? Gij hebt nog allen de ge«daante van *Widodaris*. Zullen wij in deze ge«daante Hardjoeno in verzoeking brengen?" Wiloetomo antwoordde: «Wat is uwe meening «daarmede?" Daarop sprak Soeprobo: «Zoo «lang gij nog in deze gedaante zijt, zal de boe«tende Hardjoeno zekerlijk niet in verzoeking «gebragt kunnen worden; hij zal begrijpen, «dat uw werk eene beproeving van *Hjang* Hen«dro is; dat *Hjang* Hendro de *Widodaris* ge«zonden heeft, om Hardjoeno in verzoeking te «brengen. Zulks wetende zal Hardjoeno in zijne «boete-doening onbewegelijk blijven. Hoe denkt «gij er dus over?" Tiloetomo gaf aan Soeprobo

Digitized by Google

tot antwoord: «Indien het zoo is, dan zullen «wij doen hetgeen gij noodig oordeelt." Soeprobo zeide langzaam: «Indien gij zeven *Wido-«daris* het eens met mij zijt, dan zullen wij «de gedaanten van menschen aannemen. Wij «zullen de gedaanten aannemen van Parto's «vrouwen, die te huis gebleven zijn. Ik zal de «gedaante aannemen van Soembodro, Parto's echte «vrouw. Deze Soembodro is eene volmaakt schoone «konings dochter. Hare gedaante gelijkt aan «een zich bewegend beeld. De prinses Soembo-«dro is nog jong. Zij heeft een kalmen en «zachten inborst. Zij is in staat om de mannen, «die haar zien, zinneloos te maken. Ook zon-«der haren kleedertooi is Soembodro eene schoone «vrouw. Zelfs in hare alledaagsche kleederen «behoeft zij niet onder te doen. De vorm van «haar ligchaam is aan eene ontlokene *tjampoko-«bloem* gelijk. Zij heeft een eenvoudig en ze-«dig voorkomen. Haar gelaat drukt haar bin-«nenste uit; onbegrijpelijk zijn de edele hoe-«danigheden der ziele van Soembodro. Dikwijls «zijn mannen op haar verliefd geworden; maar «het edele hart van Soembodro heeft nog naar «geen man begeert. Het is deze, aan wie ik «gelijken en wier houding ik nabootsen zal."

Vervolgens sprak Soeprobo tot *Retno* Tiloetomo: «Hoor, Tiloetomo! gij moet, als gij wilt,

Digitized by Google

«de gedaante aannemen van PARTO's tweede «vrouw, wier naam is *Dewi* MANOEHORO. Boots «haar na, wier gedaante gelijkt naar een beeld «dat spreekt. Hare oogen zijn zacht en mild; «er wordt geene boosheid daarin gezien. De «blik harer oogen is altoos vriendelijk. De ge«daante van MANOEHORO is uitermate schoon, «wanneer zij zich heeft opgeschikt; in hare «alledaagsche kleeding komt de schoonheid harer «breede schouders nog meer te voorschijn. Uit«nemend schoon zijn hare borsten; maar aan «haar midden ontbreekt de rankheid, doch door «de zwaarte harer borsten ontvangt haar mid«den den behoorlijken vorm, het gelijkt naar «eene naakte bije. De gedaante van *Retno* MA«NOEHORO is allezins betamelijk. Wij zouden vele «liefelijke kleuren noodig hebben, om haar te «schilderen. Men heeft *Dewi* MANOEHORO dik«wijls voor een godenbeeld aangezien, dat op «een *poedak*-blad beschilderd, met een pennemes «daarop gesneden was."

Hierna sprak SOEPROBO tot *Retno* WARSIKI: «Ei lieve WARSIKI! indien het u behaagt, neem «gij de gedaante aan van PARTO's middelste vrouw, «van de beminde prinses, de overschoone *Ni* «*Retno* HALOEPI. Zij is de dochter van eenen «*Pandito*. *Bagawan* KANNO is de naam van ha«ren vader. *Dewi* HALOEPI heeft een vriende-

Digitized by Google

«lijk gelaat. Hare fraaije oogen zijn gelijk «donkerkleurig geverfd linnen. Zij is gelijk aan «een gouden beeld, dat zich beweegt. Zij ver«mag iedereen vriendelijk aan te zien; zij verwerft «den roem der harten; zij kan edele harten «vormen; zij verdient de leermeesteres te zijn «van alle schoone vrouwen der geheele wereld. «Men ziet den glans van edelgesteenten, wan«neer men hare tanden ziet. Hij die de tanden «der *Retno* ziet, ziet daarin zijn beeld als in «eenen spiegel."

Voorts sprak SOEPROSO op bedaarden toon tot SOEMENDRO: «Gij moet de gedaante aannemen van «GONDOWATI, PARTO'S vrouw, op eene na de «laatste. Schoon is de gedaante van *Dewi* GON«DOWATI. Wanneer zij gaat, vermeerdert de «zwevende beweging van haar middel. De zwe«vende beweging schijnt bij het gaan haar «middel te breken. Zacht en vriendelijk is de «blik harer oogen. Zij verkiest geene schitte«rende kleederen te dragen, omdat zij in hare «eigene schoonheid prijkt. Bij elke beweging «wordt hare schoonheid zigtbaarder. Haar vrien«delijke blik trekt de harten tot zich. De kleur «van haar ligchaam is geel, zweemende naar «het groen. *Dewi* GONDOWATI lacht nooit; haar «hart is ingetogen. Zij verkiest niet te lagchen, «om haar tandvleesch te verbergen, dat het

Digitized by Google

«niet gezien worde. Indien haar tandvleesch «gezien wordt, doodt het hem, die het ziet; «waarlijk hij sterft van verliefdheid. Zwart zijn «hare tanden; de tanden van den sprinkhaan «moeten voor hare tanden onderdoen."

Vervolgens sprak SOEPROBO langzaam tot GAGARMAJANG: «Ei lieve! neem de gedaante aan «van *Dewi* SRIKANDI, de jongste der vrouwen. De «kleur van SRIKANDI's ligchaam is gelijk aan ge«smolten goud, dat pas uit den smeltkroes komt. «Hare oogen zijn vriendelijk en wild; zij heeft «een schrander voorkomen. Waarlijk zij is in «de letteren bedreven en in het *Kawi* volleerd. «Zij dient daarbij bestendig tot overbrengster «van HARDJOENO, haren gemaal en BANOEWATI. «De overbrengster, *Ni* SRIKANDI, wordt even«zeer bemind."

Hiermede eindigde de gedaante-verwisseling der *Widodaris* in de gedaanten van PARTO's achtergeblevene vrouwen.

Reeds had *Hjang* RAWI den blik doen zinken; hij was in het westen aan de zijde van den berg neergedoken. De *Widodaris* smukten zich op met gesmolten suiker.

III.

DANGDANG - GOELO.

De *Waranggonos* smukten zich op; ieder liet zich door hare eigene maagd bedienen. De opschik der *Widodaris* was van eene uitnemende schoonheid. Geene twee verschilden van elkander; het tooisel van alle zeven *Widodaris* was eenerlei, het vermeerderde hare bevalligheden. De opgesierde *Widodaris* geleken naar het zoet van geheel rijpe, opengebarstene *manggis*, die met gesmolten suiker zijn geconfijt en in het keurigste honigzeem zijn ingelegd. Aldus was, naar den opschik te oordeelen, het zoete voorkomen der *Widodaris*.

Toen de *Widodaris* zich opgetooid hadden, begaven zij zich op weg. Zij hadden bijkans de plaats bereikt, toen zij onverwachts den ingang der inderdaad fraaije grot zagen. Uitnemend schoon was de laan, die naar de woning van den boeteling leidde. Weldra na-

Digitized by Google

derden de *Widodaris* van de zijde van het oosten de grot. Zij had haren ingang in eene eenzame vallei. De *Walikadeps* in de vallei bewogen aanhoudend hare bladeren. De bladeren der *Walikadeps* schenen de *Waranggonos* aan te sporen, om spoedig in de grot te gaan.

De *Widodaris* waren voor den ingang der grot gekomen en wilden dezelve binnen treden; maar de plaats van den boeteling HARDJOENO was ledig. Er werd geene stem van een mensch vernomen ter plaatse waar de *Widodaris* gekomen waren. Zij zagen slechts een wierookvat, maar zij ontdekten geen spoor van vuur. Zij zagen eene plaats, die geveegd moest worden; maar slechts de bezem werd gezien. Op het voorplein schoot het gras uit.

Al de *Waranggonos* waren van liefde doordrongen. Zij bogen zich vervolgens voorover om in de grot te zien. Binnen de grot zagen zij iets, dat naar een gouden beeld geleek. De *Waranggonos* zagen het schitteren als de volle maan. Inderdaad bevond *Bagawan* MINTOROGO zich in de grot, met aandacht-oefeningen bezig zijnde; hij was aandachtig biddende. *Bagawan* MINTOROGO verspreidde een glans in de grot; een glans verhief zich van HARDJOENO. Terwijl *Bagawan* MINTOROGO biddende was, het aangezigt naar de bidplaats gewend, leide hij

Digitized by Google

de eene hand boven de andere. De regterhand lag boven. De punt alleen van den voorsten vinger was regt op de punt van den neus gerigt. Deze wijze van bidden wordt *Patitis grono siko* genaamd. Aandachtig biddende was HARDJOENO op eens als dood; hij had zijn menschelijk aanzijn verloren: het gezigt, het gehoor en de reuk, alle gewaarwordingen had hij naar hunnen oorsprong terug doen keeren. Het hart van HARDJOENO was geheel licht; zijn menschelijk wezen had opgehouden. Waarlijk zijn ligchaam was in geest overgegaan. Dus waren alle zijne zinnen ontoegankelijk. HARDJOENO was door boete-doeningen en gebeden tot eenheid gekomen. Dus was hij voor de verzoeking ontoegankelijk, omdat HARDJOENO door boete-doeningen zijn ligchaam in geest veranderd had.

Hierna ging *Woro* SOEPROBO, die naar de gedaante van *Woro* SOEMBODRO geleek, naar binnen. Vervolgens sprak de *Waranggono* op een smeekenden toon: «*Raden* PAMADÉ! ik ben gekomen; «ik ben u achterna gevolgd. Waarlijk KAKANG! «SOEMBODRO is ten laatste, uit verlangen naar «u, gestorven. Nadat gij, PANGERAN! zijt heen «gegaan om boete te doen, ben ik wezenlijk «gestorven; nadat gij naar *Hendro-Kilo* vertrok«ken waart, ben ik, uit liefde en begeerte naar «u, gestorven. Ik dacht dat gij u in den

Digitized by Google

„*Swargo-loka* bevond, dus ben ik u naar den „*Soeronadi* gevolgd, maar heb u daar niet „gevonden. Vervolgens ben ik u, *Raden!* naar „hier gevolgd. Thans vraag ik u, *Bagoes!* wat „deert u toch? om welke reden zijt gij weg„gegaan? waarom hebt gij mij, uwe dienares, „verlaten, en zijt gij boete gaan doen op *Hendro*„*Kilo*? wat tracht gij door uwe boete-doening te „verkrijgen? wat ontbreekt u toch? Ik ben mij „zelve van geene schuld bewust. Ik verzoek „u derhalve naar huis terug te keeren. Ik ben „in haast weggegaan, omdat uw geheele ge„slacht gedood is; zij zijn allen gedood door vorst „Dorrojonono. Kom aan! keer dus naar huis „terug."

Dus sprak Soerrobo al weenende. De tranen vloeiden uit hare oogen over hare wangen en vielen neêr op hare borsten; ze bleven op de tepels harer borsten, namelijk op de zwarte punten van dezelve, hangen. Ze schenen in het vallen te talmen. Het was alsof ze op bladeren gevallen waren.

Intusschen bleef het hart van Parto onbewogen bij de woorden van Soerrobo; hij hoorde er niet naar.

Hierna kwam *Dewi Retno* Tilottomo, die naar de gedaante van Manohoro geleek. *Retno* Tilottomo had alle geuren op haar ligchaam bijeen

Digitized by Google

vermeld. Zij had inderdaad het geheele gelaat met *Poelang-geni* geblanket. De breede schouders van haar ligchaam waren met eene andere welriekende zalf bestreken. Hare sierlijke kleederen waren insgelijks met *Kastoeri* gewierookt. Indien de wind de kleederen raakte, verspreidde zich de geur der *Poelang-geni*, die in dezelve was vastgebonden. Zij had hare borsten in *Koemkoemo* gedoopt. Bloemen gebruikte zij tot haarspeld; hare haarwrong was zoodanig ingerigt, dat de bloemen tot haarspeld konden dienen. Zij spreidde hare geheele schoonheid voor HAMBJOENG ten toon. *Retno* TITIWROSO glimlachte bij hare komst; zij lachte om hare tanden te laten zien. De glans harer tanden was gelijk aan de vlerken eener honigbij.

Vervolgens kwam eene andere *Widodari*. Zij zettede zich aan de linker zijde van den jeugdigen *Pandita* neder. De opschik dezer *Widodari* wordt aldus medegedeeld: Zij droeg aan beide armen dubbele braceletten met beeldwerk versierd. De spangen om hare boven-armen en de ringen aan hare vingeren prijkten met kostelijke edelgesteenten en schitterende robijnen. De *malati*-bloemen, die zij droeg, waren met goud doorregen. Zij had zich fijn geblanket in de schoone gedaante van *Bot Pangadjaran*. Hare zwarte tanden verspreidden een glans. De *Warang-*

Digitized by Google

gono droeg een witten zijden sluijer; wanneer een zachte wind den sluijer bewoog, viel denzelve over hare borsten en bedekte ze als met het schuim van water. Uitnemend fraai was de kleeding der *Waranggono*; alles overtreffende was de opschik der naderende *Widodari*.

Eene der aangekomene *Widodaris* had hare haarwrong kunstig met goud bedekt, om hem in verzoeking te brengen. De spangen van hare boven-armen waren van groene juweelen gemaakt. De gedaante dezer *Widodari* was gelijk aan die van *Dewi* Ratih. Haar opschik was geheel voltooid; er ontbraken bloemen noch welriekende zalven aan; zij verdonkerden voor een oogenblik den glans der edelgesteenten. Zij waren een mengsel van *Kastoeri* en *Parada*, dat in strepen was aangebragt. Alle *Waranggonos* schenen op haar geuigt in het niet te verdwijnen.

Aldus maakten de *Widodaris* haar werk om te behagen en om hem in verzoeking te brengen. De geele kleur van het ligchaam der *Widodaris* was gelijk aan den glans der volle maan, die dikwijls verliefde harten maakt. Zij waren pas uit het bad gekomen; het natte haar hing los om het hoofd. Zij waren met een wit zijden kleed bedekt; zij wreven de tanden en gebruikten de *kinang* tot drie keeren toe. De tanden

glinsterden. De geur der *Koemkoemimo* verspreidde zich.

Veelvuldig waren de treken, waarvan de *Widodaris* zich bedienden. Zij waren onbeschroomd in hare houdingen en manieren. Zij stegen hem van achteren op den rug. HARDJOENO werd door de *Waranggonos* gedwongen. Het dwangmiddel, waarvan de *Widodaris* gebruik maakten, waren hare borsten, die in allerlei geuren waren gedoopt. Zij trachtten dezelve het ligchaam van PARTO te doen aanraken. De eene vattede zijne hand, om ze om haren hals te brengen; de andere hand van HARDJOENO bragt zij om haar middenlijf, om tot steun voor hare borsten te dienen. Haar zijden kleed was van eene doorzigtige stof; het was niet dubbel, maar slechts eenmaal om haar lijf geslagen; gelijk eene dunne wolk, die den glans der maan bedekt.

Eene der *Waranggonos* leunde aan de lenden van MINTORAGO en zag met hare oogen naar PARTO op. De *Widodari* wilde hem door hare blikken betooveren. Hare betooverende blikken op hem gevestigd houdende, sprak zij bij zich zelve: „Indien PARTO naar mij mogt zien, ben ik zeker hem te zullen betooveren. HARDJOENO is immers gelijk aan een jongeling, die in wereldsche dingen bedreven is. Hij zal de blikken eener *Widodari* niet kunnen weerstaan;

Digitized by Google

« Even als een tinnen wierookvat smelt, wanneer
« er vuur wordt ingedaan, zal hij door het
« vuur der liefde smelten." Aldus sprak de
Waranggana.

De *Widodaris* stelden veelvuldige beproevingen in het werk tegen de boete-doening van den biddenden Parto. Bijna zoude *Hjang* Sonno in de aarde zinken en door *Hjang* Sasidro vervangen worden, die weldra in zijn vollen glans van achter het gebergte te voorschijn moest treden, maar *Hjang* Sonno aarzelde om in het westen onder te gaan. Dralende om onder te gaan, zag Diwakoro gedurig naar de schoonheid der zeven *Waranggonos*, die Harsono in verzoeking bragten. *Hjang* Rawi wilde om die reden in langen tijd niet ondergaan. Daarna werd hij door eene wolk bedekt.

De *Widodaris* waren geheel van liefde doordrongen door het zien van de schoonheid van den in aandacht verzonkenen Parto. Het hart der *Widodaris* was geheel in de war, zoodat hij, die beproefd moest worden, onbewegelijk bleef en voor geene bekoring vatbaar was. Daarentegen geraakten zij, die hem beproeven zouden, door Parto zelven in de war strekt. Hierna verwijderden zich de *Widodaris* stil van Harsono. Op het plein voorbij het gesticht staande, zongen de *Widodaris* liedjes, om Parto te doen

hooren. Zij zongen liedjes om PARTO te bewegen.

Eene der *Widodaris* droeg eene pop van *Poedak* gemaakt in een *slendang*. Zij naderde HARDJOENO, dragende de *Poedak*, waaraan de gelijkenis gegeven was van HARDJOENO's eigen kind. Voor PARTO verschenen zijnde, zeide zij tot hem: «Zie daar, *Raden* PANADÉ! uw kind, «dat weent. Weenende vraagt het naar den «vader. Het heeft in lang niet willen zuigen. «Het heeft lang geweend. Komaan, *Raden!* draag «gij uw kind, opdat het spoedig zuigen moge!" — PARTO gaf geen geluid van zich. Vervolgens zeide de *Waranggono*: «Och, kind! ween niet; uw «vader, de *Pangeran*, is aanhoudend boos op u; «weet, mijn kind! dat hij zich om u niet bekreunt; «ween toch niet langer!"

Vervolgens stelde eene *Widodari* eene andere kunstgreep in het werk. Zij vattede de hand van HARDJOENO en wilde hem tot eene wandeling overhalen. Onder het vatten kneep zij zijne hand en leide ze op hare borsten. Haar hart was getroffen. Even als wanneer de eene *Woeloeh* de andere raakt en wrijft, was het hart der *Widodari* aangedaan. Maar HARDJOENO bleef onbewogen.

Hierna begaven de *Widodaris* zich buiten de grot, om in het geheim met elkander te spreken. Zij spraken te zamen over PARTO's gedrag;

zij verkeerden over hetzelve in ongerustheid!

Eene der *Waranggonos* keerde onder een voorwendsel naar de grot terug. Zij gaf voor, dat haar ring op MINTOROGO's schoot was achter gebleven; maar die was eigenlijk niet achter gebleven; zij had dien met opzet achtergelaten, om een voorwendsel te hebben van terug te kunnen keeren. Hare vurige liefde deed haar zeer verlangen de schoonheid van PARTO nog eens te zien.

Al de *Widodaris* waren in verlegenheid over hare beproevingen van MINTOROGO. Zes der *Widodaris* hadden PARTO reeds verlaten; de eene was aan de zijde van HARDJOENO gebleven; zij was geheel door liefde bedwelmd. Door liefde tot HARDJOENO geheel bedwelmd, was het kleedje der *Widodari* van het ligchaam gevallen. Men zag haar als eene dronkene vrouw de lippen bewegen; gelijk eene vrouw, die knorrig is, wanneer zij door den man niet toegesproken wordt. Het hart der *Widodari* meende het opregt om HARDJOENO in verzoeking te brengen; hare beproevingen waren niet in schijn, zij beminde HARDJOENO inderdaad; de liefde der *Widodari* tot HARDJOENO was uit- en inwendig wezenlijk gemeend.

SOEPROBO stond bedroefd op het voorplein; zij rigtte hare blikken naar de maan. In hare verlegenheid verzocht zij de maan om hulp. SOE-

Digitized by Google

robo wenkte en gelastte de maan. De *Widodari* sprak aldus: «O, *Hjang* Woelan! help mij toch! «kom mij met uwe schoonheid te hulp, om «Hardjoeno in zijne boete-doening in verzoeking te brengen!" Aldus sprak de *Widodari* tot *Hjang* Sasi. *Hjang* Woelan zag Hardjoeno aan; hij zag dat Parto zijne boete-doeningen had volbragt en dat hij voor de beproeving ontoegankelijk was; hij deinsde voor de zinnen van Hardjoeno terug. De *Satrijo* had daardoor een helder inzigt verkregen; hij had den oorsprong der dingen leeren kennen; hij kende den oorsprong van het gezigt en den oorsprong van het gehoor. Het was voor Parto geen geheim meer; hij wist dat hij door zijne boete-doeningen voor de beproeving ontoegankelijk geworden was. Hij had opgehouden de zinnelijkheid te volgen; het vermogen van elken zin was naar zijn oorsprong terug gekeerd; maar zij hadden van Mintorogo haren oorsprong.

De *Waranggonos* hadden al hare kunstgrepen, om Mintorogo door liefde in verzoeking te brengen, uitgeput. De zeven *Widodaris* zagen zich in hare beproevingen van Parto teleur gesteld. Drie dagen en drie nachten hadden zij besteed om hem te beproeven. Dag en nacht hadden zij hare beproevingen voortgezet op de plaats der boete-doening van Hardjoeno, maar hij had haar vermogen weêrstaan.

Digitized by Google

Hierna keerden al de *Widodaris* terug, om aan *Batoro* Sokro berigt te geven. Op hare terugreis waren de *Waranggonos* met de liefde in het hart beladen. Niets dan Hardjoeno zweefde haar gedurig voor de oogen. Het duurde niet lang, dat de *Widodaris* voor *Hjang* Hendro kwamen. Zij verschenen bedroefd in de tegenwoordigheid van *Hjang* Hendro. Nadat zij allen vorst *Hjang* Hendro eerbiediglijk hadden gegroet, gaven zij een volledig berigt harer beproevingen van Parto; maar dat hij tegen de beproevingen bestand was geweest.

Alle *Dewotos* waren verheugd, toen zij het berigt der *Waranggonos* vernamen, dat Parto alle verzoekingen der *Widodaris* had weêrstaan. Zij prezen de voortreffelijkheid der boete-doening van Hardjoeno; ook *Hjang* Hendro scheen daaraan deel te nemen.

Digitized by Google

IV.

KINNANTI.

Aldus had *Hjang* Hendro zijn oogmerk bereikt. Ook alle *Dewotos* hadden vernomen, dat Parto de beproevingen der *Widodaris* had weêrstaan. Alle *Dewotas* hielden het er voor, dat door het wederstaan der beproevingen van Parto, de hals van vorst Niwoto zoo goed als afgesneden was door Hardjoeno in den strijd. Maar Hendro was nog in onzekerheid over het wezenlijke der boete-doening van Parto, of hij zich wel daarmede tot geestelijke dingen had gewend; in welk geval Niwoto door hem niet sneuvelen zou. Maar had Parto met zijne boete-doeningen het oog gehad op eene groote magt in den krijg, dan zoude de reus Niwoto zekerlijk door Hardjoeno sneuvelen in den strijd. Vorst *Batoro* Hendro was dus wel voldaan en zeer verheugd, dat Parto zijne boete-doeningen geheel had volbragt; maar *Hjang* Hendro wilde zich van

het doel der boete-doeningen van MINTOROGO overtuigen: of hij daarmede geestelijke dingen had begeerd, dan of hij waarlijk door de boete naar eene groote magt in den krijg had gestreefd. Van de waarheid in dezen wilde *Batoro* HENDRO zich overtuigen. Tot dat einde leende hij eene andere gedaante: hij nam de gedaante van een voornamen, ouden en naakten *Pandito* aan, onder den naam van PADIJO.

Hierna vertrok de *Dewoto;* hij daalde naar beneden. Weldra kwam PADIJO voor PARTO, omhuld door eene wolk van mist en stofregen, waarop een stortregen volgde. Rillende en bibberende van koude kwam PADIJO aan. Hij stond, leunende op een stok, aan den trap bij den ingang van de grot. PADIJO hield de handen kruislings op de borst. PADIJO had reeds lang gestaan, zonder dat MINTOROGO hem had aangesproken; hij werd door het bidden daarin verhinderd. Eindelijk begon PADIJO een geluid te maken: hij begon te hoesten en te kugchen, om PARTO op hem oplettend te maken.

PARTO, vermoeid van zijn werk, zag op en ontwaarde PADIJO. Hij groette hem dadelijk en heette hem welkom. Langzaam sprak PARTO tot hem: «Vergun mij u te vragen, van waar gij «komt en wat gij begeert?" Toen antwoordde PADIJO: «Vergun mij u te zeggen, dat ik een

Digitized by Google

«*Pandito* ben zonder vaste woonplaats; ik ben «niet in het bezit eener kluis; maar mijne wo-«ning is overal; op de bergen en in de bos-«schen, waarheen ik kom. Het is mijn bedrijf «op bergen en in bosschen rond te zwerven; ik «ga in de gevaarlijkste bosschen. De wijze «mijner boete-doening wordt *Tirto-gomo* ge-«noemd."

«Ik ben herwaarts gekomen op het gezigt «van een schijnsel, dat te dezer plaats gezien «werd. Het schijnsel was uitermate groot; des-«zelfs glans verspreidde een zeer helder licht. «Ik hield het voor het schijnsel van water, of «dacht, dat een boom of een steen den schijn «veroorzaakte. Maar thans zie ik, dat een *Pan-«dito* het schijnsel te weeg brengt. Het schijn-«sel is dus in u verborgen; gij zijt het, die «den glans bezit."

Voorts zeide PADIJO: «Ik zie dat gij in uwe «boete-doening wel zijt geslaagd; uw werk laat «geen twijfel over. Maar het hindert mij te «zien, dat uw werk van een gemengden aard «is; gij hebt daarmede het bedrijf van een ge-«woon mensch verbonden. Zulks blijkt uit «de doodelijke wapens, die gij bij u hebt. «Ik zie daar een schild, boog en pijlen in «den koker gereed. Zulks ziende, beklaag ik «u, dat gij niet geheel van de wereldsche

Digitized by Google

«dingen los zijt, zoo dat uwe gebeden vruchteloos «zijn.

Verder sprak PADIJO: «Weet dat de zaligheid «van het hart daarin bestaat, wanneer het oog «alleen op geestelijke dingen gevestigd is. Maar «zijt gij nog begeerig naar wapens, dan dwaalt «het oog af. In boete-doeningen mag men noch «naar goede noch naar kwade dingen zien."

PADIJO ging voort met spreken: «Waarlijk «het oog moet op geestelijke dingen gevestigd «zijn. Het moet ons boven alles ter harte gaande «waarheid te willen erkennen. Men kan geen twee «dingen te gelijk begeeren. Men kan niet nu «en *dan*: *nu* het eene *dan* het andere ter hand «nemen, wanneer men in den hemel wil ko«men. Dit gaat zoo niet; men zou zich daardoor «ten laatste smarten veroorzaken. Ook dit is «eene verzoeking der zinnen. Wanneer men «de zinnen den vrijen loop laat, zal het moei«jelijk zijn ze te beteugelen. Indien zij niet «beteugeld worden, zullen hare begeerten be«stendig blijven. Waarlijk zij zullen het hart «bederven en het oog van het schoone aflei«den; want zij huisvesten in een bedorven «ligchaam."

Voorts zeide PADJO: «Weet dat de werking «der zinnen gelijk is aan iemand, die naar «*Wayang*-poppen ziet; hij ziet de eene weenen,

Digitized by Google

«eene andere bedroefd zijn, eene derde lagchen.
«Al weet hij, dat ze van leder gemaakt en
«gesneden zijn en dat ze door eens menschen
«handen in beweging worden gebragt; evenwel
«zijn er vele menschen, die dezelve verlangen
«te zien. Voorwaar ook dit is eene verleiding
«der zinnen. Menschen die naar zoo iets
«verlangen zijn door den boozen geest be-
«zeten."

Zoodanig waren de woorden, die PANDO tot PARTO sprak. Hierop was het antwoord van PARTO: «Heer, verheven *Ressi!* voorwaar de «woorden eens *Ressi* zijn heilrijk, omdat zij «verborgene kennis leeren. Maar leer de ware «reden kennen, waarom ik den boog, het «schild en de pijlen bezit. Ik maak daar «van geen gebruik dan alleen om het booze «te dooden. Het is immers de bestemming «van eenen *Satrijo*, om roemrijke daden te «verrigten. Hij vergeet daarbij zijn dood «niet. Heer, verheven *Ressi!* een deugdzaam «mensch vergeet de ware bestemming des le-«vens niet. Dit ligt in mijne woorden op-«gesloten: hij zal de ware bestemming des le-«vens, den eindelijken overgang in den dood, «niet in twijfel trekken. Het verrigten van «roemrijke daden dient alleen om hen tegen «den dood op hunne hoede te doen zijn. Ik ge-

Digitized by Google

«bruik de wapens tot vermaak, tot het be-
«drijven van roemrijke daden en tot speel-
«goed." Deze waren de woorden, die PARTO tot
«PADIJO sprak.

Op een bedaarden toon was het antwoord van
PADIJO aan PARTO: «Och, terwijl gij nog zoodanig
«een verlangen voedt, brengt zulks mij in
«verlegenheid. Indien gij voortgaat met de be-
«geerte der zinnen in te volgen, bedrijft gij het
«grootste kwaad op aarde. Ze worden een strui-
«kelblok voor uw hart. Hij wordt een volmaakt
«mensch genoemd, die de zinnen bestrijdt. Maar
«gij geeft aan dezelve toe, gij volbrengt hunne
«begeerte. Dit is het wat mijn hart bedroeft.
«Gij zijt door de zinnen overwonnen; door
«hen overwonnen zijnde, zullen ze u ten laat-
«ste in het ongeluk storten."

Voorts sprak PADIJO tot PARTO aldus: «Weet,
«dat een mensch, die behagen schept in
«brasserij, daarvan de kwade gevolgen te
«wachten heeft. Hij is gelijk een mensch,
«die in het grootste kwaad behagen schept.
«Gelijk, bijvoorbeeld: een oude jager, die
«niets anders doet dan wild te jagen, wan-
«neer hij sterft een tijger wordt, omdat hij
«in de jagt alleen vermaak heeft gehad; of
«een oude visscher, die niets anders doet
«dan visschen in het water te zoeken, die

Digitized by Google

«dag en nacht uit visschen gaat, wanneer hij «sterft een groote kaaiman wordt; aldus is «de overgang van ieder mensch vooruit be«stemd, overeenkomstig zijne daden. Het kwaad «wacht hem, die vermaak geschept heeft in «kwaad te doen."

Aldus waren de woorden van PADIJO, gevende verborgen onderwijs. Toen PARTO hem hoorde, ging het hem door het hart. PARTO was door de woorden van den verhevenen *Ressi* getroffen. De woorden van PADIJO waren woorden der wijsheid.

Na het aanhooren van dezelve zweeg HARDJOENO eene wijl. Hij herinnerde zich vervolgens den last van zijnen *Goeroe*, van *Bagawan* DIPOJONO. Hij had tot hem gezegd, toen hij vertrok om boete te doen: «Ei lieve PAR«TO! gij gaat om boete te doen. Gij moet «uwen *Batoro* bidden, dat hij u magt ver«leene in den krijg. Ei lieve, PARTO! er zal «een *Pandito* tot u komen, om u in gees«telijke dingen den weg te wijzen."

Hierna gaf PARTO hem een kort antwoord. Zijn antwoord was aldus: «o, Heer *Moharsi!* «uwe woorden zijn waarheid; maar waarlijk «ik kan de geestelijke dingen niet opvolgen; «want de liefde heeft mij tot boete-doening «gebragt, de liefde namelijk tot mijne moe-

Digitized by Google

«der en mijn geslacht. Voor DARMO-WONGSO «heb ik boete gedaan, om magt te verkrijgen «in den oorlog, de magt der overwinning, «opdat hij niet overwonnen worde in den krijg. «Ik heb in het belang van den oorlog boete «gedaan, omdat ik begeer den hoon te wre-«ken der arglistige *Koerowos*; om beschermer «te worden van de wereld en van het «menschdom."

Voorts zeide PARTO: «Heer! om deze reden heb «ik boete gedaan. Ik heb den *Batoro* gebeden «om magt in den oorlog, omdat ik begeer «de wereld te beschermen en het geheele mensch-«dom wensch gelukkig te maken. Dit heb «ik waarlijk van *Batoro* WISESO verzocht. «Om deze reden heb ik mij voor hem in het «stof vernederd en heb ik deze boete gedaan. «Indien de verheven *Batoro* mij mijne bede «niet toestaat, ben ik voornemens deze boe-«te-plaats niet te verlaten."

PADIJO was over deze woorden van PARTO uitermate verheugd. Hierna leide PADIJO zijne gedaante af, en nam zijne vroegere gedaante, die van *Batoro* HENDRO, weder aan. Dadelijk viel PARTO aanbiddend voor hem neêr. *Hjang* HENDRO vattede hem bij de hand en zeide langzaam: «o, mijn zoon, *Raden!* weet, dat uwe «boete-doening gansch volmaakt is. *Hjang* Bor-

Digitized by Google

«DRO zal weldra tot u nederdalen om u te zien.

Hjang HENDRO sprak vervolgens, terwijl hij PARTO onderigtte. Op een bedaarden toon sprak hij aldus tot hem: «Ei lieve, PARTO! ik heb voorheen «de *Widodaris* tot u gezonden, om u in uwe boe«te doening te beproeven; maar, lieve PARTO! gij «zijt magtig geweest; gij hebt de zinnen gedood, «waardoor gij hebt kunnen weêrstand bieden. «Ei lieve! gij hebt den waren inborst van eenen «*Pandito;* derhalve hebben mijne zendelingen, «de *Widodaris*, haar doel gemist. Want deze wa«ren er op uit, om u te doen bezwijken. o, «mijn zoon PARTO! wanneer ik zal vertrokken «zijn, moet gij, lieve! voortgaan in uwe ge«beden tot *Batoro* LOEMBOENG; blijf bestendig «den *Batoro* bidden; wijk niet af! want wel«dra zal *Hjang* ROEDRO tot u komen. Ei lieve, «PARTO! blijf dus hier achter. Ik keer naar «mijne woning in den hemel terug." Toen PARTO dezen last ontvangen had, bewees hij zijne hulde aan *Batoro* HENDRO.

Digitized by Google

V.

PANGKOER.

Hjang Hendro had zich spoedig weggemaakt; hij had zich in de lucht verloren en werd niet meer gezien.

Wij zwijgen thans van *Hjang* Hendro, die naar zijne woning in den hemel is terug gekeerd. Wij verhalen verder van Hardjoeno, die achter gebleven is, die nog ijveriger in zijne boete-doeningen en gebeden voort blijft gaan. Hij was in zijn werk thans vuriger dan voorheen. Het verlangen van Hardjoeno met zijne boetedoening, was de nederdaling van *Batoro* Loehoeng. Het bidden van Parto kan vergeleken worden bij iemand, die, door het wrijven van twee stukken hout tegen elkander, vuur wil maken. Indien hij traag is in het wrijven, zal er rook noch vuur te voorschijn komen. Aldus waren de gedachten van Parto: «Indien ik in het «bidden onverschillig ben, zal *Hjang* Henning

Digitized by Google

«niet tot mij nederdalen. Waarom zoude ik «dus in mijne gebeden onverschillig zijn?" Hij ging om die reden nog ijveriger voort met bidden.

Hier eindigen wij en verhalen niet meer van hem, die in zijne kluis bidt. Laat ons van *Hjang* Hendro's vijand, den magtigen vorst der reuzen van *Ngimantoko* verhalen, die tegen den *Soerolojo* in aanmarsch is met een leger en groot krijgsrumoer. De troepen der *Mantris* zijn vooruit en verwoesten alles op de grenzen van den *Soerolojo*.

Door de komst van de vijandelijke reuzen was het hart van *Batoro* Hendro in groote ongerustheid. Hij trachtte van eene list gebruik te maken, De list, waarvan hij zich bediende, was deze: Alle bewoners van den *Soerolojo* moesten zich, fraai gekleed, naar de reuzen begeven en het geschenk, Emo-retno en Poto-morli, vergezellen. Toen zij in de tegenwoordigheid van den vorst verschenen, stonden de *Dennowos* verstomd te kijken. De *Dennowos* wisten, dat de komst der *Dewos* eene list was. Zij spraken bij zich zelven: «Het is onmogelijk, dat de *Dewos* het met de *Ditijos* waarlijk wel zouden «meenen. Het is eene list van *Batoro* Hendro; «het is veinzerij."

Wij zwijgen van Niwoto's marsch. Hij werd in zijnen voortgang opgehouden door het ver-

Digitized by Google

nemen van een verzonnen gerucht. Aan vorst Niwoto Kawotjo werd berigt, dat Parto op *Hendro-kilo* boete deed; dat hij van *Hjang* Pramesti den zegen ontvangen had en dat *Batoro* Hendro hem tot kampvechter nemen zou. Toen zond Niwoto, om zich daarvan te overtuigen en gaf bevel om hem op *Hendro-kilo* te dooden. Het hoofd der reuzen, Momong-moerko genaamd, werd spoedig derwaarts afgevaardigd.

Van zijne reis wordt niets vermeld. Toen Momong-moerko den berg *Hendro-kilo* had bereikt, ging hij den berg, de boete-plaats van Parto, overal rond, maar vond hem niet. De reuzen-zendeling Momong-moerko, was verlegen, dat hij Hardjoeno niet in de kluis vond. De reus nam dus in zijn hart het besluit op, om den berg *Hendro-kilo*, de boete-plaats, het onderste boven te keeren. De reus Momong-moerko veranderde dadelijk in een everzwijn van buitengemeene grootte. Als everzwijn zoude hij waarlijk den berg het onderste boven hebben kunnen keeren. Maar als reus kwam zijne grootte niet gelijk aan die van Koembokarno. Als everzwijn daarentegen was er geen zoo groot als Momong-moerko. Er was geen onderscheid tusschen hem en Koembokarno; het onderscheid bestond alleen daarin, dat de eene op alle vieren liep en de andere overeind ging: de reus Koembo-

Digitized by Google

Karno ging overeind en Momong-Moerko liep op alle vieren.

Hierna werd er een aanval gedaan op den berg *Hendro-kilo.* Hevig schokte de berg en deszelfs top stortte in. De bewoners van den berg *Hendro-kilo* onstelden zeer door het schokken van den berg en het instorten van deszelfs top. Van lieverlede ontstond er eene aardbeving op den berg. De ingang der grot scheurde uit elkander. Toen zag Parto uit zijne verblijfplaats, dat er een zendeling van Niwoto gekomen was. Spoedig ging Parto uit de grot, houdende den boog in de linker en de pijlen in de regter hand. Parto zag, dat de berg door een everzwijn werd aangevallen. Wetende dat een kwade geest naar den berg gekomen was, was *Bagawan* Mintorogo op zijne hoede. Spoedig zette hij den helm en de kroon op zijn hoofd. Hij dacht er aan, dat een reus, een zendeling van Niwoto-Kawotjo, in een everzwijn veranderd was.

Niet lang daarna ontstond er een hevige stormwind, die een helder licht verspreidde. De boomen werden als stof vergruisd; zij stortten neêr en werden geheel en al verbrand. Dit was de voorbode der komst van *Batoro* Niro-Konto uit zijn paleis. Toen *Batoro* Siwah zijne woning in den hemel, *Keloso-poerwo*, verliet, werd hij op zijnen weg door de *Dewos*

Digitized by Google

vergezeld. De verhevene *Batoro* Nilo-Kotto had zijne woning in den hemel verlaten, om de boete-doeningen van Parto te zien, of ze goed dan kwaad waren afgeloopen. Indien Parto's boete-doeningen opregt waren, wilde hij hem met groote magt begunstigen.

De komst van Siwah trof zamen met de komst van den reus in eene valsche gedaante, van den reus in de gedaante van een everzwijn. *Hjang* Siwah gaf zich het voorkomen van een vorst op eene wandeling, die wandelende jagt maakt op wild gedierte. Het everzwijn scheen door Kiroto-Roepo met een boog achtervolgd te worden. De voorgewende vorst werd op zijnen weg door *Dewos* en *Ressis* vergezeld. *Batoro* Siwah was inderdaad een vorst die jaagt.

Parto was op zijne hoede. Zijn moed nam gedurig toe. Hij begon naar het zwijn te schieten. De pijl van Hardjoeno raakte het naderende everzwijn. *Batoro* Mertjoe-Djiwo schoot te gelijk een pijl naar het everzwijn, die gelijktijdig op dezelfde plaats raakte. De afgeschoten pijl van Parto had het everzwijn geraakt; tegelijk had *Batoro* Siwah op het everzwijn geschoten en hetzelve gelijktijdig geraakt en op dezelfde plaats gewond. Op den

Digitized by Google

wensch van *Batoro* SIWAH waren de twee pijlen in één vereenigd.

Toen PARTO zijn pijl wilde trekken uit het ligchaam van het gewonde everzwijn, zeide SIWAH tot hem: «Ei, *Hadjar!* haast u niet; «het is mijn pijl; hoe durft gij dien te ne«men? Gij verraadt een baatzuchtig gedrag «door mijn pijl, die u niet toekomt, te «willen nemen. Hoe, *Hadjar!* hebt gij te ver«geefs boete gedaan? Veelvuldig zijn uwe boete«doeningen op den berg *Hendro-kilo* geweest; «maar gij zijt onbeleefd, gij toont het karakter «van een gewoon mensch. Gij zijt daarenbo«ven een booswicht in de gedaante van een «*Pandito*. Gij tracht een *Wikoe* te zijn; maar «uwe handelwijze is geenszins die van een *Pandito*. «Welke wetenschap is er, die gij niet beoefend «hebt; maar door deze uwe handelwijze is alles «voor u verloren. Ei, *Ki-Hadjar!* wie is toch uw «leermeester geweest?" Voorts zeide SIWAH: «Weet, *Ki-Hadjar!* gij sleept uwen leermeester «mede in het ongeluk; gij brengt den vloek «over uwen leermeester, die u zekerlijk niet «heeft geleerd om kwaad te doen. Zoo gij het «onderwijs van uwen *Goeroe* volgdet, zoudt gij «mijn wild niet tegenhouden. Maar gij verkiest «het onderwijs van uwen *Goeroe* niet op te

Digitized by Google

«volgen. O, *Kaki Hadjar!* gij volgt uwe ei-«gene inborst."

HARDJOENO had lang genoeg naar de woorden van SIWAH gehoord: zijne ooren waren er vol van. Toen verhief HARDJOENO zich in toorn; hij sprak met drift: «Ei, KIROTO-ROEPO; laat zulke «worden niet langer over uwe lippen komen!- «Vorst KIROTO-ROEPO! voor wien houdt gij mij, «dat gij zulke woorden tot mij durft spreken? «Hebt gij geen ontzag voor mij? KIROTO-ROEPO! «Gij weet misschien niet wie ik ben? Ik ben «de *Satrijo* DANANDJOJO. Wacht u dus met «mij in strijd te komen. Houdt gij mij voor «een mensch van gewone inborst? Ik ben een «mensch van driftigen aard. Ik ben nog in «het bezit van wapens, van boog en pijlen. «Met boog en pijlen gewapend, volg ik het «voorbeeld van den verhevenen *Pandito*, van «*Bagawan* ROMOPARASOE, die als *Pandito* met «den boog gewapend, tot aan zijn dood toe «regtschapen wandelde. Al was hij nog met «pijlen gewapend, zoo wist hij evenwel zijn dood."

Digitized by Google

VI.

DOERMO.

Voorts zeide Parto tot Kiroto-Roepo: «O, Kiro-«to-Roepo! gij spreekt zeer veel; maar het schijnt «dat uwe woorden onwaarheid zijn. Gij zijt «gereed om met Parto te strijden. Waarom «wilt gij met mij strijden? Wilt gij sterven «of wilt gij de schande? Wat verkiest gij? Zijt «gij, Kiroto-Roepo! bevreesd om te sterven, «buig u dan in het stof voor mijne voeten; «verzoek het mij; misschien dat ik u niet «doode; maar doet gij het niet dadelijk, dan is «uwe dood besloten, dan moet gij door mij «sterven."

Wij zwijgen van Parto's snorkende woorden. Kiroto-Roepo was zeer vertoornd. Weldra vielen Kiroto-Roepo en Hardjoeno op elkander aan. Hardjoeno werd in den strijd door de *Warang-gonos* overvallen; hij werd door de gewapende *Dewotos* omsingeld. Zij schoten met pijlen, sommigen met *Tjokros*; maar Hardjoeno bleef

Digitized by Google

onbezweken in den strijd. Hij begeerde een wapen uit zijn eigen ligchaam. Weldra kwam uit zijn ligchaam een hevige stormwind voort. De uitgebreidheid van den stormwind kon bij honderd *Loemboengs* vergeleken worden. Met een bulderend geluid viel de stormwind op de *Dewos* en *Ressis* aan. Zij werden allen weggevaagd; zij rezen in de hoogte. Slechts de *Ressis* en *Dewos* werden door den wind weggevaagd; alleen *Batoro* Siwah werd niet door den wind geraakt. De *Batoro* was toornig; hij verloor zijne bedaardheid. Kiroto-Roepo en Hardjoeno waren alleen op het slagveld gebleven. Levendig was de strijd van man tegen man. *Hjang* Pramesti streed met Parto. Kiroto-Roepo had zijn pijl, *Hardo-tjondro* genaamd, afgeschoten. Parto zag den *Hardo-tjondro* vliegen; dadelijk schoot hij naar denzelven en brak hem in de lucht. Toen Siwah zag, dat zijn pijl *Hardo-tjondro* gebroken was, werd Kiroto-Roepo zeer toornig; *Batoro* Siwah werd woedend. Maar de toorn van *Batoro* Siwah was enkele goedheid; het was goedheid van hem, omdat hij Hardjoeno wilde beproeven. Straks schoot hij bergen van steen op hem af; de steenen bergen werden door Kiroto-Roepo afgeschoten. Parto was op zijne hoede. Spoedig veegde hij met de hand over den grond en zag op naar

Digitized by Google

den hemel; hij smeekte *Batoro* om bijstand. Hij verzocht om eene tegenweer voor Kiroto-Roepo's pijlen. Zijn gebed werd verhoord. Parto ontving eene tegenweer, bestaande in bergen van ijzer; het waren duizend in getal. Bergen stonden tegenover bergen. Zij werden gelijktijdig losgelaten. Vervolgens vielen zij op elkander aan; de bergen van ijzer vielen op de bergen van steen aan. De steenen bergen stortten met geweld op het slagveld neêr; nedervallende vergingen ze tot gruis; ze verduisterden het slagveld. *Batoro* Siwah was ontsteld, toen hij de steenen bergen zag verdwijnen. Fluks nam hij een wapen, dat de gedaante had van vuur; het vuur ging van voor hem uit. *Batoro* Siwah had weleer door het vuur meermalen den *Soerologo* verwoest. Parto was op zijne hoede in den strijd. Hij ontdekte weldra eene wolk midden over het slagveld. De wolk was met regen gevuld. Hij schoot naar de wolk met een pijl. Weldra viel dezelve in een stortregen neêr. Het donderde en bliksemde. Er ontstond een schrik verwekkend geraas. Het vuur verdween door den stortregen.

Toen het vuur verdwenen was, vonkelden de oogen van *Batoro* Siwah. *Batoro* Roedro was inderdaad kwaad, dat zijne wapenen Parto niet getroffen hadden. Hij maakte vervolgens ge-

bruik van zijn pijl *Hajah-Sengkali* genaamd. *Hajah-Sengkali* beteekent eene *ijzeren keten met een slangenkop*. Bij dezen voegde Roekmo een tweeden pijl *Kadang-ngastro* genaamd. Zij werden tegelijk afgeschoten. Toen *Hjang* Siwah zijne pijlen schoot, was Parto ijlings op zijne hoede. Hij spande den boog en maakte van den pijl *Garoedastro* gebruik. Hij schoot hem af en den pijl van Siwah rakende, splitte hij den slangenkop van een. Onmiddelijk daarna kwam de pijl *Kadang-ngastro* aan. De pijl was Parto reeds genaderd; hij wilde dien terugkaatsen, maar dezelve was reeds te nabij. Schielijk bukte Parto zich, maar zijn boog werd getroffen en gebroken. Ook raakte dezelve zijne priestermuts. De juweelen van de priestermuts werden verpletterd en naar alle kanten verstrooid.

Vertoornd greep Parto naar een brok van den boog; hij bediende zich daarvan als *Godo*. *Batoro* Roekmo had namelijk den boog voor Parto laten liggen. Parto en de vorst Kroto-Roepo naderden elkander; zij zagen elkander in de oogen. Zij streden lang met afwisselende kans; hevig worstelden zij met elkander. Hij had Hardjoeno in het haar gegrepen. Spoedig vond Hardjoeno een middel om zich te wreken. Hij pakte *Batoro* Roekmo bij

de beenen. Toen HARDJOENO voornemens was *Batoro* ROEDRO bij zijne beenen op een breeden steen neêr te werpen en terwijl HARDJOENO hem daartoe opligten wilde, verdween *Batoro* ROEDRO hem uit de handen.

Weldra hoorde men het gedruisch van een regen. Welriekende geuren daalden uit de hoogte neêr, vereenigd met de lofliederen der *Dewos* en *Ressis* uit het hooge luchtruim. Een glans verhief zich in het midden van den luchtkreits. Men zag onmiddelijk eene vuurkolom. Het leed geen twijfel of *Batoro* ROEDRO was werkelijk neêrgedaald. Hij zat op een *Padmo-Sono* van edelgesteenten. *Hjang* SIWAH op den *Padmo-Sono* van edelgesteenten zittende, zoo kwam HARDJOENO dadelijk aan zijne voeten hem hulde bieden. Vervolgens toonde hij zijn eerbied aan de *Dewos*, aan ieder afzonderlijk. HARDJOENO wist, welk een eerbied hij aan elken *Dewo* verschuldigd was. Door aan *Hjang* SIWAH zijne hulde te brengen, verwekte hij eene aangename gewaarwording.

Digitized by Google

VII.

DANGDANG-GOELO.

TOEN sprak PARTO op bedaarden toon aldus: «o, «Heer! aan uwe voeten, *Batoro!* aan u, den Aan«gebedene, moet het menschdom zijne hulde «brengen. Aan u, Heer! brengt ook PARTO «zijne hulde nu en altoos. Buiten u mag nie«mand op zulk eene hulde rekenen."

«De aanbidding van het menschdom is ge«lijk aan een brandend stuk hout. Gij, *Po«do Batoro!* wordt bij het stuk hout vergele«ken; de aanbidding der menschen is gelijk «aan het vuur. Waarlijk de mensch is on«vermogend u te aanbidden en te prijzen, «zonder uwe genade, *Podo-Batoro!*"

«Het wezen der menschen is gelijk aan olie. «De olie wordt door den olieslager voortge«bragt. Gij, *Podo-Batoro!* zijt voorwaar de «olieslager, en uwe menschen worden bij de «olie vergeleken."

Digitized by Google

Voorts zeide Hardjoeno hem huldigende: «Gij, «*Podo-Batoro!* bezit de magt; voorwaar gij «oefent de magt uit met het edelste ogmerk. «Gij, *Podo-Batoro!* vereenigt u niet met de «ruwe stof, noch met het leelijke of schoone; «want gij, *Podo-Batoro!* zijt onveranderlijk. «Gij hebt de wereld, den dood en het leven «voortgebragt. Van uwen wil, *Podo-Batoro!* «hangt het zijn of het niet zijn der menschen af. «Gij, *Podo-Batoro!* doet de menschen uit niet «in de wereld komen en dezelve weder ver«laten."

Voorts zeide Parto met eerbied tot hem: «o, Heer! de menschen, die u, *Podo-Batoro!* «in waarheid willen aanschouwen, kunnen bij «de maan vergeleken worden, die haren loop «heeft aan het hemelgewelf. Er staan drie «vaten. Het eene is met zeer helder water «gevuld; het andere vat is vol troebel water; «het derde vat is geheel ledig. De maan «schijnt in alle drie vaten. Voorwaar, in«dien de schaduwe der maan valt in het vat «met helder water gevuld, wordt de gedaante «der maan duidelijk gezien. Indien de scha«duwe der maan valt in het vat, dat met «troebel water is gevuld, wordt hare schaduwe «wel gezien; maar onduidelijk, omdat het «water troebel is. Maar indien de maan valt

Digitized by Google

«in het vat zonder water, wordt hare schaduwe niet gezien, omdat in het vat geen «water is. De toepassing van het beeld ligt «in het wezen van den geest. Het neêrdalen in «een vat met helder water beteekent een «goed mensch, die een deugdzaam hart heeft, «die bestendig den *Batora* prijst en eert. Het «neêrdalen in een vat met troebel water be«teekent een mensch, die een wankelmoe«dig hart bezit, die niet bestendig naar het «goede verlangt. Het neêrdalen in een vat «zonder water toont een mensch aan, die den «*Batoro* loochent, die alleen begeert den buik «te vullen, die aan de begeerte tot den slaap «voldoet, die steeds in wellust leeft en die al«leen op zijne kleeding bedacht is. Zulk een «mensch is waarlijk even als een beest, als «een *Sato-mănni*, dat is: een beest, wiens «vleesch gegeten mag worden. Geen mensch «kan dus vergeleken worden bij hem, die «zijn werk van boete-doeningen maakt."

Voorts zeide Harbjono, aanbiddend sprak Parto tot *Podo-Batoro*: «Voorwaar, *Podo-Ba«toro!* gij wordt door die menschen gevon«den, aan wie gij u te vinden geeft. De «ware kennis van u, *Podo-Batoro!* bezitten «zij alleen, aan wie gij die kennis verleent. «Dat is te zeggen, Heer! de mensch bezit

Digitized by Google

«geene andere wetenschap, dan die van u, «*Podo-Batoro!* afkomstig is."

Parto had zijne aanbidding aan *Batoro* Siwah nog niet ten einde gebragt, toen *Batoro*-Goeroe hem tot antwoord gaf: «Ei lieve, «mijn zoon Parto! maak een einde aan uwe lof-«spraak. Opdat gij alle *Satrijos* overtreffen moogt, «geef ik u mijn zegen. Ik geef u mijn *Tjan-«doe-Sakti*, dat is: de van mijn ligchaam «afgeveegde vuilenis, die ik tot een pijl ge-«vormd heb, welken ik *Paso-Pati* noem."

Hierna ging er een vuur uit de handen van *Batoro* Siwah. Het vuur nam de gedaante van een *Dennowo* aan. Deze den pijl *Paso-pati* onder den arm dragende, kwam tot Hardjoeno. Toen hij in de tegenwoordigheid van Parto gekomen was, verdween het vuur. Het vuur drong in Parto's ligchaam.

Toen Hardjoeno den *Paso-pati*, den zegen en het onderwijs van zijn *Batoro*, van *Batoro* Siwah ontvangen had, werden hem vervolgens schoone wisselkleederen, eene kroon en een boog gegeven. Daarna werd hem de *Hadji* Danoer-Doro geleerd, waardoor die pijl alle overige pijlen verre overtrof. Nadat Parto aldus begiftigd was en hij den zegen van *Hjang* Siwah ontvangen had, keerde *Batoro* Siwah naar den hemel terug, Parto achterlatende.

Digitized by Google

Na het vertrek van ROEDRO, gevoelde HARDJOENO eene ledigte in zijn hart. Hij had van *Hjang* ROEDRO groote voorregten genoten; maar HARDJOENO was daarover niet verheugd; zij vermeerderden slechts het smartelijk verlangen van HARDJOENO naar zijn *Batoro*. Mogten allen die boete doen zijn voorbeeld volgen!

Er valt hierbij nog optemerken, dat er menschen zijn, die niets van hunnen *Batoro* te vorderen hebben, die evenwel hunnen *Dewo* ijverig om roem, rijkdom en magt bidden. Waarlijk zij verkrijgen niet waar zij om bidden. Waarom toch zou de *Batoro* het hun geven? Zij hebben immers niets van hunnen *Batoro* te vorderen; zij hebben geene boete gedaan. Daarenboven ontbreekt het hun niet aan voedsel en slaap. Het is derhalve onbestaanbaar, dat hun nog iets van den *Batoro* zou worden verleend. Integendeel zouden menschen, die er zoo overdenken, door het bezit daarvan nog meer verslingerd raken. Een mensch die deugdzaam handelt, zal zonder twijfel gelukkig worden; terwijl eenen mensch, die kwaad doet, het kwaad overkomt. Dat allen, die boete doen, de boete-doeningen van HARDJOENO tot voorbeeld nemen mogten! — Wij gaan hiermede niet verder voort.

Digitized by Google

PARTO bevond zich in zijne boete-woning. Hij had een groot verlangen naar zijne moeder, die te huis gebleven was, en naar zijne bloedverwanten. HARDJOENO dacht er dus over om terug te keeren naar zijne moeder en al zijne bloedverwanten. HARDJOENO sprak aldus bij zichzelven: «Wanneer ik van deze kluis «naar huis terug gekeerd zal zijn, zullen mijne «moeder en alle mijne bloedverwanten met vra«gen mij bestormen." De liefde tot zijne moeder bragt PARTO meer en meer buiten zichzelven.

Toen PARTO naar huis wilde gaan, kwamen er twee *Widodaris* van den *Soerolojo*; het waren zendelingen van *Hjang Batoro* HENDRO. Zij kwamen om PARTO uit te noodigen om naar den *Soerolojo* te komen. De namen der *Widodaris* waren: BODJRO en HEROWONO. De *Widodaris* bragten een brief van *Batoro* HENDRO aan HARDJOENO; ook bragten zij het buis *Honto-Koesoemo*, den hoed *Basoe-Nondo* en de muilen *Podo-Katjermo* genaamd mede en gaven ze aan PARTO. Terstond nam PARTO den brief van *Batoro* HENDRO aan. Dezelve werd onmiddelijk door HARDJOENO gelezen. De inhoud van den brief was deze: «Ei lieve, PAR«TO! deze mijn brief wordt u aangeboden. Ik «noodig u door denzelven uit om naar den *Soe«rolojo* te komen. Gij moet dadelijk vertrek-

Digitized by Google

«ken, vergezeld van vader's zendelingen. Twij-«fel niet aan mijne gunst. Mijne uitnoodig-«ing geschiedt, omdat ik door den grooten «reus, Niwoto-Kawotjo genaamd, vijandelijk «overvallen word. Ik zal u als werktuig ge-«bruiken, om den vorst Niwoto-Kawotjo te «dooden. Zeer groot zal mijne vreugde zijn, «indien gij Niwoto dooden zult. Gij moet «hem dooden met den pijl *Paso-pati*, het ge-«schenk van *Batoro* Siwah aan u." Hier eindigde Hardjoeno met het lezen van den brief.

Na het lezen van den brief was het hart van Hardjoeno aangedaan, omdat hij den last ontving zich naar den *Soerolojo* te begeven. Hij werd op eens zeer bedroefd. De droefheid van Hardjoeno ontstond uit het gevoel van medelijden met zijne moeder en met zijne bloedverwanten. Parto begreep, dat het verlangen van hem, die weggegaan was en van hen, die te huis gebleven waren, hetzelfde was. Ongemerkt vloeiden hem de tranen uit de oogen.

Toen Herowono en Bondjko zagen, dat Parto bedroefd was wegens het verlangen naar zijne bloedverwanten, zeiden zij tot Hardjoeno: «Waarlijk, *Raden!* wij vragen u vergiffenis. «Twijfel toch niet aan de gunst van uwen «vader, van *Batoro* Hendro. Wat uw verlan-

Digitized by Google

«gen aangaat naar uwe bloedverwanten, zoo is het «beter, dat gij zulks voorloopig uitstelt. Indien gij, Raden! naar huis mogt gaan, staat «de verwoesting van den *Soerolojo* vast. Het «kan volstrekt geen uitstel lijden. Het is dus «beter om dadelijk ter hulp te snellen. Indien gij niet dadelijk ter hulp komt, dan is de «*Soerolojo* verloren. Ja, *Raden!* wij zeggen «het u, indien gij u niet dadelijk naar den «*Soerolojo* begeeft: indien gij naar huis mogt «gaan, en uwen vader niet ter hulpe komt, «waarlijk welk een ramp kan er zijn, die den «bewoners van den *Soerolojo* niet treffen zal. «Alle bewoners van den *Soerolojo* stellen alleen op «u, *Raden!* hun vertrouwen; zij vertrouwen «alleen op uwe magt. Naar niemand dan al«leen naar u verlangen zij."

Het hart van PARTO werd door de woorden der zendelingen getroffen, zijn hart werd geheel verteederd door het medelijden met *Batoro* HENDRO. Hij wilde zich dadelijk op weg begeven. Hij trok het buis *Honto-Koesoemo* aan en zette den hoed *Basoe-Nondo* op; ook deed hij de muilen *Podo-Katjermo* aan zijne voeten. De *Honto-Koesoemo* bezat het vermogen om te kunnen vliegen. Hij werd door de twee *Widedaris* vergezeld. Ook nam hij zijn boog mede.

Digitized by Google

Hierna ging Hardjoeno naar beneden, om afscheid te nemen van de aan de goden gewijde plaats der boete. Hij bragt zijne hulde aan den door de goden bezochten berg *Hendrò-Kilo*. Hardjoeno deed thans geen gebed, omdat hij met spoed ontboden was door den grooten *Dewo*, om naar den *Soerolojo* te komen.

Reeds was Parto van zijne boete-plaats vertrokken. Hardjoeno zag gedurig naar zijne verlatene boete-woning om. Aan de zijde van den berg gekomen, werd hij door de *Tjemorò*-boomen, die op den rug eener vallei stonden, eerbiedig gegroet. Ook de paauwen lieten aan den rand der vallei zich hooren. Het geschreeuw der paauwen scheen aan te duiden het weenen van het bosch over het vertrek van den roemwaardigen Hardjoeno.

Toen werd Parto, reeds verre op zijne reis gevorderd zijnde, door eene wolk bedekt. Zijn weg ging naar het oosten. Hij werd door de twee *Widodaris* vergezeld. Zij gingen over vele groote *desas* heen, die uit de hoogte op grooten afstand gezien werden. Weldra bereikten zij den *Soerolojo*.

Bij zijne aankomst in den *Soerolojo* schenen alle lusthoven des hemels Hardjoeno welkom te heeten. Ook werd er een paleis in het midden van het luchtruim gezien. Het muntte

Digitized by Google

boven alle paleizen uit. De naam van het paleis was *Tedjo-mojo.* Maar hetzelve had nog geen bezitter. Het paleis was bestemd voor een *Satrijo,* die een held in boete-doeningen was; deze zoude er de bezitter van zijn. Het was dus nog onbewoond, maar had zijne bestemming reeds.

Toen vroeg PARTO op bedaarden toon aan BODJRO en HEROWONO: «Ei, BODJRO en HEROWONO! vergunt «mij u te vragen naar drie dingen in de we«reld: naar de sterren, de maan en de zon. «Heeft ieder zijne afzonderlijke plaats of zijn «ze met elkander vereenigd?"

BODJRO en HEROWONO antwoordden hem: «*Raden!* ze bevinden zich ieder op verschil«lende plaatsen; ze zijn niet allen van de«zelfde grootte. Van de drie bevinden zich op «de hoogste plaats zij, die te onregt *Lintang* «(sterren) worden genoemd; zij heeten eigenlijk «*Tarang-Gono.* Men noemt ze *Lintang,* om«dat ze zich op de hoogste plaats bevinden. «Lager dan de sterren is de maan en onder «de maan is de zon; onder de zon zijn de «wolken en onder de wolken bevindt zich de «*Madijo-podo,* dat is te zeggen: de aarde."

BODJRO en HEROWONO zeiden tot PARTO: «Wij «moeten u, *Raden!* verder zeggen, dat de «sterren, de maan en de zon de een boven de

Digitized by Google

«ander zijn geplaatst. De afstand van de «sterren naar de maan, van de maan opwaarts naar de sterren en van de maan nederwaarts naar de zon, is even groot; zoodat «zich de maan juist in het midden bevindt «van de zon en van de sterren. De afstand «van de zon nederwaarts naar de aarde is even «ver als opwaarts naar de maan. De zon bevindt zich juist in het midden van de aarde «en van de maan."

Er zoude geen einde aan komen, indien wij al de bekoorlijkheden des hemels wilden verhalen, welke PARTO op zijn weg voorbij ging. Hij was als iemand, die zich op eene lustwandeling bevindt. Hij sprak op den geheelen weg met BODJRO en met HEROWORO. Het zien van de bekoorlijkheden kwam PARTO voor als in een' droom.

Reeds was hij ver op zijnen weg gekomen, toen PARTO het paleis van *Hjang Batoro* HENDRO zag, die in de *Probojoso* met smart wachtende was. Het paleis had een schitterend voorkomen. Het paleis *Malijo-roto* lag beöosten den *Smeroe*; deszelfs gebouwen hadden eene westelijke rigting. De poorten waren van edelgesteenten van een helder water. Er waren poorten naar alle vier windstreken. De glans van het paleis en de glans der poorten

Digitized by Google

verdonkerde den glans der zon en der maan. Er was geene wedergade van dit paleis.

Voorts was er in het paleis van *Batoro* Hendro geene nacht; het was altoos helder door den glans van het goud, de edelgesteenten en juweelen, die de nacht verdreef. Tot een teeken van dag en nacht diende den bewoners van den *Soerolojo* de *Toendjoeng*-bloem en de vogel *Tjokro-woko*. Wanneer de *Toendjoeng*-bloem zich opende, was het dag; en wanneer zij zich sloot, was het nacht. Wanneer de vogel *Tjokro-woko* van zijn wijfje gescheiden leefde, was het dag; maar wanneer hij met zijn wijfje, de een achter de andere ging, was het nacht.

Hardjoeno schepte veel vermaak in het zien der bekoorlijkheden van den *Soerolojo*. Wij zouden veel tijd noodig hebben om de bekoorlijkheden van den *Soerolojo* te beschrijven, welke door Parto gezien werden.

Toen Hardjoeno den *Soerolojo* bereikte, dacht hij aan de eerbiedige hulde, die hij aan *Batoro* Hendro bewijzen moest. Vervolgens kwamen de *Widodaris* hem op weg te gemoet; zij naderden Hardjoeno en noodigden hem uit om spoed te maken en dat hij zich dadelijk in het paleis van *Batoro* Hendro begeven moest. Toen Parto kwam, wilden allen naar buiten gaan.

Digitized by Google

VIII.

MIDJIL.

Bij de komst van Parto van de aarde in het paleis van den vorst kan het hart der bewoners van den *Soerolojo* vergeleken worden bij de bladeren van planten, bij de bladeren eener in de *Katigo* verwelkte *Lotos*, die biddende naar den regen der *Kapat* verlangen. Toen zij de komst van Parto vernamen, was het hart der bewoners van den *Soerolojo* verheugd. De bewoners van den *Soerolojo* waren aan de bladeren van planten, aan de bladeren der *Lotos* gelijk; de komst van den jongeling diende tot den regen der *Kapat*.

Toen Hardjoeno kwam en hij door de *Widodaris* gezien werd, werden de *Waranggonos* verliefd op hem. Alle *Widodaris* waren in de *Bale-pangoengangan* wachtende op de komst van Hardjoeno. De schoone oogen der wachtende *Widodaris* moesten tot onthaal verstrek-

Digitized by Google

ken voor PARTO bij zijne komst. Zij hadden het onthaal van den komenden gast in gereedheid gebragt door zich in den spiegel te zien. De *Widodaris* zich opgeschikt hebbende, begaven zich snel naar de *Bale-pangoengangan*, om daar de komst van PARTO af te wachten.

Eene der *Widodaris*, nog maagd zijnde, ging niet mede om den komende af te wachten. Daar zij nog eene maagd was, wilde zij niet, dat hare beschroomheid door de mannen gezien mogt worden. Zij wilde zich niet laten opschikken noch haar haar laten kammen. De reden van dit gedrag der jeugdige *Waranggono* was, omdat haar hart reeds gekozen had. Indien zij gevraagd mogt worden, om met HARDJOENO te trouwen, zou het haar verheugen. Haar kleedje was losgegaan; maar zij bragt hare *Tapih* niet in orde. Zij vermaakte zich met *Samberrilen* te knippen; zij knipte ze op den nagel van haren vinger; maar het mes week af, zoodat zij zich in den vinger sneed. Doordien haar hart aan iets anders dacht, kwam er van haar knippen niets.

Er wordt vervolgens van de zeven bovengenoemde *Widodaris* verhaald. Zij herinnerden zich harer pogingen om hem in verzoeking te brengen. Sommigen spraken met elkander; terwijl deze haar gezigt blankette en gene

E

Digitized by Google

bezig was met bloemen te knippen; maar van haar knippen kwam niets; het knippen der *Widodari* kwam niet tot stand, omdat haar hart aan andere dingen dacht.

Eene der *Widodaris* keerde naar huis terug; zij ging stilletjes heen en ontstal zich aan de oogen. Zij wendde voor ziek te zijn. Te huis gekomen, smeerde zij de slapen van haar hoofd. Zij gaf aan het smeersel van hare slapen den vorm eener wassende maan. Vermoeid zijnde, leide zij zich op haar bed om te slapen neêr, terwijl zij het genot der liefde prees. Ten laatste geraakte de *Waranggono* in den slaap. Zij droomde in den slaap alleen van den jeugdigen Hardjoeno, dien zij in den droom zag.

Andere *Widodaris* spraken zachtjes met hare genooten, tegenover elkander zittende. Zij fluisterden elkander als dieven toe. Met elkander pratende bogen zij zich van achter den spiegel vooruit. Zij gingen gezamenlijk naar buiten; de eene gilde het uit; terwijl de andere lonkjes maakte, gelijk die van eene vrouw aan den man.

Het zoude te lang worden, indien wij in schrift verhalen wilden de schoonheden der *Waranggonos*, der *Widodaris*, die begeerden Hardjoeno te zien. Parto begaf zich regtstreeks in de tegenwoordigheid van *Hjang* Hendro.

Hij trof de *Dewotos* in gesprekken met elkander aan; zij spraken over het lange uitblijven van Parto, dat hij niet reeds gekomen was. Weldra verscheen hij. Terstond ontving Parto een wenk om tot *Hjang* Hendro, den vorst, te naderen. Genaderd zijnde bood hij op een vleijenden toon *Batoro* Hendro zijne hulde aan. *Batoro* Hendro sprak bedaard: «Ei, lieve Parto, wees welkom! komaan! lieve «Parto! neem plaats op den *Potorono* van het «edelste goud. O, mijn zoon! ik heb u laten «roepen, omdat ik uwe magtige hulp van noo«den heb. Ach, lieve Parto! ik was juist be«zig met de *Dewotos* te beraadslagen over eene «zaak. Een magtige reus, een groot vorst, «wil den *Soerolojo* ten onder brengen. Niwo«to-Kawotjo is zijn naam. Zijne magt in den «oorlog is door de geheele wereld beroemd. «Ik heb u laten ontbieden, omdat gij eene «zeer uitnemende magt van *Batoro* Goeroe «verkregen hebt. Deze Niworo kan door geen «*Ressi*, *Dewo* of *Jeksa* gedood worden. De «voorspelling zegt, dat een mensch, die mag«tig is door boete-doening, hem dooden zal. «Aldus luidt de Godspraak."

«Voorts, lieve Parto! toen ik voorheen tot «u zond, om u, *Raden!* tot kampregter te «nemen, heeft de vorst Niworo-Kawotjo van

«*Njimdhimotoko* er dadelijk berigt van gekre-
«gen. Dus heeft hij een reus, een hoofd
«der *Dennowos*, gezonden, met magt om u,
«*Raden!* op de plaats uwer boete te doen.
«Deze zendeling, in de gedaante van een ever-
«zwijn, is gelijktijdig aangekomen met *Hjang*
«Siwah, die het voorkomen had van een voor-
«naam persoon, die voorgaf een vorst te zijn,
«welke zich op de jagt bevond. Zoo is het ge-
«komen, dat *Hjang* Siwah u den zegen ver-
«leend heeft."

«Van het oogenblik af, dat gij eene zoo
«buitengemeene magt ontvangen hebt, heb ik
«u tot kampvechter bestemd in den strijd.
«Haast u dus, want der reuzen vorst, Niworo-
«Kawotjo, is gewapend tot den strijd; hij zal
«haast op marsch gaan naar den *Soerolojo*.
«Hij is reeds sedert lang voornemens geweest
«tegen den *Soerolojo* op te rukken. Ei, lieve
«Parto! het blijft thans aan u overgelaten; gij
«moet de lasten en bezwaren dragen; gij moet
«de bewoners van den *Soerolojo* beschermen.
«Buiten u is er niemand, die helpen kan."

Aldus sprak *Batoro* Hendro, om den moed
van Hardjoeno op te wekken. Hardjoeno gaf
eerbiedig tot antwoord: «Heer! verneem het
«antwoord van 's vorsten dienaar: Aangezien
«mij wordt opgedragen in den oorlog te gaan,

Digitized by Google

«om te strijden tegen den magtigen vorst der «reuzen, tegen NIWOTO-KAWOTJO, is PARTO ge«reed om den wil van den vorst der *Dewos* «te volbrengen; al moest hij geheel en al ver«pletterd worden, zoo zal PARTO niet afwijken om «het bevel van den *Batoro* ten uitvoer te «brengen. Maar het vermogen van PARTO is «waarlijk gering; gij zult er zekerlijk nadeel «bij hebben. De strijd van PARTO tegen «dien NIWOTO-KAWOTJO is te vergelijken bij den «strijd van een *Konnang* tegen de maan, «of van een dwerg, die met zijne handen «den hemel bereiken wil. Ik wil daarmede «zeggen, dat het onmogelijk is, dat PARTO «dien NIWOTO-KAWOTJO een lijk zou doen wor«den. Heer! PARTO is minder dan het stof «der voeten van dien NIWOTO."

Voorts zeide PARTO tot den *Batoro*-vorst: «In«dien PARTO tegen NIWOTO-KAWOTJO strijden zal, «dan moet gij, Heer! hem eene list aan de «hand geven; gij moet iemand zenden om te «weten waar hij kwetsbaar is."

Hierna werd HARDJOENO door *Batoro* HENDRO onderrigt. *Batoro* HENDRO sprak op bedaarden toon tot den jeugdigen HARDJOENO: «Ei, lieve PARTO! op «u alleen hebben de bewoners van den *Soero«nadi* gewacht. Want de magt van NIWOTO«KAWOTJO, den vorst der reuzen, is zeer groot.

Digitized by Google

«Het is zeker, dat hij oprukken zal om de be-
«woners van den *Soerolojo* te verslaan. Ei,
«lieve! hoe denkt gij er over? Ik vraag u om
«raad: zal het beter zijn aanvallender of verwe-
«render wijze te strijden? Men is van mee-
«ning om den vijand niet aan te vallen. Ik
«heb in dezen tot nog alleen op uwe meening
«gewacht."

«Voorts moet ik u indachtig maken, dat de-
«ze Niwoto-Kawojo een zoo magtig wezen ge-
«worden is door de gunst, die hij van *Ba-
«toro* Roedro ontvangen heeft. Zijne magt be-
«staat daarin, dat geen menschelijk wapen hem
«wonden kan; hij is een onkwetsbaar vorst.
«Maar hij heeft evenwel ééne doodelijke plaats.
«Welaan, Parto! gij moest eens gaan onderzoeken
«welke plaats voor hem gevaarlijk is. Wan-
«neer die vorst de *Dewôs* bereikt en gij met
«Niwoto in den strijd komt, dan moet het u,
«lieve Parto! niet onverschillig zijn, waarheen
«gij uwe slagen rigt, om dien vorst van het le-
«ven te berooven. Ik beveel u dus aan, om
«niet onbedachtzaam te werk te gaan, wanneer
«gij hem dooden wilt."

«De reden waarom Niwoto den *Soerolojo* wil ten
«onder brengen is zijne begeerte naar eene *Wi-
«dedari*. Zij, die door den vorst der reuzen
«begeerd wordt, is *Nini* Soeprobo genaamd; maar

Digitized by Google

«ik heb ze hem niet gegeven; ik heb hem ee-
«ne andere *Waranggono* gezonden. Intusschen
«wil NIWOTO geene andere dan de ware: hij wil
«volstrekt SOEPROBO hebben."

«Thans is mijn voornemen om hem *Ni* SOE-
«PROBO te zenden; zij zal[1] zich den vorst NIWOTO
«tot vrouw aanbieden, om zich van het hart
«van dien NIWOTO te verzekeren. Indien het
«niet op deze wijze geschiedt, zal het zekerlijk
«moeijelijk gaan."

«Weet, ei, lieve PARTO! mijne zending van
«*Nini* SOEPROBO is eene list, om NIWOTO naar
«het leven te staan. Wanneer SOEPROBO de ge-
«negenheid van den vorst zal verkregen heb-
«ben, zal zij hem langzaam moeten ten dienste
«staan. Men zal trachten daarvoor zijne ziel in
«ruiling te ontvangen. Mijn last is, dat men
«alles in het werk stelle, om den vorst NIWOTO-
«KAWOTJO genaamd, van het leven te berooven.
«Gij, lieve PARTO, moet SOEPROBO, die gelijk is
«aan gesmolten suiker, op haren weg verge-
«zellen."

Digitized by Google

IX.

DANGDANG-GOELO.

Hjang Hendro gaf aan Hardjoeno den volgenden last: «Ei lieve! onthoud toch mijnen last, «dien ik u op weg mede geef, wanneer gij *Ni* «Soeprobo zult vergezellen. Doe naauwkeurig on«derzoek naar het gebied der bewoners van *Ngi*«*mohimotoko*. Onderzoek naauwkeurig hunne «versterkte plaatsen en de diepte hunner grach«ten; waar zij moeijelijk en waar zij gemakke«lijk zijn. Onderzoek al deze dingen. Ook «geef ik u het buis *Honto-Koesoemo* mede. «Het verleent het vermogen om te kunnen vlie«gen. Voorts geef ik u de *Hadji Hadrewo*«*sadono*. Deze bezit het vermogen om u on«zigtbaar te maken."

«Ik zend u om *Nini* Soeprobo te vergezellen, «omdat gij mijn geheele vertrouwen bezit. Mijn «vertrouwen berust op uwe verloochening der «zinnen. Ik verzoek u dus, lieve Pamadé! doe

Digitized by Google

«uw best in deze zaak. Voorwaar ik zal u rij-
«kelijk beloonen. Vergeld de liefde der hemel-
«bewoners! zet uwe eigene ziel op het spel."
Aldus sprak *Hjang* Hendro; Parto betoonde zijn
eerbied.

Hardjoeno werd hierna op spijzen onthaald.
Alle soorten van spijzen der hemelbewoners wer-
den tot zijn onthaal bijeen gebragt. Men disch-
te alles voor hem op. Het overheerlijk onthaal
van *Hjang* Hendro voor Hardjoeno was van een
duizendvoudigen smaak. Maar één geregt ont-
brak er aan, dat hem niet werd voorgezet:
het genot der vrouwen. Dit werd voor hem be-
waard, tot dat hij Niwoto-Kawotjo gedood zou
hebben; het werd hem als eene latere belooning
beloofd, opdat hij het ongestoord genot der
liefde met de zeven *Waranggonos* hebben mogt.

Wij verhalen niets van de pracht des gastmaals.
Nadat *Hjang* Hendro aan Soeprobo en Hardjoeno
zijnen last gegeven had, nam hij vriendelijk van
beiden afscheid. Soeprobo en Hardjoeno vouwden
te gelijk hunne handen voor *Batoro* Hendro. Zij
bogen zich betamelijk beiden te gelijk als jong-
getrouwden. Daarna zeide *Batoro* Hendro be-
daard tot Soeprobo: «Ach, *Nini* Soeprobo! ver-
«trek nu terstond! en wat ik u bidden mag, doe
«uw best in deze zaak." Dit was de last van
Hjang Sokro.

Digitized by Google

SOEPROBO en HARDJOENO stonden te gelijk op. Toen zij buiten de poort gekomen waren, waren er die zeiden, dat de koningszoon en de *Widodari* verliefd op elkander waren; men kon het hun aan de oogen zien.

De *Waranggono* en *Satrijo* vertrokken daarna. Zij gingen op eenigen afstand achter elkander. Bij haar vertrek had *Woro*-SOEPROBO boos geschenen; thans scheen zij beschaamd te zijn. SOEPROBO was beschaamd, omdat zij het voor onbetamelijk hield, dat eene maagd alleen met een man op reis moest gaan. Maar het was het verlangen van haren Heer, waartegen zij zich niet verzetten mogt.

De achter geblevene *Waranggonos* onderhielden zich met elkander over de reis. De te huis geblevene *Widodaris* zeiden: «Hoe mag *Nini* «SOEPROBO zich wel op weg aanstellen, wanneer «zij met PARTO alleen gaat?"

SOEPROBO en HARDJOENO namen vervolgens hunnen weg door de lucht. SOEPROBO zeide op bedaarden toon tot HARDJOENO: «Komaan, *Raden* PAMADI! «ga vooruit, ik zal achteraan gaan!" Zij zagen elkander aan, terwijl PARTO haar bedaard tot antwoord gaf: «Ei, Gebiedster! *Woro-Dewati!* «gelast gij mij om vooruit te gaan? Waarlijk «ik ben bevreesd om voor eene *Dewi* vooruit te «gaan. Daarenboven heeft de *Aangebedene* mij

Digitized by Google

«gelast om u op uwe reis te volgen. Ga gij, «*Dewi!* dus vooruit, ik zal u van achteren «volgen. O, schoone *Woro-Dewi!* als gij voor-«uit gaat, dan moet gij uw bekoorlijke schoon-«heden niet geheel bedekken; gij moet het mid-«dellijf ontblooten, opdat ik uw schoon gevormd «middel duidelijk van achteren zien kan. Ik «zeg u, *Dewati!* indien ik vooruit ga, dan gaat «dat alles voor mij verloren. Hoe zoude ik «u ook kunnen beschermen? Ik zou elk oogen-«blik naar u om moeten zien, hetgeen onze reis «slechts belemmeren zou. Het zoude anders «zijn, indien het mij vergund ware u op weg «aan de hand te mogen vatten, zoo dat wij te za-«men konden gaan; maar men heeft mij gelast «het *Pronkjuweel* als dienaar te volgen. Wan-«neer ik u dus van achteren volg, voldoe ik «aan mijn pligt. Indien de bloemen van de «haarwrong losgaan en op den grond vallen «mogten, kan ik ze oprapen. Indien uwe haar-«wrong los mogt gaan, kan ik u, *Woro-Dewa-«ti!* waarschuwen." Soeprobo zweeg, zij antwoordde niet. Vervolgens ging Hardjoeno voort met spreken; hij sprak bedaard aldus: «Ge-«biedster, schoone *Dewi!* ik zie dat gij, edele «*Dewi!* boos op mij zijt; ik zie het aan uwe «oogen. Ik weet niet, dat ik iets heb mis-«daan. Het staat zoo leelijk; het is beter, dat

«wij al lagchende voortgaan; de menschen zien «zulks liever. Wat mij betreft, *Dewati!* mijn «hart is van buiten zoo als van binnen. Weet, «zusje *Dewati!* dat het pikdonker is; waardoor «moet het helder worden?" Aldus waren de woorden van den *Pèkik.*

SOEPROBO antwoordde, maar zij sprak over andere dingen. Aldus waren de woorden van *Ni* SOEPROBO! «Ei, *Raden* PAMADÉ! ik moet u vra«gen, zijn wij op onzen weg reeds ver van den «*Soerolojo* verwijderd; zijn wij den *Smeroe* reeds «voorbij? Voorts vraag ik u, *Raden!* welk is «de regte weg naar uwe hoofdplaats *Batono-«Kawàrso,* en in welke rigting ligt de hoofd«plaats *Ngastino?*"

Het antwoord van HARDJOENO was: «Och, Ge«biedster, *Woro Dewati!* waarom vraagt gij «mij zulks? Gij wekt mijn hart tot gevoelig«heid. Door uwe vraag naar mijne hoofdplaats «word ik aan vele dingen herinnerd. De ge«dachte aan mijne achter-geblevene bloedver«wanten verscheurt mij, als het ware, het «hart. Ik heb een verlangen naar mijne twee «oudere en twee jongere broederen; voorts heb «ik een verlangen naar mijne moeder en naar «mijne vrouwen, uwe zusters. Het zoude an«ders zijn, indien gij, schoone! mijne smarten «lenigdet."

Digitized by Google

Woro-SOEPROBO glimlachte. Zij vestigde hare oogen op HARDJOENO. Hem schuins aanziende vertrok zij haar mond. De schoone *Dewi* was beschaamd.

Hierna wordt de voortgang der reis verhaald van HARDJOENO en SOEPROBO. Uit de hoogere sferen zagen zij de schoonheden, waarover zij heengingen. Zij zagen uit de hoogte eene vlakte tusschen een berg en de zee, die waarlijk schoon was. Aan het strand der zee bevonden zich de *Pandan*, *Pandogo* en de *Karang-liman*, fraai om gezien te worden. De vogel *Koentoel* vloog langs de zijde van den berg, alsof hij aan denzelven eene liefde verklaring wilde doen. Schoon was het strand der zee, wanneer het door de golven verlaten was; het geleek alsof het met figuren beschilderd was. Ook lagen er witte eijeren aan het zeestrand verspreid; zij lagen daar op eene rots. Een ander gezigt bood het zeestrand aan, wanneer het water was terug gekeerd. Allerhande bloemen stonden langs den rand van het water, de *Handoel-* *Hangsoko-* *Woengoe-* en *Hangsono*-bloem. De stengel van de *Handoel*-bloem had zich om een breeden steen geslingerd, alsof zij daarin gekerfd of gevlochten was.

Er bevonden zich nog andere vermaklijkheden aan het zeestrand; maar het was daar zeer

Digitized by Google

eenzaam: er was geen mensch. Dit vermakelijk oord zou voor de verblijfplaats van een kluizenaar geschikt zijn; het zou eene geschikte plaats zijn voor eenen *Brahmono-Tirto*, voor iemand die boete doet om de zinnen te dooden; voor iemand die als een *Kidang* boete doet. Maar de plaats was eenzaam; er werd niemand gezien. Wezenlijk eene geschikte plaats om boete te doen. Men zag er niemand gaan, noch het spoor van eenig mensch.

Woro Soeprobo en Hardjoeno gingen gedurig verder voort. Zij zagen een grooten, wilden olifant zich baden in een meer. Het ligchaam van den olifant was met *Taraté*- en *Koemoedo*-bloemen bedekt. De wilde olifant lag op zijn gemak uitgestrekt. Zijne voeten lagen gebogen in het water. Hij strekte zijn tronk in de hoogte en spuitte water uit denzelven.

Ook zagen zij een *Kastoeri*-beest, dat den kop boven eene zich uitbreidende *Gadoeng*-bloem uitstak. De *Kastoeri* heeft de gedaante van een *Kidang*; zijne kleur is aan *Muskus* gelijk; aangenaam is zijne geur. Hij lag met de oogen naar de zon gerigt. Door het aanhoudend staren waren zijne oogen opgezwollen. Hij geleek naar een mensch, die zijn gebed doet.

Woro Soeprobo en Hardjoeno gingen eene vervallen steenen *Tjandi* voorbij. Vóór de

Digitized by Google

Tjandi stond eene lange *Balé*; maar zij was met bosch begroeid. Aan de *Tjandi* was eene figuur gebeiteld; maar zij was met *Galagah* en *Halangalang* bewassen. De figuur had de gedaante van een mensch, die bidt. De steenen van de *Tjandi* waren ingestort, zij waren met *Hangsoko*-boomen overdekt.

Vóór de *Tjandi* stonden *Njoe-gading* boomen, die hare hoogte hadden bereikt, omdat zij er reeds lang gestaan hadden. De *Njoe-gading* droeg vele vruchten. De rijpe vruchten waren van zelfs afgevallen en hadden zich in menigte voortgeplant. De *Njoe-gading* boomen, die voor de *Tjandi* stonden, leverden uit de hoogte een schoon gezigt op. *Ni* SoepROBO en HARDJOENO gingen zachtjes voorbij, zoodat de eenzaamheid niet werd gestoord. Dit bekoorlijk oord verdient door dichters bezocht en bezongen te worden. Evenwel werd er niemand gezien dan een paauw, een mannetje en wijfje, die zich vermaakten op deze schoone plaats. De paauw zag op en ontdekte den bliksem in eene regenwolk. De vogel begon dadelijk te dansen, niet wetende dat zijn wijfje achter hem was; ook het wijfje danste en kraauwde het mannetje in de vederen.

SOEPROBO en PARTO waren de steenen *Tjandi* voorbij gegaan. Zij zagen eene kluizenaar's wo-

Digitized by Google

ning, die zij voorbij gingen. De kluizenaar had een teeken opgerigt, dat het vuur in de *Pamelengan* was uitgegaan. Het was bijkans eene maand geleden, dat het vuur in de woning van den kluizenaar was uitgedoofd. De rand van de kluis was met witte steenen bevloerd. Zij leunde van achteren aan den rug van een berg en kwam van voren op eene vallei uit. De kluis had de gedaante van eene koe, die naar beneden in de vallei wil gaan. Men zag van verre het dak der kluis in een dikken mist gehuld. De ingang was met eene witte wolk bedekt; nu eens was dezelve zigtbaar en dan eens niet. De ingang uit de hoogte gezien, kon bij de schoone poort des hemels vergeleken worden.

Aldaar bevond zich eene *Widodari*, die weleer een *Pandito* in verzoeking had gebragt. *Bagawan* TERNO-WINDOE was de naam van den eigenaar der kluis, die door de *Widodari* in verzoeking was gebragt. De naam der *Waringgono* was DJAH-HARINI. De *Widodari* was door den vloek van den *Pandito* getroffen geworden. De vloek bestond in eene wezenlijke ramp. De *Widodari* werd op eens stom, zij kon niet spreken. De *Widodari* was zeer beschaamd om naar huis terug te keeren. Zij koos dus haar verblijf in den tuin van de kluis, in

Digitized by Google

de hoop om van den vloek der stomheid bevrijd te zullen worden. Het werk der *Widodari* in de kluis bestond in vegen en bidden. Ook haalde zij vuur en was zij gewoon den wierook in gereedheid te brengen, wanneer een *Pandito* die plaats bezocht. De *Widodari* vroeg dan eerst, wie hij was; zij deed hare vragen met de oogen.

Vervolgens zag men water komen van den top van een berg. Het water stroomde naar beneden en volgde den voet van den berg. *Hargo-djembangan* was de naam van den berg. Het water verzamelde zich ten laatste in een meer. Elken ochtend rees er eene wolk gelijk rook uit het meer. Aan den rand van het meer bevonden zich *Hangsono*-boomen. Wanneer de bloemen afvielen, vielen zij in het meer; zoodat de bloemen der *Hangsono* aanhoudend voortdrijvende, den *Soeronadi* bereikten.

Twee vogels, een mannetje en een wijfje, waren begeerig Parto te zien. Het paar breidde deszelfs vleugelen uit. De vogelen waren in hunne ziel verheugd, toen zij Parto zagen.

Toen zij aan een bloemen-perk kwamen, waren Soeprobo en Parto zeer verblijd van al die schoone bloemen te zien. De bloemen begeerden door Hardjoeno geplukt te worden; maar men was ze voorbij gegaan; zij waren door *Wo-*

Digitized by Google

ro-Dewati ongeplukt gebleven. De bloemen waren zeer bedroefd, dat zij door HARDJOENO niet waren geplukt geworden.

Een *Toehoe*-vogel schreeuwde, zittende op den tak van een boom. Hij scheen de komende uit te noodigen om te rusten. Hij strekte zijn langen hals uit over den weg. Zijne meening was: «Indien zij hier voorbij gaan, zal ik «hen vast houden, dat zij niet verder gaan."

Woro-Dewati en HARDJOENO hadden het grondgebied van den *Soerolojo* achter den rug; zij waren in het gebied van *Ngimohimotoko* gekomen. Hunne reis had zeven uren geduurd. Juist wilde de glans der zon zich in het westen neigen. Alle de geuren volgden *Woro-Dewati* op haren weg.

De vogel *Kredo* vloog voor HARDJOENO en SOEPROBO heen. Hij wilde hun met zijne vlugt als gids dienen op den weg naar *Ngimohimotoko*. De gang van HARDJOENO en *Woro-Dewati* was gelijk aan goud, dat boven het water drijft.

Digitized by Google

X.

MAS-KOEMAMBANG.

Naderende vernamen Harrjoeno en *Woro-Dewati* stemmen; het waren de stemmen van feest vierende *Dennowos*. Overal hoorden zij de stemmen van de luidruchtige vrolijkheid der *Dennowos*. Parto vroeg aan *Woro* Soeprobo, wat zulks beteekende. Soeprobo antwoordde hem: «Weet, *Raden* Pamadé! hetgeen gij gezegd hebt, «bevestigt zich. De oorzaak van het rumoer, «dat wij hooren, is deze: Niwoto Kawotjo is «juist bezig met zijne troepen tot vrolijkheid «op te wekken. Hij maakt hen vrolijk met «hem, die vijftig man bezit, er honderd man «bij te voegen; en het getal van hem, die hon«derd man heeft, met duizend man te vermeer«deren. Nadat hij hunne troepen vermeerderd «heeft, geeft hij hun schatten, goud en kostte«lijke kleederen, die zij dadelijk aantrekken «moeten. Ook worden zij gelast om hunne wa-

Digitized by Google

«pens in orde te brengen en zich bekwaam te «maken tot het gebruik van dezelve in den oor-«log. Vorst NIWOTO-KAWOTJO heeft dezen maat-«regel genomen, omdat hij over zeven dagen «tegen het verblijf der *Dewos* op wil rukken."

«Maar, *Raden!* mijne reis met u is van een «kwaden aard. De dwang, mij aangedaan en «de strenge last van den vorst der *Dewos* brengt «mij in de grootste verlegenheid. Ik ben zeer «bevreesd, dat van mij verlangd zal worden, «den vijand NIWOTO hulde te bewijzen. Wie «zoude niet boos en afkeerig zijn, den reus, «vorst NIWOTO genaamd, aan te zien! Indien «NIWOTO mij mogt aan willen raken, zoude ik «liever willen sterven. Ik bid om liever te «mogen sterven, dan in schande en ellende te «vervallen. Ik heb een vast besluit genomen. «Evenwel, *Raden* PAMADÉ! ben ik bevreesd om «vorst NIWOTO-KAWOTJO aftewijzen, omdat de «*Aangebedene* mij strengelijk gelast heeft, om «voor NIWOTO-KAWOTJO te verschijnen. Dit is «het, waarover ik in groote verlegenheid ben. «O, *Raden!* ik weet niet waarheen ik vlieden «zal, tot wien ik mijne toevlugt nemen zal. «O, *Raden!* het zoude anders met mij zijn, «indien ik een magtigen bloedverwant had; «ik zoude bij dezen eene schuilplaats kun-«nen zoeken. Maar thans ben ik aan de rank

Digitized by Google

«eener *Gondjo* gelijk, die geen steun heeft, «waaraan ze op kan klimmen. Zij strekt hare «handen gedurig omhoog, maar vindt niet, «waaraan ze zich vast kan houden. O, *Raden!* «wie heeft er medelijden met mij?" Aldus sprak SOEPROBO weenende; zij snikte aanhoudend.

Toen SOEPROBO geëindigd had met spreken, antwoordde haar HARDJOENO bedaard: «Ei, *De-«wati!* waarover zoudt gij u bij *Hjang* HENDRO «moeten schamen. Het is immers uw verlan-«gen in het geheel niet geweest. Gij kondt immers «niet weigeren gezonden te worden, om voor NI-«WOTO te verschijnen. Maak u dus, *Dewi!* niet «ongerust. Waarom zoudt gij u ongerust ma-«ken? Ik zal getuige zijn van uw gedrag. «Maak dus geene zwarigheden. Indien gij door «NIWOTO-KAWOTJO mogt aangegaan worden, houd «hem dan op de lange baan. Laat het aan «*Hjang* HENDRO over, die door u zijn doel zal «weten te bereiken. Gij moet thans uw be-«droefd gelaat een vrolijk voorkomen geven. «Wees opgeruimd van buiten en van binnen. «Denk er niet om."

«Voorts moet ik u, *Woro Dewati!* zeggen, «dat het thans de tijd is, om uwe listige aan-«slagen in het werk te stellen. Indien gij er «in slaagt het hart van NIWOTO te belezen, dan «zullen wij van de ziel van NIWOTO zeker zijn.

Digitized by Google

«Gij moet het maar op dezelfde wijs beginnen,
«als toen gij mij in verzoeking trachtte te bren-
«gen."

Toen HARDJOENO door zijne woorden *Woro* SOEPROBO had bepraat, bragt zij vervolgens haar haar in orde. Voorheen was SOEPROBO geheel ongenegen geweest, om naar NIWOTO te gaan; maar thans was haar hart verheugd door het hooren der woorden van HARDJOENO. Voorheen had *Woro Dewi* hare wenkbraauwen gefronsd, maar thans was zij tot lagchen gestemd.

Wij zouden in het gedicht veel te verhalen hebben van HARDJOENO's en SOEPROBO's in het werkstellen der list. Zij gingen met de grootste omzigtigheid te werk.

SOEPROBO en HARDJOENO waren in het gebied van *Ngimohimotoko* gekomen tot den tuin *Welahan*, alwaar zij rustten. De vrouwen van het paleis wachtten haar te *Hoedijono-wono* af. In den tuin *Welahan* bevonden zich drie *Widodaris*. Zij waren vroeger door *Hjang* HENDRO gezonden en waren aan het hof zeer gezien. In den tuin, waarin SOEPROBO zich bevond, stond een overschoon ledikant; het was voor niemand anders dan voor SOEPROBO bestemd; maar het stond ledig, het werd door niemand bezeten.

HARDJOENO begaf zich vervolgens in de *Kalpo-taroe*. De *Kalpo-taroe* was van kostelijk goud.

Digitized by Google

Hij stond in een pot met diamanten bezet. Zijne vruchten waren juweelen en zijne bladeren waren van zijde. Hij verspreidde een aangenamen geur. Hij was waard binnen de kostelijke gordijnen te staan. De boomen, welke binnen de gordijnen stonden waren van goud en hadden de hoogte van de gordijnen. De boomen, welke vóór dezelve stonden, hadden de gewone grootte.

Soeprobo zette zich op de rustplaats neêr. Hardjoeno bevond zich in de *Kalpo-taroe*. Wanneer *Woro-Dewati* met Niwoto in minnehandel mogt zijn, begeerde Hardjoeno alle woorden, die gesproken werden, duidelijk te kunnen hooren.

Toen Soeprobo in het gouden paleis had plaats genomen, maakte zij haar glinsterend zwart haar los. *Woro* Soeprobo zag er uitermate schoon uit. Zij droeg een kostelijk kleed van de afgelegde huid van *Honto-bogo*. De kleur van het kleed was gelijk aan gepolijst goud, dat pas uit de smeltkroes gekomen is. Het gouden paleis, waarin Soeprobo zat, verspreidde een schitterenden glans. Uitermate schoon was het rustbed, waarop *Woro Dewati* zat. Het rustbed werd door de drie *Widodaris* bewaakt, die door *Hjang* Hendro gezonden waren. De *Waranggonos* herkenden Soeprobo niet; te weten,

Digitized by Google

de *Widodaris* wisten niet, dat het *Dewati* was, die gekomen was. Zij zeiden tot haar: «Ei, «wie zijt gij toch, dat gij het waagt op de «gouden rustbank te gaan zitten!" Maar de *Widodaris* wisten niet, dat HARDJOENO in de *Kalpo-taroe* zat. De *Widodaris* konden het niet weten, omdat HARDJOENO zich bij hare komst door de kracht van de *Hadji* had onzigtbaar gemaakt. *Lengleng-Mandanoe* ging, na hare komst, onder de *Kalpo-taroe* zitten. Zij kwam op den schoot van HARDJOENO te zitten. Zachtjes nam PARTO hare borsten in de hand. *Woro* SOEPROBO glimlachte.

SOEPROBO sprak tot de drie *Widodaris*: «Ei, «zuster PROBO-SINI en zuster WARSO-SINI! kent «gij mij niet? Ik ben SOEPROBO." Dadelijk omhelsden haar de drie *Widodaris* en zeiden tot haar: «o, zuster SOEPROBO! zijt gij het! ook wij «zijn voorheen door den *Aangebedene* gezonden. «Doch wat behoeven wij het u te zeggen? Gij «weet het immers?"

PROBO-SINI sprak bedaard tot SOEPROBO: «*Ni* «SOEPROBO! mijne zuster! ik vraag u wie heeft «u naar herwaarts vergezeld? o, zuster *Dewati!* «uwe verschijning komt mij voor als een op ons «nederdalende luister; want gij zijt de grootste «schoonheid van alle bewoners des *Soerolojo*. Het «is er dus toegekomen, dat gij naar de aarde zijt

Digitized by Google

«nedergedaald. Er wordt hier van niets dan «alleen van u gesproken. Vorst Niwoto spreekt «dag en nacht alleen van u, zuster Soeprobo! «Weet dat vorst Niwoto aanhoudend boos op «*Hjang* Hendro is, omdat hij u niet dadelijk «aan hem geschonken heeft. De toorn van den «vorst tegen *Hjang* Hendro is zeer toegeno- «men, omdat de *Aangebedene* Hardjoeno thans «tot kampioen genomen heeft. De vorst is dus «voornemens om dadelijk te vertrekken, ten einde «tegen den *Soerolojo* op te rukken. O, zuster «Soeprobo! bevindt zich *Hjang* Hendro mogelijk, «na mijn vertrek herwaarts, in verlegenheid? «Wat brengt gij verder voor tijding mede van «de bewoners van den *Soerolojo*? Ik ben zeer «verlangend naar mijne bloedverwanten, die in «den *Soerolojo* zijn achter gebleven." Aldus sprak Probo-Sini weenende, terwijl zij bezig was haar haar op te maken.

Digitized by Google

XI.

SINNOM.

Soeprobo sprak tot Probo-Sini: «Ik ben zeer «gelukkig, dat ik u hier te *Hoedijono-wono* aan«tref. De schoonheden der hoofdplaats zullen «vermeerderen, wanneer dezelve door vier *Wi«dodaris* zal worden bewoond. Het verlangen «om de schoonheden der hoofdplaats te zien «heeft mij herwaarts doen komen. Waarlijk ik «zie, dat de schoonheden van den *Soerolojo* ten «eenen male moeten onderdoen voor de schoon«heden dezer hoofdplaats."

«Voorts is, zuster Probo-Sini! de oorzaak mij«ner komst naar herwaarts, het gerucht, dat de «vorst voornemens is tegen den *Soerolojo* op te «rukken. Ik heb daarbij overwogen, dat, in«dien hij zijn voornemen ten uitvoer brengt, om «den *Soerolojo* den oorlog aan te doen, de be«woners van den *Soerolojo* het waarschijnlijk «verliezen zullen. Omdat ik bevreesd ben ge-

Digitized by Google

«vangen te zullen worden genomen, ben ik ge-
«komen om mijne dienst vrijwillig aan de voe-
«ten van den vorst neêr te leggen."

Probo-Sini sprak bedaard tot Soeprobo: «O,
«zuster Soeprobo! gij zijt in staat door uwe
«woorden de harten der mannen te winnen.
«Wanneer de vorst deze uwe woorden zal hoo-
«ren, zal hij waarlijk nog meer verheugd zijn;
«hij zal u, zuster! zijne liefde schenken. Ik
«vergelijk den vorst bij verflenste *Lotos*-blade-
«ren, die in de *Mongso-Katigo* geheel verwelkt
«zijn. Zij worden groen, wanneer de regen in
«de *Kapat* op dezelve valt; zij worden inder-
«daad frisch en botten uit. De vorst is gelijk
«aan de verflenste bladeren en gij, zuster! zijt
«de regen der *Kapat*. Blijf gij, zuster! voor-
«eerst hier achter. Ik zal den *Batoro* gaan
«spreken; ik zal hem kennis geven, dat gij van
«den *Soerolojo* gekomen zijt. Blijf dus hier,
«zuster!" Probo-Sini ging spoedig heen. Leng-
leng-Mandanoe en Warso-Sini bleven achter om
Soeprobo te bedienen.

Probo-Sini in het paleis gekomen en voor vorst
Niwoto verschenen zijnde, zeide, de handen
vouwende: «Heer, vorst! uwe dienares geeft
«u kennis, dat *Woro* Soeprobo van den *Soero-*
«*lojo* gekomen is. Zij heeft het oogmerk zich
«aan u, *Batoro*-vorst! over te geven. Soeprobo

Digitized by Google

«bevindt zich thans wachtende te *Hoedijono-wo-«no.* Het verlangen om zich aan u, *Batoro-«*vorst, over te geven, heeft haar herwaarts ge-«bragt. Soeprobo ziet in, dat *Batoro* Sokro het «in den oorlog met u niet winnen zal. *Dewati* «begrijpt, dat Sokro het verliezen moet. Om «die reden is *Dewi* Soeprobo vooruit tot u ge-«komen, om u, vorst! hare dienst aan te bie-«den. Zij is bevreesd anders krijgsgevangene te «zullen worden."

Toen Probo-Sini, de *Widodari*, geëindigd had tot vorst Niwoto te spreken, zeide de vorst: «Ei, Proro-Sini! kom gaauw herwaarts, nader «mij! ik zeg u dank. Ontvang mijn dank, «een vriendelijken lach. De komst van mijne «ziel is voor mij bedekt gehouden; niemand «heeft er mij iets van gezegd. Het is wel, dat «zij gekomen is. De komst van *Ni* Soeprobo is «mij meer waard dan de komst van alle bewo-«ners van den *Soerolojo.* Het is zeker, dat Soe-«probo mijne vrouw zal worden Het is een «teeken, dat de bewoners van den *Soerolojo* «door mij overwonnen zijn. Soeprobo is daarvan «het bewijs; zij zal thans mijne vrouw worden."

Hierna verliet de vorst dadelijk het paleis. Langzaam was de gang van den vorst. Hij werd alleen door zijne vrouwen vergezeld. Hij begaf zich naar den tuin *Hoedijono-wono.* Te

Digitized by Google

Hoedijono-wono aangekomen, ging vorst Niwoto den tuin binnen. De tuin *Welahan* was zoo helder als de dag; want het licht der maan vereenigde zich met den glans der edelgesteenten en van het goud. Niwoto op de gouden rustbank plaats nemende vermeerderde den glans van *Hoedijono-wono*.

Na de ontmoeting met Soeprobo, vattede de vorst onbeschroomd haar dadelijk aan en zette *Dewati* op zijn schoot. De vorst Soeprobo op den schoot genomen hebbende, besteeg de vorst der reuzen onmiddelijk met haar het rustbed. Vorst Niwoto *Woro* Dewati op den schoot houdende, liet Soeprobo er zich afglijden. Hij nam haar weder op den schoot; maar zij liet er zich op nieuw afglijden. Soeprobo was beschaamd de drie *Waranggonos* te zien. Toen gelastte hij de *Widodaris* om heen te gaan. «Ei, Probo-«Sini! verwijder u; Warso-Sini! begeef u weg; «Lengleng-Mandanoe! ga heen. Verwijdert u spoe-«dig alle drie. Ik gelast u heen te gaan, om-«dat Soeprobo, mijne ziel, beschaamd is u te «zien." De drie *Widodaris* verwijderden zich dadelijk; zij keerden naar den *Soerolojo* terug.

Toen sprak de vorst tot *Woro* Dewati. Langzaam en lieflijk waren zijne woorden: «O, *zus-«je! mijne ziel! gebiedster!* zie mij aan! laat «mij u duidelijk in de oogen zien. *Zusje!*

Digitized by Google

«*bloem!* gij zijt niet gekomen, toen ik om u «gezonden heb. Om eene schoone vrouw, waar«schijnlijk wel om u, mijn *Goud*, heeft het «mij twee dagen en twee nachten in mijne reg«ter wenkbraauw gejeukt; maar gij, *zusje!* «mijn *Robijn!* zijt niet gekomen. Ik meende, «dat gij komen zoudt; ik wachtte u, maar gij «zijt niet gekomen. Voorts heb ik een droom «gehad: ik werd met honig overgegoten. Dit «deed mij hopen, dat gij, mijne *ziel!* komen «zoudt; maar gij zijt evenwel niet gekomen. «Thans komt gij zonder dat ik om u gezonden «heb. O, Koesoemo, mijne *godin!* is het, dat «gij mij waarlijk bemint?" Het hart van den vorst was verbrijzeld; hij sprak de vleijendste woorden tot *Woro* Soeprobo: «o, Vrouw! *Ratih* «in menschelijke gedaante! ja, *gebiedster!* ge«loof mij, dat het mij als een droom voorkomt «u te ontmoeten. Ik ben aan de rank der «*Gadoeng* gelijk, die geen steun had, waar«aan ze op kon klimmen. De rank der *Ga«doeng* heeft een *Ragas*-boom tot steun ge«vonden. De *Ragas*-boom beteekent *Tjandono*, «die zijt gij, *zusje!* Ik, *zusje!* ben de rank der «*Gadoeng* en gij verstrekt tot de *Tjandono*. Ik «ben aan eenen *Tjintoko* gelijk, die om regen «smeekt en gij verstrekt tot den regen. Ik ben «aan eenen *Tjoetjoer* gelijk, die naar de op-

Digitized by Google

«komst der maan verlangt en gij, mijne koste-
«lijke *bloem!* verstrekt tot de maan. Indien
«ik u, mijne bekoorlijke *godin!* niet had mo-
«gen ontmoeten, zoude ik van droefheid ge-
«storven zijn. Vergun mij, *Gebiedster!* u thans
«om uwe gunst te mogen smeeken."

Deze waren de vleijende woorden van vorst NIWOTO. Zij begreep al meer en meer de bedoeling der vleijerij van den vorst der reuzen; zij begreep dezelve, toen NIWOTO-KAWOTJO de slip van haar kleedje losmaakte. Bijkans was SOEPROBO door de vleijende woorden van den vorst betooverd geworden. Haar hart was geheel vermurwd door zijne liefkozingen. Maar SOEPROBO was indachtig aan den last van HARDJOENO. Dadelijk verzette zich SOEPROBO tegen de begeerte van den vorst; maar NIWOTO bleef volhouden: NIWOTO wilde aan zijne begeerte hebben voldaan; hij mikte met zijn puntig wapen; maar SOEPROBO week de steek uit; zij bleef hem uitwijken, zoodat de steek der lans het doel miste en door zeven op elkander gestapelde matrassen drong. Toen de vorst zich teleurgesteld zag, werd hij boos.

Hierna sprak *Woro* SOEPROBO tot den vorst: «Heer, broeder vorst! maak u, *Batoro!* niet
«zoo gaauw boos op zusje. Hebt gij het dan
«misverstaan? Gij moet het er voor houden, dat

Digitized by Google

«ik thans geheel uw eigendom ben. Inderdaad «mijn ligchaam is in uwe magt; waarlijk nie-«mand kan mij uit uwe handen, *Dewo*-vorst! «rukken. Hebt gij het van nacht misgetroffen, «beproef het dan morgen over dag. Gij kunt «immers ten allen tijde over mij beschikken. «Wie zal het u, *Dewo*-vorst! mogen beletten? «Ik ben immers thans in uwe magt.— Voorts «moet ik u, *Dewo*-vorst! zeggen, dat mijn lig-«chaam thans kan vergeleken worden bij een «stuk suiker, dat in den mond gehouden wordt. «Hoe kan het daaruit verloren gaan? Het zoet «van den suiker in de gelijkenis is hetgeen ik «u, broeder vorst! stellig aanbied, wanneer wij «zamen vereenigd zullen zijn. Maar thans, broe-«der vorst! moet gij mij verschoonen."

Woro DEWATI ging voort met vorst NIWOTO tot bedaren te brengen: «o, Broeder vorst! waar-«lijk gij zijt de geprezene vorst van alle bewo-«ners van den *Soerolojo;* waarlijk gij zijt een «vorst zonder wederga. Onder alle vorsten is «niemand aan u gelijk. Gij bezit de magt der «acht krachten. Wie durft het tegen u, broe-«der vorst! op te nemen? *Batoro* BROMO en «WISNOE, *Batoro* SIWAH en *Batoro* HENDRO zijn «allen voor u bevreesd."

Hier eindigde SOEPROBO hare verzoenende woorden aan vorst NIWOTO. NIWOTO-KAWOTJO's toorn

Digitized by Google

verdween op de vriendelijke woorden van *Woro* Dewi. Het hart van den vorst kwam tot bedaren door de taal van Soeprobo. Hij erkende in haar reeds zijne vrouw. Dadelijk werd Soeprobo door den vorst omhelsd: «o, Mijn zusje! «mijn *Robijn! Godin* der bedsponde! uwe woor«den zijn waar. Ik ben door boete-doening mag«tig geworden; ik heb door boete-doeningen eene «uitnemende magt verkregen. Honderd boete«doeningen heb ik volbragt. Hiervoor heeft «*Hjang* Roedro mij den zegen geschonken. Ik zal «het u zeggen, waar ik boete heb gedaan. Op «de zijde van den berg *Himawan* heb ik boete «gedaan. Tot vier keeren toe hebben de *Dewos* «de plaats mijner boete-doeningen willen ver«nielen, maar het is hun mislukt; zij hebben «de grot, waarin ik boete deed, niet digt kun«nen krijgen. Nadat ik aan hunne aanvallen «had wederstaan, is *Batoro* Roedro uit mede«lijden tot mij nedergedaald. *Hjang* Roedro «sprak aldus tot mij: «Ei, Niwoto-Kawotjo! «wat oogmerk hebt gij, dat gij uw ligchaam «door boete-doeningen kastijdt?" Daarop heb ik «*Hjang* Roedro geantwoord: «Heer! *Podo-Bato*«*ro!* ik heb mijn ligchaam gekastijd, om u den «grooten *Podo-Batoro* te bidden, dat de gehee«le wereld en de hemel met alle derzelver be«woners mij onderdanig mogten zijn." «Waar-

Digitized by Google

«lijk heeft *Batoro* Roedro mij daarop den ze-«gen geschonken."

Toen Niwoto aan Dewati dit had gezegd, werd zijn hart geheel vermurwd jegens *Woro* Soeprobo, zoodat hij haar het geheim openbaarde: «Ei, lieve Soeprobo! weet dat de zegen, aan «mij geschonken, bestaat in eene groote magt. «Aan de punt der tong bevindt zich de plaats «mijner groote magt. Geen wapen, *zusje!* kan «mij dooden. De voor mij doodelijke plaats is «de *Djiwogro*, dat is te zeggen: de punt der «tong. Zelfs onder de *Djawotos* kent niemand «de plaats, waar ik doodelijk ben; alleen aan «u, zusje *Godin!* heb ik de ware plaats ge-«openbaard, waar mijn leven gevaar loopt. Ik «verbied u stellig, om het aan iemand te «zeggen."

Toen vorst Niwoto-Kawotjo aan Soeprobo had geopenbaard de plaats, waar hij te dooden was, had hij er berouw van; even als iemand, die een vogel vasthoudt en uit wiens hand de vogel ontvliedt. Vorst Niwoto was aldus door de zoetigheden van *Woro* Soeprobo verschalkt geworden. Er bestaat dus geen grooter kwaad dan wanneer een man door de zoetigheid eener vrouw verschalkt wordt.

Aldus had Hardjoeno de woorden van Niwoto, zijne openbaring van het geheim aan *Woro De-*

Digitized by Google

wi Soeprobo vernomen; hij had het uit den eigen mond van den vorst der reuzen gehoord. De woorden van Niwoto waren achter den rug.

Digitized by Google

XII.

PANGKOER.

Harbjoeno de woorden van den vorst der reuzen vernomen hebbende, hield zich van den dood van Niwoto verzekerd. Parto besloot dus eene vertooning te maken, om buiten eene opschudding te veroorzaken. Schielijk klom hij op de poort en ging op dezelve staan. Hij stelde zich op de gouden poort en stampte op dezelve met zijne voeten. De gouden poort stortte in. Ze stortte neder op eene dienstmaagd, die onder de gouden poort te slapen lag. De bewoners van het paleis kwamen daardoor in groote beweging; allen weenden. De vorst ontstelde; hij ontstelde, omdat er nog nimmer een dief in het paleis van den vorst was gevonden geworden. Hevig ontsteld stond de vorst op. Hij leide Soeprobo neêr, alsof hij de liefde tot haar vergeten had. De vorst zag haar van ter zijde aan.

Digitized by Google

Soeprobo verhief zich vervolgens in de lucht. Weldra ontmoette zij Hardjoeno. *Retno* Soeprobo glimlachte, toen zij Hardjoeno haar te gemoet zag komen. *Woro Dewati* glimlachte, omdat zij er in geslaagd was aan de oogen van vorst Niwoto te ontkomen.

Terwijl in het paleis alles in opschudding was, kwam eene dienstmaagd den vorst zeggen, dat Soeprobo was weggegaan, dat zij door Hardjoeno was weggevoerd. Maar hij luisterde niet naar het berigt der dienstmaagd. De vorst gaf alleen gehoor aan een hevigen toorn. Het was alsof hij zijn leven verbeurd had; alsof Soeprobo de ziel van Niwoto had met zich genomen. Hij wilde haar achter volgen; maar Soeprobo was reeds ver weg in eene wolk van mist.

Niwoto-Kawotjo zag in, dat hij door eene list van *Hjang* Hendro was verschalkt geworden. Hierna kwamen de troepen van den vorst met haast in den nacht, omdat den vorst eene ramp was overkomen. Maar het maakte hem niet bevreesd; het wekte veeleer zijn toorn op. De toorn van den vorst verhief zich uitermate; hij kreeg de hoogte van den berg *Smeroe*.

De troepen van den vorst waren in den nacht gekomen, zonder een bevel te hebben afgewacht. Zij hadden zich op de *Haloennaloen* van *Motoko* verzameld. Toen er geene plaats meer op de

Digitized by Google

Halsetnaloen was, verspreidden zij zich over de *Pasar*. Toen er geene plaats meer op de *Pasar* was, verspreidden zij zich over de groote straten. Alles was met wapens aangevuld. De troepen waren met haast verschenen, om de bevelen van hunnen heer, Niworo-Kawotjo, ten uitvoer te brengen, die besloten had tegen den *Soerolojo* in den oorlog op te trekken.

De troepen hadden zich gedurende den nacht bijeen verzameld. Toen de dag was aangebroken, begaf vorst Niworo zich dadelijk naar buiten naar de groote *Batjiro*, alwaar hij de *Mantris* vond bijeen verzameld. Zij ontvingen bevel van Niworo-Kawotjo. De stemmen verspreidden zich met groot gedruisch. De gedruischmakende stemmen der troepen vereenigden zich met de klanken der schoone krijgsmuziek. Van alle kanten werden de *Beris*, *Poeksoers* en *Mardonggos*, de *Kolos* en de *Songkos* gehoord. De gedruischmakende stemmen der troepen en het gerommel der instrumenten, waren gelijk aan het geluid van een millioen donderslagen. De glans der zon verbleekte voor den glans der wapens der troepen. Men schildert den glans der wapens van Niworo-Kawotjo als duizend zonnen. Hij was als de uitmuntendste vorst in de geheele wereld vermaard. Hij bezat de sterkte van een tijger. Wanneer zijne geheele kracht

Digitized by Google

te voorschijn kwam, kon hij in iedere hand drie olifanten dragen. Hij wist de harten voor zich in te nemen; de harten der troepen wist hij te winnen. Wanneer vorst NIWOTO geschenken uitdeelde, volgde hij het voorbeeld van den dauw: zij ontvingen allen giften. Niet alleen werden de *Mantris* door den vorst der reuzen begiftigd; ook alle hunne ondergeschikte manschappen, de knechten, de weduwenaren en de weduwen, ontvingen geschenken. Aan de armen werden aalmoezen uitgedeeld. Niemand werd er overgeslagen. De giften van NIWOTO aan zijn volk waren inderdaad voortreffelijk. Wanneer er dus iets te doen viel, of dat hij in den oorlog ging, wilde niemand van zijn volk te huis blijven; zelfs weduwenaren en weduwen gingen mede in den oorlog.

Er bevonden zich bij het leger van NIWOTO vier *Mantris* van edele afkomst. De namen der vier *Mantris* waren: DORSKRETO, KREDAKSO, WIRAKSO en KOROLAWAKTRO. Zij waren helden in den krijg. Twee hunner ontleenden hunne afkomst van moeders zijde en de andere twee van vaders zijde. Zij hadden zich dikwijls in de gelederen, in het krijgvoeren geoefend. Zij waren daardoor in de wereld beroemd geworden. NIWOTO had die vier *Mantris* aan zijne dienst weten te verbinden.

Digitized by Google

Deze vier *Mantris* namen op zich den *Soerolojo* te bestormen, en de *Waranggonos*, mitsgaders alle bewoners van *Hendro-Boewono* als krijgsgevangenen weg te voeren. Dit hadden zij beloofd. Het was voorwaar eene schande voor *Hjang* Hendro, dat hij een mensch tot kampioen genomen had. Hij had dus vastbesloten tegen den *Soerolojo* op te rukken en alle *Dewos* van den *Soerolojo* aan zich te onderwerpen. Niwoto wilde de *Widodaris* gevangen nemen.

Aldus was alles in gereedheid gebragt. Niwoto wilde dadelijk vertrekken. Vorst Niwoto-Kawotjo kwam uit zijn paleis heerlijk uitgedost. Hij geleek op *Batoro* Kolo, die zich gereed maakt om de aarde te verdelgen. De vorst der reuzen, Niwoto-Kawotjo, nam plaats op een wagen van edelgesteenten. De randen van den wagen waren scherp als een snijdend zwaard. Hij was bespannen met olifanten, die met reuzen-koppen waren versierd. Zij lieten hunne slagtanden zien. Krakend was het geluid van den wagen. De grond spleet, waarover hij heen ging. Uithoofde van zijne grootte ging de wagen langzaam voort.

Hem vergezelden in den grooten wagen *Dewanggonos* of *Widodaris*. Zij hielden zijne voeten op haren schoot. De eene *Widodari* hield

Digitized by Google

den linker en de andere den regter voet op haren schoot. Men klapte met de zweep om spoedig voort te komen, om spoedig de plaats zijner begeerte te bereiken. NIWOTO-KAWOTJO's drift deed, als ware het, het vuur uit zijne oogen komen. De vorst der reuzen verlangde het einde van het werk te zien.

De marsch der troepen vulde geheel den grooten weg; de troepen waren wegens hunne groote menigte in en op elkander gedrongen. Tien duizend *Kirnos* was het getal der hoofden van vorst NIWOTO. Zij reden op tijgers, leeuwen, wolven en olifanten; ook waren er die op wilde zwijnen reden. Bij hunnen aanval in den strijd, namen de beesten, waarop de hoofden reden, deel aan het gevecht.

Vorst NIWOTO gaf het teeken om haast te maken op den marsch. De veldteekens bestonden uit vellen van groote slangen. Om vrees aan te jagen waren de koppen der slangen daaraan vastgenaaid. Het getal der veldteekens was *duizend* en *tachtig*. Zij waren aan de randen met edelgesteenten van een helder water bezet. Een breede rand was aan den uitersten omtrek der veldteekens.

Zij waren allen van eene kleur. Het voorkomen der veldteekens was waarlijk schoon. Zij konden bij vurige bollen vergeleken worden,

Digitized by Google

die het wereld-rond vullen. Het gezigt der banieren van den vorst der reuzen boezemde vrees in.

Twee *Mantris*, Kredakso en Doerskarto, werden aan de spits van het leger geplaatst. Het waren volle neven. Zij hadden elkander de belofte gedaan, indien één stierf zouden beiden sterven. Hunne veldteekens en de beesten, waarop zij reden, hadden dezelfde gedaante. Zij waren de zonen van Somo en Pasomo. Hunne geaardheid was die van Dennowos. Zij waren bij uitstek fraai gekleed.

Aldus boezemde de vorst der reuzen waarlijk schrik in. Kredakso en Doerskarto gingen vooruit. Reuzen waren de *Panoempings* van den vorst. Zij hadden geene plaats op den weg: de grond was te naauw voor hen; dus namen zij hun weg door de lucht. Anderen reden op fraaije wagens. Hunne veldteekens waren van samen genaaide olifant's vellen gemaakt. Bij het afstroopen had men de tanden aan de vellen gelaten. De *Dennowos* hadden van de vellen van olifanten banieren gemaakt. Zij geleken naar wolken met regen gevuld. De tanden der olifanten geleken naar bliksemstralen.

Twee *Mantris*, de tweelingen Wirakso en Kroiowakstro, werden als voorposten gebruikt. Zij zaten op versierde olifanten en waren met

Digitized by Google

Godos van edelgesteenten gewapend. Zij waren in het hanteren der *Dendo* zeer bedreven. Achter hen volgde NIWOTO-KAWOTJO met de keurtroepen en de *Magersaris* van vorst NIWOTO-KAWOTJO. Het getal der *Mantris* was een *Woerdo* met hunne *Kandogos* en *Lantés*. Eene *Woerdo* is een getal van *duizend tienduizend*. Elke poort bestond uit *tien duizend*, behalve de troepen van den vorst. Hunne veldteekens bestonden uit leeuwen-huiden. Bij het afstroopen der huiden had men er het haar en de staarten aan laten blijven. Wanneer het door den wind bewogen werd, verhief zich het haar der leeuwenhuiden als de golven der zee.

Achter hen volgden de troepen der *Dennowos* bij *Woerdos*. Zij waren nog niet allen uit de poort der stad, toen de voorste troepen reeds den *Soerolojo* bereikt hadden. Zij hadden reeds de tenten opgeslagen en hunne troepen geschaard, toen zij van achteren nog aanhoudend, gelijk witte mieren, de stad uitkwamen.

Overal waar de troepen van NIWOTO kwamen, verdween alles. Bosschen en valleijen werden verwoest. Het water droogde onder de stappen der gemeene troepen op. Er werd geen bosch meer gezien; alles was door de reuzen vertrapt en verbrand. Boomen vielen omver door dwervelwinden, welke door het vermogen van NI-

Digitized by Google

woro ontstonden. Zij werden vertrapt en weggesleept door de troepen, door den gang der olifanten, paarden en wagens. Op de stappen van het groote leger volgde onmiddelijk eene aardbeving, stortregens met donderslagen en wervelwinden met orkanen. Dit was het vermogen van den vorst.

De voorbode van den oorlog, het teeken dat het volk van *Ngimotoko* het ten laatste tegen het volk van den *Soerolojo* in den oorlog verliezen zou, was het instorten van den top van den berg *Smeroe*. Het zuidelijk gedeelte van den *Smeroe* stortte in.

Het gebied der bewoners van den *Soerolojo*, de *Swargo* werd geheel en al verwoest; het werd door de *Ditijos*, en de troepen der *Boetos* en *Dennowos* vernield. De bewoners van den *Swargo* waren allen in den grootsten angst.

Digitized by Google

XIII.

HASMORO-DONO.

Laten wij vooreerst van Niwoto-Kawotjo zwijgen. Hij was vertrokken; hij had den *Soerolojo* bereikt en allen waren bezuiden den *Smeroe* gelegerd. Laat ons de komst van Parto verhalen. Hij wilde voor *Hjang* Hendro verschijnen. Hij had het werk, door *Hjang* Hendro hem opgedragen, gelukkig volbragt. Weldra verscheen Parto voor *Batoro* Sokro. Hij vond *Hjang* Hendro in beraadslaging met al de *Dewos*. De bewoners van den *Soerolojo* waren tot den kamp gereed. De troepen waren allen gewapend bijeen verzameld en wachtten het bevel tot den strijd.

Parto sprak bedaard tot *Hjang* Hendro; zijne woorden luidden aldus: «o, Heer, *Panembah-*«*han!* Parto geeft u kennis, dat de vijand van «den *Batoro*, de vorst der reuzen, Niwoto, ge-«komen is, met troepen, met een geregeld heer.

Digitized by Google

«Zij hebben zich bezuiden den berg *Smeroe* ge-
«legerd. Wees derhalve, *Podo-Batoro!* op uwe
«hoede. Welaan, Heer! welk voornemen hebt
«gij thans? Het grondgebied van den *Soerolojo*
«is door den vijand betreden. Sommige der be-
«woners zijn gevlugt en hebben bij u, *Batoro!*
«eene schuilplaats gezocht. Welaan, Heer!
«welk besluit hebt gij genomen? PARTO laat
«het aan u over."

Hjang HENDRO sprak bedaard: «Ei, lieve
«PARTO! weet, dat ik op u gewacht heb. Alle
«bewoners van den *Soerolojo* zijn gereed met
«hunne wapens; zij wachten slechts op mijn
«bevel. Mijn voornemen is, om den naderen-
«den vijand niet tegemoet te gaan, maar mij
«op te sluiten. De *desa*-bewoners, die nog niet
«gevlugt zijn, moeten allen haast maken bin-
«nen mijne *Kajangan* te komen. Wij zullen
«hier zamen bescherming vinden. Dus beveel
«ik dat de *desa*-bewoners zich binnen de *Ka-
«jangan* begeven. Want binnen mijne muren
«is alles goed versterkt."

«Ei, lieve PARTO! weet, dat, wat de krijgs-
«lieden aangaat, er waarlijk geen verschil be-
«staat tusschen hen die aanvallen en hen die
«aangevallen worden. Zij hebben allen het ver-
«langen om den dood te gemoet te gaan. Ik
«ben dus voornemens mij op te sluiten. Ik

Digitized by Google

«vergelijk mij zelven in dit geval bij een tij-«ger, die zich in een hol bevindt, of bij een «kaaiman in een gat. Wie kan den tijger doo-«den zoo lang hij zich in zijn hol bevindt, of «den kaaiman zoo lang hij zich in een kolk «ophoudt? Maar zoodra hij voor den dag komt, «vermag een herdersknaap hem te dooden!"

Tot dus ver had *Batoro* HENDRO gesproken. Toen nam TJITRANGGODO het woord en zeide: «o, Heer! *Panembahhan!* gij wilt u opsluiten! «uw wil geschiedde! het is aan u overgelaten. «Maar ik moet u, *Batoro!* de waarheid zeggen: «Toen u, *Podo-Batoro!* door den verheven vorst «BOMO de oorlog werd aangedaan, hebt gij u «opgesloten; gij wildet den vijand niet te ge-«moet trekken. Het gevolg daarvan is geweest, «dat gij overwonnen zijt, dat gij u aan BOMO «hebt moeten onderwerpen en hem schatplig-«tig geworden zijt. Ook de *Widodaris*, Heer! «hebben zich aan BOMO moeten onderwerpen. «Een andermaal, toen de zoon van RAWONO, «*Raden* HINDRADJIT of BEGONONDO genaamd, u den «oorlog aandeed, hebt gij u als voorheen op-«gesloten en zijt insgelijks overwonnen gewor-«den. Gij hebt de onderwerping der *Widoda-«ris* aan RAWONO's zoon moeten toestaan. Thans «wilt gij u, Heer *Batoro!* wederom opsluiten. «Het zal dus, Heer! uwe eigene schuld zijn,

Digitized by Google

«wanneer gij door den vijand overwonnen wordt. «Toen gij u voorheen hadt opgesloten, ver«strooiden zich uwe onderdanen. Bedenk toch «het lot der vrouwen en kinderen, wanneer gij «u dezen keer ook opsluit."

«Ik neem om die reden de vrijheid u, *Po«do-Batoro!* het voorstel te doen, indien het u «mogt behagen, daar de vijand reeds bezuiden «den *Smeroe* gekomen is, om hem dadelijk te «gemoet te trekken. Het tegemoet trekken van «den vijand levert twee voordeelen op: ten «eerste wordt de stad en ten tweede wordt gij «verschoond en wordt het geheele rijk gespaard. «Dit is mijn voorstel, Heer! omdat gij schijnt «den vijand niet te willen tegen trekken. Het «leger van den *Soerolojo* staat gereed. Laten «wij dus spoedig uitrukken en den vijand bui«ten de muren der stad slag leveren. Gij zijt «thans, Heer! sterk genoeg; gij zult geen «tweeden slag behoeven te leveren."

De bewoners van den *Soerolojo* beaamden allen het voorstel van Tjitranggodo, om op den naderenden vijand lostegaan. Daar hun Heer, *Hjang Batoro* Hendro geslaagd was in het volbrengen van de list door Parto, behoefde men niet meer te vertwijfelen; want de list bij den aanval in den strijd zou de onderneming begun-

Digitized by Google

stigen. Ook was de toezegging gedaan, dat NIWOTO met HARDJOENO strijden zou.

Hierna begaf *Batoro* HENDRO zich op marsch. Hij verliet zijne *Kajangan*, rijdende op den olifant *Herowono*. Hij werd door alle *Dewotos* van den *Soerolojo* vergezeld. *Hjang* HENDRO op den met edelgesteenten versierden olifant *Herowono* gezeten, was gelijk aan een brandenden berg. Hij droeg de *Bodjro* in de hand Twee uitmuntende zonneschermen van gelijke gedaante werden *Batoro* HENDRO op weg, boven den olifant, over het hoofd gehouden. De zonneschermen waren van *Garoedo*-haar vervaardigd. Zij geleken naar wolken met regen gevuld. *Batoro* HENDRO op den versierden olifant gezeten, was gelijk aan de zon, wanneer zij van achter den top van het gebergte opkomt. Bij deze wordt de uittogt van *Hjang* HENDRO vergeleken.

Aldus was de uittogt van *Batoro* HENDRO. De *Dewos* en *Ressis* kwamen hem uit de hoogte te gemoet. Zij juichten *Hjang* HENDRO de overwinning toe en lieten op hem eene geele stof vallen; het waren inderdaad zalven, waarmede zij hem huldigden. De zalven vielen in de gedaante van regen neêr naar alle kanten. Ook werden de stemmen der *Ressis* uit de hoogte vernomen. Zij maakten *Batoro* HENDRO zijn ver-

Digitized by Google

magen indachtig. Zijn vermogen in den oorlog wordt *Soebo-manggolo* genaamd. *Soebo-manggolo* beteekent: *regen met hitte vermengd*, die de geheele wereld vult. Uit de hoogte werd het geluid van het slaan op de *Beris* gehoord.

Voor *Batoro* HENDRO gingen de troepen der *Dewos*, *Doerandoro* genaamd. *Doerandoro* beteekent: *Boog-schutters*. Zij waren geoefend in de gelederen te strijden. Hun getal bestond uit vele tienduizenden. Zij waren uitnemende keurbenden. Zij droegen buisjes van de schors van gouden boomen, met woedende olifanten beschilderd. De buisjes waren met gouden randen omzoomd. Hun veldteeken geleek aan eene regenwolk, die uit haren rand bliksems schiet.

De aanvoerder van *Hjang* HENDRO was TJITRANGGODO, een uitnemend dappere *Dewo*. Hij zat op een wagen van edelgesteenten. Het was een vorstelijk rijtuig, geheel van edelgesteenten. Het getal der troepen van TJITRANGGODO bestond uit eene *Woerdo*. Eene *Woerdo* is *duizend tienduizend*. De *Woerdo* troepen waren gewapend met schilden in de handen, even als de *Topeng*-spelers. De veldteekens waren allen van eene roode kleur; zij waren met geene andere kleuren vermengd. Wanneer zich de roode banieren vertoonden, zeide het gemeene volk: »dat »zijn die van TJITRANGGODO." De vlaggen en

Digitized by Google

gouden vaandels der troepen schitterden als vurige bollen in de lucht. Men zag de wimpels overal wapperen.

Achter *Batoro* HENDRO volgde TJITRO-SENO. Met den boog gewapend, zat hij op een gouden wagen. Hij was in roode zijde gekleed. Het getal der troepen van TJITRO-SENO bestond insgelijks uit eene *Woerdo*. De manschappen der geheele *Woerdo* waren met stalen lansen en puntige zwaarden gewapend. Hunne *Habirs*, *Kerrissen* en *Wedoengs* waren van staal. Zij waren bedreven in het gebruik van schilden en in het zwaaijen der zwaarden. Gelijk bliksemen was de glans der zwaarden. De wapens van TJITRO-SENO schitterden als de glans van honderd zonnen; zij verlichtten het heelal.

Achter TJITRO-SENO volgde de jongste zoon van *Hjang* HENDRO, die als *Dewo* den naam DJOJO-HANTOKO heeft. Zijn rijtuig was een wagen van krijt. Door toover-spreuken was de wagen van krijt buitengemeen hard geworden, even als een magneetsteen. De krijten wagen verspreidde een liefelijken geur gelijk den geur van *Kastoeri*. Zijn vaandel was van eene witte kleur. Het was van de schors van den boom *Dewondaroe* gemaakt. Het veldteeken van DJOJO-HANTOKO was uitnemend fraai versierd en van een gouden rand voorzien. Aangenaam

was de geur van den wagen. Hij werd door leeuwen getrokken, die tevens een geur van zich gaven. De grond waarop de leeuwen traden, deed van het rijtuig van DJOJO-HANTOKO een liefelijken geur opgaan.

Voor DJOJO-HANTOKO gingen de keurbenden der *Dewotos* in twee afdeelingen. Elke afdeeling bestond uit één millioen manschappen. Zij waren allen uitgedost en droegen hoeden met gouden randen. Zij waren met de *Tomoro* gewapend. De voorste *Dewotos* droegen bogen. In de linker hand hielden zij de pijlen en in de regter hand het schild. Hunne wambuizen, mutsen en helmen waren van goud. De wambuizen waren in den vorm van *Taraté* met goud gestikt. De bloemen waren geheel van goud. Overslaande hingen zij over de borst. Zij waren met versche zalven bestreken. De zalven hadden den geur van *Kastoeri*. Zij schitterden, wanneer de zon op hen scheen.

De wapens van HARDJOENO sloten achter dezen den trein. Hij reed op een wagen van edelgesteenten. Voor den wagen waren *Mohotalis* gespannen. Hij gebruikte geene zweep. Zijn lust alleen was de zweep, die de *Mohotalis* tot den loop aanspoorde. Het vaandel van HARDJOENO was van witte zijde. Op het vaandel bevond zich het schaduwbeeld van HARDJOE-

Digitized by Google

NO. Wanneer de zon op het vaandel scheen, viel de schaduw van HARDJOENO op hetzelve als een teeken. De schaduw van HARDJOENO werd in de gedaante van HARDJOENO op hetzelve gezien.

Voor HARDJOENO uit gingen jonge *Gandarwos*, die den ouderdom van veertien jaren hadden. Zij zaten op wagens met bogen gewapend. Haar getal bestond uit negen duizend. Zij zaten op wagens en werden door *Widodaris* vergezeld, die op olifanten reden. Een millioen vergezelden haar; zij omringden haar van alle kanten op den weg.

Achter de olifanten volgden de ruiters te paard. Het getal der ruiterbende was eene *Woerdo*. Zij waren met *Towoks* gewapend; ieder ruiter droeg er twee. Hun vaandel bestond uit *Garoedo*-vederen. Het geleek op eene wolk, die de zon bedekt. Het wapperen der wimpels kon bij bliksemstralen op een berg vergeleken worden. Zij schenen door hun wapperen de wereld te willen verslinden.

Op den flank werd TJITRO-ROTO, de opperbevelhebber in den oorlog, geplaatst, benevens alle *Dewotos* van *Hendro-bawono*, die HARDJOENO vergezelden.

De orde van den marsch van *Batoro* HENDRO was de *Doergo-bjoeho*. De marsch van *Batoro*

Digitized by Google

Hendro, van het leger van den *Soerolojo*, was aan eene overstroomende zee gelijk. De marsch der manschappen van den *Soérolojo*, bij hun uitrukken uit de *Kajangan* van *Batoro* Hendro, was als of de hemel wilde neerstorten aan den voet van den berg *Smeroe*. Zij kwamen in menigte opdagen als de onbegrensde oceaan. Zij verdrongen elkander, als of de hemel neerstortte. Het fonkelen der pijlen en de glans der wapens was als of negen duizend vurige ligchamen den glans der zon verbleekten. De glans der zon verbleekte door de wapens van *Hjang* Hendro.

Men kan het uitrukken der gewapende manschappen van den *Soerolojo* uit de *Kajangan* en hun betreden van de aarde bij *Batoro* Goeroe vergelijken, toen deze de zeven werelden schiep. Waar zij gingen werd alles verwoest. Bergen verdwenen en werden tot vlakke velden, wanneer de olifanten en paarden op dezelve traden. Alles veranderde tot stof wat door de troepen betreden werd.

Toen de wapens van den *Soerolojo* aan de zuidzijde van den berg *Smeroe* gekomen waren, stelde *Hjang* Soero-Pati * de troepen van den *Soerolojo* in slagorde. Men zag den vijand reeds geschaard. De troepen van den *Soerolojo* volgden den rug van den berg, zij gin-

Digitized by Google

gen om denzelven heen. Weldra stieten de voorposten op elkander. Niemand wilde wijken.

Digitized by Google

XIV.

DOERMO.

Toen de manschappen van den *Soerolojo* met het volk der reuzen elkander ontmoetten, raakten de voorste troepen met elkander in strijd. De manschappen van den *Soerolojo* werden door het volk der reuzen opgegeten en tusschen de tanden vermorseld. Snel kwamen de voorste strijders van het leger van NIWOTO aanrukken. Hevig was hun verwoestende aanval. De troepen van den *Soerolojo* werden door den vijand op de vlugt gedreven. Sommigen van den vijand werden terug gedrongen. Snel vielen de *Dennowos* aan. Zij wachtten niet op hunnen heer; zij verlieten hunne veldteekens; zij vergaten hunne wapens en vielen met hunne handen aan. Aldus was de aanval der *Dennowos*.

De troepen van den *Soerolojo* het ziende waren ontsteld. Zij namen de vlugt alles met zich slepende. Zij ijsden voor den reuzen

Digitized by Google

vijand. De troepen van den *Soerolojo* werden door de reuzen vervolgd.

Toen *Batoro* Hendro zag, dat de voorste krijgsbenden aan het wijken waren gebragt, liet hij dadelijk overal alarm slaan en bragt de slagorde tot staan. Hardjoeno moest aan de spits van het gevecht staan. Hij werd door zijnen vriend Tjitro-Roto vergezeld. Zij die den veldheer Hardjoeno in den strijd beschermen moesten, zaten op olifanten.

De troepen van den *Soerolojo* waren in hun aanrukken tot den strijd voorspoedig. Op het slagveld aangekomen zijnde, waren er die uitgingen om water te halen, omdat er op het slagveld geen water was. Er was geen water, omdat het slagveld voor de troepen van den *Soerolojo* links en regts overal digt met steenen was bedekt. Vlak tegen over werden de reuzen door een gevaarlijk ravijn ingesloten. Achter hen lag een diep ravijn met *Widoro- Hepoeng-* en doornen-bosschen begroeid.

Door de vlugt der *Dewotos* werden de reuzen door de *Dewos* van den *Soeronadi* in eene hinderlaag gelokt. Het paardenvolk werd tot de hinderlaag gebruikt. Zij moesten uit hunne schuilplaatsen een aanval doen. Den linker vleugel vormde *Tjitro-Godo* en den regter vleugel *Tjitro-Seno*. Voorts moesten Djojo-Han-

Digitized by Google

TOKO en SOERMARNO zich gereed houden, om, zoodra de vijand, de *Dennowos*, mogten doorbreken, hem in te sluiten. Zij dienden tot de vleugels der slagorde, *Hangoennangoen* genaamd.

De slagorde der troepen van den *Soerolojo* tot stand gekomen zijnde, kwamen de troepen der *Raksosos* dadelijk in menigte opdagen. Spoedig werd alarm geslagen. Er werd een vervaarlijk geraas gehoord. Oorverdoovend was het geluid der slagen op de trommen; het vereenigde zich met het gekrijsch der *Dennowos*. IJsselijk was het om aan te hooren. De reuzen hapten om zich heen. Het gekrijsch der *Dennowos* kon bij een millioen donderslagen vergeleken worden, alsof zij het hemelgewelf doorkliefden. Het ging gepaard met het gekraak der wagens en met het gebriesch der paarden en olifanten. Men viel aan met veldgeschrei.

De vaandels wapperden. De glans der slagtanden der reuzen was gelijk aan den bliksem. Zij die het zagen ontstelden. Gelijk eene overstroomende zee was de aanval der *Dennowos*. Niemand vreesde.

Dadelijk ontstond er op het slagveld eene aardbeving. Het was alsof de aarde overhelde; alsof de wereld zich bewoog, alsof zij schudde. Ze ging vergezeld door een wervelwind. *Hjang* SEMBOE stortte in. De *Kajangan* van

Digitized by Google

Hijang Bromo kookte als het koken van den oceaan; hij spleet uit elkander. De reuzen, die zich op den berg bevonden, vielen in massa aan; zij vielen gelijktijdig woedend aan; geen van de aanvallende *Raseksos* was bevreesd.

De troepen van den *Soerolojo* vielen op hen aan; zij waren vol ijver en onversaagd. De aanval der *Dewos* en der *Raseksos* was alsof twee zeeën op elkander stooten, of wanneer de top van een berg instort. De *Dewos* en *Raksosos* vielen even moedig aan. Niemand sprak er van om te wijken. Het gevecht werd uitermate levendig. Oorverdoovend was het geluid der *Merdonggos* en der *Beris*, het geklinkklank der wapens, de stemmen der strijders, het gekletter der zwaarden en der lansen, het gebons der *koentos*, wanneer zij de paarden en olifanten raakten; behalve nog het roepen van hen, die stervende hunne bestellingen deden, en het gekerm van hen, die door de puntige wapens getroffen waren, en die gewapend zich nog verdedigen wilden.

De weg was te naauw voor hen die buiten de verschansingen kwamen. Zij namen onmiddelijk deel aan het gevecht. De *Dewos* en *Raseksos* kwamen zeer hard tegen elkander aan. De wapens waren van geen gebruik. De *Tinggar*-pijlen werden losgelaten; de *Toeloeps* en *Gan*-

Digitized by Google

djoers vielen op den grond; de *Towoks* raakten niet meer: zij werden als nutteloos weggeworpen. De oorlogswapens, de *Krissen, Godos* en *Tomoros*, waarmede men in den krijg aanvalt, werden tegen *Tjotjohs* en *Lembings* verwisseld. Men kapte, beet en sloeg elkander met de vuisten. Er werd aan geene wapens gedacht. Men knevelde elkander; sommigen staken elkander; zij sneuvelden door *Patrems*, *Krissen* en *Pakems*.

Lang duurde de strijd tusschen de *Soeros* en *Raseksos*. Van beide zijden was het aantal verminderd. Van de *Raksosos* en de *Soeros* waren eene *Woerdo* gesneuveld; behalve de paarden en olifanten. De wagens werden niet geteld. De lijken lagen als bergen. Het was eene zee van bloed op het slagveld. Sommigen, die in het bloed waren gekomen, rezen uit hetzelve op en begonnen dadelijk weder te vechten. Een millioen *Raseksos* sloot zich van de andere zijde aan in het gevecht.

De *Ressis*, die aanschouwers waren geweest in de lucht, namen snel de vlugt. Door het elkander aanraken der stalen wapens was er vuur voortgekomen. Het vuur rees omhoog naar den *Soerolojo*. De *Dewotos* het hoorende stopten de ooren digt en vlogen omhoog. Zij vlogen in de hoogte, omdat de hemel door het

Digitized by Google

vuur van het slagveld zeer heet werd. De bewoners van den *Swargoloko* namen allen de vlugt voor het vuur.

De troepen der *Raksosos* waren in den strijd doorgebroken, zij waren in het net gekomen. De slagorde sloot zich: men ging van de regter en linker zijde op hen los; TJITRANGGODO en TJITRO-SENO kwamen van de regter zijde; van de linker zijde kwamen DJOJO-HANTOKO en SOEMARMO. De reuzen ontstelden toen zij zich van den rug des bergs zagen afgesneden. De troepen der *Raseksos* namen naar alle kanten de vlugt. Zij werden door de manschappen van den *Soerolojo* omsingeld. De eene rij der *Raksosos* was geheel vernietigd. Sommigen trachtten met kracht door te breken, maar zij werden gedurig op de vlugt geslagen. Zij die wederstand wilden bieden, stuitten op een gevaarlijk ravijn. Zij werden allen dood getrapt.

Er kwamen *Raksosos* uit de lucht om te helpen in den strijd; maar hunne kameraden, die zij te hulp wilden komen, waren gesneuveld. De *Raksosos* kwamen in menigte als regenwolken uit de lucht. Dadelijk schoot PARTO den pijl *Soro-Sampoto* op hen af. De eene pijl *Soro-Sampoto* bezat het vermogen om het geheele hemelgewelf te vullen. Er waren meer pijlen dan *Raksosos*. *Hjang Batoro* HENDRO

Digitized by Google

zond den pijl van PARTO een anderen pijl achterna. De pijl van HARDJOENO, die achterna gezonden werd, deed al de *Raseksos* uit de lucht vallen.

Vervolgens vielen vier *Mantris* van NIWOTO-KAWOTJO aan. De namen van twee hunner waren: KROBDAKSO en DORSKRETO. *Hjang* HENDRO schoot een pijl op hen af; zij sneuvelden met hun tweeën. Toen vielen de andere twee *Raksosos* WIRAKTRO en KOROWALAKTRO aan. Schielijk schoot PARTO een pijl op hen af; slechts eenmaal schoot hij naar hen: de *Mantris*, WIRAKTRO en KOROWALAKTRO, sneuvelden.

Levendig was het gevecht. Van de *Dennowos* sneuvelden eene *Kirno*. Eene *Kirno* zijn duizend *Woerdos*. Van de *Dennowos*, die den rang van *Mantris* hadden, sneuvelden meer den eene millioen in den strijd.

Na den dood van de vier *Mantris* der reuzen werden de *Dennowos* door de troepen van den *Soerotojo* in het naauw gebragt. Toen NIWOTO-KAWOTJO zag dat zijn volk door de troepen der reuzen geheel vernield was, stelde hij zich dadelijk zelf te weer; hij viel aan in den strijd, door het volk vergezeld. Ziende dat NIWOTO zelf den aanval deed, keerden alle *Dennowos*, die gevlugt waren, terug en volgden hunnen vorst, den koning der reuzen. Fluks deed de vorst

Digitized by Google

een woedenden aanval. Hevig was de toorn van vorst NIWOTO. De vorst der reuzen wilde al de mannen van den *Soerolojo* tegelijk met HARDJOENO in zijn aanval verdelgen. De vorst was gelijk aan een vlammen schietend vuur, dat alles verbrandt, waarheen het komt. De troepen van den *Soerolojo* bezweken; zij namen allen de vlugt.

De vorst leide het op velerlei manieren aan. Zijn woedende aanval was gelijk den aanval van een stormwind op een woud. Al wie gevat werd, werd met de voeten vertrapt of tusschen de tanden vermorseld; sommigen werd de nek omgedraaid, anderen werden gewurgd. De pijlen gingen uit de handen van den vorst; anderen kwamen uit zijne oogen en nog andere pijlen kwamen uit het haar van den vorst; er waren er die uit zijn mond voortkwamen. Onophoudelijk kwamen de pijlen te voorschijn. NIWOTO drong in zijn woedenden aanval vooruit. Met de olifanten, wagens en paarden was het gedaan. Zij werden als wapens gebruikt, om er mede naar den vijand te werpen. Door de handigheid van vorst NIWOTO kwamen zij bij hoopen op elkander te liggen. Hij schopte alles het onderste boven. Sommigen werden staande doorgekapt; anderen werden door den vorst der reuzen opgegeten; op

Digitized by Google

anderen werd er jagt gemaakt. De troepen van den *Soerolojo* waren weggevaagd; zij namen naar alle kanten de vlugt; niemand was er die tegenstand bood. De slagorde van *Batoro* Hendro, de *Mangkoro-bjoeho*, was verbroken.

Toen stelde zich de vorsten-zoon, Hardjoeno, te weer. Al de manschappen van den *Soerolojo* namen hun toevlugt tot Hardjoeno; zij keerden allen terug, omdat Niwoto het alleen op Hardjoeno toeleide. Maar Hardjoeno bleef onbewegelijk op zijn fraai versierden wagen staan. Hij droeg den pijl *Pasopati* bij zich. Vervolgens deed hij een gebed; ernstig was het gebed van Parto. Terstond kwam er vuur uit zijn ligchaam voort. Behalve het vuur, dat uit het ligchaam van Hardjoeno voortkwam, ging er vuur uit de pees van den boog. Het rees in de hoogte als eene zee van vuur. De vlammen van het vuur bereikten den hemel. Het vuur viel niet onmiddelijk uit de hoogte neer; het viel op de troepen der *Raksosos* voor Niwoto neer. De *Dennowos* en hunne paarden werden door den brand verwoest; alles werd door het vuur verteerd. De troepen der *Raksosos* werden geheel en al door het vuur van Parto verbrand.

Terstond verhief zich Niwoto-Kawotjo uit de

Digitized by Google

asch van het reuzen volk en deed een vurig gebed. Vorst NIWOTO bad om de nederdaling van *Batoro* BEROWO. Zijn gebed werd verhoord. Straks kwam er een reuzen-volk uit den mond van den vorst der reuzen. Het reuzen-volk, dat uit den mond van den vorst kwam, was grooter in getal en woedender dan de vorigen, die vernield waren geworden. Ook deed NIWOTO zijn ligchaam uitdijen. Het ligchaam van vorst NIWOTO werd zeer groot, hij was aan *Batoro* KOLO gelijk. Ook zijn wagen werd naar evenredigheid grooter. Vervolgens dijde NIWOTO zich nog meer uit. Hij deed vuur uit zijn ligchaam voortkomen, dat op HARDJOENO afgezonden werd. PARTO deed dadelijk een gebed. Het vuur kwam tot HARDJOENO; maar hem bereikt hebbende, verdween het vuur geheel en al; voorwaar het vuur, voor den inderdaad magtigen gekomen zijnde, deerde hem niet.

Intusschen waren de troepen van den *Soerolojo* bevreesd, toen zij de magt van den verhevenen vorst NIWOTO zagen. De troepen van den *Soerolojo* namen dus allen de vlugt. PARTO bleef niet achter, hij werd in de vlugt mede voortgesleept. Maar eigenlijk gebruikte hij eene list; hij veinsde vrees. Hij werd door het reuzen-volk vervolgd en onophoudelijk werden hem pijlen achterna gezonden. Hem wer-

den aanhoudend allerhande soorten van pijlen achterna gezonden, als: *Moesolos*, *Tjokros* en *Tomoros*, *Koentos*, *Limpoengs*, *Tjandrosos* en *Loris*. Dit waren de pijlen, die hem achterna gezonden werden.

Niwoto-Kawotjo was in zijn hart verheugd, dat Parto mede op de vlugt was gedreven. Vol groote blijdschap stond Niwoto op zijn fraaijen wagen. Hij wees met de linker hand naar hem; met zijne regter hand hield hij de *Tomoro* omhoog. Hij sprak met drift tot Hardjoeno: «Ei, ei, mensch! gij zijt waarlijk een «dapper held, dat gij u tegen mijne magt «durft verzetten. Weet, dat ik *Batoro* Kolo «ben, die de geheele wereld in zijn bezit «heeft. Ik ben de meester der geheele wereld. «Evenwel waagt gij het tegen mij te strijden. «Ik noem uw moed, om tegen mij te strij- «den, den dood trotseren. Ik zal eene gelijke- «nis maken: uw moed, mensch! baant u den «weg om naar de *Martjopodo* terug te keeren." Aldus waren de woorden van vorst Niwoto tot Hardjoeno, den magtigen.

Hardjoeno had reeds lang het oog gevestigd op zijn pijl *Pasopati*, dien hij van den *Dewo* ontvangen had. Ook had hij een gebed gedaan. De vorst der reuzen schoot de *Tomoro* op Hardjoeno af. Parto zag duidelijk de

Digitized by Google

Tomoro op hem aan komen vliegen. De *Tomoro* werd spoedig in de vlugt gevat en door PARTO onder den arm vastgehouden. NIWOTO lachte op den wagen, toen hij PARTO zag. Want HARDJOENO had het voorkomen, alsof hij door den pijl getroffen was. Vorst NIWOTO het ziende was uitermate verheugd. In eene trotsche houding riep vorst NIWOTO uit: «HARDJOENO «is gesneuveld! Vorst" NIWOTO-KAWOTJO vergat zich zelven in zijne trotsche houding. Van vreugde, dat hij HARDJOENO zag, opende hij den mond en viel achterover op den wagen. De punt der tong van NIWOTO werd zigtbaar. Fluks schoot PARTO een pijl op dezelve af. De pijl raakte en vulde den geheelen mond van NIWOTO. NIWOTO viel dood op zijn fraaijen wagen neer. Hij was waarlijk een groot vorst.

Digitized by Google

XV.

SINNOM.

Aldus was vorst Niwoto-Kawotjo gesneuveld; hij was door Hardjoeno gesneuveld. Daarna werden zijn lijk, benevens zijn rijtuig en zijn volk verbrand. De dood van den vorst der reuzen was gelijk aan den dood van Kolo-Jowono, toen dezen de vloek van den voortreffelijken *Bagawan* Mertjoe-Koendo trof. De dood van Niwoto bragt verschijnselen in de natuur te weeg, gelijk aan de verschijnselen bij den dood van een vorst. De wolken stonden stil. Overal werden regenbogen gezien. De wind woei hevig. De wolken waren met regen gevuld. De zon was met bloed bedekt. Dit waren de teekenen, wanneer een vorst gestorven was.

Vervolgens werden alle *Soerapsoros*, die gesneuveld en die gewond waren, door *Batoro* Hendro met het water des levens *Merto* bedrop-

Digitized by Google

peld. De manschappen van den *Soerolojo* werden levend als voorheen, zij werden allen volkomen hersteld. Ook hunne rijtuigen benevens hunne gebrokene en verpletterde wapens werden allen volmaakt hersteld. De oorlogsbekkens waren gelijk voorheen, zonder eenig gebrek. De troepen van den *Soerolojo* waren geheel voltallig; er ontbrak geen enkel man.

Hjang HENDRO vertrok van het slagveld. Hij nam den terugtogt aan, zittende met HARDJOENO op een heerlijken wagen. HARDJOENO mogt niet ver van hem zitten; hij zat met vorst *Batoro* HENDRO op een wagen. De manschappen van den *Soerolojo* waren allen in hun hart verheugd.

Zij die huiswaarts keerden van de overwinning in den krijg keuvelden zamen langs den geheelen weg. Er werd over niets anders gesproken dan over hunne bedrijven in den oorlog en over hunne overwinningen. Ook de *Najokos* van *Batoro* HENDRO, die hem vergezelden, die achter zijn wagen reden, spraken met elkander langs den geheelen weg; er werd over niets anders gesproken dan over hunne overwinningen en hunne daden in den oorlog. Zij gaven voor, vele vijanden te hebben doen sneuvelen. Maar HARDJOENO, die in-

derdaad Niwoto-Kawotjo had gedood, wilde er geen enkel woord over spreken.

Van de naar de *Kajanyan* terug keerenden wordt verhaald, dat sommigen der manschappen van den *Soerolojo* in het paleis van Niwoto waren gegaan om juweelen, goud, vorstelijke kleederen, edelgesteenten, *Moesolos* en *Krissen* mede te nemen; ook afgezonderde vrouwen van uitnemende schoonheid, het eigendom van Niwoto-Kawotjo, werden genomen. Ieder greep naar de schoonste vrouwen, om ze als buit mede te nemen. De manschappen van den *Soerolojo* deden zich van de buit gemaakte vrouwen op hunne te huis reis vergezellen. Zij hadden op den geheelen weg het blijde genot.

Toen de te huis geblevene vrouwen van de manschappen van den *Soerolojo* zoodanig berigt vernamen van hen, die in den oorlog gegaan waren, waren zij uitermate zeer ter neêr geslagen. Zij waren na het vertrek van hare mannen in den oorlog, toen deze den naderenden vijand tegen trokken, zeer bedroefd geweest. Zij hadden daarenboven aan hare mannen geloften gedaan. De eene had beloofd zich van spijs te zullen onthouden; eene andere zich aan den slaap te zullen onttrekken; zij begeerden niets anders dan den voorspoed van hare mannen in den oorlog. Toen zij de tij-

Digitized by Google

ding hoorden, dat hare mannen overwinnaars waren in den strijd, waren zij allen regt verheugd. Zij verlangden zeer naar hetgeen hare mannen mede zouden brengen van de veroverde stad; zekerlijk zouden het koninklijke schatten zijn. Zij verlangden naar den buit der veroverde hoofdstad. Maar thans moesten zij de tijding hooren, dat hare mannen buitgemaakte vrouwen getrouwd hadden.

Er wordt van eene vrouw verhaald, die na het vertrek van haren man in den krijg, wegens eene gelofte, haar ligchaam zeer kastijdde: zij sliep zonder een matje, zonder hoofdkussen en zonder haar ligchaam te bedekken. Zij zeide bij het doen der gelofte: «Eerst dan zal ik «op een matje slapen, mijn ligchaam, wanneer «ik slaap, bedekken en op een hoofdkussen lig«gen, wanneer mijn man voorspoedig zal zijn «in den krijg." Toen zij de tijding van het slagveld hoorde, dat haar man voorspoedig was geweest, dat hij overwinnaar was in den strijd, was die vrouw zeer verheugd in haar hart. Maar toen zij het gerucht vernam, dat haar man eene buitgemaakte vrouw, eene bijzit uit het paleis, getrouwd had, werd die vrouw wrevelig kwaad. De vrouw, die haar zelve had gekastijd, sprak in haar hart: «Indien «dit waar is, dan heb ik mij om niet gekas-

Digitized by Google

«tijd; want hij, voor wien ik mij heb gekas-«tijd, heeft eene buitgemaakte vrouw uit het «paleis getrouwd. Zekerlijk zal het eene zeer «schoone vrouw zijn." Zij wist niet waarheen zij zich wenden zou. Het hart dier vrouw was zeer bedroefd en vol minnenijd.

Eene der vrouwen, toen zij hoorde, dat haar man eene buitgemaakte vrouw uit het paleis getrouwd had, nam die zaak niet zoo zeer ter harte, omdat zij in de liefde van haren man vertrouwen stelde. Die vrouw zeide: «Waar-«lijk ik vertrouw op de liefde van mijn «man; zijne liefde tot mij is groot. Waarlijk «ik zou mij zelve voor mijnen heer op het spel «zetten. Hij heeft voor mij als zijne vrouw «betaald; hij heeft mij voor edelgesteenten en «goud gekocht. Vader, moeder en bloedver-«wanten weten het. Er heerschte aanhouden-«de vrolijkheid. Zoude hij nu willen, dat ik ach-«ter moest staan, omdat hij eene buitgemaakte «vrouw getrouwd heeft? Geen water eener ri-«vier kan den oceaan bedwingen."

Eene andere vrouw, die pas een kind bij haren man had, een jongen die reeds gespeend was, toen zij hoorde, dat haar man eene buitgemaakte vrouw, eene bijzit, getrouwd had, zeide in haar hart: «Al heeft hij eene buitge-«maakte vrouw getrouwd, zoo is het evenwel niet

Digitized by Google

«waarschijnlijk, dat hij mij zal vergeten heb-
«ben; hij zal zijn kind niet vergeten hebben.
«Wanneer hij, toen hij te huis was, kwaad
«was, en hij zijn zoon voor zich zag huppe-
«len, hield zijne kwaadheid dadelijk op. Deze
«zal dus de band zijn tusschen mij en mijn
«man. Wanneer mijn man zal aankomen, zal
«ik, met mijn zoon op den arm, dadelijk
«voor hem verschijnen, opdat hij hem vrien-
«delijk aan moge zien. Wanneer het kind op
«mijn arm vriendelijk wordt aangezien, zal
«ook ik vriendelijk aangekeken worden; wan-
«neer hij zijn zoon zal kussen, zal hij om-
«zien en ook mij een zoen geven. Hij zal
«het kind dadelijk tot zich nemen. Ik zal
«nog eens tot de bedsponde worden uitgenoo-
«digd. Aldus is het karakter van hem, die weg-
«gegaan is. O! dat hij spoedig komen mogt!"

Eene andere vrouw was uitermate bedroefd, toen zij hoorde, dat haar man nog eene buitgemaakte vrouw getrouwd had. Die vrouw was uitermate bedroefd, omdat zij nog een kind was, nog geen standvastig hart bezat, nog niet de uitoefening der huwelijksmin kende.

Eene andere vrouw was bezig vóór de komst van haren man haar ligchaam in gereedheid te brengen, met zich te zalven en zich met liefelijke geuren te blanketten. Zij nam medicijn

Digitized by Google

in, dat de deur digt mogt zijn. Zij bewierookte zich met duizend geuren. Zij bragt haar ligchaam naar buiten en binnen in orde. Zij ontblootte haar kleed tot aan de plaats, die met de *Tapih* bedekt was. Alles werd door haar bewierookt. Toen zij haar ligchaam in gereedheid had gebragt, leide zij zich aan den rand van het bed neer. Haar voorhoofd-versiersel had de gedaante eener wassende maan. Zij veinsde ziek te zijn. De vrouw dacht daarmede haar oogmerk te bereiken. Zij zeide bij zich zelve: «Wanneer mijn heer komen zal, dat mij dan «door hem beloften in het bed gedaan mogen «worden! Mijne vreugde zal te grooter zijn, in«dien mij in het bed beloften worden gedaan."

Er wordt niet verder verhaald van alle de vrouwen in den *Soerolojo,* die hartzeer hadden, dat hare mannen buitgemaakte vrouwen getrouwd hadden. Het verhaal gaat voort met de terugkomst van *Batoro* Hendro als overwinnaar uit den krijg.

De lucht weêrgalmde van het geluid der instrumenten. Na *Hjang* Hendro's komst heerschte in den *Soerolojo* aanhoudende vrolijkheid. De bewoners van den *Soerolojo* werden door zachte windjes verkoeld. Ook maakten de bewoners van den *Soerolojo* allerlei lekkere spijzen voor Hardjoeno gereed.

Digitized by Google

Hierna wordt verhaald, dat alle *Dewotos* aanhoudend met elkander alleen over HARDJOENO in gesprek waren. De schoone jongeling was werkelijk tot vorst verheven in *Hendro-bawono*; hij was tot vorst van den *Soerolojo* aangesteld voor den tijd van zeven dagen en zeven nachten. Maar één dag bij de bewoners van den *Soerolojo* is gelijk aan ééne maand bij de bewoners op de aarde; en één nacht bij de bewoners van den *Soerolojo* is gelijk aan ééne maand bij de bewoners op de aarde. Één dag en één nacht der bewoners van den *Soerolojo* is dus ééne maand bij de menschen op de aarde. HARDJOENO heeft dus zeven maanden luisterrijk als vorst in den *Swargo* geregeerd.

Hierna werden alle bewoners van den *Soerolojo* en alle *Najokos*, aanzienelijke *Dewotos*, gelast om zich naar buiten, naar de *Balé-watangan*, te begeven en PARTO als regerenden vorst te huldigen. De voornaamste *Dewotos* waren, benevens de *Ressis* en *Soegotos*, bijeen verzameld. Ook HARDJOENO was aangekomen. Hij had op den *Singangsono* van edelgesteenten plaats genomen. De vorstelijke kleederen waren gereed. HARDJOENO had de vorstelijke kleederen aangetrokken. Hij droeg eene fraaije kroon op het hoofd met een band van edelgesteenten. Aan den band bevond zich de vorstelijke diadeem.

Digitized by Google

Hij droeg een kleed van de afgelegde huid van Honto-Bogo. Het was met gouddraad aan elkander gevoegd. Duizend roode robijnen waren met juweelen van een helderen glans door gouddraad aan elkander geregen. Hardjoeno was aan *Batoro* Parboto gelijk.

De *Najokos* der *Dewos* waren om hem heen geschaard. *Batoro* Kerromo, Jomo, Koewero en Baroeno huldigden hem. Zij namen volgens hun rang plaats op *Singangsonos* van schitterende smaragden. Vrolijk werden op de *Merdonggos* en *Beris* geslagen. Wijd en zijd hoorde men het lieflijk geluid der *Kolos* en *Songkos*.

Zeven *Djawotos* kwamen en stelden zich voor *Nararjwo* Danandjo. De zeven *Djawotos* waren: *Bagawan* Narodo, *Bagawan* Patoek, *Dewo* Kanno, *Bagawan* Hanggesti, *Bagawan* Toemboero, *Woro* Djannoko en Djomodagni of Parasoeromo. Dit zevental maakte een vrolijk gejuich. In een kring om hem heen dansende, bogen zij het hoofd. Er waren er die bewegingen maakten met den hals en hem al lagchende prezen. Zij huppelden van vreugde rondom de plaats, waar de held Danandjojo zat. De zeven *Ressis* bazuinden zijne overwinningen uit.

Toen kwamen er zeven kruiken van juweelen met het kostelijkste water gevuld, waarmede hij zich wasschen moest. Voorts zeven kannen van

Digitized by Google

edelgesteenten, met de keurigste vochten aangevuld. Vervolgens kwamen er zeven vaten van kostelijke diamanten, gevuld met maanvuil, dat de gedaante van water heeft. Met elke volle maan ontstaat het water *Kamandaloe* of het *maanvuil*. Er kwamen dus één-en-twintig kruiken en vaten, allen gevuld met helder fonkelend vocht. Over allen werden gebeden uitgesproken. Ook kwam er nog een eiland van edelgesteenten, van schitterende en kostelijke juweelen. Er bevond zich op hetzelve een kleine berg met vruchten; het was een geschenk van *Batoro* Nilo-Konto. De vruchten waren van een keurigen smaak. Het bleef voor Danandjojo staan.

Er zoude geen einde aan zijn om de vermaken in het heerlijk paleis te verhalen, gedurende den tijd, dat Hardjoeno zich in den *Hariloko* bevond. Het verhaal wordt aldus vervolgd: Men wilde Danandjojo met zeven *Widodaris* in den echt verbinden. *Hjang* Hendro had bevel gegeven om de zeven *Waranggonos* te kleeden. *Nararjwo* Danandjojo had last gekregen om plaats te nemen in de woning der *Waranggonos*, in de bedstede van kostelijke edelgesteenten. De zeven *Waranggonos* gekleed zijnde, bevonden zich in de juweelen woningen, die naar de vier windstreken stonden. In het westen bevond zich de plaats van *Retno* Soeprobo; die van *Retno*

Digitized by Google

WILOETOMO was in het oosten; in het noorden bevond zich *Retno* WARSIKI en in het zuiden *Retno* SOERENDRO. De overige drie bevonden zich in het midden. HARDJOENO kwam uit het middelste huis, de plaats waar hij ontvangen werd. Hij droeg kostelijke kleederen; eenen *Kampoeh* van zeer fraai gebloemd fluweel, een gordel van de zeer schoone schors van den *Dewandaroe*.

De *Djawotos*, die hem als vorst van *Hendroloko* gehuldigd hadden, gingen naar huis. Hierna verwisselde hij van kleederen. Men kwam hem in het paleis tegemoet. De vorstelijke kleeding namen de *Widodaris* in ontvang, zoodra hij van buiten teruggekeerd was. Binnen het paleis was hij als een *Satrijo* gekleed. Waarlijk fraai was het juweelen paleis, waarin HARDJOENO zat. De rijkssieraden waren voor hem uitgespreid; zij werden door *Widodaris* in de armen gedragen. Wanneer hij buiten verscheen, werd heinde en ver het geluid der *Gongs* gehoord. De geur van den omhoog rijzenden wierook was met den geur der *Koemkoemmo* vermengd. Er kwam eene bode, te weten: *Woro* MENNOKO, die de harten bekoort.

Digitized by Google

XVI.

MIDJIL.

De bode van vorst Soeropati, Mennoko, was gelast om het geschenk, de zeven *Widodaris*, het evenbeeld van *Ratih*, over te geven. *Woro* Mennoko deelde den last in deze woorden mede: «Welaan, Parto! ontvang de schoone «*Waranggonos*, die de aangebedene *Hjang* «Hendro u beloofd heeft, als gij voorspoedig «mogt zijn in den oorlog; als de vijand ver«delgd zou zijn en gij de overwinning in den «krijg behaald zoudt hebben. Het zijn de ze«ven uitmuntende *Widodaris*, die voorheen «gezonden zijn geweest om u in verzoeking te «brengen. *Ni* Soeprobo, de eerste in rang; «voorts Wiloetomo en Warsiki; *Retno* Soeren«dro, de vierde, eene uitnemende schoonheid «der bedsponde. De andere drie zijn van eene «ondergeschikte gedaante. De vorst heeft me«delijden met haar. Zij worden begunstigd

Digitized by Google

«wegens hare vroegere teleurstelling, toen zij «op *Hendro-kilo* verliefd op u waren. Zij zijn «tot nog toe, als het ware, van liefde gek. Hij «heeft dus met haar allen medelijden. Zij zijn «alle zeven volmaakte schoonheden der minne. «In *Hendro-boewono* zijn er haars gelijken «niet."

Toen *Woro* Mennoko gesproken had, boog zich de jeugdige held. *Ni* Soeprobo het hoorende zag naar Wiloetomo om. Deze antwoordde haar met de oogen: «Gij hebt mis, dat hij «eerst bij mij slapen zou. Waarlijk, zuster Soe«probo, gij moet de eerste zijn, die in het bed «voor hem verschijnt. Want door u is het «werk volbragt. Gij zijt in uwe zending naar «Niwoto geslaagd. De plaats, waar vorst Ni«woto te dooden was, is weleer door u ont«dekt." Soeprobo zag het antwoord uit de oogen van Wiloetomo. Dadelijk schikte Soeprobo hare kleederen op; zij wasemden van kostelijke geuren.

Retno Woro Mennoko zeide bedaard: «Kom «aan, gij zeven! het is de last van den *Aan«gebedene*, dat gij niet met elkander in twee«spalt leven zult, dat gij eensgezind zijt en «niet met elkander als *Maroes* leeft. Gij moet «in alles gelijk van gedachten zijn. Het moet «stellig geschieden. Gij, zuster Soeprobo! houd

Digitized by Google

«u bedaard. Gij zijt tot hoofd gekozen, tot «voorbeeld van haar, die naar het mingenot «verlangen."

Verschillend waren de houdingen van het zevental. De eene deed alsof zij er niet naar hoorde, terwijl zij in het geheim haar ligchaam opschikte. Anderen zongen Kawische liedjes. Deze krabde met de vingeren in den grond, terwijl zij zich voorover boog; gene kamde met de vingeren haar haar, terwijl zij zachtjes voor zich sprak: «Laat haar maar de «eerste zijn in den bijslaap! Ik zal achter blij-«ven en het gedrag der verliefden aanschou-«wen; ik zal door mijn juweelen ring naar «hen kijken; de verliefden zullen door den-«zelven gezien worden."

Vervolgens sprak *Woro* Mennoko: «Zuster «Soeprobo! gij moet eerst beginnen. Gij kent «*Raden* Pamadé reeds van de reis, toen gij te «zamen gezonden zijt geworden. Waarom «zoudt gij afkeerig zijn?"

Retno Soeprobo begaf zich vervolgens naar de slaapstede. De bode had afscheid genomen. Danandjojo volgde Soeprobo langzaam naar de slaapstede en nam aan hare zijde plaats. *Retno* Soeprobo sloeg een zijdelingschen blik op hem en zeide: «Het gaat gemakkelijk, om «naast mij te komen zitten." Parto antwoord-

Digitized by Google

de haar glimlagchende: «O, jonge godin! ik «volbreng het bevel van den verhevenen vorst. «Hij heeft mij gelast der vorstin der lief«lijkheden ten dienste te staan; hij heeft mij «geboden hulde te bieden aan haar, die ge«lijk is aan de dalende maan; wier oogen ge«lijk aan sterren zijn; die een hals heeft ge«lijk een zich verheffende glans; wier armen «gelijk zijn aan een schitterenden regen«boog." Straks schoof DANANDJOJO naderbij. Het *Juweel* veranderde van plaats; zij ontweek hem. Hij maakte zich meester van haar en ligtte haar op. DANANDJOJO sloeg de handen om haren hals; zij weerde hem af en stiet zijne hand terug. PARTO trachtte haar te naderen, hij drong met drift naar de plaats. SOEPROBO ging gedurig verder af zitten. Straks gaf HARDJOENO haar zoete woorden. De volmaaktste zoetigheden werden in verzen uitgedrukt. Op staande voet maakte hij een zeldzaam gedicht. «Robijn mijns lofs! wat heeft de dienaar mis«daan, dat hij niet wordt toegesproken, dat «hij niet wordt aangezien? Gebiedster! hoe «durft de dienstknecht het wagen iets aan te «raken, hetgeen gij niet verkiest? Gij zoudt «mij vloeken, dat ik al mijn leven ongelukkig «moest zijn. O, Bloem *Woro* DEWATI! gij al«leen, zuster! zijt mijn goud. Gij zijt de vol-

Digitized by Google

«maaktste bevalligheid! In *Hendroloko* zijn er niet
«twee, maar zijt gij alleen mijnen lof waardig.
«Gij zult u misschien niet baden, ten zij gij
«u in de maan doopt? Gebiedster! gij zult u
«niet blanketten dan met *Menoer*. Gebiedster!
«Robijn mijns vermaaks! gij zult u het hoofd-
«haar niet wasschen dan in het water, het
«vuil der sterren des geheelen hemels, ver-
«mengd met den schoonsten glans en den re-
«genboog. Het haar mijner gebiedster is ge-
«heel glinsterend zwart, gelijk aan het schit-
«terend zwart der honigbij of gelijk aan dat
«eener Spaansche- vlieg. Als de bewoners der
«aarde u mogten zien, zouden velen een ontij-
«digen dood sterven. Het zou gezwollene bui-
«ken regenen; zij zouden dikke buiken krij-
«gen, wanneer zij naar u, de volmaaktste
«schoonheid, mogten zien. Zij zouden u, Ge-
«biedster! niet kunnen vinden. Zij zouden
«opgezwollen zijnde niet kunnen afgaan. De
«harten zouden zich heen en weer wentelen;
«zij zouden in de grootste verwarring zijn.
«Gij, Gebiedster! zult uwe tanden niet vijlen
«dan met het schraapsel van groene paarlen
«en smaragden, gedurende eene *Windoe* in
«gesmolten suiker gedoopt, waarvan de zoetig-
«heid vermeerderd wordt door uitgepersten
«honig."

Digitized by Google

Retno Dewati werd door den lof der schoonheden getroffen. Hij trachtte den ingang gemakkelijk te maken. Bijkans had hij zich van den rand harer *Tapih* meester gemaakt. Zij toonde zich verlegen en ongerust. Hare schoonheid werd haar ontrukt. Haar kleed werd opgeligt; hare lendenen werden ontbloot, zij schitterden als de glans van gepolijst goud. De donkere aderen waren als smaragden; drie schoone aderen liepen door elkander op de kuiten. *Retno* Dewati maakte vele tegenspartelingen. Haar ligchaam was zeer afgemat. Van weêrskanten twistte men om het einde, om de slip van het kleed. Zij kon ze hem niet uit de handen trekken; de vingeren deden haar zeer; trekkende keerde zij zich naar hem toe.

Soeprobo zuchtte terwijl zij hem tegenhield. Haar hart bezweek van vermoeidheid. Zij schoof de hand weg van de ontbloote plaats. Hevig werd zij terug gestooten. Zij betwistten elkander de overwinning. Zij vermogt hem niet langer tegen te houden; zij werd door de punt van het wapen getroffen. Hare lendenen blonken gelijk de knop der *Tjepoko*-bloem, die gesneden wordt, die haren stengel verliest, wanneer er te diep in gesneden wordt. De maan verleende haar haren glans.

Hardjoeno zag de oogen van haar die bezwe-

Digitized by Google

ken was, die den moed verloren had. Hij eindigde met zijne liefkozingen. Hij drong door tot de plaats des vermaaks. Hij doelde slechts op de steek van zijn wapen. Hij maakte haast en bereikte snel zijn wensch. Soeprobo smeekte: «Langzaam! langzaam! haast u niet!”

Er zoude geen einde aan zijn om het vermaak eener vurige liefde te schilderen. In den bijslaap vereenigd, hielden zij beiden zich zeer bedaard. Zij gevoelden zich beiden als in een droom. Uitermate groot was de begeerte van man en vrouw. Zij verlangden beiden het vermaak des bijslaaps tot vermoeijens toe. Hunne ligchamen waren verslapt als eene verwelkte bloem. Zij hadden het hoogste genot ten einde toe gesmaakt. Een walm van geuren verspreidde zich; zij betwistten den honig zijne zoetigheid. Zij waren van elkander gescheiden.

De oogen van *Woro* Dewati waren aan verwelkte bloemen gelijk. Zij verwijderde zich om niet door *Ni* Wiloetomo beschuldigd te worden het te lang te hebben gemaakt. Zij keerde spoedig terug; haar kleed werd in elkander gekronkeld. Zij ging in verwarring heen. Eene *Tjeti* kwam haar water brengen in eene kom. De *Djawotos* allen betoonden hun eerbied voor haar. De *Kendangs* en

Digitized by Google

Merdonggos antwoordden elkander. Zij die haren lof uitbazuinden, deden een regen van geuren vallen. SOEPROBO was beschaamd over den haar betoonden eerbied; het hoorende boog zij het hoofd naar beneden. Zij was boos, dat haar bijslaap bekend was geworden. Hare oogen fonkelden van groote kwaadheid. Het vermeerderde de zoetigheid van den stralenden honig.

Digitized by Google

XVII.

DANGDANG-GOELO.

Retno DEWATI had zich gewasschen. Zij was omringd van *Tjetis*, die voor haar heengingen. De afstand was de tusschenruimte van het middelste bed. In het oosten bevond zich WILOETOMO. DANANDJOJO verscheen voor haar om bij haar te slapen. De opsiering zijner liefkozingen was gelijk aan die bij SOEPROBO. Toen hij met *Retno* WILOETOMO gedaan had, ontving *Retno* SOERENDRO hare beurt. Toen hij bij deze den bijslaap had volbragt, begaf hij zich naar het noorden, naar *Retno* WARSIKI. Hierna volbragt hij den bijslaap bij de overige drie *Retnos*. Men zegt, dat hij afwisselend bij iedere twee nachten achtereen heeft doorgebragt; alleen bij *Retno* SOEPROBO heeft hij drie nachten achtereen geslapen; zoodat iedere *Widodari* twee keer in de maand twee nachten, en *Retno* SOEPROBO drie nachten ontvangen heeft.

Digitized by Google

Veelvuldig waren de vermaken der schoonheden, die hij genoot. Hij werd zoo lang hij zich in het paleis des hemels bevond, HENDRO-TENNOJO, *zoon van* HENDRO, genoemd. Dag en nacht was hij van hemelsche *Hapsaris* omringd. De zeven, die hem als vrouwen dienden, zaten dagelijks, met haar gevolg, voor hem geschaard.

Vorst DANANDJOJO nam toe in heldere inzigten en welsprekendheid. Zijne bewegingen waren gelijk die van een geest. Hij was in alle oorlogsbedrijven volleerd. Hij was allengskens een volmaakt held geworden. Hij muntte boven het menschdom uit. Zoo dikwijls als *Hjang* HENDRO verscheen, werd hij in de kunst om te overwinnen en in het hanteren der wapens onderrigt. Alle *Djawotos* onderwezen hem in de heldendaden van den oorlog, in het vermogen om een volmaakt held te worden. Het was het ambt der *Dewos* om grondig onderwijs te geven; maar als zij zelven vechten moesten, waren zij in de grootste verlegenheid. Zij gaven alleen grondig onderwijs en verleenden hunne goedkeuring aan bekwaamheden. Waarlijk de *Djawotos* schonken den zegen.

Toen begon het hart van HARDJOENO bedroefd te worden. Wanneer hij *Retno* SOEPROBO op hare beurt bij zich ontving, sprak hij gedurig

Digitized by Google

over zijne vrouw Soembodro; wanneer hij zich in het oosten bij Wiloetomo bevond, sprak hij over zijne vrouw *Retno* Paloepi. Met *Retno* Soeprobo sprak hij over *Dewi* Soembodro en met Wiloetomo sprak hij dagelijks over *Dewi* Paloepi. *Retno* Paloepi en *Retno* Soembodro waren steeds het onderwerp zijner gesprekken. Hij was bedroefd en terneergeslagen. Het groote geluk, dat hij genoot, kon hem niet troosten. Danandjojo zweeg in zijne droefheid; hij hield dezelve zeer geheim.

Batoro Hendro bemerkte de droefheid van Hendro-Soeto. Hij overlaadde hem met spijzen en vruchten. Hij vreesde, dat hij verzoeken mogt naar huis terug te keeren, vóór dat de beloofde zeven maanden zouden verstreken zijn.

Er wordt verhaald, dat Hempoe-Kanno heeft voorgewend bij de vervaardiging van het geheele gedicht *Wiwoho* niet van het ontvangen onderwijs te zijn afgeweken. Hij heeft Hempoe-Jogisworo nagevolgd. Hempoe-Kanno heeft zelf verklaard, dat door hem de heldendichten van Jogisworo zijn nagevolgd, die gelukkig in de taal bedreven was en de grondbeteekenis der woorden kende.

Toen Hendro-Soeto verzadigd was van den

Digitized by Google

bijslaap en hij zijne lust had voldaan, nadat de zeven maanden waren ten einde geloopen, werd hij door *Hjang* HENDRO ontboden. Hij werd met het water *Merto* gewasschen, dat magtig maakt. PARTO kreeg bevel om op den wagen van edelgesteenten te stijgen. Hij moest den boog aanleggen en de pees aanhalen. Op het aanleggen van den boog en het loslaten van den pijl zoude er een wind ontstaan. Omtrent de zwaarte en de hoeveelheid van den wind werd hem onderrigt gegeven: of de wind moest boomen ontwortelen, of hij terug moest kaatsen of vervolgen, of de wind vernielen moest; in alle kunsten der magt, des verstands en der overwinning was hij geheel volleerd. Toen hij in alles volkomen bedreven was, nam hij eerbiedig afscheid.

De *Dewos*, die voorheen ontboden waren, ontvingen bevel om hem tot naar beneden te vergezellen. Ook werd hem de wagen van edelgesteenten geschonken; hij zou hem, wanneer hij zijne hoofdstad bereikt zou hebben, naar beneden worden gezonden. Er werd veel gedruisch gemaakt bij zijn vertrek. *Widodoros* en *Widodaris* vergezelden hem tot buiten de poort. HEROWONO alleen ging verder mede.

DANANDJOJO was reeds ver met zijne nedervaart gevorderd. Die in den *Swargo* waren achter-

Digitized by Google

gebleven, de *Hapsaris*, meenden overal in hare droefheid PARTO te zien; allen waren zij van droefheid ziek; zij waren geheel aan droefheid overgegeven; de liefde had haar geheel overweldigd.

De zeven *Hapsaris*, die door DANANDJOJO met den bijslaap begunstigd waren geworden, waren troosteloos: vier dagen, zeven dagen duurden hare jammerklagten voort. Hare harten waren geheel op hem verliefd. Door het schielijk vertrek van PARTO uit *Hendro-loko* kwam het haar voor, alsof zij een zoon door den dood verloren hadden. De harten der hemelsche *Hapsaris* waren afgestompt, terneer geslagen en ledig.

Wij zwijgen van de jammerklagten der *Widodaris*. HARDJOENO had zijne hoofdplaats bereikt. Met diepen ootmoed boog hij zich neer en kuste de voeten van zijne twee oudere broeders. De twee jongere broeders bogen zich voor hem. Het was gelijk eene wolk met regen gevuld; met regen in het vierde getijde, die al de bladeren der *Lotos* ontluiken doet. Allen waren vol vreugde, de bloedverwanten, kinderen en de geheele bevolking der stad, over het teeken van den veranderden luister en over het uitmuntend wapen, de *Pasopati*, dat hij gekregen had en dat alle wapens der vorsten en

Digitized by Google

Satrijos overtrof; voorts over den wagen van schitterende juweelen; op de aarde was geen rijtuig aan dit gelijk. De harten der oudere en jongere broeders, der vrouwen en kinderen en van het volk waren allen verheugd.

Digitized by Google

Aanteekeningen.

Bldz. 1. *Hasmorodono* is de naam der eerste zangwijze van het gedicht, die hier in de eerste *Podo* opgegeven wordt.

Er is in de vertaling boven elken zang het nommer en de naam der zangwijze geplaatst, die in den tekst niet gevonden worden. Aan het einde van ieder zang wordt in het Javaansch door een woord of door eenen zin de naam der volgende zangwijze aangeduid.

Djoemadilawal is de vijfde maand van het Mohammedaansche jaar.

Bé is het zesde jaar eener *Windoe*. De Javanen hebben eenen cijclus of tijdkring van acht jaren, dien zij eene *Windoe* noemen. Elk jaar eener *Windoe* heeft zijn' eigennaam.

De *Tjondro-Sengkolo* van het jaar 1704 is hier uitgedrukt door ꦠꦱꦶꦏ꧀꧈ *tasik* (4), [illegible]꧈

sonnjo (0), ꦒꦶꦫꦶ *giri* (7), ꦗꦸꦒ *djoego* (1). Men zie over de wijze, om een jaartal door de *Tjondro-Sengkolo* uittedrukken, RAFFLES' *History of Java*, vol. I. p. 371. en vol. II. App. clxxv.

Van de woorden ꦏꦭꦺꦴꦮꦂꦱꦁꦠꦩꦂꦢꦶꦏ is hier alleen de zin uitgedrukt. ꦩꦂꦢꦶꦏ *een vrij man*, waarvan het werkw. ꦲꦩꦂꦢꦶꦏ *als een vrij man leven*, wil de Javaan op den vorst, den vervaardiger van den *Wiwoho-Djarwo*, toegepast hebben, omdat dezelve onder geene bevelen van een anderen staat, maar in den volsten zin des woords *als een vrij man leeft*. Ofschoon mij deze opvatting gedwongen voorgekomen is, heb ik ze nogtans in de vertaling uitgedrukt. Het woord ꦩꦂꦢꦶꦏ beteekent ook: *uitlegging*, *verklaring*, waarvan het werkw. ꦲꦩꦂꦢꦶꦏ *uitleggen*, *verklaren*. Indien men hier deze beteekenis van het woord aanneemt, zoude het een anderen en welligt aanneemlijkeren zin geven. Men zoude in dit geval het voorzetsel ꦱꦁ in ꦱꦶ moeten veranderen.

Over *Hempoe* KANNO, den dichter van den *Wiwoho-Kawi*, zie de Inleiding.

Onder den *verhevenen Batoro der Boeda*-eeuw wordt *Batoro* GOEROE of SIWAH verstaan.

Blz. 2. *Hjang* DJAGAD-NOTO. Omtrent de ety-

Digitized by Google

mologie en de beteekenis van het woord ꦲꦾꦁ *Hjang*, zie de Inleiding. Djagad Noto, een epitheton van *Batoro* Goeroe, zoude men door *Bestierder* of *Vorst der wereld* kunnen vertalen.

Het woord ꦥꦥꦶꦭꦸꦠꦶꦥꦸꦤ꧀ van ꦥꦶꦭꦸꦠ꧀ hetwelk hier door *zonde* vertaald is, is mij later gebleken niet de *zonde* zelve te beteekenen, maar al hetgeen iemand tot *zonde* verleiden kan. Het zoude dus beter door *verlokselen* (tot zonde) vertaald kunnen worden, en de zin der woorden ꦤꦶꦫꦤ ꦏꦏꦼꦥꦥꦶꦭꦸꦠꦶꦥꦸꦤ꧀ zouden beter uitgedrukt worden door: *de verlokselen* (tot zonde) *uit den weg ruimen.* ꦥꦶꦭꦸꦠ꧀ heeft ook de beteekenis van *lokaas*, of een *werktuig, waarmede men wild, vogelen of visschen vangt.*

Het vat van Wiseso is woordelijk vertaald en geeft te kennen, dat de Godheid in den zoodanigen woont. Wiseso (de magtige) is een bijnaam van *Batoro* Goeroe.

Onder *Batoro*, dat voor het Sanskritsch *Awatara* genomen wordt, moet altoos, wanneer hetzelve alleen staat, *Batoro* Goeroe verstaan worden.

Bldz. 8. *Batoro* Hendro, bij de Indiërs Indra genoemd, is de god des firmaments. In de Javaansche mythologie regeert hij in den *Soerolojo* over *Dewos, Ressis* en *Widodaris*.

Digitized by Google

Parto is een der namen van Hardjoeno. Zie de Inleiding.

Boeto, Reksoso of *Rasekso* zijn verschillende benamingen van *reuzen.*

De *Dewos* worden ook *Dewotos, Djoewotos* of *Djawotos* genoemd.

Bldz. 4. Over den berg *Hendro-Kilo* zie de Inleiding.

Bldz. 5. In de woorden [illegible] dat door mij *den koninklijken* Parto vertaald is, vindt men de aanduiding der volgende zangwijze.

Bldz. 6. *Widodaris* zijn hemelsche nimfen of vrouwelijke godheden in den *Soerolojo.*

Soeroloko en *Soeronadi* zijn verschillende benamingen van den *Soerolojo.*

Retno (edelgesteente) wordt als voorzetsel voor eigennamen van vrouwen van hoogen rang geplaatst.

Wiloetomo wordt in dit gedicht en elders ook *Tiloetomo* genoemd.

Batari Ratih is de vrouw van *Batoro* Konodjojo, wier schoonheid boven die der andere godinnen uitmunt. *Ratih* beteekent in het Kawi de *maan.*

Bldz. 7. In de Indische mythologie ontvangt Siwa (Siwah) of Maha-Dewa vier aangezigten, terwijl hier Bromo daarmede begiftigd wordt. Ook worden elders in Javaansche schriften aan *Batoro*

Digitized by Google

Hendro *duizend oogen* toegekend, terwijl hier slechts van *vier oogen* gesproken wordt.

Nini (grootmoeder) wordt voor eigennamen van jonge dochters geplaatst, om daardoor een hoogen graad van teederheid uit te drukken. Op gelijke wijze wordt *Kaki* (grootvader) voor eigennamen van jongelingen gebruikt.

Haloepi wordt bij de Javanen, even als in het Sanskritsch, ook *Paloepi* genoemd.

Bldz. 8. *Waranggono* is eene andere benaming voor *Widodari*.

Bldz. 11. *Kedasih* is een vogel met gele en blaauwe vederen, die de grootte eener tortelduif heeft.

De *Soendari* heeft de gedaante van een boog, die, aan een vlieger of aan den tak van een boom vastgemaakt, door den wind geraakt wordende, een snorrend of gonzend geluid veroorzaakt.

Bldz. 14. *Goro-Kasih* of *Seloso-Kliwon*, wanneer de *Pasar*-dag *Kliwon* met *Seloso* of *Dingsdag* op eenen dag valt. Deze dag wordt voor gelukkig en voor de liefde of het zingenot gunstig gehouden.

Mondo-sijo is de naam der veertiende *Woekoe*, die aan *Batoro* Bromo heilig is of door dezen voorgestaan wordt.

Bldz. 15. Soembodro of Sembodro, eene dochter van Basoe-Dewo en zuster van Kresno, bekleedt

Digitized by Google

onder de vrouwen van HARDJOENO den eersten rang.

Ik heb het Javaansche ꦥꦸꦠꦿꦶ nu eens door *Konings-dochter*, dan eens door *prinses* vertaald.

Bldz. 16. *Dewi* MANOEHORO is van de vrouwen van HARDJOENO de tweede in rang.

Ni is eene verkorting van *Nini*.

Retno HALOEPI of PALOEPI is de dochter van *Bagawan* KANNO, die niet met onzen dichter, *Hempoe* KANNO, verwisseld moet worden.

Het woord *Bagawan* beteekent een *vorst*, die zijne vorstelijke waardigheid heeft neêrgelegd en het leven van een *Pandito* leidt.

Bldz. 18. *Dewi* SRIKANDI, de jongste der vrouwen van HARDJOENO, is eene dochter van den vorst van *Tjempolo-redjo*.

BANOEWATI is de echtgenoote van SOERJOEDONO, den vorst van *Ngastino*. HARDJOENO leeft met haar in geheime verstandhouding, die door middel van SRIKANDI onderhouden wordt.

Hjang RAWI, de *zonnegod* of de *zon*.

De woorden [illegible] *gesmolten suiker*, zijn hier zonder beteekenis, maar dienen alleen om de volgende zangwijze, *Dangdang-Goelo*, aan te duiden.

Bldz. 20. *Walikadep* is een heestergewas, dat in diepe ravijnen groeit. Deszelfs bladeren worden tot medicijn gebruikt.

Digitized by Google

Bldz. 21. *Patitis grono siko* beteekent woordelijk: *eene regte rigting naar den punt van den neus.*

Raden is een titel, die aan personen van vorstelijke afkomst gegeven wordt.

Pamadé (de middelste), dat door sommigen *Pramadé* geschreven wordt, is een der namen van Hardjoeno.

Kakang (oudere broeder) noemt eene vrouw uit beleefdheid haren man.

Pangeran (heer) is een titel, die aan de zonen van vorsten gegeven wordt, en dus door *Prins* vertaald kan worden. Hier wordt Hardjoeno daaronder verstaan.

Bldz. 22. *Swargoloko* wordt hier voor *Soerolojo* gebruikt.

Bagoes (fraai, schoon) wordt door de Javanen een jongeling genoemd, al is hij niet schoon.

Doerjoedono of Soejoedono, de oudste zoon van Destoroto, is het hoofd der *Koerowos*. Zie de Inleiding.

Bldz. 23. *Poelang-genné* is eene vermenging van verscheidene welriekende kruiden.

Kastoeri, muskus.

Koemkoemmo is misschien ons *Kurkuma*. Het is bij de Javanen een welriekend hout, waaruit eene fijne olie bereid wordt.

Bldz. 24. *Parodo* is een soort van gemengd metaal.

De *Kinang* is de geliefkoosde *betel* of *siriblad*

Digitized by Google

met *gambier*, *pinang*, *tabak* en *kalk* klaar gemaakt.

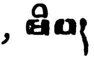
Bldz. 26. *Hjang* Soerjo, Diwangkoro of *Hjang* Rawi zijn verschillende benamingen voor de *zon*. *Hjang* Sasongko beteekent de *maan*.

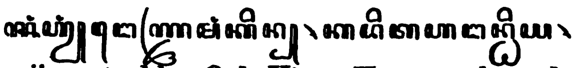
Bldz. 27. *Slendang* is een lange doek, die door vrouwen om den hals of over den schouder gedragen wordt.

Bldz. 29. *Hjang* Woelan en *Hjang* Sasi beteekenen de *maan*.

Satrijo, een *edele*, zoon van een vorst. Het is misschien oorspronkelijk hetzelfde als het Sanskritsch *Sjatrija*, de tweede caste der Hindoes, tot welke de *Radja's* behooren.

Bldz. 30. Onder *Batoro* Sokro wordt *Batoro* Hendro verstaan.

De woorden van den Javaanschen tekst,

 door mij vertaald: *Ook Hjang* Hendro *scheen daaraan deel te nemen*, drukken hier de volgende zangwijze, *Kinnanti*, uit.

Bldz. 33. *Tirto-gomo* beteekent woordelijk: *een loopend water*, waardoor wordt aangeduid de onbestendigheid der woonplaats van eenen *Topo* of *boete-doener*.

Van een gemengden aard, dat is: van eene *zinnelijke* en *geestelijke* natuur.

Digitized by Google

Bldz. 37. *Goeroe* beteekent in het algemeen een onderwijzer of leermeester in de wetenschappen.

Bagawan Dipojono is een bijnaam van *Pandito* Doerno, den onderwijzer van Hardjoeno.

Moharsi is eene zamensmelting van *Moho* en *Ressi* en beteekent: *een verheven Ressi* of *Heilige.*

Bldz. 38. Darmo-Wongso is een der namen van Joedistiro, den oudsten zoon van Pandoe en het hoofd der *Pandowos.*

Onder de *Koerowos* worden al de zonen van Destoroto en hun geheele aanhang verstaan.

Batoro Wiseso (de magtige *Batoro*) wordt hier en elders *Batoro* Goeroe of Siwah genoemd.

Hjang Roedro is hier insgelijk een bijnaam van *Batoro* Goeroe. Er bestaat ook nog een *Dewo* van dien naam.

Bldz. 39. Het Javaansche woord ꦏꦏꦶ꧈ *grootvader,* waarmede dikwijls jonge lieden, tot wie men eene groote genegenheid heeft, aangesproken worden, is hier en elders door *Ei lieve* vertaald.

Batoro Hendro noemt hier en op andere plaatsen Hardjoeno zijnen *zoon.* Volgens de Indische mythologie was Harjoeno door Indra bij *Koenti* verwekt en was Pandoe slechts in schijn zijn vader.

Batoro Loehoeng (de verheven *Batoro*) is een epitheton van *Batoro* Goeroe.

Digitized by Google

In de woorden [illegible] *Toen* Parto *dezen last ontvangen had,* wordt de volgende zangwijze, *Pangkoer* gevonden.

Bldz. 40. *Hjang* Henning (de heldere *Hjang*) is insgelijks een bijnaam van *Batoro* Goeroe.

Bldz. 41. *Ngimantoko* is eene verkorting van *Ngimohimotoko.*

Emo-Retno en Poto-Moeli zijn de namen der twee *Widodaris,* die voorheen aan Niwoto-Kawotjo, in plaats van de door hem verlangde Soeprobo, gezonden waren.

Dennowo en *Ditijo* zijn verschillende benamingen van reuzen.

Niwoto is eene verkorting van Niwoto-Kawotjo.

Bldz. 42. *Een verzonnen gerucht* is de woordelijke vertaling van [illegible] Ik begrijp niet, hoe het *gerucht* een *verzonnen* kan genoemd worden, daar het immers waarheid was, dat Parto op *Hendro-kilo* boete deed. Misschien hebben de woorden [illegible] eene andere mij onbekende beteekenis, die hier beter te pas zou kunnen komen.

Hjang Pramesti (de Albeschikker) is een bijnaam van *Batoro* Goeroe.

Koembo-Karno is de eigennaam van een' broeder van Rawono of Doso-Moekko, den vorst van *Ngalengko* (Ceylon).

Digitized by Google

Bldz. 43. *Batoro* Nilo-Konto (de donkerkleurige *Batoro*) is insgelijks een bijnaam van *Batoro* Goeroe of Siwah.

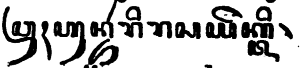
Bldz. 44. *Kiroto-Roepo* beteekent een vorst, die zich op de jagt bevindt. Hier wordt *Batoro* Siwah daaronder verstaan.

Batoro Mertjoe-Djiwo wordt *Batoro* Siwah genoemd, waarschijnlijk wegens de *snelheid* zijner beweging of het onverwachte zijner verschijning. *Mertjoe* beteekent in het Kawi een *bliksemstraal* en *Djiwo* een *levend ligchaam* of de *ziel*.

Bldz. 45. *Hadjar* en *Wikoe* beteekenen zoo veel als *Pandito*.

Bldz. 46. Danandjojo is een der namen van Hardjoeno.

Bagawan Romoparasoe wordt voor een bijnaam van Romowidjojo, den held van het gedicht *Romo*, gehouden.

Zoo wist hij evenwel zijn dood heb ik de woorden opgevat, die hier gedwongen zijn aangebragt, om den overgang der volgende zangwijze, *Doermo*, aan te duiden.

Bldz. 47. Onder *Waranggonos* moeten hier de *Dewos* verstaan worden, die *Batoro* Siwah van *Keloso-poerwo* vergezeld hebben en deel aan den strijd nemen.

Bldz. 48. Onder *Loemboeng* verstaat men eene rijstschuur.

Digitized by Google

Bldz. 50. De hier en elders genoemde wapens en pijlen zijn of geheel onbekend of kunnen moeijelijk beschreven worden. Men vindt van sommigen afbeeldingen in het werk van Raffles.

Bldz. 51. *Padmo-sono* is de bloem, waarop *Batoro* Siwah gewoonlijk zit. De woorden: *verwekte hij eene aangename gewaarwording* hebben hier geenen zin, maar drukken in het Javaansch alleen de verwisseling der zangwijze uit.

Bldz. 52. *Podo-Batoro* wordt hier en in het vervolg, als eene uitdrukking van den diepsten eerbied, *Batoro* Siwah genoemd.

Bldz. 55. *Hadji* beteekent een *tooverformulier*. Danoerdoro is de naam van hetzelve.

Bldz. 57. De buis *Honto-Koesoemo* verleende het vermogen om door de lucht te kunnen vliegen. Welk vermogen de hoed *Basoe-Nondo* en de muilen *Podo-Katjermo* bezaten wordt niet verhaald.

Bldz. 60. *Batoro* Hendro wordt hier de *groote Dewo* genoemd.

Bldz. 61. *Lintang* (sterren) beteekent: *boven anderen verheven zijn. Tarang-Gono* zoude men door *hemellichten* kunnen vertalen. ꦠꦫꦁ *tarang* houd ik voor het Javaansche ꦠꦿꦁ *trang*, *helder, schijnend, klaar*. ꦒꦤ *gono*, het *uitspansel, hemelgewelf*.

Digitized by Google

Bldz. 62. *Probojoso* is de naam van het voornaamste gebouw binnen de *Kraton* (het paleis), waarin de vorst en zijne voornaamste vrouwen gewoonlijk verblijf houden.

Bldz. 63. De *Toendjoeng* wordt voor een soort van *Lotos* gehouden.

Tjokro-woko is de Kawische benaming van den vogel *Tjakarwo*, een soort van witte *Maliwis*.

Het woord [illegible] *naar buiten gaan*, geeft de volgende zangwijze te kennen.

Bldz. 64. *Katigo* wordt het *drooge saizoen* en *Kapat* wordt de tijd genoemd, die onmiddelijk op de *Katigo* volgt, wanneer nu en dan regens vallen, die den uitgedroogden grond drenken en de door de langdurige droogte verwelkte bladeren doen herleven.

Balé-pangoengangan zoude door *uitkijk* vertaald kunnen worden. *Balé*, eene *rustbank*, wordt soms voor *huis* genomen, als zijnde het voornaamste meubel van hetzelve. *Pangoengangan* is eene afleiding van het werkw. [illegible] *ngoengo*, *naar iets uitzien*.

Bldz. 65. *Tapih* is een kleedje, dat de vrouwen om haar lijf dragen.

Samberrilen is een soort van Spaansche vlieg, wier schitterende vleugeltjes tot vermaak der vrouwen dienen.

Digitized by Google

Bldz. 67. *Potorono* is een verheven eergestoelte, waarop personen van hoogen rang zitten.

Jekso is eene benaming van *reuzen.*

Bldz. 69. *Konnang* is eene soort van vuurvlieg.

Batoro-Vorst wordt hier *Batoro* Hendro genoemd.

Bldz. 71. *Die gelijk is aan gesmolten suiker* heeft hier volstrekt geenen zin, maar geeft in den Javaanschen tekst alleen de volgende zangwijze, *Dangdang-goelo,* te kennen.

Bldz. 74. Het Javaansche woord ꦥꦸꦠꦿ is hier door *Koningszoon* vertaald, welke bijzondere beteekenis het woord hier heeft; het is in dezen zin het masc. van het fem. ꦥꦸꦠꦿꦶ *Koningsdochter, prinses.*

Het Kawi-woord ꦮꦫ *woro, magtig, groot, aanzienlijk, voornaam,* komt dikwijls als voorzetsel voor eigennamen van vrouwen van hoogen rang voor.

Onder den *Aangebedene* wordt hier *Batoro* Hendro verstaan.

Bldz. 75. Ik heb hier [illegible] het *Pronkjuweel* vertaald, waaronder Soeprobo verstaan wordt.

Bldz. 76. *Pekik* (de schoone) wordt als bijnaamwoord van een schoon jong mensch gebezigd.

Batono-Kawarso wordt hier *Madoekoro,* de

Digitized by Google

woonplaats van Hardjoeno op de aarde, genoemd.

Ngastino is de hoofdplaats van Soejodono, den vorst der *Koerowos*.

Bldz. 77. De *Pandan* en *Pandogo* zijn soorten van wilde Ananas. De *Karang-liman* (olifants-rots) schijnt insgelijks de naam van een gewas te zijn.

De *Koentoel* is een groote vogel met hooge beenen en langen hals, die op kikvorschen, slangen, enz. aast.

Bldz. 78. *Brahmono-Tirto* beteekent een *Pandito*, die zonder vaste woonplaats is. Bij *Tirto*, *water*, moet het woord *Gomo*, *gang*, *loop*, gedacht worden. Over de *Tirto-gomo* zie Aanteekening Bldz. 33.

Als een kidang (reebokje) *boete doen* drukt een boete-doener uit, die van boombladeren en veldgewassen leeft.

Tjandi beteekent eigenlijk eene *begraafplaats* of *mausoleum*, maar wordt dikwijls wegens de gedaante, die de praalgraven der oude Javanen hebben, voor *tempel* genomen. Van ꦕꦤ꧀ꦝꦶ *tjandi* bestaat het werkw. ꦚꦤ꧀ꦝꦶ *njandi*, *een lijk bijzetten*.

Bldz. 79. *Galagah* en *Halangalang* zijn soorten van rietgras. Het eerste is langer dan het

Digitized by Google

laatste. De *Halangalang* wordt tot het dekken van huizen gebruikt.

Njoé-gading is een soort van kleine kokosboom, wiens vrucht eene geelachtig witte, naar ivoor gelijkende, schil heeft.

Bldz. 80. *Pamelengan* beteekent eene *bidplaats*, van het werkw. ꦩꦼꦊꦁ *meleng, het oog met aandacht op iets vestigen.*

Bldz. 82. *Toehoe* is de naam van een roofvogel.

Hunne reis had zeven uren geduurd. Ik heb de woorden ꦥꦶꦠꦸꦁꦗꦩ꧀ niet anders dan door *zeven uren* weten te vertalen.

De *Kredo*, die ook *Manoek-dewoto* genoemd wordt, is een onbekende vogel.

Bldz. 86. De *Kalpo-taroe* is een soort van *Kembar-majang*, die bij den optogt van een bruidpaar vooruit gedragen en in de woning of voor de kamer van het bruidpaar geplaatst wordt.

Bldz. 87. *Honto-bogo* wordt de vorst der slangen, maar ook elke bij uitstek groote slang, genoemd.

Bldz. 88. LENGLENG-MANDANOE is de naam van eene der drie *Widodaris*, die vroeger door *Batoro* HENDRO aan NIWOTO-KAWOTJO gezonden waren, in plaats van de door hem begeerde SOEPROBO. Zij dienden om de woning en het bed, door NIWOTO voor deze bestemd, te bewaken. PROBO-SINI en

Digitized by Google

WARSO-SINI zijn de namen der twee andere *Widodaris*.

Bldz. 89. In de woorden [illegible] *terwijl zij bezig was om haar haar op te maken*, wordt de naam der volgende zangwijze, *Sinnom*, gevonden.

Bldz. 91. NIWOTO-KAWOTJO wordt hier en in het vervolg meermalen, om zijnen hoogmoed te streelen, *Batoro* en *Batoro-Vorst* genoemd.

Bldz. 92. Aan SOEPROBO worden hier en in het vervolg door NIWOTO-KAWOTJO allerhande fraaije namen gegeven, als: *mijne ziel*, *koesoemo*, *bloem* enz.

Bldz. 94. *Ratih*, dat in het Kawi *maan* beteekent, is de eigennaam der vrouw van *Batoro* KOMODJOJO.

Tjintoko is de Kawische benaming van den *Tjekaklak*, zijnde een vogel met helroode vederen. Het geluid van dien vogel wordt voor een voorbode van den regen gehouden.

De *Tjoetjoer* behoort tot het zwaluwen geslacht. Hij schuuwt de duisternis en verlangt dus des nachts naar de opkomst der maan.

Bldz. 95. Wat hier van *het puntig wapen* en *de steek der lans* gezegd wordt, is een der walgelijke tooneelen, die het gedicht ontsieren.

Bldz. 96. Onder de *acht krachten* worden de

Digitized by Google

verschillende vermogens der acht voornaamste *Dewos* verstaan.

Bldz. 99. *De woorden van* NIWOTO *waren achter den rug* dienen in het Javaansch alleen om de volgende zangwijze, *Pangkoer*, uit te drukken.

Bldz. 101. *Haloennaloen* is een groot vierkant plein voor den ingang tot het paleis van den vorst.

Motoko is eene verkorting van *Ngimohimotoko*.

Bldz. 102. *Batjiro* is de naam van een gebouw voor het paleis van den vorst.

Van de hier genoemde muzijk-instrumenten vindt men gedeeltelijk afbeeldingen in het werk van RAFFLES.

Bldz. 103. *Hij volgde het voorbeeld van den daauw.* Gelijk namelijk de daauw zich over alles verspreidt, waren de geschenken van NIWOTO-KAWOTJO algemeen, allen werden daarmede bedeeld.

Bldz. 104. *Hendro-Boewono* (de wereld van HENDRO) is eene benaming van den *Soerolojo*.

Bldz. 105. Eene *Kirno* wordt door *duizend Woerdos* verklaard. Eene *Woerdo* is *duizend Leksos* of *duizend tien-duizend*.

Bldz. 106. Onder *Panoempings* wordt hier een soort van lijfwacht verstaan.

Bldz. 107. *Godo* en *Dendo* zijn oorlogsknodsen.

De *Magersaris* zijn personen, die den vorst

Digitized by Google

het naast omringen. Het is eene zamenstelling van [illegible] *mager, eene omheining maken* en [illegible] *sari, bloem,* waaronder hier de *vorst* verstaan wordt.

Kandogo is een kistje, waarin men kleederen en verdere benoodigheden voor eene reis bewaart.

Bldz. 108. De woorden [illegible] hier door zich *in den grootsten angst* bevinden, vertaald, geven den overgang der volgende zangwijze, *Hasmorodono,* te kennen.

Bldz. 110. *Kajangan* is misschien eene afleiding van [illegible] *Hjang,* en zoude dus door *goden woning* vertaald kunnen worden.

Bldz. 111. Tjitranggodo is de naam van eenen *Dewo.* Hij wordt voor een zoon van *Batoro* Hendro gehouden.

De geschiedenis van Bomo, eenen zoon van *Batoro* Wisnoe, wordt in de [illegible] gevonden.

Rawono of Dosomoeko. Het verhaal van den strijd tusschen *Batoro* Hendro en Hendradjit, den zoon van Rawono, vindt men in den *Romo.*

Bldz. 113. *Bodjro* beteekent *stormwind,* maar is hier de naam van het wapen van *Batoro* Hendro.

Garoedo is de mythologische naam van een

Digitized by Google

grooten vogel, waaronder de Javanen den *arend* verstaan.

Bldz. 115. *Habir* is een breed slagzwaard, aan een houten steel vastgemaakt. *Wedoeng* is een breed mes, dat door de Javanen in eene schede, bij plegtige gelegenheden, op zijde gedragen wordt.

De *Dewandaroe* is een boom, die alleen in den *Soerolojo* groeit.

Bldz. 116. *Tomoro* is eene schicht of een soort van werpspies.

Taraté is de naam eener slingerplant.

Bldz. 117. *Gandarwos* zijn hemelsche maagden.

De *Towok* is insgelijks een soort van werpspies.

Doergo beteekent *gevaarlijk* en *Bjoeho* eene *slagorde*.

Bldz. 118. Het verhaal der schepping der *zeven werelden* wordt in den *Manik-Mojo* gevonden.

Soero-Pati is een der namen van *Batoro* Hendro.

Bldz. 119. In [illegible] *niemand wilde wijken*, vindt men de aanduiding der volgende zangwijze, *Doermo*.

Bldz. 121. *Widoro* en *Hepoeng* zijn struikgewassen met venijnige doornen.

Bldz. 122. *Hangoennangoen* (woedend) is de naam eener slagorde. Dezelve wordt in de 47e *Podo* van dezen zang de *Mangkoro-bjoeho, de slagorde van den kreeft*, genoemd.

Digitized by Google

De bergen *Smeroe* en *Bromo* ontvangen hier het predicaat van [illegible] *Hjang* en worden dus als godheden voorgesteld.

Bldz. 123. *Koentos* zijn een soort van groote pijlen. *Tinggar* is een pijl, die aan een touw vastgemaakt en afgeschoten zijnde, door den schutter weder tot zich getrokken wordt.

Bldz. 124. *Tjotjoh* beteekent een *pook* en *Lembing* eene *korte lans*. *Patrem* en *Pakem* zijn soorten van kleine *krissen* of *dolken*.

Bldz. 129. Berowo is een der namen van *Batoro* Kolo.

Bldz. 130. *Martjo-podo* staat hier voor *Madijo-podo*, de *aarde*.

Bldz. 131. De woorden van den Javaanschen tekst: [illegible] *hij was waarlijk een groot vorst*, wijzen de volgende zangwijze, *Sinnom*, aan.

Bldz. 132. Kolo-Jawono, een kleinzoon van *Batoro* Kolo, is in de gedaante van Rawono of Dosomoeko op de aarde verschenen.

Soerapsoro is eene benaming der *Dewos*.

Bldz. 133. *Najokos* zijn hoofden of hofgrooten.

Bldz. 139. *Soegotos* zijn *geleerden* of *priesters* in den *Soerolojo*.

De *Singangsono* is een verheven eergestoelte.

Bldz. 140. *Batoro* Parboto is zoo veel als Gi-

M

Digitized by Google

ri-Noto (der bergen vorst) een bijnaam van *Batoro* Goeroe.

Nararjwo Danandjojo, titel en naam van Hardjoeno, na zijne overwinning van Niwoto-Kawotjo.

Bldz. 141. Wat hier onder *maanvuil, dat de gedaante van water heeft* en *Kamandaloe* genoemd wordt, verstaan moet worden, verklaar ik niet te begrijpen. Ik heb de Javaansche woorden [illegible] niet anders dan door *maanvuil* kunnen vertalen, omdat [illegible] *vuiligheid* beteekent, die van een *ligchaam afgeveegd* wordt.

Hariloko is eene benaming van den *Soerolojo*.

Bldz. 142. De *Kampoeh* is een statie-kleed, dat door Javaansche hoofden, bij plegtige gelegenheden, gedragen wordt.

Bldz. 144. De vrouwen van eenen man noemen elkander *Maroe*. Meestal bestaat er nijd en afgunst bij haar, die aanleiding tot onderlinge twisten geven.

Bldz. 147. Wat er hier onder het *doopen in de maan* en het *vuil der sterren* verstaan moet worden, wordt door mij even min begrepen als het *maanvuil*, waarvan op bldz. 141 gesproken wordt.

Eene *Windoe* is een tijdkring van 8 jaren.

De geheele aanspraak van Hardjoeno aan Soe-

Digitized by Google

PROBO bevat uitdrukkingen en beelden, die ons ten uiterste vreemd zijn en dus moeijelijk in onze taal kunnen overgebragt worden.

Bldz. 148. Het verhaal, dat deze en de volgende bladzijde bevatten is boven alles onkiesch te noemen. Ik zoude hetzelve gaarne hebben willen overslaan, maar meende daartoe geene vrijheid te bezitten.

Bldz. 149. *Tjeti* wordt de bediende eener voorname vrouw genoemd, die tevens de bijzit van haren man is.

Bldz. 150. In het woord ꦩꦢꦸ *honig*, of het voorgaande [illegible] *zoet*, wordt de volgende zangwijze, *Dangdang-goelo*, gevonden.

Bldz. 152. *Hapsaris* zijn hemelsche wezens van het vrouwelijk geslacht.

Bldz. 153. *Hempoe* JOGI-SWORO is de naam van een voornaam dichter, dien *Hempoe* KANNO, de dichter van den *Wiwoho-Kawi*, zich tot voorbeeld gekozen heeft.

Bldz. 156. Men vindt in sommige handschriften aan het einde nog eenige *Podos*, die door latere afschrijvers, vooral door *Soesoehoennan* PAKOE-BOEWONO IV. er bijgevoegd en, niet tot den tekst behoorende, hier weggelaten zijn.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIJDRAGE

TOT DE KENNIS VAN HET

TENGERSCH-GEBERGTE

EN DESZELFS

Bewoners,

DOOR

J. D. van Herwerden,

RESIDENT VAN MADIOEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

HET

TENGGERSCH-GEBERGTE

IN DESZELFS

VULCANISCHEN TOESTAND BESCHOUWD.

Onder de merkwaardigste natuur verschijnselen sedert een' geruimen tijd in het oostelijk gedeelte van dit eiland waargenomen, mag voorzeker wel worden genoemd de belangrijke verandering, die de *Bromo*, in het Tenggersch gebergte gelegen, het vorig jaar heeft ondergaan. Sinds eenige jaren was de krater, die vroeger (tot 1835) eene zware kolom rook uitstuwde, met water gevuld, toen hij weder eensklaps zijnen vorigen rang onder de werkende vuurbergen hernomen heeft, en eenen uitweg verschaft aan het onderaardsche vuur, dat door de instortingen van den oostelijk van daar gelegen *Lemmongan* sedert ver-

Digitized by Google

scheiden maanden scheen te zijn uitgedoofd.

Een zoodanige ommekeer van zaken, die ook hier weder de gemeenschap der Vulcanen onderling bewijst, zal, vleijen wij ons, bij eene mededeeling der verschijnselen die zich daarbij hebben voorgedaan, eene meer opzettelijke beschouwing niet geheel onwaardig worden geacht, ja niet onwaarschijnlijk des te belangrijker wezen, aangezien toch het oostelijk gedeelte van *Java*, wat deszelfs natuurlijke en vooral vulcanische gesteldheid betreft, nog minder algemeen bekend, ten minste in geschriften of werken over *Java*, niet dan slechts oppervlakkig behandeld is.—Raffles toch, ofschoon een groot gedeelte van dit eiland doorreisd hebbende, maakt in zijne *History of Java* van de aan deze zijde bestaande vulcanen geen de minste melding. Hij vergenoegt zich met eenige algemeene aanmerkingen over den vulcanischen toestand des eilands, en, ofschoon de mededeelingen van Dr. Horsfield omtrent den *Tankoeban-Prahoe* de *Papandaijan* en *Goenoeng Goentoer* alle meer westelijk gelegen overnemende, en in zijne beschrijving der bewoners van het Tenggersch gebergte met een woord over hunne godsdienstige en maatschappelijke gebruiken sprekende, laat hij dit, in het gebied der vulcanen zoo belangrijk gedeelte van *Java*, geheel

Digitized by Google

onaangeroerd: zelfs de berg der gebergten, de zuidelijk van daar gelegen *Smeroe*, wordt slechts als ter loops in eene noot genoemd, zonder dat van deszelfs vulcanischen toestand eenige melding wordt gemaakt, evenmin als van den *Goenoeng Lemmongan*, die evenwel sedert onheugelijke jaren als een der sterkst werkende vuurbergen van den ganschen Archipel beschouwd geworden is.

Ook VALENTIJN, alhoewel hij in zijne bestekgewijze beschrijving van *Java* hier en daar eenige bergen opnoemt, en de *Bromo* en *Smeroe* op zijne kaart aangeeft, treedt in geene bijzonderheden hoegenaamd; waarom ik dan ook veronderstel, dat eene meer opzettelijke beschouwing niet alleen van den *Bromo* en deszelfs nu onlangs ondergane veranderden toestand, maar ook een beknopt overzigt, van de vulcanische gesteldheid van dit gedeelte des eilands, als eene welligt niet geheel onbelangrijke bijdrage tot de kennis van *Java*, zal worden aangemerkt.

Niet minder dan in het westelijk gedeelte, worden ook in den oosthoek verscheiden bergen aangetroffen, waarvan velen nog als werkende of brandende kunnen worden beschouwd; anderen reeds sedert onheugelijk tijden zijn uitgedoofd, maar de duidelijkste sporen hebben nagelaten van de schroomelijke verwoestingen;

Digitized by Google

door het onderaardsche vuur eenmaal aangerigt. Hier verzonken kraters in meeren hervormd; elders uitgestrekte vlakten onder vulcanische uitwerpselen bedolven; opgestopte rivieren wier vroegere loop naauwelijks te herkennen is; aangevulde ravijnen en weder diepe valleijen, langs welke de onderaardsche stoffen zich eenen weg naar de lager liggende landen hebben gebaand. Allermerkwaardigst inderdaad is in dit opzigt het oostelijk gedeelte des eilands, dat voor den vlijtigen natuuronderzoeker zulk een ruim veld tot het doen van navorschingen oplevert en hem gedurig met verbazing vervult, bij den aanblik der uitwerkselen door zoo vele onzigtbare krachten te weeg gebragt.

Van den *Lawoe* af, is ook dit gedeelte met eene reeks van vulcanen doorsneden, die op de hedendaagsche gesteldheid der omringende streken zulk een' magtigen invloed hebben uitgeoefend.—De *Wilis*, die zich sedert lang door geene uitbarstingen gekenmerkt heeft, levert nogthans de duidelijkste sporen op van een vroeger aldaar bestaan hebbend onderaardsch vuur, zoo als de ZW. van daar gelegen *Nyebel*, en het meer van dien naam, dit ten zekerste aantoont.—Het meer oostelijk gedeelte met deszelfs 17 toppen draagt op vele plaatsen niet mindere kenteekenen van vulcanischen oorsprong,

Digitized by Google

in de vele trechter-vormige diepe valleijen, die aldaar op verschillende punten worden aangetroffen, terwijl de menigvuldige aardbevingen, waaraan het meer zuidelijk van den *Wilis* gelegen gebergte en de geheele streek, die zich van daar tot de zee uitstrekt, onderhevig is, het aanwezen van de vulcanische gesteldheid van dit gedeelte der Residentie *Kedirie* ontegenzeggelijk bewijst.—Rijk voorzeker is ook deze Residentie aan stof tot natuurkundig onderzoek; maar vooral de oostelijke districten, met den op de grenzen van *Malang* gelegene *Kloet*, die, ofschoon thans sedert eenige jaren in rust, aldaar geheele streken lands onder deszelfs asch en lava bedolven heeft. De laatste uitbarsting, die volgens de daaromtrent ingewonnen berigten in den jare 1827 moet hebben plaats gegrepen, en bij welke eruptie de vroeger hooge krater-rand grootendeels moet zijn ingestort, is een der hevigste geweest van welke de bestaande overleveringen melding maken, zoo als dit ook de daardoor aangerigte verwoestingen in de districten van *Srengat* en *Soeko Redjo* nog heden ten dage getuigen kunnen.

Volgens het gene mij daaromtrent is medegedeeld, moet de stroom van heete modder en verdere vulcanische stoffen, zich zoo eensklaps en onverwacht over de beneden landen hebben

Digitized by Google

uitgestort, dat op vele punten aan geen wijken te denken viel en verscheiden menschen, maar een nog grooter aantal vee, met denzelven werden medegesleept.—Wel had men, eenige dagen vroeger, zware rook-kolommen, nu en dan van een ligten asch-regen vergezeld, uit den berg zien opstijgen, maar zich geenzins voorbereid, op de ontzettende overstrooming, die kort daarna volgde, en vooral aan den kant van *Srengat* ZW. van den *Kloet* eene bebouwde bloeijende landstreek, binnen weinige uren, onder eene alles verterende massa bedolf.

Het is mij niet mogelijk geweest met zekerheid te ontdekken, in hoe verre deze vloeibare stoffen als regtstreeks uit den krater afgedaald, moeten beschouwd worden.—Maar uit hetgene de inlander daaromtrent verhaalt, en uit den veranderden loop van verscheiden kleine rivieren, die dit bevroeden doet, is het mij voorgekomen, dat de vloeibare stoffen door den krater uitgebraakt, het water van eerstgenoemde hebben opgestopt, dat zich daarna over de vlakte heeft verspreid, welke verscheiden dagen lang met een weeke heete modder was bedekt, die, vervolgens bekoeld en droog geworden, deze zandvlakte achter liet, welke zich thans nog vele palen verre bewesten de *Kotta Lama* van *Srengat* in eene NO. rigting uitstrekt.

Digitized by Google

Bij mijne komst in de Residentie *Kedirie*, in den jare 1830, was de hierdoor aangerigte verwoesting nog in hare geheele uitgestrektheid zigtbaar. — Ontelbare klapperboomen, met hunne bladerlooze kruinen, weten nog de plaats aan, waar, eenige jaren vroeger, zoo vele dessas gevonden werden en de vruchtbaarste rijstvelden onder eene verscheiden voeten dikke zandlaag zijn bedolven geworden.

Ook ten noorden moeten de uitwerkselen door deze eruptie te weeg gebragt niet minder hevig zijn geweest. — De rivier *Konto*, die uit het *Antangs*-gebergte, dat den *Kloet* omgeeft, haren oorsprong neemt, en NO. aanloopende, zich in de rivier van *Kedirie* ontlast, was aanvankelijk geheel en al opgestopt: — verscheiden palen lands werden in den omtrek onder water gezet; en daarop weder verder benedenwaards binnen hare oevers getreden, was de afvoer van vulcanische stoffen zoo groot, dat het water der *Kedirische* rivier, verre beneden *Kerto Sono*, geheel en al troebel was, en de doode visch in groote hoeveelheid tot naar *Soerabaija* werd afgevoerd.

Het is inderdaad wel te bejammeren, dat van zulk eene geweldige uitbarsting geene meer naauwkeurige bescheiden voorhanden zijn, en vooral dat men niet bekend is met de voormalige hoogte en vroegeren vorm van dezen berg, die

Digitized by Google

door de bedoelde eruptie eene geheele gedaante-verandering heeft ondergaan. De ingestorte bergwanden hebben den vroegeren krater, gedeeltelijk opgevuld, in den bestaan hebbenden vuurpoel gedompt, die minstens op dat punt voor het oogenblik geheel en al schijnt te zijn uitgedoofd.

Maar ook welligt in geen streek van *Java* heeft de natuur, binnen eene betrekkelijk zoo beperkte oppervlakte, op zoo vele punten daaraan eenen uitweg geopend. Westwaards van *Malang*, welk Regentschap zich noord en zuid, tusschen 2 hooge gebergten gelegen, uitstrekt, heeft men de *Kawie* en *Ardjoeno* met den nog steeds werkenden *Welirang*, in zoo verre laatst genoemde nog nu en dan rookende wordt gezien. Oostwaards het verhevene gebergte van *Tengger*, door den 12,600 voet hoogen top van den *Smeroe* ten zuiden bekroond, en den *Bromo* noordwaards van dezen gelegen, terwijl zich, eene 12 à 15 palen oostelijk, de *Lemmongan* van uit de vlakte van *Probolingo* verheft; alle vulcanen, die, nu eens beurtelings dan weder gelijktijdig, hunne gloeijende massas uitbraken maar ook daardoor ongetwijfeld al die onheilen voorkomen, welke door aardbevingen en dergelijke schrikwekkende verschijnselen, bij een

Digitized by Google

zoo werkzaam onderaardsch vuur, over de omliggende landstreek zouden gebragt worden.

Het is mij niet gelukt omtrent de laatste erupties van den *Welirang* in de Residentie *Pessoeroean*, duidelijke bescheiden intewinnen, evenmin als omtrent die van den *Kawie*, welke voor eene vulcaan gehouden wordt, die echter sedert eene reeks van jaren moet zijn uitgedoofd. Ook de meer noordwaards gelegen *Penangoenang* in het Regentschap *Bangil* wordt bij sommigen als een uitgebluschte vuurberg aangemerkt, zoo als zijne kegelvormige gedaante niet alleen maar ook de diepte op deszelfs top, alom met zware steenbrokken bezaaid, aan deze veronderstelling waarschijnlijkheid bijzetten.—

Allerhevigst inderdaad moet de werking der vulcanische krachten, in vroegere eeuwen, in dit gedeelte des eilands zijn geweest. Eene nadere beschouwing van het *Tenggersch* gebergte, vooral van den *Bromo* en de dezen berg omringende *Dasar* of zandzee zal zulks ten volle bevestigen.

Dit gebergte, dat zich op 10 à 12 palen van het noorder strand verheft, en gedeeltelijk onder de Residentie *Pessoeroean* gedeeltelijk onder de afdeeling *Probolingo* behoort, wordt ten zuiden bepaald door den hierboven genoemden *Smeroe*, die als de hoogste van *Java*, zijne ke-

Digitized by Google

gelvormige toppen ver boven de wolken verheft. Deszelfs voet, van de eene zijde door den oceaan bespoeld en zich ten westen en ten oosten in de vlakten van *Malang* en *Lemadjang* uitstrekkende, geeft door tallooze beken het aanzijn aan verschillende rivieren van meer of minder aanbelang, onder welke de *Brantas* ten westen en de *Bendojoedo* ten oosten als de voornaamste mogen genoemd worden. Het benedenste gedeelte van dezen berg is, van uit de vlakte tot op ruim de helft der hoogte, met onbekende bosschen bedekt.

Eene doorkapping, in den jare 1828 op last van het Gouvernement ondernomen, het onderzoek ten doel hebbende of ook langs het zuider strand van *Java*, een groote rijweg aanteleggen ware, ging met de meeste moeite vergezeld en moest eerlang gestaakt worden. Met bijna ondoordringbare Bamboes-bosschen was dit gedeelte als overdekt en talrijke rivieren, die met hare klipachtige beddingen niet zonder gevaar te doorwaden waren, belemmerden telkens den voortgang, in dier voege, dat het al spoedig bleek, dat een middel van communicatie over land zuidwaards van dit gebergte, niet zonder de grootste bezwaren en onberekenbare kosten zou kunnen worden tot stand gebragt.

Boven het boschachtig gedeelte, dat dezen

Digitized by Google

vulcaan omgeeft, verheft zich de kale top, die, uit de vlakte van *Probolingo* gezien, het voorkomen van een' merkelijk afgeknotten kegel heeft, maar meer genaderd zijnde, in drie toppen blijkt gescheiden te zijn, de zuidoostelijke van welke den krater bevat, uit wiens betrekkelijk kleinen omvang, nu en dan verbazende rookkolommen opstijgen. Geweldig moet de kracht zijn, waarmede het onderaardsche vuur deze rookmassas naar boven perst. Ongeacht den sterken zuid-oosten wind, die, naar de drift in de boven lucht te oordeelen, ook om den top van dezen berg henen blaast, wordt de rook, binnen den tijd van weinige seconden, al dwarrelend lijnregt, vele duizenden voeten omhoog gedreven. Eerst verscheiden minuten later, en nadat de hier werkende krachten als uitgeput in hare onderaardsche kanalen zijn terug geweken, laat hij zich van den berg los en, hoog boven denzelven in het luchtruim als een graauwe wolk hangen blijvende, ontlast deze zich van de vulcanische asch, welke, door den fellen wind voortgedreven, dikwijls tot op 50 palen afstands en meer in de beneden landen waargenomen wordt.

Ofschoon ook de uitgedreven rookmassas verre weg die overtreffen, welke de *Bromo* en *Lemmongan*, ongeacht hunne meer aanhoudende

Digitized by Google

werking, opgeven, schijnt de *Smeroe* in tegenoverstelling van beide laatst genoemde, maar zelden steenen, minstens van merkelijken omvang, uittewerpen, en het vulcanisch-vuur diep in den schoot der aarde verholen te zijn; slechts enkele malen worden, bij de duisternis des nachts, de opstijgende rookzuilen met een vurigen gloed gekleurd gezien of gloeijende steenen uitgeworpen. De toppen, van welke de zuidwestelijke de hoogste is, zijn met eene dikke laag van asch overdekt, welke het bovenste gedeelte van dezen berg een witachtg aanzien geeft, dat bij het donker groen der lager liggende valleijen, en het blaauw azuur der bovenlucht, aan den *Mont-Blanc* denken doet, wiens glinsterende kruin zich boven al het omliggende gebergte verheft.

Bij hevige regens wordt deze asch langs de diepe ravijnen, welke van den kegel afloopen, omlaag gevoerd, waardoor niet zelden de rivieren, in haren loop gestuit, van rigting veranderen en onafzienbare vlakten overstroomen.— Het zuidelijk gedeelte van het District *Lemadjang* levert daarvan onder anderen het voorbeeld op. Een weinig bezuiden de Hoofdnegorij van dien naam, is de grond vele palen verre onder eene verscheiden voeten dikke zand-laag bedolven, die deze streek voor alle bebouwing ongeschikt maakt. Nog jaarlijks wordt door de

Digitized by Google

Kalie Besoek, welke als het ware regtstreeks van den berg afdaalt en wier bedding, zoo ver het oog reikt, met tallooze half verbrande steenen als bezaaid is, eene groote hoeveelheid asch afgevoerd, waardoor, was deze vlakte meer bewoond, onberekenbare schade zou worden toegebragt.

Ten noorden van den *Smeroe* strekt zich het *Tenggersch* gebergte uit, dat calculatief eene oppervlakte van ruim 300 □ Palen zal beslaan en uit eene aaneenschakeling van hooge ruggen en diepe valleijen bestaat, die, ofschoon inwendig van een rotsachtig zamenstel, met eene vele voeten dikke aardlaag zijn overdekt, welke vooral in het westelijk gedeelte ongemeen vruchtbaar is en eene groeikracht ten toon spreidt, die alleen in sommige bergachtige oorden van dit eiland geëvenaard wordt.

De voornaamste ruggen hebben eene hoogte van 6 tot 7000 voeten, en loopen, door valleijen van 5 tot 600 voeten diepte gescheiden, vooral aan de noord en oostzijde op de hierboven genoemde *Dasar* of zandzee aan, die, naar de hoofdrigting der ruggen afteleiden, blijkbaar eenmaal een der hoofdpunten van het noordelijk gedeelte van dit gebergte is geweest, zoo als nog tegenwoordig de *Smeroe* dit van het zuidelijk gedeelte is. Vele dezer ruggen vol-

Digitized by Google

gen deze rigting van uit de beneden-landen of het lager liggend voorgebergte, dat den overgang der vlakke landstreek tot den hellenden grond uitmaakt, verscheiden palen verre bijna onafgebroken opwaards, zoo als dit onder zoo vele ook vooral met de *Djoerang Ampel* achter *Leddok-Ombo* en den *Djoerang Penganten* van af *Sookapoera*, het geval is. Laatstgenoemde vallei of bergpas, die zich van den aldaar liggenden Thee-tuin tot op den rand der zandzee uitstrekt, en dus ruim 10 palen die rigting behoudt, mag als een der voornaamste of hoofdvalleijen beschouwd worden. Ter weder-zijde door 2 zeer hooge ruggen gevormd, is zij vooral ook daarom merkwaardig, als zoo vele overblijfselen opleverende van den lava-stroom, die zich eenmaal aan deze zijde eenen doortogt naar de beneden landen heeft gebaand, zoo als wij dit hier onder breeder zullen trachten aantetoonen. Meer dan op eenig ander punt is de grond in deze vallei met vulcanisch zand en dergelijke stoffen vermengd, en ook waarschijnlijk daarom, en uithoofde van gebrek aan water in de oost moeson, niet zoo bevolkt als elders en vooral aan de westzijde of het *Pessoeroeansch-Tengger*, waar dit gebergte in vruchtbaarheid uitmunt en bij eene verminderde temperatuur van 55° tot 60° Fahrenheit, voor de

Digitized by Google

verbouwing van allerlei Europesche moeskruiden bijzonder geschikt is.

Aan deze zijde heeft men slechts de dessa *Ngadie Sarie* en *Sapie Krep* met eenige kleine tot dezelve behoorende gehuchten: meer benedenwaards, op eene hoogte van omstreeks 3000 voeten, het opgenoemd Thee-Etablissement *Soekapoera* aan den ingang der bedoelde kloof of bergpas, terwijl alle andere dessas, onder *Proholingos-Tengger* behoorende, aan de meer oostelijke afhellingen gelegen zijn.

Maar niet minder dan het westelijk gedeelte, levert ook de noordzijde de schoonste gezigtspunten op, van welke vele als eenig in hare soort mogen aangemerkt worden.

Van *Soekapoera* zelf, waar bij den aldaar liggenden Thee-tuin eene kleine Pessangrahan is gebouwd, heeft men een ruim uitzigt op de vlakte van *Proholingo*, met de zee en het verder noordwaards gelegen eiland *Madura*. Dessas en behouwde velden, waarmede de geheele streek als overdekt is, bieden de schoonste afwisseling aan van donker en lichte partijen, uit welke hier en daar eene Suiker-fabriek met hare menigvuldige witte gebouwen te voorschijn treedt. Links heeft men het meer van *Grattie* in de Residentie *Pessoeroean*, dat bij het donker blaauw der omliggende bosschen

Digitized by Google

een heerlijk contrast oplevert. Regts de haven van *Probolingo* met de ter reede liggende schepen en vaartuigen, die zich als zwarte stippen op den schitterenden water-spiegel vertoonen; wordende voorts ten oosten het gezigt begrensd, door het hooge gebergte van den *Jang*, dat de afdeelingen *Probolingo* en *Bezoekie* van elkander scheidt. En bijaldien dan, zoo als zulks vooral in den regentijd bijna dagelijks het geval is, de dampen eener verdikte atmospheer al lager en lager dalen en ter weder-zijde tegen de ruggen, door welke de kloof hier gevormd wordt, als het ware aanleunende, even als een ten halve opgehaald gordijn, alleen nog meer benedenwaards het uitzigt op de door de zon beschenen vlakte openlaten, terwijl *Soekapoera* en het daar achter liggend gebergte bereids in een' donkeren nevel gehuld zijn; dan voorzeker is, bij den zachten overgang van het beschaduwd gedeelte dat den voorgrond uitmaakt tot de lichtere tinten van het zich in de diepte uitstrekkend landschap, het uitzigt van daar inderdaad betooverend. Maar hoe rijk zijn niet in dit opzigt de Javasche bergstreken! Vooral in de westmoeson, wanneer de lucht minder met dampen bezwangerd is, en de geheele natuur door de regens afgekoeld als verjongd in vrolijken dosch te voorschijn treedt, levert het

Digitized by Google

Tenggersch-gebergte met deszelfs reusachtige valleijen en eigenaardigen plantengroei, gezigtspunten op, die inderdaad schaarsch zullen overtroffen worden.

Langs steil afloopende ravijnen tot in de diepte met geboomte bewassen, slingert zich de weg van *Soekapoera* opwaarts. Daar waar de oppervlakte van den grond van gewassen en zoo velerlei grassoorten is ontdaan, of het pad langs de helling in den berg is uitgekapt, ontwaart men ten duidelijkste de verschillende lagen uit puimsteen en andere vulcanische stoffen, in afzonderlijke schichten, boven elkander geplaatst, die in eene zachte helling zich naar beneden uitstrekken en, mag men zeggen, het bestaan bewijzen van eenen voormaligen vuurberg, wiens stoffen zich voornamelijk aan deze zijde ontlast hebben. Voorbij *Sapie-krep*, eene groote dessa naar de wijze der Tenggerezen gebouwd, treft men nog eenige koffij-tuinen aan. De koude, die hier heerscht, staat echter den groei van den *Dadap* of schaduwboom in den weg. Hij is schraal en klein en merkelijk van dien in lagere streken verschillend. Ook hier begint het zoogenaamd Tenggersch-gras, eene plant die alleen op hooge bergen, welke den meesten tijd door de wolken bedekt zijn, aangetroffen wordt. De ruggen van het gebergte

Digitized by Google

zijn, even zoo wel als de diepe valleijen, met den *Tjemara*, de den der tropische gewesten, bedekt. Zij doen ons bij al het overige aan *Zwitserland* denken, en herinneren ons de *Alpen*, zoo als wij die uit de beschrijvingen kennen. Maar ook alleen de lagere *Alpen*-streken, in het zomer jaargetijde, wanneer de sneeuw gesmolten is en het gras weder te voorschijn treedt. Maar dáár is hooger opwaarts alles ijs en sneeuw,—hier zijn de hoogste toppen met eeuwig groen bedekt. Dáár schijnt de natuur dood—hier alles leven en kracht en een zich zelf verdringende plantengroei, zoo als die alleen tusschen de keerkringen aangetroffen wordt. Telkens verandering van uitzigt; bij elke wending een schooner verschiet. De hier laag hangende wolken bedekken de afgronden voor een poos: maar de wind, die tusschen de kloven eenen doortogt vindt, schuift ze als een gordijn voor zich weg— en zie daar weder het tooneel veranderd!

Na een geruimen tijd door onbewoonde oorden den weg vervolgd te hebben, nadert men langzamerhand weder streken, waar bevolking gevestigd is. De ruggen der bergen, de zachthellende vlakten zijn met tuinen van *Djagong*, kool en aardappelen, het dagelijksch voedsel der Tenggerezen, als bedekt. Geheele troepen

Digitized by Google

rundvee grazen in de vlakten of hebben zich, zelfs langs de steilste afhellingen, verspreid. Het houten klokje klinkt eentoonig maar niet onaangenaam. Men is hoog boven de bebouwde vlakten verheven, maar evenwel zeker, bewoonde oorden te zullen aantreffen. Zoo vervolgt men zijnen weg, die door gedurige afwisseling werkelijk kort valt.

Intusschen wordt het eerst ver verwijderd onduidelijk gerommel al meer en meer hoorbaar. Het zijn ratelende slagen, die elkander ras opvolgen, somwijlen verdringen. Een opstijgende dikke rookwolk, die, zich als in wolken massa verzamelende, aan de hoogste toppen der bergen hangen blijft, verkondigt den vulcaan, dien men in angstige verwachting steeds meer en meer nadert. Reeds heeft men de volkrijke dessa *Ngadie Sarie* met de aldaar gebouwde *Passangrahan*, 6,061 R. voeten boven de zee, achter zich: nog een kleine hoogte bestegen, en een tooneel van dood en verwoesting, houdt u aan de plek geboeid, van waar zich de *Dasar* of zandzee ver in de diepte in derzelver geheele uitgestrektheid vertoont. Men deinst onwillekeurig terug, bij de voorstelling van het geen dáár eenmaal moet hebben plaats gegrepen, van de nu eens weldadig scheppende, dan weder alles vernielende natuur-krachten, die

Digitized by Google

dit zoo lagchend gebergte op dit punt, met eenen al geheelen ondergang hebben bedreigd, en nog steeds voortwoelende, gedurig hare verterende stoffen over de omringende landstreek uitbraken.

Uit eene kale dorre zandvlakte, welke naar gissing van 8 tot 10 palen in den omtrek wezen zal, en omgeven is door een' afgebrokkelden bergwand, die, vooral aan de zuidzijde van 1,500 tot 2,000 voeten steil afhellende, omhoog rijst, verheft zich de *Bromo* eenige honderd voeten boven het vlak der zandzee, als een uitgestrekte asch-berg, uit wiens ronden krater onophoudelijk verbazende steenklompen worden omhoog geslingerd, om weder, na eenige oogenblikken, met een donderend geraas, in den gapenden vuurkolk neer te ploffen. Ten zuiden tegen een gebergte aanleunende, dat aan de andere zijde door een lagen rug met den bergwand, die de zandzee omringt, verbonden is, steekt de aschgraauwe kleur van dezen vulcaan bij het groen der daar achter liggende heuvels des te sterker af, daar, minstens op eenigen afstand gezien, de *Bromo* geen zweem van vegetatie verkondigt. De ter regter zijde gelegen *Batok*, wiens kegelvormige gedaante, naast den *Bromo*, uit de vlakte der zandzee oprijst, getuigt van de vernielende werking der

Digitized by Google

vulcanische asch, daar deszelfs zijden aan den kant van den *Bromo* geheel kaal en ten westen met eenige *Tjemara*-boomen begroeid zijn.

Maar belangrijk boven al is het heuvelachtig gedeelte, dat, den voet van den *Bromo* uitmakende, zich ruim een halve paal van af de eigenlijke zij-wanden des berg in de zandzee uitstrekt. Uit vulcanische stoffen gevormd, die aanvankelijk in een' vloeibaren staat uitgedreven geworden zijn, vertoont hetzelve een gebergte in het klein, een gebergte met al deszelfs hoofdruggen en valleijen, zacht glooijende heuvelen en weder steil afhellende ravijnen, over welker kronkelende beddingen het water, dat in den regentijd langs de zijden des bergs afloopt, zich verzamelt, en in de vlakte des *Dasars* wordt afgevoerd, waar het zich weldra in het rulle zand verliest. Deze geheele uitgestrektheid, niet oneigenaardig *zandzee* genoemd, daar de nagenoeg horizontale oppervlakte zich, van het omringend gebergte gezien, bij den eersten aanblik als een meer in de diepte gelegen opdoet, waaruit de *Bromo* en *Batok* als twee eilanden omhoog rijzen, schijnt in de meeste rigtingen ondermijnd, en welligt niet anders te zijn, dan een betrekkelijk dunne korst, die de onderaardsche kanalen bedekt, langs welke de vulcanische werkingen zich

Digitized by Google

naar den krater uitstrekken. Betrekkelijk dun welligt, zeg ik, daar de hoefslag der paarden, bij het doorrijden dezer zandvlakte, een hol klinkend geluid van zich geeft, niet ongelijk aan dat wat bij verwulfde kelders of overdekte gangen waargenomen wordt.

Maar vooral is deze weerklank sterk, wanneer een steen of eenig ander hard ligchaam in de hoogte geworpen, op het anders rulle zand terug valt, als wanneer het geluid meer helder klinkend tot op 200 à 300 passen en verder hoorbaar is, en zich als het ware onderaardsch schijnt voortteplanten. Wat zou het zijn bij aldien eens hier een Artesische putboring werd bewerkstelligd? Wie kan hier bepalen, of niet de geringste aanraking met de buitenlucht, door een dergelijke opening naar binnen dringende, eene ontwikkeling van gaz, eene vreesselijke ontbranding ten gevolge hebben zou, eene ontploffing, die geheel de zandzee in een' gapenden afgrond zou herscheppen!— Maar wij willen ons hier geenzins in een veld van gissingen wagen; het zij ons genoeg de zekerheid te hebben, dat dit gedeelte van het Tenggersch gebergte de duidelijkste sporen heeft nagelaten van de vreesselijke verwoestingen, die het onderaardsche vuur aldaar eenmaal heeft aangerigt. Immers wij vragen het een ieder

Digitized by Google

die ten oosten, over *Ledok Ombo*, dit gebergte bestegen heeft, en langs de *Ider-ider* in de zandzee is afgedaald, of niet de op dezen oostelijken rand aanloopende bergruggen, welke daar eensklaps worden afgebroken, alle zekerheid geven, dat op dit punt eene geweldige instorting heeft plaats gehad? En in dat geval, waarom zou men dan ook niet tevens mogen aannemen, dat de zich aldaar van uit deze vlakte verheffende bergruggen, die, vooral aan den kant van *Ledok Ombo*, bijna onafgebroken uit de lagere bergstreken op dit gemeenschappelijke punt der *Dasar* aanloopen, en daar op den rand zonder verderen overgang zijn afgesneden, niet de overblijfselen zijn van eenen bergtop, die zich eenmaal boven de zandzee verhief, maar ondermijnd aan het wankelen is geraakt, en in den eigen vuurpoel weggezonken, aan welken hij welligt aanvankelijk zijn bestaan verschuldigd was. Levert niet, zoo als wij hierboven zagen, de bergkloof der *Djoerang Penganten*, die zich van den rand der zandzee of bij de *Tjemoro Lawang* ruim 10 palen verre noordwaarts uitstrekt, en overal schichten van verbrande steenen, zand en asch met andere vulcanische bestanddeelen bezwangerd, vertoont, het sprekendst bewijs op, dat de voornaamste eruptie aan dien kant moet zijn voorgevallen,

Digitized by Google

en de weeke vloeibare massa, bij de instorting des bergs, langs dien weg, tot in de beneden landen is afgevoerd, zoo als geheel het terrein aan den voet van *Tengger*, van *Patallan* af tot *Soekapoera* toe, daarvan de overblijfselen oplevert; en daar, om het zoo te noemen, de bedding dezer kolossale vallei, wier wanden zich waarschijnlijk aan dien verzonken berg hebben aangesloten, op den rand van den *Dasar* reeds eenige honderd voeten boven de oppervlakte der zandzee verheven is, mag hieruit ten minste met grond besloten worden, dat het geenzins de tegenwoordige *Bromo* is geweest, die dezen lava-stroom langs een veel verhevener punt kan hebben uitgeworpen.

Van dit beginsel uitgaande zou de *Bromo*, hoe groot ook zijn omvang en krater wezen mogen, niets anders zijn dan een betrekkelijk kleine eruptie kegel, eerst later, na de instorting van den kolossalen vulcaan, die zich boven de zandzee verhief, ontstaan, door welken het vulcanisch vuur, dat aanvankelijk, door de neerploffing van het groote ligchaam des bergs terug geweken was, eenen uitweg gevonden heeft.

Ik weet niet in hoe verre deze mijne veronderstelling omtrent eenen op dit punt verzonken vuurberg en het ontstaan van den *Bromo*

Digitized by Google

reeds vroeger geopperd zij, of als niet onaannemelijk kan beschouwd worden: — maar ik houde mij overtuigd, dat, bij eene naauwkeurige opname van geheel het omliggend terrein, en een geologisch onderzoek naar de gesteldheid van dit gedeelte van *Tengger*, van de blijkbaar afgestorte bergwanden van het den *Dasar* omringend gebergte, en de hierboven omschreven ruggen en valleijen op den rand der zandzee afgebroken, deze mijne veronderstelling als niet van allen grond ontbloot zal bevonden worden; schoon ik het geenzins wagen zal, om uit den hoek, dien de genoemde ruggen met het horizontale vlak maken, in verband tot de gemiddelde diameter van den rand der zandzee, tot de hoogte die deze vulcaan zou moeten gehad hebben te besluiten. En hiermede hopen wij, van dit zoo merkwaardig gedeelte van het Tenggersch gebergte eenig denkbeeld gegeven te hebben. Nog blijft ons over met een enkel woord te gewagen van den voormaligen en tegenwoordigen staat van den *Bromo*, vooral van zijne laatste eruptieën, die hem een eerste plaats onder de werkende vulcanen hebben doen verkrijgen: —

Vele bijzonderheden echter zijn ons omtrent de vroegere uitbarstingen dezes bergs niet bekend. — In een werkje over *Java* door R. J. L.

Digitized by Google

Kussendrager (1841), worden de voornaamste e-rupties opgegeven voorgevallen te zijn, in de jaren 1767, 1775, 1804, 1815, 1825 en 1830. Doch het is mij niet gebleken, uit welke bronnen deze opgaven geput zijn, noch ook in hoe verre deze vroegere uitbarstingen, minstens die der vorige eeuw, zich door bijzondere hevigheid gekenmerkt hebben, en of de berg in dezen vrij langen tusschentijd van de eene tot de andere eruptie, als geheel in rust moet beschouwd worden.

Alleen van die, welke in het jaar 1829 voorgevallen is, weten wij, dat van de uitgeworpen asch en steenen, de asch, als een digte stof-wolk, in de benedenlanden neergevallen is, en aan het veldgewas in het *Tenggersch* en *Malangsch gebergte* beduidende schade heeft toegebragt.— Deze eruptie, die eenige dagen aanhield, ging van zware slagen vergezeld. De berg bleef, schoon reeds in het begin van 1830 geen steenen meer opgevende, evenwel onrustig tot in het laatst van dat jaar, als wanneer men op den rand des kraters staande nog een dof onderaardsch gerommel kon waarnemen, niet ongelijk aan dat van een' kokenden water-ketel. Maar van lieverlede hield ook deze werking geheel en al op, tot eensklaps in den jaar 1833 in de diepte van den krater een blaauw-

Digitized by Google

achtig water te voorschijn kwam, dat den vroegeren vuurkolk geheel en al aanvulde.— In dien staat van rust bleef de berg tot in den jare 1841 en werd meer dan eens door mij bezocht; alleen de laatste maal, in de maand October van dat jaar, werd bij een' sterken zwavelreuk eene ofschoon slechts geringe beweging in het water opgemerkt, dat toen een' meer groenachtigen tint aangenomen had, en hier en daar eenige witte vlekken van schuim vertoonde, 't welk door deszelfs kringvormige bewegingen vooral aan de westzijde eene koking vermoeden deed, zonder echter, en welligt door de ontzettende diepte waarop zich het water bevindt, eenig geluid van zich te geven.

Intusschen hield de oostwaarts van *Tengger* gelegen berg *Lemmongan*, die vooral in de regenmoesson van 1840 op 1841 zoo hevig als ooit te voren werkende was gezien, eensklaps op, zijne gloeijende stoffen omhoog te werpen.— Het bovenste gedeelte des kegels, dat tot dus verre slechts weinig onder deze uitbarstingen scheen geleden te hebben, stortte op eenmaal in en moet de betrekkelijk kleine krater-holte zoodanig hebben aangevuld en verstopt, dat gedurende verscheiden weken ook zelfs niet de minste schijn van rook, die anders aanhoudend uit dezen berg opsteeg, waar-

Digitized by Google

genomen werd. Maar een, anders in deze streken ongewoon, natuurverschijnsel verkondigde, dat de vulcanische werkingen, ofschoon door deze instorting des kraters voor een poos terug gehouden, als geenzins uitgedoofd te beschouwen waren, maar zich in tegendeel op nieuw verzamelden, om met des te geweldiger kracht los te breken. In den nacht van den 24 September werden in het Lemadjangsche, in een ZW. rigting van den *Lemmongan*, vrij hevige schokken eener aardbeving gevoeld, die zich den volgenden dag nog eenige malen ofschoon minder sterk herhaalden, en ook door sommige personen in de beneden landen van *Probolingo* zijn opgemerkt. Een witachtige rook of liever wasem, als die van kokend water, vertoonde zich boven den ingestorten kraterwand van den *Lemmongan*, die echter tegen de algemeene verwachting aan, ook bij het invallen der regens, als wanneer zijne werking gewoonlijk het sterkst is, aanhoudend in rust bleef. Maar op het onvoorziens, en terwijl voorzeker niemand op eene zoodanige wending bedacht was, deden zich van uit de hoogte van het *Tenggersche gebergte*, dreunende slagen als van een' verwijderden donder hooren, en liep de mare van mond tot mond, dat het de *Bromo* was, door welken de

Digitized by Google

vulcanische krachten, zoo vele maanden opgesloten, zich eenen doortogt hadden gebaand.

Deze eerste eruptie, die op den 25 Januarij 1842 plaats greep, alhoewel aanvankelijk de bergbewoners, sedert ruim 12 jaren aan dergelijke tooneelen ontwend, met schrik en angst vervullende, werd echter weldra door de uitlegging, die hunne *Doekoens* of Priesters aan dit natuurverschijnsel gaven, als een verblijdend teeken der meer onmiddelijke tegenwoordigheid van *Soenan Iboe*, de beschermgoden van *Tengger*, aangemerkt. Immers toch, sedert de krater dezes bergs, die als de hoofdzetel dezer Godheid beschouwd wordt, zich met water had aangevuld, was ook haar beschermende nabijheid geweken, en hoe kon de Tenggerees, haar terug gekeerd wanende, en dat wel juist eenige dagen na het gewone *Bromo*-feest, zich anders dan hoogst begenadigd gevoelen.

Het is hier de plaats niet, om over deze plegtigheid, dit offer, dat 's jaarlijks aan den *Bromo* gebragt wordt, te handelen; welligt dat wij gelegenheid vinden zullen, hierna nog eenige bijzonderheden te laten volgen, betrekkelijk de zeden en gewoonten dezer bergbewoners, die zich door eene eigene oorspronkelijkheid kenmerkende, in zoo vele opzigten van die der benedenlanden onderscheiden zijn.

Digitized by Google

Door verschillende omstandigheden gestadig verhinderd, mogt het mij eerst den 19 Februarij van dat jaar gelukken, dit natuurtooneel van nabij gadeteslaan, dat inderdaad alle voorstelling, die men zich daarvan had kunnen vormen, verre overtrof. Van den 28 Januarij, het tijdstip, waarop de berg het eerst begonnen was steenen uittewerpen, was hij onophoudelijk dag en nacht doorwerkende gebleven. De dreunende slagen, die de gedurige uitbarstingen vergezelden, werden op 40 tot 50 palen in den omtrek ten duidelijkste onderscheiden, even als van een aanhoudenden donder in het gebergte, waarvoor zij ook in den aanvang bij velen gehouden werden; want wie had zich kunnen voorstellen, dat uit het water 't welk het binnenste van den krater vervulde, zoo eensklaps het vuur zou zijn te voorschijn getreden!

Bij mijne komst te *Tengger* was dan ook de berg nog steeds in volle werking, en van het door mij gekozen standpunt, de *Tjemoro Lawang*, op den rand der zandzee, dus op slechts ruim een paal afstands van denzelven, in zijne geheele ontzettende grootheid, ten duidelijkste waartenemen, niet slechts door de meer dadelijke nabijheid, maar vooral ook dewijl genoemd punt zoo hoog gelegen is, dat men van daar gedeeltelijk in den krater kan neerzien.— Tref-

Digitized by Google

fend reeds is het gezigt, dat men van deze hoogte in gewone tijden heeft, als de berg in rust is: hoeveel te meer niet toen, terwijl dit zoo indrukwekkend tooneel, door het vreesselijk schouwspel van een' in volle werking vuur brakenden vulcaan, nog verhoogd werd. Met het vallen van den avond nam het tooneel in schoonheid toe, daar de steenen die onophoudelijk omhoog geworden werpen, en, door den dikken met asch bezwangerden rook, bij dag slechts gedeeltelijk zigtbaar waren, zich nu gloeijend vertoonden, wier getal bij het toenemen der duisternis al meer vermenigvuldigde, zoodanig dat, toen het geheel nacht geworden was, zich de onafgebroken opsteigende rookkolom als één gloeijende massa voordeed, waardoor niet slechts de berg zelf verlicht, maar ook de geheele omliggende streek met een rooden gloed bestraald werd. De erupties volgden elkander zoo snel op, dat er van 3 tot 4 in éene minuut konden geteld worden, en de uit de hoogte neervallende steenen, alvorens den berg te bereiken, telkens weder door andere opsteigende als het ware verdrongen werden. De meesten echter vielen weder in den krater terug, slechts enkelen stortten langs de buiten zijde des bergs neder, waar zij nog eenige minuten als gloeijende stippen zigtbaar bleven. Dit deed mij dan ook

Digitized by Google

besluiten, eene poging aantewenden den vulcaan te naderen en den kraterrand te beklimmen, waartoe de volgende avond uitgekozen werd, ten einde de werking van den woedenden vuurkolk in al deszelfs verschrikkelijkheid bij de duisternis des nachts des te beter kunnen aanschouwen. Tegen half 6 uur des namiddags begaf ik mij met een klein gezelschap op weg, langs een smal pad in den *Dasar* afdalende, die, door de laag hangende wolken bedekt, zich thans inderdaad als een Meer, door een hoog gebergte ingesloten, voordeed. Nijpend was de koude, die zich hier gevoelen deed, en ons noodzaakte den verderen togt te voet afteleggen.

Het hier vroeger beschreven voorgebergte, dat van den *Bromo* en de zandzee afloopt, hadden wij eerlang bereikt, en bestegen, ons omstreeks half 7 ure op ongeveer 100 passen afstands van dat punt bevindende, waar altoos vroeger, tegen de helling des bergs, eene van bamboes vervaardigde trap of ladder had bestaan, die nu echter door de afrollende steenen grootendeels verbrijzeld was.

Gehoor verdoovend waren hier de slagen, waarmede de gloeijende massas als het ware van onder onze voeten uit den afgrond naar boven gedreven werden. Somwijlen vergezeld van eene dreuning van den grond, die zelfs tot in de

Digitized by Google

zandzee gevoeld werd. Zoo bevonden wij ons dan nu boven of in de onmiddelijke nabijheid van dien kokenden vuurpoel! Wie verzekerde ons dat de grond, die ons droeg, niet elk oogenblik zou kunnen instorten? En nogtans dreef de zucht om in die lichte laaije hel een blik te werpen ons al verder en verder, maar schrede voor schrede, want de afrollende steenen, die nu en dan over den krater-rand henen wipten en langs de helling omlaag rolden, maakten de nadering hoogst moeijelijk en bij elken voetstap al meer en meer hagchelijk. — De damp, die nu en dan door den wind langs de zijden des bergs benedenwaards gedreven werd, en rijkelijk met asch bezwangerd was, maakte de ademhaling zeer benaauwend. — De reuk was bedwelmend, maar somwijlen niet van de gewone buskruiddamp verschillende. — Eindelijk waren wij wel genoodzaakt onzen togt te staken, daar ook de verbrijzelde ladder weinig vooruitzigt aanbood den krater spoedig te bereiken.

Ruim eene maand later, den 21sten Maart, heb ik andermaal eene poging gedaan om dezen berg te beklimmen, maar bleek de gelegenheid toen nog ongunstiger te zijn dan de eerste maal.—De vlakte der zandzee was met eene walgelijke modder lucht, met eenen walm, door de ontbindingen der verschillende gaz-soorten, waaronder die van ge-

Digitized by Google

zwaveld waterstof ten duidelijkste merkbaar, waarvald. — De uitbarstingen, die toen reeds van den 28sten Januarij onafgebroken aanhielden, waren niet zoo snel op elkander volgende als de eerste maal, daar van de eene tot de andere eruptie van 3 tot 4 minuten verliepen, maar de slagen oneindig heviger en de naar buiten vallende steenen veel menigvuldiger dan vroeger, toen het grootste gedeelte der omhoog geslingerde massas, binnen den omtrek des kraters terug stortte. Evenwel trachtte ik den berg zoo veel mogelijk te naderen, maar thans met meer gevaar dan in Februarij. Elke ontploffing werd nu, in verschil van de eerste maal, door een hel flikkerend licht, dat zich even als bij de losbranding van een stuk geschut, boven den krater vertoonde, voorafgegaan; en de lava stoffen werden ditmaal tot zulk een verbazende hoogte opgevoerd, dat, na de slag der uitbarsting reeds lang voorbij en de rook van den krater weggedreven was, van dezen nog niets in de lucht zigtbaar was, en ik meer dan eens in het denkbeeld verkeerde, dat de eruptie zonder uitwerping van steenen plaats gevonden had... Maar eenige oogenblikken later en een sissend, fluitend geluid, hoog in de boven-lucht, bevestigden het tegendeel: de aanvankelijk naauw zigtbare zwarte stippen stortten binnen eenige seconden als brandende massas, sommige van 2 tot 3

voeten middellijns, naar beneden, in haren val een streep van rook medevoerende, die nog een geruimen tijd de plaats, waar zij neêr gekomen waren, kenmerkte.

De meeste dezer uitgeworpen stoffen verkeerden in een' nog weeken staat, zoodanig dat vele bij den val den vorm van de plek, waarop zij waren neergestort, aannamen, of nog voor een oogenblik langs de helling van den berg neêr vloeiden. Verkoeld bleken dezelve zeer poreus en ligt te zijn, veel overeenkomst hebbende met uitgebrande steenkolen, terwijl sommige, uit een meer vaste stof bestaande, blijkbaar veel ijzerdeelen inhielden. Vele dezer laatsten hadden het voorkomen van slechts kort aan het vulcanisch vuur blootgesteld geweest te zijn; terwijl alleen de oppervlakte uit eene verbrande gebarsten lava-stof bestond, van welke het binnenste gedeelte daar, waar er enkele punten door den val van afgebroken waren, eene nog harde steenmassa met witachtig blinkende stippen vertoonde, die alleen met geweld te verbrijzelen was. Opmerkelijk echter is het, dat de bij deze tegenwoordige eruptien uitgeworpene stoffen werkelijk van die verschillen, welke in de nabijheid des bergs over de zandvlakte van den *Dasar* verspreid zijn, en haar aanwezen aan vroegere uitbarstingen te danken hebben.

Digitized by Google

Deze laatste zijn over het algemeen minder poreus en vele uit een gecalcineerde eenigzins naar het gele trekkende steensoort bestaande. De met ijzerdeelen vermengde, en veel feldspath kristallen bevattende lava-brokken, zullen meer in de onmiddelijke nabijheid van den berg aangetroffen worden.

Tot in het begin der maand April is hij werkende gebleven, waarop ik denzelven kort daarna wederom heb bezocht en bestegen, en bij die gelegenheid, beduidende veranderingen in den krater bij het geen deze voor de eruptie was, heb opgemerkt.- Op ongeveer één derde gedeelte van de vroegere diepte, op welke zich het zwavel water bevond, en dat ik op minstens 500 à 600 voeten meende te mogen schatten, had zich een bodem om hoog gewerkt, die geheel vlak en effen, en alleen met zeer kleine steenen bezaaid, den krater scheen te hebben aangevuld.- Uit menigvuldige spleten en scheuren, welke zich echter op dien afstand van den krater rand, de plaats waar ik mij bevond, slechts als dunne zwarte streepen voordeden, en de meeste van welke, schoon onregelmatig, op het midden der oppervlakte van dezen bodem aan liepen, steeg een licht blaauwe rook op, die somwijlen geheel het benedenste gedeelte van den ketel vervulde.- Slechts enkele

Digitized by Google

oogenblikken geheel stil, liet zich den meesten tijd een dof onderaardsch gedruisch hooren, nu eens als terug wijkende, dan weder met vernieuwde kracht tegen den bodem aandruischende, en, door deze golvende beweging, veel overeenkomst hebbende met het geluid, dat de deining der zee, telkens met geweld tegen eenen ondermijnden rotswand aangevoerd, voortbrengt, terwijl een en andermaal hier en daar uit de genoemde scheuren of openingen een grijsachtige zamengepakte damp met kracht uitgedreven werd, met een geluid niet ongelijk aan dat, wat bij het loslaten der stoom waargenomen wordt.- Volgens de mij door verschillende personen gedane mededeelingen, die den krater, terwijl hij, ofschoon in een nog werkenden staat, met minder gevaar te naderen was, bezocht hebben, kon men duidelijk bij de terugkeer van dezen golvenden vuurstroom, zich dezen bodem van uit het midden in de rigting der genoemde zwarte streepen of scheuren zien openen, om de daaronder werkende vulcanische krachten eenen uitweg te banen; maar ook dit slechts voor een oogenblik, daar de opstei-gende rook, asch en andere meer vaste stoffen, weldra de geheele ruimte schenen intenemen, zonder dat het eenige minuten later, als het steeds afnemend onderaardsch gerommel eene kortstondige rust in het binnenste des bergs aanduid-

Digitized by Google

de, mogelijk was waartenemen, in hoe verre de in het oogenblik der ontploffing uitgeworpen stoffen, in den zich aanvankelijk geopend hebbenden bodem waren terug gevallen, daar deze dan telkens weder in den vorigen staat, zonder ook de minste verandering te hebben ondergaan, te zien was.- Niet onwaarschijnlijk dus dat deze bodem, die zich van boven gezien als eene zwartachtige grondvlakte vertoonde, in dit tijdperk der vulcanische werking, niets anders was, dan eene weeke stof, door de persing omhoog gehouden, om, bij elken meer hevigen aandrang van den daaronder woelenden vuurstroom, weg te wijken en aan de voortgestuwde lava eenen doortogt te verschaffen.- Ware de krater minder diep in dezen oogenschijnlijken bodem te bereiken geweest, voorzeker zouden hieromtrent voldoende waarnemingen kunnen zijn bewerkstelligd geworden. Maar de ontzettende diepte, inderdaad op geen honderd voeten na, te bepalen, juist dewijl aldaar geen voorwerp is waar naar dezelve eenigzins zou aftemeten zijn, maakt dat alle opgaven hieromtrent louter gissingen zijn, die, bij eene daadzakelijke meting van dezen verbazenden afgrond, niet onwaarschijnlijk bevonden worden ver van de waarheid aftewijken. Het eenige, waaruit men met eenigen grond tot de geweldige diepte van den krater besluiten kan, is de

Digitized by Google

grootte omvang, dien deze opening van boven heeft, en welken ik op minstens eene paal vermeen te durven schatten, dat reeds, onder een hoek van 45° helling, eene diepte van 800 voeten geven zou, niet tot op den hier bovengenoemden bodem, maar voor het laagste punt dat vroeger het oog bereiken kon.

De *Bromo*, volgens Barometer waarnemingen, op het punt waar men bij den trap opgeklommen is, 6751 voeten boven de zee gelegen, vertoont zich als een ingestorte kegel, wiens krater rand, op welken de binnen en buiten wanden zich scherp vereenigen, in verschillende toppen of punten is uitgescheurd, en met eene dikke laag van zeer fijne vulcanische asch bedekt is, die de beklimming moeijelijk maakt.

De zijden zijn geheel woest en kaal, en met uitgeworpen lava brokken bezaaid, die bij het naar beneden rollen in de buiten zijde des bergs diepe voren hadden nagelaten.

De vroegere lava stroomen, die ten oosten en ten westen uit den krater zijn neergevloeid en zich tusschen den *Batok* en het gebergte waar tegen de *Bromo* ten zuiden aanleunt, een doortogt hebben gebaand, omgeven den ingestorten kegel aan deze zijde in zijne geheele uitgestrektheid.

De ruggen zijn langs de afhelling met een

Digitized by Google

dunne laag eener brooze kalkaardige zelfstandigheid van eene eenigzins roodachtige kleur bedekt; en het geheel, levert wanneer men zijnen blik van den rand des kraters omlaag wendt, een bij uitstek woest indrukwekkend gezigt op. Het binnenste van den krater is van dit standpunt af in zijn geheelen omvang zigtbaar. Uit de onregelmatig afhellende zij-wanden, die overigens met eene korst van asch en gruis der vulcanische uitwerpselen zijn overdekt, steken hier en daar eenige rotsblokken uit in schuinsch-hellende rigtingen over elkander liggende.- Toen ik ongeveer 2 maanden later wederom den berg besteeg, was de hierboven beschreven bodem geheel verzonken: alleen aan den westkant was nog een gedeelte van denzelven als een smalle rand naar gissing van 6 tot 10 voeten breedte, zich horizontaal langs die zijde uitstrekkende, zigtbaar.- Het diepste van den ketel, verre beneden de vroeger oppervlakte des waters, was met wanstaltige steen-massas vervuld, die vooral daar, waar de rook met een steeds sissend geluid naar buiten drong, met eene lichte gele stof gekleurd waren.- Ook vooral het westelijk gedeelte, onder den afgebroken rand der bestaan hebbende grondvlakte, was met een zuiver glinsterende zwavel aangeslagen, die bij het zwartachtig bruin der rotswanden heerlijk afstak.-

Digitized by Google

Bij wijlen was geheel het binnenste des kraters met een licht blaauwe rook gevuld, die uit tallooze scheuren of spleten met meer of minder geweld opsteeg. — Maar de voornaamste opening, scheen aan de oostzijde te zijn, door een' eenigzins vooruitspringenden steenklomp ten halve bedekt: slechts zelden echter was deze hoek, in welken steeds een diep onderaardsch gedruisch weergalmde, geheel zigtbaar, daar de aanhoudend voorwaards dringende dampen dit gedeelte den meesten tijd voor het oog bedekten.

Van af het begin der maand April, en na dus ruim twee en eene halve maand lang onophoudelijk asch en gloeijende lava stoffen te hebben uitgebraakt, is de werking trapsgewijze verminderd en de berg in rust gebleven, wel steeds rook, van een onduidelijk onderaardsch gerommel vergezeld, opgevende, maar geene steenen of andere vulcanische voortbrengselen uitwerpende.— In het laatst van December heeft hij echter weder nu en dan eenige dreunende slagen doen hooren, en nu onlangs op den 16 Januarij j. l. op nieuw begonnen asch en steenen uittespuwen, welke eerste tot in de nabijheid der dessa *Sapie krep*, dus op ruim 10 palen afstands, als een digte regen is neergevallen. — Van dit tijdstip af tot heden toe, is deze vulcaan gestadig werkende gebleven, echter

Digitized by Google

minder onafgebroken dan in het begin des vorigen jaars na zijne toen veranderde gesteldheid, daar de erupties thans, ofschoon op zich zelf niet minder hevig, niet zoo onbegrijpelijk snel op elkander volgen, en er van de eene tot de andere dikwijls een kwartier uur tijds en langer verloopt. En hiermede van den *Bromo* en het Tenggersch gebergte een beknopt overzigt gegeven hebbende, zullen wij nog met een enkel woord spreken van den

LEMMONGAN,

Op wiens ondergane instorting van het bovenste gedeelte des kegels, de vernieuwde werking van eerstgenoemden berg gevolgd is. Aan den noordkant van achter eenen spits toeloopenden heuvel, de *Goenoeng Wenie* geheeten, uit de vlakte van *Probolingo* oprijzende, is hij aan de oostzijde door een' lagen bergrug met het naar schatting tusschen de 8 à 9000 voeten hooge gebergte van den *Jang* verbonden, dat, van daar zich in een NO. rigting tot nabij *Binor* aan den zeekant uitstrekkende, en weder van dit punt terug wijkende, de geheele vlakte van *Besoekie* tot den meer oostelijk van daar gelegenen berg *Ringgit* insluit. — Zich ten westen

Digitized by Google

uit het heuvelachtige terrein, dat de lage landen van *Probolingo* en *Lemadjang* van elkander scheidt, verheffende, breedt zich de voet des *Lemmongans* ten zuiden tot verre in de vlakte van laatstgenoemde afdeeling uit, waar hij zich statig boven de hem omringende ruggen en ondergeschikte berghoogten verheft.

Ofschoon meer benedenwaards een geheel uitmakende, verdeelt hij zich op ongeveer de helft zijner hoogte in 2 bergen door een breede kloof gescheiden, de westelijke van welke de eigenlijke vulcaan is, wiens kegelvormige top, voor de hier vroeger vermelde instorting, eene slechts betrekkelijk geringe afplatting vertoonde, maar tegenwoordig merkelijk afgeknot dezen kegel ongeveer 150 à 200 voeten lager heeft doen worden.

De hoogte van dezen berg is tot dus verre nog onbekend, maar mag, met betrekking tot eenige bekende punten, in het tegen overgelegen Tenggersch gebergte, op ruim 4000 à 4500 voeten geschat worden. De oostelijke top breeder en meer afgerond, en iets hooger dan de daaraan grenzenden eruptie kegel, is van uit de vlakte af met bosschen bedekt, en door de steile afhellingen en vooruitstekende rotswanden, voorzeker niet dan uiterst moeijelijk te bestijgen. Het hooger gedeelte van den krater-berg is van daar, waar dezelve met een hoek van 40°

Digitized by Google

tot 42° oprijst, geheel kaal en met vulcanische uitwerpselen overdekt. Het boschrijk gedeelte van den minder hellenden voet, is hier in scherpe bogtige omtrekken van de aschgraauwe zijden des kegels gescheiden. Het is hier een plotselinge overgang van de alles vernielende vulcanische werkingen tot de zich in een liefelijk groen voordoende natuur—eene scheiding tusschen leven en dood, die zich gedurig bij elke eruptie al verder en verder in de lager liggende bosschen uitbreidt, door de langs den kegel afrollende gloeijende massas in hare vaart de zwaarste boomen omver rukkende.

Geschiedkundige bescheiden noch overleveringen van eenigen aard zijn ons, van de vroegere gesteldheid dezes bergs of van zijne eerste uitbarsting, bekend, en het levensgevaar, waarmede eene bestijging van den kegel tot aan de krater opening zou vergezeld gaan, maakt, dat wij omtrent de inwendige gesteldheid van denzelven niets zeggen kunnen. Naar de ontzettende lava stroomen of uitgeworpen stoffen, die zich ten noorden en ten zuidwesten ver in de beneden-landen uitstrekken, te oordeelen, zou men welhaast zeggen, dat in vroegere eeuwen ook de oostelijk top werkende is geweest, daar zich dit gedeelte als met geweld van den tegenwoordigen eruptie kegel afgescheurd voordoet,

Digitized by Google

en deze dus willigt als eene formatie van lateren tijd te beschouwen is: want dat vulcanisch vuur in geheel den omtrek van den berg vreesselijk, moet hebben gewoed, mag uit de nabij den *Lemmongan* liggende meren wel met genoegzame zekerheid worden afgeleid. Dezelve zijn 10 in getal; als de *Ranoe Pakis*, dat het grootste is en ruim 34 paal in diameter hebben zal. NO. waards van daar de *Ranoe Klakka*, door een' hoogen rand omgeven, van welks oostelijke zijde de *Lemmongan* zich al dadelijk begint te verheffen. Iets minder in oppervlakte hebbende dan de *Ranoe Pakis*, waarvan de diepte door den voormaligen Resident van *Bezoekie*, den Heer Langewagen, in het midden 70 vademen bevonden is, onderscheidt zich het heldere water der *Ranoe Klakka*, in welks spiegel-gladde oppervlakte de daar achter liggende kegel des *Lemmongans* schilderachtig wordt teruggekaatst, door eene eenigzins verhoogde temparatuur, die voornamelijk in den vroegen morgen meer duidelijk waartenemen is. De oevers dalen steil in de diepte neder, die ruim 25 vademen bedraagt. Maar boven al opmerkelijk zijn de gele kalkaardige stoffen, die, tegenwoordig eene voldoende hardheid verkregen hebbende, aan de westzijde, daar waar het water door een kleine vallei in de vlakte afloopt, in het

Digitized by Google

meer naar beneden zijn gestroomd, blijkbaar reeds in een merkelijk verdikten afgekoelden staat, zoo als de gedeeltelijk over elkander henen schietende lagen eene stolling derzelve, tijdens de afvloeijing, ten duidelijkste te kennen geven.

Zou een en ander hier insgelijks niet aan eene instorting denken doen, aan eene uitbarsting van het in deze streek nog steeds zoo werkzaam vulcanisch vuur, waarbij de vloeijende lava stoffen, na de inzakking van den aanvankelijk opgeheven grond, weder in den vuurkolk zijn teruggestroomd ?

De verder Noordoost en zuidwaards van *Klakka* gelegene meeren *Ranoe Bedalie*, *Ranoe Josso*, *Ranoe Woeroong*, *Ranoe Tierees*, *Ranoe Lohgaeng*, *Ranoe Tjoepoe* en *Ranoe Gember*, welke eerstgenoemde van alle het diepste is en langs welks zijden men niet zonder veel moeite naar het water afdaalt, dragen meer of mindere kenmerken, van aan een dergelijke werking hun bestaan te ontleenen. Welligt dat de landstreek, die den *Lemmongan* omringt, nog vele andere dergelijke inzakkingen van vulcanischen oorsprong oplevert: maar de digte wouden, waarmede dit oord overdekt is, en de vele tijgers, die zich in deze bosschen ophouden en den omtrek zeer onveilig maken, zouden een plaatselijk onderzoek daarnaar met beduidende be-

Digitized by Google

zwaren door vergezeld gaan, terwijl een vertoeven in de onmiddelijke nabijheid des bergs en nog veel meer de bestijging van denzelven, altoos hoogst gevaarlijk blijft. Dit heb ik zelf in den jare 1841, eenige weken voor de instorting van den top, ondervonden: zie hier de aanleiding tot, en de omstandigheden, die dezen togt vergezelden, welke ik, als van de gesteldheid van den *Lemmongan* in deszelfs verschrikkelijke werkingen eenig denkbeeld gevende, wel vermeen hierbij te mogen inlasschen.

Mij in de maand Julij van dat jaar te *Klakka* bevindende, gaf de *Ronggo* van de afdeeling *Lemadjang* mij te kennen, dat de doorkapping naar de oost des berg, waartoe hij vroeger bevelen ontvangen had, bewerkstelligd was en alzoo thans de mogelijkheid bestond, denzelven van de ZW. zijde te naderen, die als daartoe het meest geschikt te zijn opgegeven werd.

Alhoewel ik mij hierop geenzins had voorbereid, was mij en de mij vergezellende Heeren (1), deze mededeeling hoogst aangenaam. Reeds vroeger had ik mij voorgenomen de gesteldheid van den *Lemmongan* te onderzoeken, en de

---

(1) De heeren Potter, en de controleur der Landelijke Inkomsten Geerling.

Digitized by Google

onduidelijke opgaven der Hoofden daaromtrent aan de waarheid te toetsen. De berg, alhoewel gedurig rookende, was voor het overige, zoo als gewoonlijk in het drooge jaargetijde, rustig en kalm, en alhoewel nu en dan eene enkele steen langs den kegel afrollende tot behoedzaamheid aanspoorde, was de beklimming van denzelven in dit tijdperk van rust welligt doenlijk.

In den vroegen morgen van den 16 Julij vertrokken wij van *Klakka* eerst zuidwaards tot aan de *Ranoe Pakis*, en voorts westelijk, den weg ruim 2 palen door een digt begroeide landstreek vervolgende, nu en dan niet weinig belemmerd, door de over het slechts in het ruwe gebaande pad henen hangende bamboezen, welke struik, die hier alle ander vegetatie scheen verdrongen te hebben, als het ware boven onze hoofden een donker gewelf vormde, waardoor ter naauwernood hier en daar een enkele zonnestraal flaauw henen schemerde. Na een geruimen tijd niet dan stapvoets dezen weg gevolgd te hebben, daar de vochtigheid van den grond de paarden telkens deed uitglijden, met gevaar van ons in de overal uitstekende spitse punten der afgekapte bamboezen te kwetsen, begon de digtheid van het bosch te verminderen, en stuiteden wij op het onverwachts op eene kale heuvelachtige vlakte, welke, zoo als wij nader bevonden,

Digitized by Google

eene verlenging bleek te zijn van eenen bergrug, regtstreeks van den *Lemmongan* afloopende, van ongeveer $\frac{1}{3}$ paal breedte, aan weerszijden door de wildernis ingesloten, met welke, van zoo ver het oog reikte, dit lager gedeelte bedekt was.

Onze paarden op dit punt achterlatende begonnen wij van hier den togt te voet, die echter vrij wat meer bezwaar opleverde, dan wij ons in den eersten opslag hadden voorgesteld. De zich voor ons opdoende zacht gloeijende vlakte was zoodanig, verscheiden vademen hoog, met eene laag van los op elkander liggende steenklompen bedekt, dat men niet anders dan van den eenen steen op den anderen springende kon voortkomen. De meeste dezer steenbrokken, waaronder vele van 4 tot 6 voeten diameter in een half verbranden staat verkeerden, waren met een zacht mos begroeid, dat echter den reeds zoo vermoeijenden overtogt van dit gedeelte des te gevaarlijker maakte, daar dit mos, hier en daar, de diepe scheuren of de tusschenruimte van deze los over elkander henen gerolde steenmassas voor het oog verborg, en men dien ten gevolge gedurig van denzelven afgleed of vrij onzacht tusschen de steenen instortte, dat des te gevaarlijker was, aangezien velen zoo onvast op elkander lagen, dat zij bij de drukking van den voet wegkantelden. Hoe verder

Digitized by Google

wij kwamen hoe moeijelijker het terrein werd. De aanvankelijk zacht glooijende helling nam al meer en meer in steilheid toe: de dwarsloopende kleine ruggen, die inderdaad niets anders dan eene opeenhooping van afgeronde steenklompen waren, konden niet dan door lange omwegen vermeden of al klouterende met een ongewone inspanning bestegen worden. Eindelijk echter, na stellig ruim 2 uren op die wijze voortgeworsteld te zijn, sloegen wij regts af en daalden, langs de hier hoog op elkander gestapelde steenbrokken, in de bedding eener drooge beek neder, van waar regtstreeks de *Lemmongan*, door niet een enkel wolkje beneveld, in volle pracht omhoog rees.

Maar van welk punt mag deze ontzettende massa steenen, die wij een oogenblik vroeger verlaten hadden, en welke zich nog altijd, zoo ver men zien kon, opwaards tegen den berg uitstrekte, zijn uitgeworpen? Dat zij uit den tegenwoordigen krater zou zijn neergevloeid, komt niet zeer waarschijnlijk voor, daar, bij eene zoo aller geweldigste eruptie, de kegel zelf der vernieling niet zou zijn ontgaan, en de stroom zich ook in dat geval meer zuidwaards hebben uit gestrekt. Meer waarschijnlijk is het, dat het de overblijfselen zijn van eene uitbarsting van vroegeren tijd, bij de scheuring des bergs in 2 top-

Digitized by Google

pen, waarbij deze door het vuur half verteerde rotsbrokken welligt met een stroom van modder langs deze zijde des bergs zijn afgevoerd; want dat dezelve niet, zoo als anders, uit den krater zijn omhoog geslingerd, is aan de rigting, die deze stroom van steenen genomen heeft, ten duidelijkste zigtbaar, terwijl ook in dat geval de steenen zelf, uit eene zeer poreuse, schilferachtige stof bestaande, onmogelijk in dien gaven onverbrokkelden staat los op elkander liggende zouden worden aangetroffen, maar in hunnen val geheel verbrijzeld neergekomen zijn.

Van de hierbovengenoemde beek, waar ook het bosch dat de berg omzoomt eindigt, begint zich de voet des kegels langzaam oprijzende te verheffen.

In diepe ravijnen doorsneden, langs welke in den regen-tijd het water in stort-vloeden afstroomt, dat de vulcanische asch tot diep in de bosschen medevoert, schijnt dit gedeelte des bergs weinig door de latere uitbarstingen of die van den tegenwoordigen tijd geleden te hebben. De vulcanische uitwerpselen zijn grootendeels onder eene laag van asch, die hier en daar eenige voeten dik is, bedolven. Ook is de helling hier nog zoo gering en onregelmatig gevormd, dat de thans van den kegel afrollende steenen, met hoe veel geweld zij ook naar be-

Digitized by Google

neden storten, dit punt niet kunnen bereiken, maar de kloven en spleten van dit voorgebergte in hunne vaart gestuit worden.

Alhoewel er ook aanvankelijk geen voornemen had bestaan den berg zelf te bestijgen, scheen de gelegenheid daartoe thans zoo gunstig te zijn, dat wij zonder verdere beraadslaging daarmede een begin maakten. Langs de meest geschikte punten opklimmende, hadden wij spoedig de eerste aanhoogten die den voet uitmaken achter ons, maar ook hiermede dat gedeelte bereikt, van waar de kegel onder een hoek van 40° en meer oprijst. De rulle asch, welke telkens onder den voet wegzakte, de los liggende steenen, die bij de minste beweging omlaag rolden, deden ons niet dan langzaam vooruitgaan en vermoeiden uitermate. Hoe hooger wij klommen, hoe spoediger onze krachten, na een kortstondige rust, weder waren uitgeput. Het terrein van den berg was hier als met kleine puntige steenen en scherven van verbrijzelde rotsstukken overdekt, die bij elken mistred eene pijnlijke gewaarwording aan de voeten veroorzaakten, en die der ons vergezellende Inlanders telkens kwetsten, wier getal dan ook, naar gelang wij in hoogte wonnen, gedurig verminderde en thans, behalve den *Ronggo* van *Lemadjang*, tot op drie geslonken was. Al

Digitized by Google

de anderen waren, of om de zeer wettige reden hunner gewonde voeten, of uithoofde van wezenlijke of voorgewende afgematheid, van lieverlede achtergebleven, want, dat de meesten, meer dan wij met het geen mogelijk *kon* gebeuren bekend, weinig opgewektheid gevoelen konden, hunne gezonde ledematen aan de verschrikkelijke werking van dezen vuurberg bloot te geven, werd ons later maar al te begrijpelijk.

Wij, met het gevaar niet bekend en er ten minste geen juist denkbeeld van hebbende, stegen al hooger en hooger tegen den kalen kegel op, uit wiens verbrokkelden top wel gestadig, maar zonder eenig gedruisch, een zware kolom van rook opklom. Deze, naar onze meening, inwendige rust van den berg scheen ons een gelukkig voorteeken toe, den krater-rand te zullen kunnen bereiken. Dat er ook welligt nu, bij den hevigen rook, eenige steenen konden uitgeworpen worden, stelden wij ons wel geenzins als onmogelijk voor, maar dat wij, die zulk een onmerkbaar kleine plek van den grooten omtrek des bergs besloegen, door een neervallenden steen zouden getroffen moeten worden, was, alhoewel altijd mogelijk, toch wel niet te verwachten. En de angstige gezigten der

Digitized by Google

ons vergezellende inlanders beschouwden wij met een medelijdenden glimlach.

Maar hoe meer wij vorderden, hoe meer inspanning van krachten er vereischt werd, daar bij de aanmerkelijke afhelling, die met geheel los liggende steenbrokken bezaaid was, de voet naauwelijks een vast punt vinden kon, en wij telkens over deze of in de rulle vulcanische asch, die zich hier en daar in lage ruggen had opgehoopt, achter uitgleden.

Wij waren nu tot op ruim $\frac{3}{4}$ van den kegel gevorderd, in eene streek, die blijkbaar het meest aan de eruptien was blootgesteld. Wij bevonden ons hier in het gebied, en onder het onmiddelijk bereik der nog niet geheel ingesluimerde vulcanische krachten. Boven ons den rookenden krater, door een rand van hoog op elkander gestapelde steenbrokken als omkranst: ver in de diepte de ruggen van den kegel afdalende, die van hier nog slechts flaauw te onderscheiden waren. Langs tallooze ravijnen, was de lavastroom, in verschillende rigtingen, naar de vlakte afgevloeid en op sommige punten, als in graauwe strepen tot ver in de bosschen doorgedrongen. Geen spoor van dessas was van deze hoogte meer waartenemen. In een onduidelijk verschiet scheen de geheele landstreek, tusschen den Tenggerschen bergketen en den

Digitized by Google

Lemmongan, slechts één onafgebroken wildernis uittemaken. Alleen eenige lichtgroene plekken, voor *Djagong* velden te houden, en in de nabijheid der meren van *Klakka* en *Pakis* gelegen, gaven te kennen, dat nog niet elk spoor van bevolking van dit tooneel van verwoesting verdwenen was. Maar dáár, waar wij stonden, was geen teeken van vegetatie te vinden; slechts zwarte, half verbrande steen-klompen, vele van welke, door de kracht van den val verbrijzeld, nog blijkbaar eerst kortelings waren uitgeworpen, bedekten den steil oploopenden bergwand. Verschillend van die meer beneden, waren de steenen hier als schoon geveegd, en nog met geene asch overdekt. Een derzelve, dien wij langs de helling afwentelden, en die in zijnen val een aantal anderen medesleepte, was nog eenigzins warm en bewees ten volle wat ons bij een mogelijke eruptie te wachten stond. Aan wijken noch ontvlugten was toch daar, waar wij ons toen bevonden, te denken, daar het reeds moeite kostte zich hier, op deze los over elkander liggende steenen, staande te houden. Dit alles deed ons dan ook, en voorwaar ter goeder ure, besluiten terug te keeren, want nog naauwlijks waren wij langs den kegel afgedaald, nog ter naauwernood hadden wij de lagere gedeelten des bergs, in de nabijheid

Digitized by Google

van den lava of steenstroom hierboven beschreven, bereikt, of de berg gaf een' ratelenden slag met een gekraak en gekletter, dat tot in het diepste der bosschen als een rollende donder werd terug gekaatst. Ons omkeerende zagen wij met ontzetting een zwarte kolom van rook met een verbazend geweld uit den krater opstijgen en ontelbare steenen, als geschoten projectilen, al sissende uit de lucht vallen, grootendeels in de streek en op de plaats, waar wij ons nog geen half uur vroeger bevonden hadden. Met eene onbegrijpelijke snelheid langs den kegel afschietende, verpletterden zij elkander in den val, duizend anderen in hunne vaart medevoerende. Dit was het werk van een oogenblik. De wolk van asch, die bij het omlaag storten van zoo vele steenbrokken, bij het wijd en zijd weg springen dier verbrijzelde rotsmassas, van deze zijde des bergs opsteeg, was zoo groot dat zij voor een wijl den geheelen kegel aan het oog onttrok.

Ongeveer een kwartier uurs daarna volgde er eene tweede eruptie, maar thans aan de noordzijde met een gelijk geweld als de eerst maal. Het bleek ons echter nu, dat de verdoovende slag, dien wij aanvankelijk, bij de eerst uitbarsting, aan den berg zelf toegeschreven hadden, niets anders was geweest dan het gekletter der

Digitized by Google

neervallende steenen, die, met eene ontzettende kracht uit den krater opgeworpen, niet zoo als bij den *Bromo* in de rulle asch neerkwamen, en daar een slechts dof gedreun voortbragten, maar hier op de helling des bergs met gruis en steenmassas overdekt, hoog uit de bovenlucht omlaag stortten en verbrijzeld, over elkander henen, in de diepte afrolden.

Wanneer men echter de geweldige schokken in aanmerking neemt, die de val van eene zoo groote massa steenklompen, van eene hoogte van eenige duizende voeten, op het ligchaam van dezen berg moet uitoefenen, en nagaat dat de *Lemmongan* thans reeds sedert een onheugelijke reeks van jaren onder een der sterkst werkende vulcanen gerekend wordt, wiens krater, vóór de bedoelde instorting, gewoonlijk in den regentijd vele maanden lang, onafgebroken gesmolten stoffen of nog onverbrande steenen uitwierp, moet men inderdaad verwonderd zijn, dat de bijna spits uitloopende kegel onder die onophoudelijke werkingen niet reeds voor lang bezweken is. Immers toch was, bij mijne komst in deze afdeeling, in het laatst van 1840, aan denzelven geene merkbare verandering waartenemen, bij het gene de berg ruim 12 jaren vroeger, blijkens eene naauwkeurige afbeelding onder mij berustende, was geweest, en is het dus geen-

Digitized by Google

zins bevreemdend, dat, na een zoo langdurig tijd-verloop, het bovenste gedeelte des bergs eindelijk eene belangrijke verandering heeft ondergaan. Maar wat zou het zijn geweest, bij aldien eens het vuur daar ver beneden, diep in het hart der aarde, een vruchteloozen kamp gestreden had, om zich, langs voor lang verlaten kanalen, in den *Bromo-krater* te ontlasten; want dat de op nieuw werkende gesteldheid van dezen berg als een gevolg van de instortings des *Lemmongans* moet worden beschouwd, zal immers niet in twijfel kunnen getrokken worden? Aan welk een ondenkbaar tooneel van verwoesting ware niet welligt de omliggende landstreek prijs gegeven geweest, indien eens de berg, voor de werking der daaronder woedende elementen bezweken, zijn verscheurde zij-wanden, als een andere *Gloenggoeng*, wijd en zijd in de vlakte geslingerd en dood en verderf in duizenderlei gedaanten om zich henen verspreid had: indien eens de thans zoo kalme wateren der meren, die dezen vulcaan omringen, door de uitgebraakte gloeijende stoffen uit hare kolken verdreven, naar de lager liggende vlakten waren afgestroomd. Het was dan ook geenzins te verwonderen, dat de instorting van den top des *Lemmongans*, bij al de overige verschijnselen, wel eenige zorg baarde en de later gevolgde

Digitized by Google

uitbarsting van den *Bromo* als een weldadige afwending der rampen werd beschouwd, die deze oorden boven het hoofd gehangen hadden.

Sedert dat tijdstip is de berg vele maanden lang in rust gebleven, maar eindelijk wederom in het midden van het vorig jaar begonnen nu en dan rook optegeven: echter geenzins met die hevigheid als voor dezen, zoo dat het prachtvol schouwspel, dat de brandende *Lemmongan* vroeger opleverde, voor het tegenwoordige opgehouden heeft te bestaan.

Digitized by Google

AANTEEKENINGEN

NOPENS DE ZEDEN EN GEBRUIKEN DER BEVOLKING

VAN HET

TENGGERS GEBERGTE.

Ofschoon ook de bevolking van *Tengger* tegenwoordig zich tracht voor te doen, als ware zij den Mahomedaanschen godsdienst toegedaan, door zich zelfs aan de instelling der Besnijdenis te onderwerpen, blijft zij in hare gebergten in stilte den Hindoeschen godsdienst en de heidensche begrippen aankleven, de *Dewo* Wischnoe en *Dewo* Bromo als de opperste of hoogste godheden erkennende.— Het is mij niet mogelijk geweest, met eenige zekerheid te ontdekken, sinds hoe lang zij reeds door de toelating der besnijdenis voor het uiterlijke de leer van Mahomed heeft omhelsd: maar zulks moet nog

Digitized by Google

eerst sedert weinige jaren, althans onder *Probolingos Tengger*, dagteekenen, daar bij de aankomende jongelingschap weinige of geene gevonden worden, die deze bewerking hebben ondergaan.

Algemeen is dezelve tegenwoordig ook nog in het geheel niet, dewijl de bevolking er niet door dwang maar alleen van wege de geestelijkheid, door overreding, beloften en dergelijke toe gebragt wordt, en zij door toetreding gewaarborgd is tegen alle beleedigende spotternijen en aanmatigingen, die de Javaan der beneden landen anders maar al te zeer geneigd is, zich tegen den Tenggerrees, wanneer hij dezen als heiden beschouwt, te veroorlooven.

De besnijdenis-plegtigheid, door een zendeling of priester uit de beneden landen verrigt wordende, verschilt niet van die in de andere oorden van *Java* in gebruik. Men betaalt naar vermogen den priester, die dezen *dienst* bewijst, met *f* 1 à *f* 2, ook wel met wit linnen en dergelijken, maar hierop volgt zelden die *slamatan*, welke bij de bevolking in de beneden landen nimmer achterwege gelaten wordt, en hetwelk genoegzaam bewijst, hoe weinig belang of waarde zij aan eene instelling hechten, die anders zoo algemeen en met groote statie gevierd wordt.

Maar bij het huwelijk, ofschoon aanvankelijk

Digitized by Google

door een' Mahomedaanschen priester gesloten; vinden verschillende plegtigheden en gewoonten plaats, welke van die, in de beneden landen in gebruik, geheel afwijken. Wij zullen trachten dezelve hieronder kortelijk te beschrijven.

Zoodra de wederzijdsche ouders het met elkander omtrent het tusschen hunne kinderen aantegaan huwelijk eens geworden zijn, vordert de hoffelijkheid dat hiervan aan de leden der beide familien openlijk kond gedaan wordt.

Men bepaalt hiertoe eenen avond en nadat de aanverwanten van den bruidegom, ten huize van dezen verzameld zijn, begeeft men zich twee aan twee op weg naar de woning van den vader der bruid, of van hem ten wiens overstaan als *walie* of getuige het huwelijk moet gesloten worden, waar dan insgelijks de leden of familie betrekkingen der bruid vergaderd zijn.

Na men gezeten is, doet de vader van den bruidegom opening van zijnen wensch en van het vurig verlangen zijns zoons; dat met veel ernst en deftigheid door den vader der bruid aangehoord wordt. Deze geeft hierop zijne toestemming te kennen, deelt het ten overvloed aan al de aanwezigen mede, waarop men elkander onderling geluk wenscht, terwijl de dag wordt bepaald, waarop het huwelijk zal moeten plaats vinden. Hierop noodigt de vader

Digitized by Google

der bruid al de aanwezigen ter maaltijd, en spijzen de beide vaders met elkander uit eenen schotel, ten bewijze dat men het over en weder wel meent en beider wensch in deze zoo belangrijke zaak een en dezelfde is.— De bij de bevolking der beneden landen anders gewone *Ngelamar-an* of toezending van geschenken, vóór de sluiting van het huwelijk, vindt bij de Tenggerrezen zelden plaats.

Het huwelijk zelf wordt voorts op den dag daartoe vooraf vastgesteld voltrokken door den *Penghoeloe* ter hoofdplaats, of een door hem daartoe gemagtigd zendeling of Priester, op de gewone wijze niet van die in de beneden landen verschillende. Nadat deze plegtigheid volbragt is, begeeft een ieder zich naar huis: dan wordt door de ouders van weerskanten, de wijze bepaald, waarop men het huwelijk naar volksgebruik met meer of minder statie zal vieren of inwijden. Op den daartoe aangegeven dag, begeeft de bruidegom zich, op de gebruikelijke manier met *Boreh-boreh* besmeerd, met bloemen opgesierd en door eene *Koelòek* gedekt, van zijne aanverwanden en vrienden vergezeld naar de woning van de bruid, waar hij haar buiten de deur wachten moet, terwijl de anderen binnen gaan en eenige versnaperingen gebruiken. De bruid, die inmiddels insgelijks al-

Digitized by Google

mede met opgenoemd *Boreh-boreh* ingewreven en met armbanden (*klad bauw*,) een gouden hals keten (*kaloeng soesoen tigo*,) versierd is, wordt hierop ten voorschijn gebragt, en voorts in statie met den bruidegom rondgeleid, evenwel niet als in de benedenlanden in eene *Groedo* of draagstoel, maar te voet, terwijl boven de bruid en den bruidegom een *Paijong* of zonnescherm gehouden wordt.— Men keert hierop naar de woning der bruid terug, waar de vader of gastheer het geheele gezelschap ontvangt en een ieder zijne plaats aanwijst.— De jong gehuwden zetten zich gewoonlijk neder ter regter zijde van de stookplaats of den vuurhaard, waar een der hokjes of slaapsteden, die men in de woningen der Tengerrezen vindt, met bloemen en kleedjes voor hen is ingerigt, terwijl de overigen meer benedenwaards en overeenkomstig hunnen rang en ouderdom, op de breede *Balie-balies*, waarmede de wanden ter weder zijde voorzien zijn, plaats nemen. Men dient hierop eenige ververschingen vruchten, koffij enz. rond en geeft elkander raadsels op, die dan bij beurten moeten opgelost worden.— De beoordeeling van de ontçijfering dezer raadsels is aan de 4 oudsten van het gezelschap opgedragen, waarvan de een den naam van *Kerti Djoijo* voert en als voorzitter der kommissie beschouwd wordt.

Digitized by Google

Een ander heeft den naam van *Djaksa*, en bepaalt de boete, ingeval het raadsel niet naar genoegen wordt opgelost. De derde noemt zich *Seno-Pattie*. De vierde draagt den naam van *Kebayan*.

Het is deze raad die beslist of de uitlegging der opgegeven raadsels juist is en die tevens, bij eene verkeerde verklaring, de boete vaststelt, welke daarvoor door den Djaksa is geëischt, en die meestal bestaat in het drinken van een of meer teugen *Arrak* of *Tapé*, welke daarbij uit koehoornen, namelijk uit de punt derzelve, tot den vorm van een glas gesneden, toegediend wordt.— Terwijl men dus op die wijze de gemoederen tot vrolijkheid stemt, waarin echter de bruid en bruidegom, die alles zoo deftig mogelijk moeten aanzien, niet deelen mogen, worden op den grond eenige matten uitgespreid, ten einde het opgeven van raadsels door een ander vermaak der Tenggerezen, het schermspel met pieken, aftewisselen. De piek wordt hiertoe van het lemmet ontdaan, om zonder gevaar zich op die wijze te vermaken; koffij en andere ververschingen worden hierbij intusschen gedurig rondgediend.— Na men zich op die wijze eenigen tijd bezig gehouden heeft, stelt de gastheer, de vader der bruid, het gezelschap voor, zich met inlandsche dansen of

Digitized by Google

Nandak te verlustigen.— De gamelang, die in eene Tenggersche huishouding een der voornaamste stukken van weelde uitmaakt, wordt hierop in orde gesteld en geroerd: vervolgens begeeft zich de Doekoen of Tenggersche priester naar eene voor hem bestemde zitplaats beneden de *Langar*, zijnde eene plank waarop een weinig rijst, suiker, garen en bloemen zijn neergelegd, tot eene offerande aan den *Dewo* van *Tengger* echter niet dan nadat deze Doekoen alvorens een paar malen op het geklank der gamelang eenige draaijingen of wendingen gemaakt heeft. Zich voorts weder neerzettende, dansen de beide vaders van de bruid en den bruidegom met elkander den eersten dans, en plaatsen zich hierop ter wederzijde van den Doekoen op de *Balie-balie*.— Hierna dansen de moeders der jonggehuwden den tweeden dans, die daarop links en regts van hunne echtgenooten plaats nemen.

Vervolgens treden al de jonge nog ongehuwde meisjes te voorschijn, die bij hen bekende *Antjak-antjakan* tandakkende, waarop zij zich naar het jong gehuwde paar begeven, om ook dit ten dans te geleiden.— Intusschen schijnt deze dans een gedeelte van de hierop volgende trouwplegtigheid uittemaken. Alles geschiedt nog met afgemeten deftigheid, en nadat de bruid en bruidegom op de maat der muzijk eenige

Digitized by Google

bewegingen hebben gemaakt, worden zij door de rij van maagden terug geleid, waar zij achter den Doekoen plaats nemen.

Deze vouwt nu zijne handen en spreekt voorts met eene fluisterende stem eenige gebeden uit, daarbij tevens den zegen van de *Dewa* over de jonge lieden afsmekende. — Hij keert zich hierop tot de bruid en den bruidegom, die hij door de besprenging met eenig geurig water tot hunnen nieuwen staat inwijdt. — Deze buigen zich voor bovengenoemde *Langar* neder, en begeven zich voorts naar een ander gedeelte van het vertrek, waar intusschen door den doekoen en zijne handlangers eenige poppen van klapper bladen vervaardigd en met kleedjes, hoofddoeken, en bloemen opgesierd, in orde zijn geplaatst, en die naar de uitlegging der Tenggerezen de voorouders der jonggehuwden moeten voorstellen. In hoeverre nu door deze niet welligt andere half-goden of beschermheiligen worden bedoeld, is mij niet mogelijk geweest te ontdekken. De Tenggerees is, zoo als ik dit meermalen ondervonden heb, voorzigtig in zijne uitlatingen, omtrent alles wat zijn geloof betreft, en dit geheimzinnige, gevoegd bij de verbastering der oorspronkelijke begrippen van godsvereering, maakt het thans zeer moeije-

Digitized by Google

lijk, hem in zijne gewoonten nategaan en zijne godsdienstige gebruiken te begrijpen.

Bij het huwelijk van personen van aanzien, hoofden en dergelijke, is het getal beelden of poppen op 44 bepaald, terwijl zulks bij geringe of minder gedoede dessa bewoners tot op 10 en 12 afdaalt. Verschillende spijzen, vruchten enz. worden voor deze beelden geplaatst, die echter door het gezelschap niet mogen aangeroerd en als heilig of *gewijd* beschouwd worden.

Voor deze beelden nu is het, dat de jong gehuwden zich na de inzegening des priesters nederbuigen en hunne soembah verrigten, terwijl de Doekoen voortgaat zijne gebeden binnen 's monds te prevelen. Na deze beelden dienst, mag men het wel noemen, wordt het jonge paar naar deszelfs zitplaats terug geleid en is het thans dat, na alvorens gezamelijk aan den toebereiden disch gezeten te zijn geweest, de vreugde meer ongedwongen en de dans algemeener wordt. Maar opmerkelijk is het, dat bij de bevolking van Tengger, die zich steeds in zoo vele opzigten van die der benedenlanden onderscheidt, ook nog na zoo vele eeuwen, die kinderlijke eenvoudigheid en zuiverheid van zeden is bewaard gebleven, welke een ieder, die hare gebergten bezoekt, zoo duidelijk in het oog valt, en overal ook bij de viering van huwelijks feesten en der-

Digitized by Google

gelijke, ten duidelijkste wordt opgemerkt. Te vergeefs zullen daarbij de zoo gewone danseressen of Tandaks, anders op Java zoo algemeen geliefd, en zonder welke een inlandsch feest niet volmaakt geacht wordt, gezocht worden. Met de grootste verachting wordt dit slag van vrouwen door de bevolking van *Tengger* beschouwd, en zoodanig geschuwd, dat zij niet eens ook bij feesten in het gebergte toegelaten worden. Maar aan gulle ongekuntstelde vreugde is daarom toch geen mangel. De *Tenggerees*, aan zijne voorvaderlijke gewoonten gehecht, verwerpt elk vermaak dat hem zijne zedelijkheid en onschuld, mag men zeggen, zou kunnen doen verliezen. Hij heeft geen ligtekooijen noodig om vrolijk te zijn. Hij verzamelt vrienden en magen om zich heen, wanneer het hoogtijd is, en na zelf zijne bruid ten dans te hebben geleid, wordt dit vermaak onder gehuwden en jongen algemeen, zonder ook in het minst de eerbaarheid van beide geslachten te kwetsen. Eerst lang na zons ondergang wordt deze dans gestaakt, en het grootste gedeelte der gasten vleit zich op de breede balie-balies neder, die daartoe door den gastheer met zorg zijn in orde geschikt. Zoo sluimert men in en voort, tot het hanegekraai het aanbreken van den dageraad verkondigt.

Digitized by Google

Maar ook nu doet zich een tooneel voor, dat even wonderling is als, wist men de beteekenis niet, weinig overstemmende met de vreugde van den vorigen dag. Een luid geween en gekerm wordt door de aanverwanten der jonggehuwden aangeheven. Beide bewijzen nog eenmaal hunne soembahs of eerbetooningen voor de hierboven beschreven poppen of beelden, die hunne voorouders moeten voorstellen. Om in het geluk hunner nakomelingen te deelen en de verlooving mede te vieren, verlieten zij, zoo zegt men, hunne graven, en zou men hen dan, zonder smart, zonder tranen en luid geween, weder kunnen zien henen gaan? Het denkbeeld heeft iets treffends: eene herinnering aan, een voortleven met de dierbare afgestorvenen, die ons zijn voorgegaan en gewis zoo gaarne aan onze aardsche vreugde zouden willen deelnemen. Jammer dus dat ook de afloop of het einde van het tooneel niet hiermede overeenstemt, maar de indruk, dien de bijwoning van dit alles heeft te weeg gebragt, eenigzins veranderd wordt, door de wijze waarop zij zich daarna, van deze, hunne afgestorvene aanverwanten voorstellende beelden, wederom ontdoen.

Nadat men zijne smart, zoo als boven omschreven is, genoegzaam lucht gegeven heeft, worden de poppen ontkleed en zonder verdere ceremonien

Digitized by Google

opgenomen, naar buiten gebragt en in het naast bij gelegen ravijn geworpen. Een ieder begeeft zich hierop naar huis, ook de bruidegom, die, ofschoon thans wettig gehuwd, echter gewoonlijk den eersten nacht niet bij zijne vrouw als man wordt toegelaten. Meestal vindt dit eerst den tweeden nacht plaats, nadat alvorens al de hierboven omschreven ceremonien en festiviteiten, ten huize van den vader des bruidegoms, zijn herhaald, waarmede de huwelijks plegtigheid besloten wordt.

Bij de zwangerschap der vrouwen worden door de *Tenggerezen* geene plegtigheden of feesten, zoo als die bij de bewoners der beneden landen in gebruik zijn, in acht genomen. De geboorte zelf vindt gemeenlijk zonder de gewone Doekoen plaats, en de slamattans op den 40sten dag na de geboorte, het doorsteken der ooren en alle verdere feesten, die daarbij elders gevierd worden, zijn bij de bevolking van *Tengger* onbekend.

De begravenisplegtigheden zijn echter merkelijk van die, bij de overige bevolking van *Java* in gebruik, verschillend. Wij zullen trachten dezelve hieronder kortelijk te beschrijven.

Zoodra een *Tenggerees* gestorven is, verzamelen zich al de bloedverwanten aan het sterfhuis, hetzelve met hunne weeklagten

Digitized by Google

vervullende. Ook even als bij den *Mohamedaan* moet aldaar het lijk voor zonsondergang begraven zijn.

Naauwelijks heeft de stervende dus den laatsten snik gegeven, of de Doekoen of Dorpspriester begeeft zich aan het sterfhuis, waar het lijk als dan op eene balie-balie naar buiten gedragen, en voorts door den geestelijke gewassen, en in wit linnen gewikkeld wordt. Dit verrigt zijnde, prevelt hij eenige gebeden, waarna men het lijk op eene baar legt, en voorts, zonder de anders gewone *plengkoengan* of kap, overdekt, naar de begraafplaats draagt.

Aldaar gekomen wordt het lijk in het graf neêrgelaten, echter zoo, dat het hoofd juist naar den berg *Bromo* gekeerd is, terwijl hetzelve in dier voege met bamboes wordt overdekt, dat, bij het vullen van den kuil, het ligchaam door de aarde niet kan gedrukt worden. Het graf gevuld zijnde, plaatst men aan het hoofd- en voet-einde van hetzelve twee bamboezen, *Maijessan* genoemd, welke echter van boven afgesneden zijn en wel zoo, dat dezelve als twee kokers boven den grond uitsteken, die voorts elk met een kleine pagger of heining van drie voeten hoog omringd worden. De oudste der aanwezigen, houdt hierop een korte aanspraak tot de overigen, die den overledene de laatste eer hebben aangedaan;

Digitized by Google

welke gewoonlijk hierop neêrkomt: » dat hij, die «daar ter neder is gelegd, eenmaal hun med- «gezel, hun broeder was, maar nu van dit «oogenblik af aan, niet meer als zoodanig «aangemerkt wordt", waarop zich voorts een ieder naar huis begeeft.

Tot den 10[den] dag worden dagelijks eenige rijst, koffij en dergelijke door de naaste betrekkingen van den overledene bij het graf geofferd, en doet men eene kleine hoeveelheid van een en ander in de hierboven genoemde bamboezen kokers, tot spijze voor den afgestorvene, zoo lang hij nog verondersteld wordt, schoon onzigtbaar, op aarde rond te wandelen. Den 3[den] dag na de begrafenis, wordt eene groote slamattan gegeven, waarop alle naastbestaanden en vrienden van den overledene genoodigd worden. De Doekoen plaatst bij die gelegenheid weder de poppen of beelden, hierboven bij de huwelijks pligtigheid omschreven, in orde en, als de voorouders van den afgestorvene voorstellende, wordt aan deze, na hun eenige spijzen en vruchten zijn voorgezet, van het sterfgeval mededeeling gedaan, onder te kennen gave, dat deze slamattan ter zijner of ter harer nagedachtenis is aangerigt", waarop de aanwezigen, nadat de Doekoen een gebed heeft uitgesproken, eenige spijs gebruiken. Tegen het

Digitized by Google

aanbreken van den dag, de tijd dat de beelden weder moeten worden weggebragt, heft men, even als bij de huwelijks plegtigheid, een luid geschrei aan: men doet de soembah voor dezelve, en nadat de Doekoen den *Dewo Bromo* heeft gesmeekt, den afgestorvene in zijne hoede te nemen en den veiligsten weg naar betere gewesten aantewijzen, neemt men de beelden op, die voorts als vroeger in de naast bij zijnde valei worden weggeworpen.

Deze slamattan wordt op den 7, 40, 100 en 1000[sten] dag na den dood herhaald, waarmede de lijkfeesten afgeloopen zijn.

De goederen der ouders vervallen bij afsterven aan de kinderen, en, bij ontstentenis van deze, aan de broeders, zusters of naaste bloedverwanten, zonder dat daarop eenige bijzondere bepalingen, gelijk bij de bevolking der beneden landen, gemaakt zijn.

Twisten of oneenigheden over dergelijke boedel scheidingen vallen nimmer voor, en een verschil van gevoelen wordt, zonder verdere omstandigheden, door den Doekoen beslecht, die in alle gevallen van godsdienstigen aard uitspraak doet, doch welke, bijaldien die niet ten genoege van partijen uitvallen, aan eene nadere overweging van den Hoofd-Doekoen of hoofd-priester te *Ngadie Sarie* onderworpen worden.

Digitized by Google

Het is dan ook deze, die tevens bij alle pleg-tigheden van eenig belang voorzit, en bij het groot offerfeest aan de *Bromo* den dienst als opperpriester verrigt.

Het zal welligt niet onbelangrijk worden geacht, daarvan eene mededeeling of beschrijving hieronder te laten volgen, daar het als eenig in zijne soort op *Java* kan worden aangemerkt, en ten volle bewijst, hoe weinig de Tenggerees nog Muselman is, ofschoon hij zich aan de pligtigheid der besnijdenis onderwerpt, en zijn huwelijk door den Panghoeloe der beneden landen gesloten wordt.

Alvorens echter tot de beschrijving van het feest overtegaan, zullen wij hieronder bekend stellen de gebeurtenis, waaraan, volgens de overlevering der Tenggerezen, de slamattan aan den *Bromo* haren oorsprong ontleent.

In vroegere eeuwen, kort nadat een gedeelte der bevolking uit de benedenlanden, door de overrompeling en verwoesting van het Rijk van *Modjopait*, her en derwaarts gedreven en vooral in de omliggende gebergten van *Malang* en het meer oostelijk gelegen *Tengger* gevlugt was, en zich aldaar, achter diepe ravijnen en uitgestrekte wildernissen, aan de vervolging van *Raden Fatah* en zijne veldoversten onttrok, om in die eenzame onbezochte gebergten den voorva-

Digitized by Google

derlijken godsdienst ongestoord te kunnen getrouw blijven, bevond zich aan het hoofd dezer vlugtelingen zekere *Kiahie Dadap Poetie*, die eene gelofte gedaan had, dat zoodra hij 25 kinderen, *zonen*, kreeg, hij dezelve uitdankbaarheid aan den berg *Dasar* zoude offeren.

Ofschoon ook de zoogenaamde Zandzee, zoo als die tegenwoordig bestaat, reeds aanwezig was, en de *Goenoeng Bromo* en *Batok* hunne kruinen boven de kale zandige vlakte verhieven, als gedenkteekenen van den overmoed van *Kresno*, koning van *Indbrowattie* tegen *Seno*, zoon van *Pandoe Dewo Notto*, was eerstgenoemde nog geenzins een schrikwekkende vulcaan, die zijn asch en steenen over de omliggende bergruggen uitwierp, maar een groenende heuvel, die een vrolijk contrast met de daaronderliggende doodsche vlakte opleverde, en daarom bij de bergbewoners onder den naam van *Goenoeng Dasar* bekend was.

Kiahie Dadap Poetie zijne gelofte ingewilligd ziende, en nagenoeg te gelijker tijd vader van 25 zonen wordende, nam hierop deze zuigelingen alle van de borst hunner moeder af, en dezelve in een wit laken gewonden hebbende, beklom hij den *Goenoeng Dasar*, waar hij deze zijne kinderen, onder aanroeping van den *Dewo Bromo*, op een steen nederleide van dezen het

heil voor zijne uit de benedenlanden verjaagde bevolking afsmekende.

Nadat hij wederom in de zandzee was afgedaald, stortte op het onverwachts met een hevig gekraak de top des bergs in, en werden deze 25 zonen door den gapenden afgrond verzwolgen, die hierop eensklaps een stroom van kokende modder, asch en vlammen uitbraakte, waarvan nog heden ten dage de sporen ten duidelijkste zigtbaar zijn. Maar ook niet lang duurde het, of het welbehagen des Allerhoogste in het offer van *Kiahie Dadap Poetie* openbaarde zich aan de tot dus verre ongelukkige bergbewoners. De vervolgingen verminderden van lieverlede, en, bij den turuggekeer van rust en vrede, nam de welvaart der bevolking toe. De aarde gaf honderdvoud het gezaaide terug, en de dankbare Tenggerees beschouwde zulks eenlijk en alleen als een gevolg van het offer door *Kiahie Dadap Poetie* aan den *Goenoeng Dasar* gebragt, die van nu aan, als gedurig asch en vlammen uitwerpende, *Goenoeng Bromo*, genoemd werd.

De kinderen van *Dadap Poetie* waren echter, alhoewel verzwolgen, nogthans geenzins verloren. Door onderaardsche kanalen henen gevoerd, kwamen zij, door de almachtige hand van den *Dewo Bromo* geleid, zonder ledsel te *Winongan* in de tegenwoordige Residentie *Passoeroewan*,

Digitized by Google

uit eene aldaar zich bevindende bron of wel, te voorschijn, waar zeker geestelijke hen vond en tot zich nam, die hen, groot geworden zijnde, naar *Mekka* zond, om nader, als steunpilaren van het onlangs op Java ingevoerd Islamisme, te kunnen terug keeren.

Tot dus verre het verhaal volgens de overlevering der Tenggerezen. In navolging nu van dit offer van *Kiahie Dadap Poetie* is het, dat ter gedachtenis van dezen heilige nog jaarlijks, en wel op den 14^{den} van de maand *Kesodo*, gelijk staande met den 14^{den} der maand *Soero* der Javanen, uit de beneden landen het Bromofeest wordt gevierd, waarbij van de *Dewo*, die als beschermster van *Tengger* wordt beschouwd, de zegen over de bevolking van dit gebergte wordt afgebeden.

Op dezen dag daalt de bevolking van *Tengger* in de zandzee af, en verzamelt zich reeds in den vroegen morgen met vrouwen en kinderen, op het feestelijkst uitgedoscht, aan den voet van den berg *Bromo*, waar dan tot dat einde eenige hutten of pondoks van bladeren te zamengesteld, opgeslagen zijn. Indrukwekkend is het gezigt, dat men van de *Tjemoro Lawang*, het punt waarvan, onder *Probolinggo's Tengger*, een smal bergpad naar beneden leidt, op den *Dasar* en het dezelve omringend ge-

Digitized by Google

bergte heeft. In de diepte, vele honderden voeted benedenwaarts, de uitgestrekte kale vlakte der zandzee, boven welke zich meer achterwaarts de *Bromo* en de daarnevens liggende *Batok* verheffen. Aan den voet van den rokenden berg, de talrijke menigte met vrouwen en kinderen, in groepen op de zandvlakte gelegerd, en wanneer dan de opperpriester van *Tengger* door eenigen der oudsten des volks vergezeld, zich op weg begeeft om zijne hulde aan den god, dien zij veronderstellen daar gezeteld te zijn, toetebrengen, herinnert men zich bij dit tooneel onwillekeurig de woestijn en den berg *Sinai*, waar, voor duizende jaren, het uitverkoren volk, met de meer onmiddelijke tegenwoordigheid des Allerhoogste begenadigd werd.

Op den rand van den krater gekomen, waaruit sinds de *Bromo*, thans ruim een jaar geleden, weder werkende geworden is, onder een dof onderaardsch gerommel, aanhoudend digte rookkolommen opstijgen, worden de voornaamste goden op een plegtige wijze aangeroepen, en de zegen over de bevolking van *Tengger* van de *Dewo Sandjang Toengal* of opperste godheid, die van *Pandoe Dewo Notto* en *Soenan Iboe*, welke laatste gezegd wordt den berg *Bromo* zelven tot hare verblijfplaas uitgekozen te hebben, afgesmeekt. De wierook wordt ont-

Digitized by Google

stoken en de offerhande die gewoonlijk in eenige drooge rijst, Turksche tarwe, vruchten en klappernoten bestaat, in den vuurkolk neêrgestort. En hiermede de plegtigheid volbragt zijnde, daalt men wederom in de vlakte der zandzee af, waar voorts het grootste gedeelte van den dag, bij het gamelang spel, onder verschillende volks vermaken, wordt doorgebragt.

Ofschoon de bevolking van *Tengger* wel algemeen gezegd wordt hoogst vadsig en onverschillig van aard te zijn, komt het mij echter voor, dat men haar ten onregte van die ondeugd beschuldigt, daar zij, waar het op werken en ligchamelijke vermoeijenissen aankomt, in vele opzigten de bevolking der benedenlanden overtreft.

Men behoeft slechts een blik te werpen op de uitgestrekte Tegal-velden, met Djagong, kool en aardappelen beplant, om al dadelijk het groot verschil te bespeuren, dat de veldarbeid daar, in tegen overstelling van die in de vlakte, oplevert. Terwijl de Javaan der benedenlanden zijn rijstveld of Tagal-land, in de onmiddelijke nabijheid heeft, bestijgt de Tenggerees de hoogste bergruggen, of daalt langs de steilste valleijen omlaag, ten einde daar den niet overal even vruchtbaren grond te bebouwen. Terwijl eerstgenoemde langs goede wegen of be-

Digitized by Google

vaarbare rivieren met het meeste gemak zijne producten vervoert en ter markt brengt, moet de bevolking van *Tengger* de voortbrengselen van haren grond, reeds met zoo veel bezwaars verkregen, langs moeijelijke bergpaden van 30 tot 40 palen verre, naar de beneden landen transporteren, om die te verkoopen of tegen rijst, olie en andere benoodigdheden interuilen, want ofschoon daarin voor een gedeelte, door handelaren uit de benedenlanden, die zich tot dat einde naar het gebergte begeven, wordt voorzien, heeft dit meer betrekking tot eenige dessas of hoofdpunten van communicatie, daar de meeste dessas zelve hare groenten *Boen-Rottan* en dergelijke in de lager liggende streken van de hand zetten. Was de Tenggerees lui en onverschillig voor de gerieffelijkheden des levens, hij zou zich, zoo als dit de Javaan, namelijk die der lage volksklasse, doet, met een ellendige bouwvallige hut te vrede stellen en met djagong, bladeren en wortels, erneren welke de bosschen van *Tengger* in zoo ruimen voorraad opleveren. Maar juist het tegendeel vindt bij hem plaats, en in het oog vallend vooral zijn de goede, wel ingerigte huizen, die men daar zal aantreffen. Reeds de dessas zelve zijn in haren aanleg, wat regelmatigheid betreft, merkelijk van die der benedenlanden verschillende. Op

Digitized by Google

de breede bergruggen, of tegen de hellingen van zacht afloopende valleijen gebouwd, die daartoe vooraf, in 5, 6 of meer horizontale vlakken boven elkander oprijzende, zijn geslegt of gelijk gemaakt, zijn de huizen geregeld in reijen gebouwd, echter zoodanig dat het voorste gedeelte van alle in de rigting van den *Bromo* gelegen is. Een trap, in den grond uitgekapt, voert van het eene gedeelte der dessa tot het andere eenige voeten hooger gelegen gedeelte, terwijl de verschillende reijen huizen door straten van 20 tot 30 voeten gescheiden zijn. Een Tenggersch Dorp heeft hierdoor, wanneer men het van een meer verheven punt voor zich ziet, iets gezelligs, dat de dessas der beneden landen, ook ongeacht den rijken lommer die haar overschaduwt, missen, juist omdat de meeste huizen waaruit de laatste bestaan een aller armoedigst voorkomen hebben, en hier en daar, en zonder eenige orde of regelmaat verspreid, meestal door allerlei struikgewas, dat de dessa van binnen tot een wildernis maakt, van een gescheiden zijn. Door heggen van doorngewassen moet de Javaan der benedenlanden zich van zijnen naasten buurman gescheiden houden, en een ieder beschermt zijne woning zoo goed hij kan, om tegen diefstal en dergelijke beveiligd te zijn. Maar de Tenggerees heeft dit

Digitized by Google

niet noodig, want wat heeft hij te vreezen? Misdaden en diefstallen zijn bij de bevolking van *Tengger* onbekend, en bij aldien al eens een enkele maal, een zaak van daar wordt voorgebragt, zijn het de inlanders der benedenlanden die, dit gebergte bezoekende, van de goede trouw der Tenggereezen hebben misbruik gemaakt.

Ook het inwendige der woningen beantwoordt volkomen aan den goeden dunk, dien men al dadelijk op het eerste gezigt van dezelve heeft opgevat. De huizen, ofschoon laag en van binnen donker, zijn van 50 tot 60 en meer voeten lang, en van 16 tot 20 voeten breed: de meeste van planken-wanden voorzien, welke dan weder van buiten met *allang-allang* beschoten zijn, om de dikwijls aldaar nijpende koude en gure winden aftekeeren. De daken zijn meestal van gespleten Bamboe, *Klakka,* te zamengesteld en in dit geval bijna vlak of niet meer hellende, dan tot afwatering van den regen, door de bovenwaards geopende bamboezen, noodzakelijk is. In streken, waar gebrek aan bamboe bestaat of dezelve moeijelijk te verkrijgen is, worden de daken ook met *allang-allang* gedekt, maar anders wordt aan de *Klakka* daken de voorkeur gegeven, als langer dan eerstgenoemde tegen het weder en de aanhoudende vochtigheid in het gebergte bestand zijnde. Elk huis heeft

Digitized by Google

slechts ééne deur aan de linkerzijde aan het einde der woning, tegen over dat gedeelte waar de stookplaats zich bevindt. Op het eerste oogenblik dat men het huis van den Tenggerees binnentreedt, en nog door den dag daarbuiten verblind is, ontwaart men weinig of niets, daar het licht, dat slechts door een klein venster van nog geen voet vierkant of door eenige openingen in het dak kan binnen dringen, zeer flaauw is, maar weldra verzoent men zich met deze in den aanvang opvallende donkerheid, die ook van lieverlede en naar gelang het oog er zich aan gewent, afneemt, door de verkwikkende warmte van het ruim vertrek, welke met de koude en vochtigheid daar buiten een aangenaam contrast oplevert. Men begint al spoedig de voorwerpen en het huisraad waarmede de woning voorzien is, te onderscheiden. Een soort van rak, van hout vervaardigd, dient tot berg- of bewaarplaats van het aardewerk, dat tot de huishouding behoort. Ter wederzijde der stookplaats zijn 3 of 4 slaapsteden door bamboezen beschotten van elkander gescheiden, en van voren met een lap gekleurd linnen, bij wijze van gordijn, digt gemaakt, opgeslagen voor de ouders of oudste leden des gezins, terwijl zich langs het overig gedeelte der zij-wanden 2 lange, breede balie-balies of rustplaatsen, met nette

Digitized by Google

rottan-matten belegd, bevinden voor de kinderen of vreemdelingen, die door den Tenggerees met de meeste gastvrijheid steeds gehuisvest worden. Op deze balie-balies, slaapt oud en jong door elkander, zonder aanzien van geslacht, maar ook zonder dat, minstens in een echt Tenggersch huisgezin, van dit onderling vertrouwen ooit misbruik wordt gemaakt. De inlanders uit de benedenlanden echter deelen niet in dit vertrouwen, want, ingeval er gasten zijn, worden de vrouwen des nachts zoo lang bij den een of anderen buurman in veiligheid gesteld. De vaste plaats voor de gereedschappen van den landbouw is aan het einde der woning bij de deur; ook het gamelang spel, waaraan de Tenggerees veel geld besteedt, maakt een eerste artikel van weelde in eene Tenggersche huishouding uit. Die het slechts eenigzins doen kan tracht er zich een aanteschaffen, ten gevolge waarvan er vele dessas gevonden worden, waar men van 15 tot 20 gamelang spellen zal aantreffen, waaronder zelfs vele, die *f* 1000 en meer waard zijn. Voor de Javaansche waijang, heeft hij echter weinig over, die dan ook slechts zelden in het gebergte wordt aangetroffen.

Ook in het uiterlijke is de bewoner van dit gebergte dadelijk van dien der benedenlanden te onderkennen. De Tenggerees is in het al-

Digitized by Google

gemeen niet lang van gestalte maar sterk en zwaar gebouwd, terwijl zijn gelaat, dat welligt door den rook, die steeds in meer of mindere mate zijne woning vervult, eenigzins donkerder van kleur is dan dat van den gewonen Javaan, zich door eene goedigheid kenmerkt, die inderdaad een geheel eigenaardige trek in het wezen van den Tenggerees uitmaakt, en volkomen met de eenvoudigheid van zijnen inborst overeenstemt.

De vrouwen hebben weinig aanvalligs, zijn lomp van ligchaam en dik van beenen, met de voeten eenigzins binnenwaarts gebogen. Haar gang is log of zwaar, en mist in dit opzigt vooral die vlugheid en lenigheid in de bewegingen, welke de vrouwen der benedenlanden zoo gunstig onderscheidt.

De kleeding der mannen bestaat en de gewone korte broek, *Katok* genaamd, eene *Saboek* of buikband van inlandsch weefsel, benevens eene groote, blaauw geruite sarong, die de Tenggerees bij wijze van mantel om het bovenlijf geslagen, zòòdanig draagt, dat daarmede de geheele borst bedekt is. Van deze sarong of lap scheidt hij zich nimmer, daar hem dezelve voldoende tegen de koude, die steeds in deze bergstreken heerscht, beveiligt. Met eene kris ziet men hem zelden gewapend, maar een zeer lang kapmes, dat hij in eene houten schede

Digitized by Google

op den rug in zijne *Saboek* gestoken draagt, legt hij nimmer af.

De kleeding der vrouwen is niet van die, in de benedenlanden in gebruik, verschillende maar alleen grover van stof en met minder zorg gedragen wordende. De vrouw helpt haren man getrouw in den veldarbeid en zij is het vooral, die de voortbrengselen van den grond huiswaarts voert of ter markt brengt, schoon het eene onwaarheid is, dat daar al het werk aan het vrouwelijk geslacht zou overgelaten zijn. De grond wordt geheel en al met de patjol bewerkt, niettegenstaande de bevolking over het algemeen genomen rijk aan hoornvee is, waarvan echter voor den landbouw hoegenaamd geen partij getrokken wordt. En evenwel stelt de *Tenggerees* er veel prijs op, zoo zelfs dat hij een groot gedeelte van zijn geld tot den aankoop van rundvee besteedt. Opvallend zijn de talrijke kudden, die zonder eenig toezigt langs de hellingen van valleijen en bergruggen grazen, maar zonderling is het tevens, dat hij, ongeacht de waarde die hij er in stelt, deze dieren zoodanig aan hen zelven overlaat, dat hij, bij plegtige gelegenheden er nu en dan een van willende slagten, dikwijls genoodzaakt is er jagt optemaken of strikken uittezetten, om eene koe in zijne magt te krijgen. Dat is dan ook

Digitized by Google

het eenig gebruik, 't welk in dit gebergte van het rundvee gemaakt wordt. Het vleesch wordt gedroogd, om de plaats van visch te vervangen, die bij dit volk, om de zeldzaamheid, als een lekkernij beschouwd wordt. Ook het wilde varkensvleesch wordt, op die wijze toebereid, aldaar genuttigd, schoon de *Tenggerees* hiervoor ongaarne uitkomt, uit vrees van als een ongeloovige bespot te zullen worden.

Dit gebrek aan visch maakt dan ook dat de Javaan der benedenlanden geenszins op een Tenggersch middagmaal gesteld is, en het ten spreekwoord geworden is » dat de *Tenggerees* als een hond leeft, en niets voor zijne gasten ten besten heeft." Geenszins is dit echter het geval. Alhoewel zuinig van aard, laat hij het zich niet aan het noodige ontbreken. Rijst Djagong, uijen, en kool zijn het dagelijksch voedsel, welk eerstgenoemd product, daar zulks niet in het koude gebergte geteeld wordt, dikwijls tegen hooge prijzen in de benedenlanden wordt opgekocht. De padie wordt echter nimmer in eene *lessong* of *loempang*, het anders alom gebruikelijke rijstblok, gestampt, maar daartoe een koehuid gebezigd, op de wijze als zulks bij het ontbolsteren der koffij gebruikelijk is. Zie hier wat men als aanleiding daartoe opgeeft:

Digitized by Google

Kresno Koning van *Indoro Wattie*, jaloersch op de magt, die Seno zoon van Pandoe Dewo Notto, door het geheim van een hem door Kombo Jono medegedeeld gebed of tooverspreuk, *Bandong Bondo Wosso* genaamd, had ontleend, en die hem bij de wonderdadige kracht van een zeker soort van olij, door deszelfs grootvader Abiosso nagelaten, geducht en tevens onkwetsbaar maakte, dacht om zich te wreken een plan uit, dat den naam, die reeds van dezen mededinger uitging en zijn roem als Vorst van *Indoro Wattie* dreigde te benevelen, ten eenenmale zou vernietigen. Onder den schijn van belangstelling in de hem verleende wonderdadige kracht, gaf hij hem zijn verlangen te kennen, boven in het Tenggersch gebergte, een waterkom te bezitten, uitgestrekt genoeg, om een *meer* of binnen-zee genoemd te kunnen worden. Hij stelde hem voor, hiertoe wel de behulpzame hand te willen leenen, waarvoor hij hem eene zijner dochters als belooning aanbood, onder de bepaling echter, dat dit wonder in éénen nacht vóór den opgang der zon zou moeten volbragt zijn. Seno, van zijne kracht overtuigd en op het gebed hem door Kombo Jono geleerd steunende, nam der voorslag aan en toen de laatste stralen der ondergaande zon aan het luchtgewelf verdwenen waren, toog hij met

Digitized by Google

onvermoeiden ijver aan het werk, met dat gelukkig gevolg, dat reeds omstreeks middernacht de door KRESNO bedoelde kom tot die aanzienelijke diepte uitgegraven was, welke de *Dasar* of zandzee nog heden ten dage vertoont. Maar KRESNO, voor het welgelukken eener onderneming beducht, die SENO in het oog van heel de wereld voor den oppermachtigen zoon van PANDOE DEWO NOTTO zou doen kennen, verzon eene list, om den niet erg denkende te verschalken en die hem ook maar al te zeer gelukte. Hij liet namelijk eensklaps geheel de bevolking der omliggende bergen uit den slaap wekken, met last dat een ieder, als ware de dageraad reeds daar, in het rijstblok stampen zou en tegelijkertijd het pluimvee naar buiten jagen.

SENO, hierop niet verdacht, en door het hanengekraai en het stampen in de rijstblokken in het denkbeeld gebragt, dat de morgen reeds aangebroken en hem zijne anders nimmer falende wonderkracht te kort geschoten was, ijlde vol schaamte van daar, na alvorens een der rotsen, welke hij van binnen uitgehold als eene *batok* of schepper gebezigd had, om de aarde weg te werpen, omgekeerd in de zandzee geplaatst te hebben, KRESNO en het rijstblok als de eenige oorzaak van zijn onge-

Digitized by Google

luk ten eeuwigen dage vervloekende. De *Goenoeng Batok,* die in den vorm van eenen afgeknotten kegel naast den *Bromo* uit de zandzee oprijst, is, volgens het volksverhaal, de bedoelde schepper door Seno aldaar weggeworpen, terwijl zijne vervloeking, over het rijstblok uitgesproken, den Tenggerees tot op dezen dag terug houdt hetzelve tot het stampen zijner padie te bezigen.

Ook bij de toebereiding zijner spijzen en vooral bij het koken der rijst. is hij zeer naauwlettend, dat niet van de oude adat afgeweken wordt.

Het is namelijk niet geoorloofd, dat een persoon van het mannelijk geslacht de deksel (*kekep*) van het mandje (*koekoessan*), waarin de rijst gekookt wordt, opent, daar dit, naar het algemeen geloof, den zegen aan dit weldadig voedsel ontneemt.

De bevolking van *Tengger* verhaalt hieromtrent het volgende.

Er leefde in vroegere tijden zeker geestelijke *Goeroe, Soenan Bonang* genaamd, die, om de wonderen en teekenen door hem verrigt, algemeen in de reuk van heiligheid stond, en zich een' grooten naam en invloed in geheel het omliggend land veworven had. Maar zijn strenge afzondering, zijn vasten en bidden had niet geheel

Digitized by Google

en al de dierlijke drift bij hem tot zwijgen gebragt. Eene even heilige vrouw als hij zelf en die hij daarom gedurig bezocht werd eindelijk zwanger, en baarde in het geheim een zoon, die door *Kiahie Goeroe Soenan Bonang*, om niet aan den laster van kwaadsprekende tongen, die reeds zijne geestelijke oefeningen met deze heilige vrouw in een verkeerd daglicht hadden geplaatst, blootgesteld te zijn, in stilte werd ontvoerd, en ter neder gelegd op het graf van zekeren *Kiahie Gedé*, die onlangs gestorven eene troostelooze weduwe achtergelaten had. Deze vrouw nu, die dagelijks het graf van wijlen haren man bezocht, vond dit kind, en, bewogen met den toestand van dit schuldelooze wicht, nam zij het in hare armen en zwoer, bij het stoffelijk overschot van den dierbaren afgestorvene, hetzelve als haar eigen zoon te zullen verplegen en opvoeden.

Aan hare gelofte getrouw, werd dit kind, dat zij naar haren overleden man *Djogo-Taroep Anom* noemde, met de uiterste zorg opgekweekt, die het, als jongeling opgegroeid, naar vermogen beloonde, daar hij vooral door de jagt in de levens behoefte zijner moeder trachtte te voorzien. Dagelijks zwierf hij met blaasroer en boog gewapend in den omtrek rond, om in bosschen en velden het smakelijk

Digitized by Google

wildbraad, voor den disch zijner moeder opte_
sporen en te verrasschen.

Zoo was het dan ook eens op zekeren dag, dat *Djogo Taroep* in een uitgestrekt bosch ronddolende op het onverwachts verscheiden stemmen vernam, die door de klank der bosschen teruggekaatst hem voor een oogenblik als betooverd op de plek geboeid hielden. Maar de verrassing was te groot, om de nieuwsgierigheid, een gevolg daarvan, geen gehoor te verleenen. Met de grootste behoedzaamheid tracht hij de plek te naderen, van waar deze welluidende stemmen tot hem doorgedrongen zijn; struiken ne bladeren worden, met eene angstvallige van verlangen bevende hand, ter zijde geschoven. Het minste geridsel doet hem, den onverzaagden jager der bosschen, voor ontdekking beven. Eindelijk is de plaats bereikt en de verbaasde jongeling ontdekt, door het gebladerte henen, eene heldere water-kom en een 12 tal hemel- schoone jonge meisjes, die vrolijk dartelende, zich in dezelve met baden verlustigen. Maar een dezer Nimphen, boven al hare gezellinnen in bekoorlijkheid uitblinkende, was het vooral die den vurigen jongeling van verwondering opgetogen hield; en evenmin als zijn heilige vader voor de ligchamelijke schoonheid der geestelijke zuster bestand geweest was, even min

Digitized by Google

kon de zoon, bij het gezigt van zoo vele bekoorlijkheden, ongevoelig blijven. Hij tracht in stilte de kleederen van de bedoelde Nimph te bemagtigen en, na dezelve verborgen te hebben, wacht hij in het groen weggedoken met ongeduld den uitslag af eener list, die hem het bezit dezer schoonheid zou moeten verzekeren.

Hij had namelijk opgemerkt, dat de kleederen dezer vrouwen met een soort van vleugelen voorzien waren, en dat dus, zonder hiermede toegerust te zijn, haar de vlugt onmogelijk worden zou. Wat hij voorzien had gebeurde; want toen men zich gebaad had, en nu nergens het kleed der schoone *Bidodarie* te vinden was, stegen al de andere met behulp dezer vleugelen omhoog, de ongelukkige *Nawang woelan*, aan den bittersten wanhoop prijs gegeven; achterlatende. Maar ook nu kwam hij voorzigtig te voorschijn, haar, indien zij zich aan hem wilde overgeven, de teruggaaf der kleederen waarborgende. Lang echter duurde het voor zij daartoe te bewegen was: zij wilde hem als haren broeder erkennen, als haren trouwen vriend en redder hoogachten, liefhebben: maar hij haar als zijn geliefde vrouw op het vurigste beminnende stelde, de inwilliging zijner begeerte als de eenige voorwaarde tot de terug gaaf van het ontvreemde met dat gevolg dat

zij eindelijk voor de klimmende drift des onstuimigen jongelings bezweek, die haar daarop als zijne vrouw, met een gedeelte zijner eigen kleeding bedekt, naar zijne wooning geleidde.

Van verwondering en vreugde op het zien dezer schoone vrouw opgetogen, werd zij door de pleegmoeder van *Djogo Taroep* met de meeste liefde ontvangen en daar deze, uit vrees zijne beminde te verliezen, van geene teruggaaf der kleederen weten wilde, troostte zij zich zoo goed zij kon in haar lot, en volgde voorts, na het overlijden van hare schoonmoeder, deze op in hare waardigheid als *Njai Gedé* van geheel het omliggende land, dat haar als zoodanig door de overledene in vollen eigendom was afgestaan, terwijl zij kort daarop eene dochter baarde die zij *Nawang Seh* noemde. Intusschen gebeurde het eens op zekeren dag, dat zij, juist met het koken van rijst bezig zijnde, maar zich herinnerende de kleederen van haar kind nog niet gewasschen te hebben, haren man verzocht een oog op den rijst ketel te houden, onder streng aanbevelen echter, het deksel of de kekep van de koekoesan niet, en in geen geval, daarvan afteligten.

Djogo Taroep hierdoor nieuwsgierig geworden en zich tevens te binnen brengende, dat hij nu, zoo lang hij met *Nawang Woelan* leefde,

Digitized by Google

nog nimmer padie had ingekocht, en de voorraad, die aanvankelijk in zijne Lombong geweest was, niet merkbaar verminderde, kon zijn ongeduld om het geheim, dat in verband tot het verbod zijner vrouw hier achter scheen te schuilen, te kennen, niet langer bedwingen en behoedzaam de kekep opligtende, zag hij tot zijne uiterste verbazing in de koekoessan, niet meer dan één enkelen padie-halm, welke hem het geheim der niet merkbare vermindering van zijne-voorraad schuur als nu vermoeden deed.

Doch naauwlijks had hij het rijstmandje wederom digtgemaakt, en alles in den vorigen staat teregtgezet, of zijne vrouw treedt het vertrek binnen, en, naar de stookplaats gaande, opent zij de rijstpot, waar de nog ongekookte padie halm, die anders steeds binnen dien tijd in een genoegzame hoeveelheid rijst veranderd was, haar de ongehoorzaamheid van *Djogo Taroep,* in de overtreding van het gegeven verbod, ten duidelijkste verkondigt.

Te vergeefs dat deze het feit ontkende, te vergeefs dat hij haar bezwoer zich door geene strafbare nieuwsgierigheid te hebben laten verleiden. De padie-halm bleef onveranderd; de tooverkracht der koekoessan was met de ontdekking van het geheim verloren, en de arme *Nawang woelan* ten tweede male door

Digitized by Google

Djogo Taroep misleid, bedrogen, moest van dat oogenblik af, ieder' avond en ieder' morgen, als eene slavin van haren trouwloozen echtgenoot, voor hem en haar kind met eigen handen de dagelijks benoodigde hoeveelheid rijst stampen en toebereiden. Zoo verminderde bij den dag een voorraad, die anders voor een geheel leven toereikende ware geweest: maar ook hiermede naderde het uur harer verlossing van den aardschen dwang haar door *Djogo Taroep* opgelegd. Nog weinige bossen padie in de voorraad is verteerd. Daar ziet zij op eens iets door de dunne laag, die nu nog den bodem bedekt, heen schijnen. Zij grijpt er naar, zij ontstelt: het zijn hare kleederen, die *Djogo Taroep* haar vroeger heeft ontstolen, maar die thans het middel zullen worden om zich van hem te ontslaan. Reeds heeft zij er zich mede bekleed, en nadert thans met een hemelschen glans omgeven den verbaasden echtgenoot, die zich, maar te laat, herrinnert het gestolene daar verborgen te hebben gehouden. Tranen noch smekingen kunnen het hart der bedrogene vrouw vermurwen. « U laat « ik aan de wanhoop ten prooi, tot een leven vol « boete en berouw u die rust terug schenkt, die « gij moedwillig door de overtreding mijner « geboden, door bedrog en schandelijken lust « hebt moeten verbeuren! Zorg voor mijne doch-

Digitized by Google

« ter, en wanneer dit hulpeloos wicht u door
« haar geween aan uwe zonden herinnert,
« en mijne moederlijke hulp en verzorging be-
« hoeft, breng het dan maar buiten, leg het in
« eene *Goeboek* (wachthuisje in de sawa-velden)
« neder, en het ontsteken van een bos padie
« stroo zal voor mij het teeken zijn, toeteijlen en
« aan mijne borst deszelfs honger te stillen!"
Zij wenkt hem een laatst vaarwel toe en stijgt
omhoog, den armen *Djogo Taroep* in de bitterste smart achterlatende. En hiermede is het verhaal der verschijning op aarde van *Bidodarie* NAWANG WOELAN ten einde, een volksverhaal waarmede de Tenggerees veel op heeft, zoo als het verbod, de overtreding waarvan zoo veel leeds aan *Djogo Taroep* berokkende, nog altijd met de meeste naauwgezetheid wordt opgevolgd en in acht genomen.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google